

Vlaanderen
is jeugd

Buitenspeelonderzoek 24

Buitenspelen in 24 wijken in 2024

DEPARTEMENT
CULTUUR, JEUGD & MEDIA

vlaanderen.be/cjm

Colofon

Het rapport Buitenspeelonderzoek 24 is een uitgave van het Departement Cultuur, Jeugd en Media.

Opdrachtnemer

Het Buitenspeelonderzoek 24 werd uitgevoerd door Kind & Samenleving vzw, in opdracht van het Departement Cultuur, Jeugd en Media. Het onderzoek kaderde in het actieplan 'Mee(r) naar buiten?!' van voormalig minister van Jeugd Benjamin Dalle en het Vlaams Jeugd- en Kinderrechten-beleidsplan (JKP) 2020-2024.

Onderzoekers

Johan Meire was bij Kind & Samenleving verantwoordelijk voor het onderzoek en is auteur van het onderzoeksrapport.

Anouk Van Der Wildt van de Karel de Grote Hogeschool (Onderzoekscentrum Pedagogie in Praktijk) voerde de kwantitatieve analyses van de observatiegegevens uit.

Observaties

Onze jobstudenten Ailani, Chloë, Lena, Leyla, Ingabire, Sarah, Sumeyye, Vahé en Yassmina voerden tijdens de paas- en zomervakanties het grootste deel van de observaties uit. Dank voor de zorgvuldige manier waarop dat gebeurde.

Johan Meire, Sabine Miedema, Lisa Verrando en Skyler Norga voerden de overige observaties uit en leidden de jobstudenten op. Sabine Miedema maakte de zonekaarten; Theresa Martens verwerkte de GIS-data tot de observatiekaarten en hielp mee aan de redactie van het rapport, net als Imme Crul.

Lokale besturen

We danken de jeugddiensten en bevolkings- of GIS-diensten van de steden en gemeenten waarin de wijken uit dit onderzoek zich bevinden, voor het aanleveren van de gedetailleerde demografische data van de projectgebieden.

Klankbordgroep en stuurgroep

De klankbordgroep en stuurgroep van dit onderzoek gaven tijdens het onderzoeksproces waardevol advies over interpretatie, conclusies en aanbevelingen. Speciale dank aan Benedicte Roose, Marlies De Cock en Uschi Cop (Departement Cultuur, Jeugd en Media); Tine Bergiers (VDS en Goe Gespeeld); Mike Bonneux (jeugddienst stad Hasselt); Peter Bosschaert (De Ambrassade); Gerben Helleman (Haagse Hogeschool); Susan Lagaert (Jeugdonderzoeksplatform); Zeno Nols (Kenniscentrum Kinderrechten); Wim Seghers (jeugddienst stad Antwerpen).

Verantwoordelijke uitgever

Bart Temmerman
Simon Bolivarlaan 17
1000 Brussel

 vlaanderen.be/cjm

 facebook.com/deptCJM

 linkedin.com/company/departement-cjm

Wettelijk depotnummer

D/2025/3241/158

Inhoudstafel

Colofon	2
Hoofdstuk 1: Inleiding	5
1.1 Buitenspelen in de verdrukking	6
1.2 Een nieuw buitenspeelonderzoek in een historische reeks	7
1.3 Een update en uitbreiding van de vorige buitenspeelonderzoeken	8
1.4 Selectie van 24 wijken	9
Hoofdstuk 2: Methodologie	12
2.1 Algemene opzet: een observatieonderzoek in woonwijken	12
2.2 Algemene principes van de observaties	12
2.3 Observatieprotocol	13
2.4 Uitvoering in de praktijk	17
2.5 Observaties en andere onderzoeksdata	17
2.6 Beperkingen van het observatieonderzoek	18
Hoofdstuk 3: De 24 wijken	19
Hoofdstuk 4: Buitenspelen in de buurt: de resultaten	47
4.1 Observaties over de wijken heen	47
4.2 Speelindex: hoe druk worden de wijken bespeeld en hoe is het buitenspelen geëvolueerd?	50
4.3 Gender en buitenspelen in de woonomgeving	56
4.4 Leeftijd en buitenspelen in de woonomgeving	61
4.5 Speelgroepjes en groepsgrootte	64
4.6 Onderweg of niet?	65
4.7 Spelen in georganiseerd verband	66
4.8 Begeleid en onbegeleid spelen	68
4.9 Diverse soorten spel in de woonomgeving	70
4.10 Bewegingsintensiteit bij het spelen	77
Hoofdstuk 5: Spelen en de publieke ruimte	81
5.1 Twaalf types publieke ruimte	83
5.2 Algemene cijfers per type publieke ruimte	84
5.3 Types publieke ruimte en leeftijd	89
5.4 Types publieke ruimte en gender	91
5.5 Kenmerken van het spel in de diverse types publieke ruimte	93
5.6 Thematische tabellen over soorten spel en spelcontext	98

Hoofdstuk 6: Wijken als speelomgevingen	101
6.1 Hoe zichtbaar zijn spelende kinderen op straat?	101
6.2 De speelindex in verschillende types wijken	103
6.3 Wat betekent de verhouding tussen recreatieve en gemengde functies in een wijk?	105
6.4 Impact van spel in georganiseerd verband	108
6.5 Genderverschillen tussen de wijken	109
6.6 Welke leeftijdscategorieën spelen het meest buiten?	112
6.7 Hoe gespreid is het spel doorheen de wijk?	114
6.8 De meest bespeelde zones	115
6.9 Gebundelde zones	117
Hoofdstuk 7: Conclusies	119
7.1 Het gaat slecht met het buitenspelen in de woonomgeving. We zien steeds minder kinderen buiten spelen.	119
7.2 Er spelen minder meisjes buiten in de buurt dan jongens, en veel minder naarmate ze ouder worden.	120
7.3 Vooral de kinderen tussen 6 en 11 jaar spelen buiten in hun woonomgeving. Kleuters doen dat veel minder.	121
7.4 De meeste kinderen die buiten gaan spelen, doen dat onbegeleid.	121
7.5 Het spel verschuift steeds meer naar zones die zijn bedoeld voor recreatie.	122
7.6 Verschillende types ruimte trekken verschillende categorieën kinderen aan. Sportzones zijn echte jongensplekken.	122
7.7 Regelspel en sociaal spel zijn de belangrijkste speltypes. Oudere kinderen en jongens bewegen vaker intensief in hun spel.	123
7.8 De wijk doet ertoe: hoeveel, door wie, waar en wat er gespeeld wordt, varieert sterk van wijk tot wijk.	123
Hoofdstuk 8: Beleidsaanbevelingen	125
8.1 Structureel Vlaams buitenspeelbeleid	127
8.2 Doordacht lokaal buitenspeelbeleid.	129
8.3 Beleidsgericht onderzoek	135
Tot slot	139
Bijlage: 24 wijkfiches	140

Hoofdstuk 1: Inleiding

Het Buitenspeelonderzoek 24 gaat na hoe het gesteld is met het buitenspelen van kinderen in hun woonomgeving. Hoeveel kinderen spelen buiten op straat en in hun eigen buurt? Welke kinderen zijn dat, op wat voor plekken zijn ze te vinden en wat spelen zij? Het onderzoek brengt bovendien in beeld hoe dit buitenspelen is geëvolueerd doorheen de tijd.

In dit rapport brengen we verslag uit van het buitenspeelonderzoek dat Kind & Samenleving in 2024 uitvoerde in 24 uiteenlopende kindrijke wijken in Vlaanderen en Brussel. Het onderzoek observeerde daar kinderen (3-14 jaar) en hun speelgedrag in de volledige publieke ruimte: straten, trage wegen, pleinen, parken, sportvelden, speelterreinen ...

We verzamelden data over hoeveel kinderen buiten spelen, wie die kinderen zijn (naar leeftijd en geslacht), of zij al dan niet begeleid werden of in georganiseerd verband speelden, welk soort spel zij speelden en hoe bewegingsintensief dit spel was. We noteerden ook waar zij precies speelden, zodat we de observatiegegevens kunnen koppelen aan de diverse soorten publieke ruimtes en aan andere ruimtelijke kenmerken van de wijken.

De observaties vonden in elke wijk plaats tijdens 10 telrondes in de paas- en de zomervakantie van 2024. Tijdens de observaties telden de onderzoekers in totaal 4.626 kinderen. 3.200 kinderen waren aan het spelen; 1.426 kinderen (30,83%) waren louter onderweg. Het onderzoek richt zich vooral op de 3.200 spelende kinderen.

Het Buitenspeelonderzoek 24 herhaalt onze eerdere observatieonderzoeken uit 2008 en 2019. Toen voerden we het onderzoek in 7 wijken. Die namen we nu opnieuw op, om zo vergelijkingen doorheen de tijd te kunnen maken.

In dit inleidende hoofdstuk situeren we het onderzoek in de context van de achteruitgang van het informele buitenspelen in de publieke ruimte, waarvan we het belang duiden (1.1). We tonen hoe dit onderzoek past in een bredere reeks (1.2), duiden hoe het verschilt van de vorige onderzoeken (1.3) en hoe we daarbij een ruimere selectie van wijken gemaakt hebben (1.4).

1.1 Buitenspelen in de verdrukking

Ook vandaag spelen kinderen nog altijd graag op straat. De jongste kinderen spelen dan op de drempel van hun huis: de voortuin en de oprit, de stoep, het speelpleintje aan het einde van de straat. Als ze ouder worden, gaan kinderen meer en meer met andere kinderen spelen. Zo breidt hun speelterrein vanzelf uit: de eigen straat en de straten en pleintjes daaromheen zijn het toneel van een partijtje voetbal, wat rondfietsen, zo hard mogelijk schommelen.

Dat heel alledaagse buitenspelen dicht bij huis doen kinderen overal ter wereld, maar in onze samenleving staat juist dit informele buitenspelen in de eigen buurt onder druk. Kinderen zijn minder dan vroeger gewoon op straat te vinden. De buitenspeelonderzoeken van 2008 en 2019 toonden een zeer duidelijke daling in het aantal kinderen dat in de woonomgeving buiten speelt: we zagen in 2019 37% minder kinderen op straat spelen dan in 2008. In bepaalde wijken gaat het ronduit slecht met het buitenspelen van kinderen. Kinderen spelen niet overal evenveel buiten, en niet alle groepen kinderen spelen evenveel buiten. We kunnen ervan uitgaan dat een belangrijk deel van de kinderen nooit of quasi nooit buiten speelt in de buurt. Vanuit de onderzoeksresultaten verdienen kinderen in stedelijke omgevingen en meisjes, zeker de iets oudere meisjes, extra aandacht.

Ook ander onderzoek toont de preciaire status van het buitenspelen. De Nederlandse organisatie Jantje Beton, die zich inzet voor meer en uitdagendere speelruimte en meer speelkansen, liet in 2013, 2018, 2022 en 2024 onderzoek uitvoeren over buitenspelen via vragenlijsten bij kinderen en ouders. Het rapport van 2024 toont een dramatische daling in het buitenspelen ten opzichte van 2022:

- > Het aantal kinderen dat nooit of slechts 1 keer per week buiten speelt zonder volwassene in de buurt, is sterk gestegen tussen 2022 (20%) en 2024 (32%).
- > Het aantal kinderen dat elke dag buiten speelt, is sterk gedaald (25% naar 13%).
- > Kinderen spelen gemiddeld 2,5 uur minder buiten dan in 2022, van 9,5 uur naar 7 uur per week.¹

De helft van de kinderen wil meer buitenspelen dan zij nu doen. Kinderen noemen het slechte weer, een voorkeur voor digitale vrije tijd, en een gebrek aan andere kinderen om mee te spelen als belangrijkste belemmeringen.

Uit ons buitenspeelonderzoek én uit ander onderzoek over buitenspelen blijkt ook dat jongens vaker buiten spelen dan meisjes: op basis van ouderbevragingen over buitenspelen in het algemeen (Slot-Heijs e.a. 2021), en op basis van observaties op speelterreinen (Karsten 2003) en in de volledige woonomgeving (Helleman e.a. 2023).²

Het onderzoek Speelvriendelijke Steden van Gerben Helleman en collega's³ sluit goed aan op het buitenspeelonderzoek (Helleman e.a. 2023; zie voor aangevulde recente cijfers en wijken). In 5 stedelijke Nederlandse woonbuurten, van grotere schaal dan de wijken uit ons onderzoek, onderzochten zij via observaties het buitenspelen van kinderen gedurende verschillende observatierondes. De observaties gebeurden na schooltijd en richtten zich op het spelen in niet-georganiseerd verband. Ook dit onderzoek toont dat vooral de iets oudere meisjes minder buiten spelen. In de meeste wijken speelden bij de 9- tot 12-jarigen veel minder meisjes buiten dan jongens (een aandeel tussen de 20% en de 40%), terwijl de verhouding, net als bij ons buitenspeelonderzoek, bij de jongere kinderen evenwichtiger was.

Deze tendensen baren ons grote zorgen. Als kinderen minder buiten spelen in hun eigen buurt met andere kinderen, dan hebben ze veel minder mogelijkheden om hun spel zelf in handen te nemen, zichzelf met andere kinderen te organiseren en dingen te bedenken om te doen, en daarbij zelf contacten aan te gaan met andere kinderen, volwassenen en de buurt. Een neerwaartse trend in het buitenspelen in de publieke ruimte dreigt een vicieuze cirkel te worden: een buurt waar weinig kinderen buiten spelen, is voor een kind niet aantrekkelijk om ook buiten te spelen, zodat er steeds minder buiten gespeeld wordt.

1 Zie het rapport op <https://jantjebeton.nl/media/pages/medialibrary/8fff6f2d1a-1712060905/rapport-buitenspelen-kinderen-jantje-beton-2024.pdf>

2 Slot-Heijs, J.J., Balk, L., Lucassen, J.M.H., & Singh, A.S. (2021). Inzicht in buitenspelen: de samenhang tussen kind- en omgevingskenmerken en buitenspeelgedrag. Mulier Instituut. Karsten, L. (2003). Children's use of public space: The gendered world of the playground. *Childhood*, 10(4), 457-473. Helleman, G., Nio, I., & de Vries, S. I. (2023). Playing outdoors: What do children do, where and with whom?. *Journal of Childhood, Education & Society*, 4(3), 322-337.

3 Zie www.speelvriendelijkesteden.nl

Het een probleem vinden dat kinderen minder buitenspelen dan vroeger, is niet zomaar weg te zetten als nostalgie. Op straat spelen vraagt heel veel van kinderen, en net daarom is het een kindeigen manier om zich met de wereld rondom te verbinden. Kinderen moeten overeenstemming met elkaar vinden om hun spel te beginnen en verder te zetten. Vrienden maken, ruzie hebben en oplossen, opkomen voor jezelf: dat alles zit in buitenspelen. In het buitenspelen op straat is die gezamenlijke zelforganisatie iets wat kinderen heel nadrukkelijk moeten gaan doen: er is vaak geen ouder, begeleider of scheidsrechter die alle mogelijke conflicten en discussiepunten voor hen oplost.

Buitenspelen gebeurt in een grotere, complexe en dus uitdagende omgeving: er valt binnenshuis of in de tuin niet zoveel onbekende ruimte te veroveren. Op straat doen kinderen dat vanzelf. Kinderen leren hun eigen buurt vooral kennen door er buiten te spelen. Door de voordeur uit te stappen, gaan steeds meer plekken en mensen voor kinderen behoren tot 'hun buurt'. Buitenspelen maakt je deel van de samenleving.

Het nieuwe buitenspeelonderzoek maakt het mogelijk om de reeds in kaart gebrachte tendensen verder te actualiseren, voor veel meer, en veel meer diverse woonomgevingen dan tot nog toe. Het kan fungeren als ijkpunt voor toekomstig herhaald onderzoek. De cijfergegevens uit het onderzoek zijn cruciaal om aan te tonen welke trends er zijn in het feitelijke buitenspelen van kinderen. Dat gaat over de algemene evolutie van het buitenspelen, maar ook over soorten woonomgevingen en soorten speelruimte, verschillen naar gender en leeftijd, begeleiding ... Die kennis kan voeding geven aan het lokale en Vlaamse beleid over buitenspelen, en aan een grotere bewustmaking over de weinig rooskleurige toestand van het buitenspelen 'op straat'.

1.2 Een nieuw buitenspeelonderzoek in een historische reeks

Dit buitenspeelonderzoek is een onderdeel van een reeks onderzoeken met een gelijkaardig opzet.

In **1983** deed de toenmalige studiedienst van NDO, een voorloper van Kind & Samenleving, het onderzoek *Spelen en spelen is twee*, een studie van het speelgedrag van kinderen in 11 wijken.⁴ Er werden toen in totaal 2.846 spelende kinderen (3 tot 14 jaar) geobserveerd. Dat gebeurde in 11 erg uiteenlopende wijken (stedelijk, suburbaan, landelijk, woonerf, stadsherwaarderingsgebied, sociale woonwijk). Alle wijken werden opgedeeld in zones met een homogene inrichting. In elke wijk vonden tijdens de zomervakantie 10 observatierondes plaats in de volledige wijk. Alle kinderen die in de publieke ruimte aan het spelen waren, werden geteld; kinderen die onderweg waren en geen spelgedrag vertoonden, werden buiten beschouwing gelaten. Bij elke observatie werden geslacht en leeftijd van de kinderen genoteerd, net als hun spelgedrag, gecategoriseerd in zeven spelvormen. Dat alles vormt nog steeds de basis voor de latere onderzoeken.

In **2008** herhaalde Kind & Samenleving dit onderzoek.⁵ *Buiten Spelen!* observeerde de kinderen en hun spelgedrag een stuk nauwkeuriger (o.a. begeleiding of niet, en ook de kinderen die louter op weg waren, werden opgenomen in de observaties), en dit onderzoek legde nadrukkelijk het verband tussen spelen en de ruimtelijke kenmerken van de openbare ruimte in de wijken. Omdat de wijken van 1983 na 25 jaar in ruimtelijk en sociaal opzicht vaak sterk veranderd waren, vond het onderzoek in 2008 grotendeels plaats in andere wijken. De nieuwe wijken werden gekozen op basis van hun gelijkenis met de wijken van 1983. Voor de 7 wijken werden de demografische gegevens over de jonge bewoners opgevraagd, zodat het aantal spelende kinderen kon vergeleken worden met het aantal jonge inwoners in de wijk. Zo konden we een 'speelindex' berekenen die verschillen tussen wijken én verschillen doorheen de tijd accurater in beeld brengt.

⁴ *Spelen en spelen is twee*. Een onderzoek naar de samenhang tussen het speelgedrag van kinderen en de 'speelkwaliteiten' van de woonomgeving. Brussel: NDO-studiedienst, 1984.

⁵ *Buiten spelen!* Onderzoek met betrekking tot de relatie tussen (on)beschikbaarheid van bespeelbare ruimte, de mate van buitenspelen en de gevolgen daarvan op de fysieke, sociale, psychische en emotionele ontwikkeling van de Vlaamse kinderen en jongeren. Brussel: Kind & Samenleving en KULeuven Dept. Humane Kinesiologie, 2008.

In 2019 volgde **Het grote buitenspeelonderzoek**.⁶ Het onderzoek gebeurde in dezelfde 7 wijken als in 2008, zodat daarvoor de vergelijking doorheen de tijd zeer goed te maken is. Wel werden via een aangepast observatieschema meer uitgesplitste gegevens verkregen zodat leeftijd en gender, en gender en soort spel beter aan elkaar gekoppeld konden worden. Ook 15- tot 17-jarigen werden mee in de observaties opgenomen. De ruimtelijke analyse werd uitgebreider, onder meer dankzij het gebruik van GIS voor het kaartmateriaal. In 2 wijken werden ook focusgroepen met kinderen gehouden om de cijfergegevens met kwalitatieve data te verrijken.

Het nieuwe buitenspeelonderzoek van 2024 is stevig uitgebreid met observaties in 17 bijkomende wijken, maar blijft gebaseerd op de werkwijze van het buitenspeelonderzoek uit 2019. Zo kunnen we de feitelijke evolutie in het buitenspelen verder in kaart brengen: we kunnen de resultaten uit 2024 vergelijken met het eerder gevoerde buitenspeelonderzoek uit 2019 in 7 wijken, dat uit 2008 (in dezelfde 7 wijken), en tot op zekere hoogte met eerder onderzoek uit 1983. Als observatieonderzoek van buitenspelen in de openbare ruimte is het herhaalde karakter van het buitenspeelonderzoek in internationaal opzicht uniek.

1.3 Een update en uitbreiding van de vorige buitenspeelonderzoeken

1.3.1 Opschaling van 7 naar 24 wijken

De buitenspeelonderzoeken van 2008 en 2019 richtten zich op 7 kindrijke wijken. Om een meer systematische staat van het buitenspelen op te maken, zijn observaties nodig in een groter aantal wijken, in meer diverse types woonomgevingen en beter gespreid over Vlaanderen. Om veeleer toevallige, historische redenen liggen de 7 'historische' wijken uit de vorige onderzoeken in het Antwerpse. Deze 7 wijken werden opnieuw meegenomen in het onderzoek, maar aangevuld met 17 bijkomende wijken. Met een onderzoek in 24 wijken wordt een veel bredere geografische spreiding, een veel grotere groep geobserveerde kinderen en een veel grotere diversiteit aan woonomgevingen bereikt (verstedelijking en dichtheid, woontypologie).

Deze stevige opschaling hielden we op diverse manieren alsnog haalbaar:

- > We selecteerden de wijken zoveel mogelijk in paren, als 'duowijken' die geografisch in elkaars buurt lagen. Daardoor bleef de verplaatsingstijd tussen beide wijken gering en werd de observatie van twee (of soms meer) wijken op één namiddag combineerbaar.
- > Zo moesten ook minder gemeentes gecontacteerd worden met de vraag naar demografische gegevens over de wijken. Dat is een lastige vraag omdat de gegevens op maat moeten worden gemaakt voor zeer specifieke straten of straatsdelen en specifieke leeftijden (per leeftijdjaar, uitgesplitst naar jongens en meisjes).
- > 70% van de observaties werd uitgevoerd door opgeleide en begeleide jobstudenten; 30% van de observaties door onderzoekers van Kind & Samenleving zelf.
- > We digitaliseerden de dataverzameling. Zo werd automatisch een database aangemaakt, waardoor de stap naar de analyse vlotter te zetten was.
- > Voor de kwantitatieve analyse werkten wij samen met de Karel de Grote Hogeschool (onderzoekscentrum Pedagogie in Praktijk), zodat een kwaliteitsvolle verwerking van de aanzienlijk grotere dataset werd gegarandeerd.

⁶ Het grote buitenspeelonderzoek. Buiten spelen in de buurt geobserveerd. Mechelen: Kind & Samenleving, 2020.

1.3.2 Overige aanpassingen t.o.v. het onderzoek van 2019

- > We namen **bewegingsintensiteit** op als extra variabele. In het buitenspeelonderzoek van 2019 werd er in de analyse wel per type publieke ruimte, op basis van de types spel én van de open omschrijvingen van het spelgedrag, een verdeling gemaakt tussen meer actieve en meer passieve spelvormen. Een echte systematiek ontbrak echter. Vanuit het belang dat beweging heeft voor de fysieke en mentale gezondheid van kinderen en vanuit de terechte beleidsaandacht voor dit thema, voegden we een bijkomende variabele toe in de observaties: de bewegingsintensiteit van het geobserveerde spel.
- > De workflow van de **dataverzameling** werd geoptimaliseerd. In 2019 gebeurde de dataverzameling tijdens het observeren op een in te vullen papieren observatieformulier. Dat werkte op zich zeer goed, maar het invoeren in een Exceltabel voor de verwerking was een tijdrovende stap die bij een uitbreiding van het aantal wijken nog heel wat omvangrijker zou zijn. Daarom digitaliseerden we de dataverzameling. De observator vulde per observatie een eenvoudig formulier in op smartphone. Dat werd na elke aparte observatie van een spelgroepje meteen verzonden en opgeslagen (waarna automatisch een volgend formulier start), en zo werd het ook meteen verwerkt in een Exceltabel. Het gebruik van de gsm was zeer onopvallend tijdens de observaties en het invoeren ging zeer vlot. Wij maakten daarvoor het observatieformulier op in de wereldwijd gebruikte software Kobo Toolbox (Harvard Humanitarian Initiative), die zeer eenvoudig op gsm te gebruiken is en die de data verzamelt en visualiseert.
- > In 2019 namen wij ook de **leeftijdscategorie** van 15-17 jaar op in het onderzoek en de observaties, anders dan in 1983 en 2008. Bij de verwerking leverde dat evenwel maar beperkte resultaten op: omdat er geen vergelijking mogelijk was met het eerdere onderzoek, omdat de aantallen in deze leeftijdscategorie klein waren én omdat de band tussen wonen in de wijk en spelen in de wijk bij deze leeftijd helemaal niet meer zo vanzelfsprekend is. Daarom lieten wij deze leeftijdscategorie nu opnieuw buiten beschouwing.

1.4 Selectie van 24 wijken

Kinderen spelen altijd op een heel specifieke plaats, binnen een heel specifieke wijk, die mee de randvoorwaarden bepaalt van hoe er wel of niet gespeeld kan worden. De wijktypologieën uit de vorige buitenspeelonderzoeken zijn vrij uiteenlopend, maar de meeste van deze wijken lagen in verstedelijkt gebied, waren laagbouwwijken, en lagen in Antwerpen en ruime omgeving. De opschaling van 7 naar 24 wijken maakte een veel meer diverse selectie van wijken mogelijk.

De 7 oorspronkelijke wijken zijn van volgende types:

- > dense grootstedelijke 19de-eeuwse arbeiderswijk (Antwerpen Seefhoek);
- > stedelijke hoogbouwwijk (Antwerpen Stuivenbergplein);
- > kleinstedelijke wijk met inbreiding (Temse Het Foort);
- > sociale woonwijk buiten het centrum (Temse Dierckxlaan);
- > tuinwijk in verstedelijkt buitengebied (Rumst Terhagen);
- > residentiële groene verkaveling (Rumst Predikherenvelden);
- > dorpskern met recente inbreiding (Zwijnaarde Burcht).

Voor de keuze van de bijkomende wijken lieten we ons leiden door de volgende overwegingen.

- > Zoals in de vorige onderzoeken dient elke wijk voldoende **kindrijk** te zijn om het observatieonderzoek op een zinvolle manier mogelijk te maken. We mikten op minstens 100 kinderen (3-14 jaar) die in de wijk wonen en op een gemiddeld of groot aandeel jonge inwoners, zoals ingeschat via de demografische gegevens van de statistische sector waarin de wijk zich bevindt. Wij gingen ook na of er nog steeds voldoende kinderen woonden in de 7 wijken uit het onderzoek van 2008 en 2019. Dat bleek het geval te zijn en wij konden die wijken dus opnieuw opnemen.

- > We streefden naar een evenwicht in de **geografische spreiding**. We kwamen uit op vier wijken per Vlaamse provincie, plus vier wijken in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.⁷
- > We selecteerden wijken met **publieke ruimte op schaal van de wijk** en vermeden (recreatieve) ruimtes die qua schaalgrootte het wijkniveau overschrijden. Zo worden de tellingen van spelende kinderen zo weinig mogelijk vertekend door een groot aandeel kinderen dat van buiten de wijk komt.

We zochten daarbij naar wijken die samengenomen, en complementair aan de 7 'historische' wijken, een grote **diversiteit aan woonomgevingen** uitmaken. Daarbij hielden we rekening met

- > uiteenlopende gradaties van **verstedelijking** (verstedelijkt, suburbaan, landelijk);
- > diverse **wijktypologieën** met verschillende soorten **woningen**. Zo ontbraken in de oorspronkelijke 7 wijken landelijke dorpskernen en ruimer opgezette stadswijken, en konden we nu ook zeer recente verkavelingen en een voorbeeldproject kindvriendelijkheid of duurzaamheid mee opnemen;
- > door de verschillende gradaties van verstedelijking en de uiteenlopende wijk- en woontypologieën bewaakten wij ook de **sociaaleconomische diversiteit** van de wijken.

We selecteerden de volgende bijkomende (types) wijken:

- > **Zeer recente types wijken** en wijkvernieuwingsprojecten, die helemaal ontbraken in bij de 7 'historische' wijken:
 - 2 nieuwe, ruime, groene, duurzame woonwijken (Sint-Niklaas Clementwijk en Stene Baanhof);
 - 1 recente, eerder dense randstedelijke wijk (Hasselt Willemswijk);
 - 2 recente stadsvernieuwingsprojecten (Hal 5 en Lolanden-Casablanca, beide in Leuven).
- > **Dorpskernen** met een **meer landelijk karakter**, die eerder eveneens ontbraken:
 - Snaaskerke (Gistel);
 - Nieuwenhove (Waregem).
- > Bijkomende **stedelijke wijken** van uiteenlopende aard:
 - dense stedelijke wijk met rijhuizen (Vilvoorde Far West);
 - stedelijke wijk die wat ruimer is opgezet (Hasselt Heilig Hart);
 - kleinstedelijk weefsel met mijncités (Heusden-Zolder Berkenbos).
- > Veeleer geïsoleerd gelegen **sociale woonwijken**:
 - wijk Houtem (Vilvoorde);
 - Lindeman (Heusden-Zolder).
- > Ruime **villawijk**:
 - villapark Konijnenveld (Waregem).

Na de selectie van deze 20 wijken in Vlaanderen werden nog **4 wijken uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest** aan het onderzoek toegevoegd. Ook die wijken kozen wij met het oog op een zo groot mogelijke (Brusselse) diversiteit:

- > zeer dense stadswijk met rijhuizen (Molenbeek Maritiemwijk);
- > iets ruimer opgezette stadswijk met burgerwoningen (Jette-centrum);
- > hoogbouwwijk (Villa's van Ganshoren);
- > ruimere villawijk (Vogelzang Sint-Pieters-Woluwe/Oudergem).

⁷ Daarbij rekenen we Zwijndrecht (met de dorpskern Burcht als één van de 7 historische wijken) wel tot Oost-Vlaanderen, waar het sinds 2025 toe behoort (fusie met Beveren en Kruibeke; voorheen nog provincie Antwerpen).

Alle wijken worden uitgebreider beschreven in hoofdstuk 3.

De precieze afbakening van de te observeren wijken vroeg de nodige zorg. De wijken zijn kleiner dan de statistische sectoren, omdat die te groot zijn om te observeren. We probeerden relatief homogene en waar mogelijk duidelijk afgebakende wijken te selecteren, al is de realiteit van een woonbuurt doorgaans complexer dan 'een wijk van een bepaald type'. De afbakening werd gemaakt via satellietbeelden en street view, en na terreinbezoek indien nodig nog aangepast. De bijkomende wijken zijn uiteindelijk gemiddeld wat groter dan de 7 historische wijken uit 2008 en 2019 (van gemiddeld 15 ha naar gemiddeld 21 ha).

Hoofdstuk 2: Methodologie

In dit hoofdstuk gaan we in op de methodologie voor het buitenspeelonderzoek. We duiden de kern van het onderzoek als observatieonderzoek in woonwijken (2.1) en leggen de gehanteerde principes van het observeren uit (2.2), net als het gedetailleerde observatieprotocol (2.3). We bespreken kort hoe de observaties in de praktijk zijn verlopen (2.4). De observatiedata worden ook aan ruimtelijke en demografische gegevens gekoppeld (2.5). Tot slot gaan we in op de beperkingen die inherent zijn aan dit soort observatieonderzoek (2.6).

2.1 Algemene opzet: een observatieonderzoek in woonwijken

We voerden een **observatieonderzoek** uit naar het **buiten spelen van kinderen** (3-14 jaar) **in de publieke ruimte** door middel van systematische **observaties van kinderen en hun speelgedrag** in **24 uiteenlopende kindrijke wijken**. De observaties vonden plaats gedurende de paas- en zomervakantie op momenten waarop het weer geen hindernis was om buiten te spelen. In elke wijk worden 10 observatierondes gehouden. In totaal waren er dus 240 observatierondes. Alleen de 4 Brusselse wijken, die na aanvang nog in het onderzoek werden geïntegreerd, werden alleen in de zomervakantie onderzocht.

We hebben het observatieonderzoek uitdrukkelijk geënt op het buitenspeelonderzoek van 2019, om de vergelijkbaarheid van de data van 2008 en 2019 zo sterk mogelijk te faciliteren. Het onderzoeksupzet van het buitenspeelonderzoek is doorheen de jaren in wezen ongewijzigd gebleven. Belangrijk is dat het gaat over **observaties** die gebeuren in **woonwijken**. Dat zijn twee cruciale elementen.

De onderzoeksdata zijn in de kern observaties van kinderen en hun gedrag in de publieke ruimte. Observaties gaan over de feitelijke toestand, niet over inschattingen die ouders of kinderen via vragenlijsten maken over hoeveel hun kinderen (of zij zelf) spelen of speelden. Bovendien gaat het om – weliswaar gekwantificeerde – naturalistische observaties; het onderzoek gebeurt in de dagelijkse buitenspeelomgeving van kinderen, die tevens hun woonomgeving is. Daarbij brengen we de samenhang met die woonomgeving uitdrukkelijk mee in beeld.

Wij observeren het buitenspeelgedrag van kinderen en tieners van 3 tot 14 jaar in de volledige publieke ruimte van de wijken: de openbare, vrij toegankelijke ruimte in open lucht. De observaties gaan over het speelgedrag in ruime zin: het is recreatief gedrag, dat ook rondhangen, babbelen of zich verplaatsen kan zijn, maar het vrijetijds karakter van de activiteit zelf moet duidelijk zijn.

2.2 Algemene principes van de observaties

Gedurende een observatieronde werd de **volledige publieke ruimte** van de wijk te voet afgegaan om de observaties uit te voeren. Zo werden alle zones (straten, pleinen, speelterreinen, parken, parkeerzones...) van de wijk geobserveerd. In elke wijk werd deze observatieronde 10 keer uitgevoerd, op 10 verschillende dagen, om voldoende observaties te kunnen doen en toevalsfactoren zo veel mogelijk uit te sluiten.

Ten behoeve van het observeren is elke wijk opgedeeld in enkele tientallen **zones**. Die opdeling gebeurt vanuit twee principes. Die hebben enerzijds te maken met de ruimtelijke analyse die aan de observaties gekoppeld wordt, en anderzijds met het structureren van de observaties op het terrein.

- > Een zone is intern homogeen: ze bestaat uit één specifiek type publieke ruimte, bijvoorbeeld een straatzone, een sportzone, een trage weg, een speelterrein... Bij elke observatie werd genoteerd in welke zone deze gebeurde. Iedere zone is gelinkt aan een van de 12 vastgelegde types publieke ruimte.

- > De hele zone is in principe vanuit 1 punt te zien. De zones vormen immers de ruggengraat voor de observatieronde die de volledige publieke ruimte in de wijk afdekt. Zones zijn bijvoorbeeld rechte straatstukken, een plein of een deel van een plein of park. Aan elke zone wordt in principe even veel observatietijd besteed: in elke zone wordt een 'snapshot' gemaakt van de kinderen die er op dat moment aanwezig zijn. Kinderen die nog in de zone aankomen terwijl de observator nog gegevens aan het ingeven is, worden niet meegeteld.

De **observatie-eenheid** is niet elk apart geobserveerd kind, maar het **speelgroepje** van kinderen die samen betrokken zijn in hetzelfde spel of dezelfde interactie, óf het kind dat alleen speelt. Eén observatie kan dus op meerdere kinderen slaan: per speelgroepje wordt genoteerd hoeveel jongens en meisjes er per leeftijdsgroep zijn, waarna de overige kenmerken op het volledige speelgroepje slaan. De reden hiervoor is de haalbaarheid van het geldig observeren en invoeren van de observatiedata op het terrein. De input van data per individueel spelend kind zou, met name op drukke plekken en in druk bespeelde wijken, de onderzoeksgegevens vertekenen. Omdat het observeren dan aanzienlijk langer zou duren, komt het principe in het gedrang dat elke zone even lang wordt geobserveerd.

De geobserveerde variabelen zijn de volgende:

- > Leeftijd (met verdeling per kind in het speelgroepje, zoals ingeschat, in de categorieën 3-5, 6-8, 9-11, 12-14 jaar)
- > Geslacht (met verdeling per kind in het speelgroepje)
- > Spelen of louter (functioneel) onderweg zijn
- > Begeleiding van de spelende kinderen: onbegeleid, louter toezicht, meespelende begeleider, of spelen in georganiseerd verband (b.v. jeugdwerk)
- > Soort spel dat wordt gespeeld (7 types)
- > Bewegingsintensiteit (passief of licht intensief; matig intensief; hoog intensief)
- > Het type publieke ruimte waarin het spel gebeurt (12 types)
- > Type plaats of ondergrond waar precies wordt gespeeld

Deze variabelen zijn – behalve de bewegingsintensiteit – dezelfde als in 2019 en dus ook helemaal vergelijkbaar, althans voor de 7 historische wijken uit het onderzoek.

2.3 Observatieprotocol

2.3.1 Observatierondes

In elk van de 10 observatierondes per wijk wandelde de observator doorheen de volledige publieke ruimte van de wijk. De observator heeft een afgedrukte kaart van de wijk ter beschikking met aanduiding en benaming van de zones. Hij of zij **observeert en noteert alle kinderen met ingeschatte leeftijd tussen de 3 en de 14 jaar in de publieke buitenruimte, wat zij ook doen.**

De wijk is ingedeeld in enkele tientallen zones. **In principe krijgt elke zone uit het projectgebied evenveel observatietijd: de observatie is een 'snapshot' waarin de speelgroepjes worden geïdentificeerd en de gegevens worden ingevoerd.** In een drukke zone neemt de input van data in de praktijk namelijk enige tijd in beslag; alleen de kinderen die in het begin van de observatie in de zone aanwezig zijn, worden dus geteld, zelfs als zij tijdens de input opnieuw vertrekken.

- > De kinderen die in de loop van de observatie of tijdens het noteren aankomen in de zone, worden dus genegeerd.
- > Kinderen die doorheen de observatieronde meerdere keren worden gezien in de wijk, worden na de eerste observatie niet opnieuw geregistreerd.
- > Zones die door de observator tijdens een observatieronde meerdere keren worden gepasseerd, worden slechts één maal geobserveerd.
- > Kinderen die in een auto zitten worden niet genoteerd.

- > Private plekken zoals tuinen, de buitenruimte van een kinderopvang of afgesloten sportvelden waar je niet zomaar binnen mag, worden niet genoteerd. Uitzondering zijn kinderen die spelen op het voorerf dat meteen aan de straat grenst, zoals een oprit of een voortuintje dat niet duidelijk door een haag of andere afsluiting wordt afgeschermd van de stoep of de straat. Deze kinderen worden wel genoteerd.

De observator blijft op de achtergrond en gaat geen interactie aan met geobserveerde kinderen: zij of hij observeert zo onopvallend en terughoudend mogelijk, om geen invloed uit te oefenen op het gedrag van de kinderen. De observator gaat niet dicht bij de spelende kinderen dan nodig en kan de gegevens eventueel invoeren na even verder gewandeld te hebben.

De observaties gebeuren uitsluitend op dagen waarop het weer zeker geen drempel is om buiten te spelen: bij droog weer, en niet tijdens periodes van grote hitte. Bij onverwacht regenweer tijdens de observatie, wordt de observatieronde afgebroken en worden de gegevens verwijderd; de observatieronde wordt op een later tijdstip of latere datum opnieuw uitgevoerd.

2.3.2 Input van de observaties en verkregen observatiedata

Eén observatie gaat over één groepje kinderen die samen hetzelfde doen, of een kind alleen. Het maakt daarbij niet uit of er een volwassene bij het kind/de kinderen is, of niet. Een groepje babbelende kinderen, kinderen die samen onderweg zijn, een kind dat alleen aan het schommelen is, een groepje kinderen dat verstoppertje speelt...: dat is één speelgroepje, dus één observatie – ook al zijn er op dezelfde plek nog andere kinderen bezig (met iets anders, los van dat ene groepje). Deze kinderen worden ingegeven in een volgende observatie.

In één zone kan men dus meerdere observaties doen: er zijn dan meerdere groepjes kinderen (of verschillende kinderen alleen) die verschillende dingen aan het doen zijn.

Voor de observator is één observatie dan ook één formulier dat in de observatietool wordt ingegeven.

Datum en begin- en eindtijd van de ingegeven observaties worden automatisch geregistreerd via de tool op de gsm. De observator geeft voor elk speelgroepje achtereenvolgens volgende gegevens in via de tool.

Scherm 1: observatiezone en samenstelling speelgroepje

- > **Zone(nummer)** waar de observatie gebeurt.
- > De observator vult het **aantal kinderen** in het speelgroepje in, opgedeeld naar leeftijdscategorie en daarin naar gender. Kinderen jonger dan 3 of ouder dan 14 worden niet genoteerd.
 - 3-5 jaar: kleuters
 - 6-8 jaar: de jongste lagereschoolkinderen
 - 9-11 jaar: de oudste lagereschoolkinderen
 - 12-14 jaar: jongste tieners uit de middelbare school

Scherf 2: Louter onderweg of niet?

- > Er wordt aangeduid of de kinderen al dan niet gewoon louter **onderweg** zijn, duidelijk zonder dat ze intussen spelen. Is dit het geval, dan eindigt de observatie en krijgt de observator een nieuw beginscherf voor een volgende observatie.
- > Zo niet, duidt de observator aan: 'Ze zijn (ook) aan het spelen' en gaat het invullen van de overige gegevens verder. Spelen wordt heel ruim geïnterpreteerd: ook met elkaar praten, niets doen,... valt daar onder.
- > Deze stap is steeds een inschatting. Wanneer het lijkt alsof de kinderen louter functioneel onderweg zijn ('van A naar B'), zonder speels gedrag, worden ze als louter onderweg genoteerd. Kinderen die zich verplaatsen maar daarbij ook speelgedrag vertonen (koersen, rondjes rijden,...), worden gezien als spelende kinderen.

Scherf 3: Aard van de begeleiding

Zijn er volwassenen of andere verantwoordelijken (een broer van +15 jaar, een leider van de jeugdbeweging...) bij de spelende kinderen? De observator kiest wat best past:

- > Onbegeleid: een of meerdere kinderen zijn aan het spelen zonder dat iemand te zien is die toezicht houdt op hen
- > Er is een begeleider, maar die speelt niet mee: er is wel een ouder of andere volwassene bij, maar die is gewoon in de buurt of kijkt toe, maar is niet in het spel of de activiteit van de kinderen betrokken
- > Er is een begeleider, en die speelt mee
- > Kinderen spelen in georganiseerd verband: onder toezicht van leiders van een jeugdbeweging, organisatoren van een sportkamp,...

Scherf 4: Type spel

De observator kiest de categorie die het best past, ook al overlappen categorieën. Deze werden in de tool als volgt omschreven:

- > **PASSIEF**: is passief toekijken, passief rondhangen, zich vervelen, niet echt iets doen, in je eentje kijken op je gsm, kijken naar andere kinderen die aan het voetballen zijn...
- > **INTERACTIE**: de interactie tussen kinderen (of eventueel met de meespelende volwassene!) staat centraal: babbelen, klapspelletjes spelen, samen op gsm kijken, selfies nemen.
- > **FANTASIE**: Fantasiespel: je ziet dat de kinderen een rol spelen, iemand imiteren, doen alsof... (alsof ze een ridder, moeder, prinses, popster... zijn), in een kamp spelen.
- > **MET MATERIAAL** (Constructiespel): met materiaal spelen: iets bouwen, met losse materialen (takken, speelgoed) spelen, met zand of water of steentjes spelen, met krijt tekenen, bouwen aan een kamp
- > **HERHALEND BEWEGEN**: bewegen staat centraal in het spel, maar het is niet zo doelgericht en op het gemak: gewoon tegen een bal trappen, wat rondfietsen, slenteren, een beetje schommelen...
- > **EXPLOREREND BEWEGEN**: het spel houdt intens bewegen in: hard schommelen, rennen, om het snelst fietsen, klimmen, evenwicht zoeken, touwtje springen: je grenzen opzoeken
- > **REGELSPEL**: spel met heel duidelijke regels: sportwedstrijdjes, tikkertje en verstoppertje, groepsspelletjes

Scherf 5: Omschrijving van het spel: verplicht in te vullen open veld

Een korte maar zo precies mogelijke omschrijving van wat het kind of de kinderen aan het doen zijn, zodat dit een beeld geeft van wat juist werd gezien. Met 'regelspel' weten we immers niet of het over een voetbalwedstrijd gaat, of over tikkertje.

Scherf 6: Intensiteit van beweging

Hoeveel inspanningen ziet de observator de kinderen doen? Hier zijn drie mogelijk types:

- > Passief of licht: ze zitten, liggen, staan recht, stappen traag: ze doen eigenlijk geen inspanning.
- > Matig intensief: rondfietsen, echt schommelen, op een speeltoestel klimmen: het vergt wat inspanning, maar je zal er niet van buiten adem geraken of hard van gaan zweten.
- > Hoog intensief: hier moet je echt inspanningen voor doen, je gaat er op den duur van buiten adem geraken en zweten: echt sporten, touwtje springen, rennen, een parcours afleggen...

Scherf 7: Type plaats

Keuze uit een lijstje van plekken/ondergronden, en de optie 'overige' (met open veld): straat of wegje; stoep; dorpel; voorerf (oprit, voortuin); sportveld; verhard plein; gras of grasveld; bosje of natuur; zand; speeltoestel of fitnesstoestel; bankjes, trapjes of muurtje.

Scherf 8: Niet-verplicht open veld waar opmerkingen over de observatie (de kinderen, de omstandigheden, twijfels of correcties) kunnen worden ingegeven

Na afloop van de volledige observatieronde in een wijk gaf de observator nog gegevens door over weer en temperatuur, en opmerkingen over de observatieronde: bijzondere omstandigheden (evenement bezig...), observaties buiten de publieke ruimte (tuinen bijvoorbeeld) of andere vaststellingen.

2.3.3 Gegevens uit een observatie

Samengenomen kunnen we van één observatie dus bijvoorbeeld weten dat het gaat om twee jongens van 6 tot 8 jaar, en één meisje van 9-11 jaar. Ze spelen zonder begeleiding van een volwassene of andere verantwoordelijke. Het spel dat ze spelen is herhalend bewegen, meer bepaald is genoteerd dat het gaat over 'ze schommelen samen in een vogelnestschommel'. Daarbij is er alleen sprake van een lage bewegingsintensiteit. De kinderen bevinden zich op een speeltoestel. Omdat we weten in welke zone van de wijk ze zich bevinden, zullen we ook het type publieke ruimte kunnen terugvinden waarin ze speelden, bijvoorbeeld een formeel speelterrein.

2.4 Uitvoering in de praktijk

In totaal voerden we tijdens het onderzoek 2006 observaties uit (1175 van spelende kinderen, 831 van kinderen die louter onderweg waren), en bekwamen we gegevens over 3200 spelende kinderen.

In elke wijk werd de observatie 3 maal uitgevoerd door medewerkers van Kind & Samenleving, 7 maal door een jobstudent. De 9 jobstudenten (allen studenten hoger onderwijs) kregen voorafgaand aan de observaties een uitgebreide handleiding over de principes en protocollen van de observatie, met aandachtspunten en valkuilen, en over het praktisch gebruik van de tool. Zij kregen ook een oefenlink voor de observatietool. Per wijk liep de jobstudent de eerste observatie in de paasvakantie en de eerste observatieronde in de zomervakantie samen met een onderzoeker van Kind & Samenleving, die de eigenlijke observatie deed en het observeren in de praktijk toonde en uitlegde. Zo leerde de jobstudent de wijken ter plekke kennen en werd zij of hij ter plekke in de praktijk van het observeren geïntroduceerd.

In elke wijk gebeurden er 3 observatierondes in de paasvakantie, en 7 in de zomervakantie, gespreid doorheen de vakantieperiodes. In de Brusselse wijken, die later aan het onderzoek werden toegevoegd, gebeurden alle observaties in de zomervakantie.

Twee observatierondes werden afgebroken door regenweer; een vijftal geplande observatierondes werd door het regenweer voor aanvang uitgesteld naar een andere dag.

De observaties werden uitgevoerd in de namiddag (13u30 tot 18u30), met een spreiding van tijdstippen in elke wijk. In principe gebeurden de observaties op weekdays; enkele zeldzame keren werd toch op een weekenddag geobserveerd om observaties die waren uitgesteld door het slechte weer toch te kunnen uitvoeren.

2.5 Observaties en andere onderzoeksdata

In de analysefase worden de data uit alle observaties samengebracht en met elkaar in verband gebracht. Dat geldt zowel voor de totalen van de cijfers over alle kinderen heen, als voor de cijfers binnen elke wijk. Bovendien koppelen we deze data aan hun ruimtelijke context en aan de demografie van de wijk.

Omdat de meerwaarde van dit onderzoek onder meer ligt aan het uitvoeren van de observaties in de volledige publieke ruimte van de woonomgeving van kinderen, koppelen we de observaties aan de **ruimtelijke analyse** van de woonomgeving waarin de kinderen spelen en geobserveerd werden. Verschillende soorten ruimtes geven immers aanleiding tot ander soort spel, of hangen samen met andere categorieën spelende kinderen. We onderscheiden 12 types publieke ruimte die we koppelen aan de observaties van spelgedrag (zie hoofdstuk 5). De 12 types publieke ruimte zijn: buurtplein; straatpleintje; avontuurlijk groen; groen van straatniveau; groen van buurniveau; formele speelruimte; sportruimte; omgeving jeugd- en buurtlokalen; lokale straten; straten met verbings- en ontsluitingsfunctie; trage wegen; parkeerplaats. Elke (in GIS ingetekende) zone in een wijk wordt gekoppeld aan één van deze types publieke ruimte, zodat we kunnen analyseren waar (welke) kinderen vooral blijken te spelen en hoe dit van wijk tot wijk varieert.

Daarnaast koppelen we de observatiedata over wie in een wijk buiten speelt, aan **demografische data** over wie in exact hetzelfde gebied woont. De verhouding tussen het aantal geobserveerde *spelende* kinderen en het aantal kinderen dat er woont, hebben we de 'speelindex' genoemd (zie 4.2): het aantal kinderen dat we in een wijk tijdens de tien telrondes samengenomen hebben zien spelen, gedeeld door het aantal kinderen dat in de wijk woont. Die speelindex maakt het mogelijk om wijken onderling zinvol te kunnen vergelijken over hoeveel er gespeeld wordt, én om uitspraken te kunnen doen over historische trends. Hetzelfde geldt voor het vergelijken van het genderevenwicht bij de spelende en de in de wijk wonende kinderen (genderscore; zie 4.3). Hiervoor is het opvragen van de precieze demografische gegevens van het exacte projectgebied onontbeerlijk: per leeftijdsjaar en uitgesplitst naar geslacht. Omdat de afbakening voor elke wijk specifiek is gemaakt ten behoeve van dit onderzoek, moesten deze gegevens door de gemeente worden gegenereerd op straatniveau (of zelfs voor specifieke delen van straten). Voor 21 van de 24 wijken verkregen wij deze gegevens; voor 3 wijken is dit niet gelukt en kunnen we dus geen speelindex of genderscore berekenen.

2.6 Beperkingen van het observatieonderzoek

Een onderzoek op basis van observaties in woonomgevingen heeft belangrijke voordelen ten opzichte van bijvoorbeeld een onderzoek via vragenlijsten, maar het heeft ook zijn eigen beperkingen, van praktische en van kennistheoretische aard.

Dat de observaties gebeuren in de dagelijkse woonomgeving is een cruciale kwaliteit van dit onderzoek, maar die publieke ruimte blijft ook een **niet te controleren omgeving** die op allerlei manieren een impact kan hebben op schommelingen in de observaties: het toeval, het tijdstip, het weer, de periode van buitenlandse reizen... Om die factoren in de mate van het mogelijke in te perken, hebben we per wijk tien observatierondes gedaan, de observaties gespreid over de vakantieperiodes, en hebben we enkel geobserveerd op speelvriendelijke tijdstippen en in dito weersomstandigheden. Dit vlakt schommelingen zeker uit, maar woonomgevingen blijven moeilijk te controleren contexten.

De observaties gebeurden in periode de **paas- en zomervakantie**, om de vergelijking met het onderzoek uit 2008 en 2019 mogelijk te maken. Die specifieke periode bepaalt mee hoe kinderen in hun woonomgeving spelen en hoeveel kinderen er buiten spelen. Het spelen in de vakanties heeft een ander ritme dan tijdens het schooljaar. In de zomer- of paasvakantie kan een groot stuk van de dag beschikbaar zijn om te spelen, en de meeste vaste vrijetijdsactiviteiten zijn weggevallen. Anderzijds kunnen kinderen tijdens de vakanties volledig afwezig zijn omdat ze op reis of op kamp zijn of omdat ze opgevangen worden bij grootouders; of ze gaan overdag naar een zomerkampje of een speelpleinwerking en komen pas in de late namiddag thuis.

Ook de **methodiek van het observeren zelf** kent zijn beperkingen. De observaties blijven soms noodgedwongen inschattingen met een kans op fouten: dat gaat dan om de leeftijd van de kinderen, het onderscheid tussen 'spelend' en 'louter' onderweg zijn, de mate van intensiteit in het bewegen, en het al dan niet begeleid zijn (met name op drukke plekken).

De meest problematische categorie tijdens het observeren is evenwel het type spel, en wel op diverse manieren.

- > De interpretatie: hoe hevig moet je schommelen of hoe moet je precies rondjes rijden op je fiets om 'explorerend' te bewegen (je grenzen verkennen), dan wel 'herhalend' te bewegen (eerder achteloos wat schommelen of wat fietsen)?
- > Spel is heel vaak meerdere dingen tegelijk: babbelen en tegelijk voetballen, fantasiespel en achter elkaar rennen. In de observaties werd slechts één categorie toegekend.
- > Spel wisselt vaak voortdurend af, waardoor het toevalskarakter (op welk moment maak je de observatie juist?) sterk speelt. De kinderen die worden genoteerd als 'explorerend bewegen', want ze klimmen op een klimrek, zitten enkele tellen later te keuvelen boven op het speeltoestel ('sociaal spel').

Er zijn ook **kennistheoretische beperkingen** van observaties. We moeten observaties nemen voor wat ze zijn. Ze brengen in kaart wat er feitelijk gebeurt en te zien is, maar op zich houdt het daar ook bij op. We observeren de kinderen die buiten zijn of buiten spelen, wie ze zijn en met hoeveel ze zijn, en daaruit kunnen we iets afleiden over hoeveel kinderen of welke kinderen we *niet* zien buiten spelen. Wat die niet-geobserveerde kinderen dan *wél* aan het doen zijn, weten we niet.

Bovendien zien we gedrag en zien we de ruimtelijke context waarin dat gebeurt, maar hebben we het raden naar de *redenen* die kinderen hebben om al dan niet buiten te spelen, voor die of die plek te kiezen, om dit of dat spel te spelen. Wat kinderen overtuigt of tegenhoudt om buiten te gaan spelen, krijgen we met observaties niet in beeld.

Toch is het juist door het feitelijke buitenspelen in de woonomgeving gedetailleerd in kaart te brengen, en te zien wat daarin de evoluties zijn, dat meer gerichte vragen gesteld kunnen worden over de motieven om al dan niet te gaan buitenspelen, en over wat het beleid met die kennis kan doen.

Hoofdstuk 3: De 24 wijken

We selecteerden voor dit onderzoek 24 wijken, gespreid over Vlaanderen en Brussel, met diverse woontypologieën en gradaties van verstedelijking, en met uiteenlopende aantallen jonge inwoners. De afgrenzing van de wijken werd specifiek met het oog op de observaties gemaakt en volgt dus geen reeds bestaande vorm van afbakening zoals de statistische sectoren.

Het buitenspeelonderzoek van 2008 en 2019 gebeurde in 7 wijken bovenaan deze tabel.

Naam wijk	Stad of gemeente en provincie	Omschrijving	Aantal inwoners 3-14 jaar
Seefhoek	Antwerpen (Antw)	Grootstedelijke wijk met vooral 19 ^{de} -eeuwse woningen, met zeer hoge dichtheid en een sterk gemengde bevolking	518
Stuivenbergplein	Antwerpen (Antw)	Grootstedelijke hoogbouwwijk met aanpalend een groot stedelijk park	304
Predikherenvelden	Rumst (Antw)	Residentiële groene verkaveling met open en halfopen bebouwing	117
Terhagen	Rumst (Antw)	Verstedelijkt buitengebied, tuinwijk als woonkern nabij oude industrie	166
Burcht	Zwijndrecht (Antw/O-VI)	Oude dorpskern met recent stadsvernieuwingsproject (wooninbreiding)	120
Het Foort	Temse (O-VI)	Kleinstedelijke wijk in de historische binnenstad met een wat recenter stadsvernieuwingsproject (wooninbreiding)	245
Pieter Dierckxlaan	Temse (O-VI)	Sociale woonwijk buiten het centrum, met ontwikkelingen uit verschillende periodes, verschillende woontypes en dichtheden	148
Clementwijk Noord	Sint-Niklaas (O-VI)	Zeer recent duurzaam kindvriendelijk voorbeeldproject	142
Stene Baanhof	Oostende (W-VI)	Recente randstedelijke ruime en groene verkaveling	243
Snaaskerke	Gistel (W-VI)	Geïsoleerde kleine dorpskern met verkavelingen rondom	126
Villapark Konijneveld	Waregem (W-VI)	Ruime verkaveling met open bebouwing	122
Nieuwenhove	Waregem (W-VI)	Dorpskern met verkaveling	131
Far West	Vilvoorde (VI-Br)	Stedelijke (arbeiders)woonwijk uit de jaren 1920	484
Wijk Houtem	Vilvoorde (VI-Br)	Grote aparte sociale woonwijk uit de jaren 1970	270
Hal 5 (Centrale Werkplaatsen)	Leuven (VI-Br)	Zeer recente stadsvernieuwing met urban villa's en rijwoningen	170
Lolanden-Casablanca	Leuven (VI-Br)	Zeer recente stadsvernieuwing met stapelbouw bij een sociale woonwijk (jaren 1950)	215
Heilig-Hart	Hasselt (Limb)	Ruime 20 ^{ste} -eeuwse stedelijke wijk	241

Naam wijk	Stad of gemeente en provincie	Omschrijving	Aantal inwoners 3-14 jaar
Willemswijk Noord	Hasselt (Limb)	Nieuwe randstedelijke wijk	112
Berkenbos	Heusden-Zolder (Limb)	Kleinstedelijk weefsel met dense citéwijken uit de jaren 1920 en 1930	146
Lindeman	Heusden-Zolder (Limb)	Geïsoleerd gelegen mijncité met tuinwijkkarakter van eind jaren 1940	190
Jette-centrum	Jette (BHG)	Relatief dense Brusselse centrumwijk	582
Maritiemwijk	Molenbeek (BHG)	Zeer dense grootstedelijke wijk met rijwoningen	Onbekend
Villa's van Ganshoren	Ganshoren (BHG)	Hoogbouwblokken uit de jaren 1960 en 1970	Onbekend
Vogelzang	Sint-Pieters-Woluwe en Oudergem (BHG)	Ruime wijk met bel-etagewoningen en villa's	Onbekend

De helft van de 24 voor dit onderzoek afgebakende wijken heeft 100 à 200 jonge inwoners. 5 wijken hebben 200 à 300 inwoners. De zeer stedelijke wijken in Antwerpen, Vilvoorde en Jette halen meer dan 300 jonge inwoners. Ook 2 van de 3 Brusselse wijken waarvoor wij geen precieze demografische gegevens konden verkrijgen, behoren tot die categorie met meer dan 300 inwoners; de Maritiemwijk in Molenbeek is zonder twijfel de wijk uit dit onderzoek met het hoogste aantal jonge inwoners.⁸

In de wijken wonen samengenomen 48% meisjes en 52% jongens. Er zijn iets meer oudere kinderen dan jongere kinderen.

3 tot 5	6 tot 8	9 tot 11	12 tot 14
22,69%	24,13%	26,96%	26,24%

> Aandeel van elke leeftijdsgroep in het totaal van de jonge inwoners in de 21 wijken waarvan demografische data bekend zijn.

⁸ Op basis van de afbakening van de wijken binnen de (meestal meerdere) relevante statistische sectoren en de demografische cijfers voor de leeftijdsgroep 0 tot 14 jaar in deze sectoren, is een zeer ruwe schatting van het aantal 3- tot 14-jarigen te maken voor de Brusselse wijken waar we geen precieze demografische gegevens voor hebben kunnen verkrijgen. Voor de Maritiemwijk is dit 1000 kinderen; voor Villa's van Ganshoren is dit 400 kinderen; voor de wijk Vogelzang is het aantal jonge inwoners door de ligging in meerdere statistische sectoren, waarvan het projectgebied slechts een beperkt deel inneemt, zeer moeilijk in te schatten. Door het gebrek aan de reële cijfers nemen we deze getallen bewust alleen op in een voetnoot.

In absolute getallen en volgens aandeel per leeftijdscategorie is de leeftijdsverdeling per wijk als volgt.

	3 tot 5		6 tot 8		9 tot 11		12 tot 14		Totaal
Antwerpen Seefhoek	124	24%	111	21%	139	27%	144	28%	518
Antwerpen Stuivenberg	59	17%	74	24%	82	27%	89	29%	304
Rumst Predikherenvelden	25	21%	20	18%	38	32%	34	29%	117
Rumst Terhagen	44	27%	33	20%	45	27%	44	26%	166
Zwijndrecht Burcht	34	28%	30	25%	30	25%	26	22%	120
Temse Het Foort	63	26%	67	27%	59	24%	56	23%	245
Temse Dierckxlaan	29	20%	31	21%	43	29%	45	30%	148
Sint-Niklaas Clementwijk	36	25%	40	28%	40	28%	26	18%	142
Oostende Stene	55	22%	65	27%	63	26%	62	26%	243
Gistel Snaaskerke	26	21%	29	23%	40	32%	30	24%	125
Waregem Villapark	20	16%	29	24%	37	30%	36	30%	122
Waregem Nieuwenhove	19	15%	39	30%	41	32%	32	24%	131
Vilvoorde Far West	103	21%	105	22%	138	29%	138	29%	484
Vilvoorde Houtem	63	23%	74	27%	72	27%	61	23%	270
Leuven Hal 5	32	19%	46	27%	44	26%	48	28%	170
Leuven Lolanden-Casablanca	63	29%	62	29%	49	23%	41	19%	215
Hasselt Heilig-Hart	52	22%	64	27%	57	24%	68	28%	241
Hasselt Willemswijk	31	28%	23	20%	33	29%	26	23%	112
Heusden-Zolder Berkenbos	28	19%	25	17%	41	28%	52	36%	146
Heusden-Zolder Lindeman	41	22%	42	22%	56	29%	51	27%	190
Jette-Centrum	141	24%	148	25%	144	25%	149	26%	582

Aantal en aandeel jonge inwoners voor de 21 wijken waarvan demografische data bekend zijn, uitgesplitst per leeftijdsgroep.

De wijken zijn tussen de 5 en de 35 ha groot. Het aantal jonge inwoners per ha varieert zeer sterk tussen de zeer stedelijke wijken, die dicht bebouwd én dichtbevolkt zijn, en de residentiële verkavelingen of de dorpen. Dat betekent dat de kans om buitenshuis andere kinderen en dus potentiële speelkameraden te ontmoeten in de ene wijk in principe veel groter is dan in de andere.

	Opp in ha	Inwoners van 3 tot 14	
		Aantal	Per ha
Antwerpen Stuivenberg	5	304	60,80
Antwerpen Seefhoek	14	518	37,00
Jette centrum	22	582	26,45
Temse Het Foort	10	245	24,50
Vilvoorde Far West	20	484	24,20
Leuven Hal 5	9	170	18,89
Leuven Lolanden Casablanca	13	215	16,54
Zwijndrecht Burcht	10	120	12,00
Vilvoorde Wijk Houtem	24	270	11,25
Oostende Stene Baanhof	23	243	10,57
Hasselt Heilig Hart	25	241	9,64
Sint-Niklaas Clementwijk	15	142	9,47
Temse Dierckxlaan	16	148	9,25
Rumst Terhagen	18	166	9,22
Heusden Zolder Berkenbos	19	146	7,68
Heusden Zolder Lindeman	26	190	7,31
Waregem Nieuwenhove	18	131	7,28
Gistel Snaaskerke	27	126	4,67
Rumst Predikherenvelden	29	117	4,03
Hasselt Willemswijk Noord	30	112	3,73
Waregem Villapark Konijneveld	35	122	3,49
Molenbeek Maritiemwijk	21	<i>onbekend</i>	<i>nvt</i>
Ganshoren Villa's	12	<i>onbekend</i>	<i>nvt</i>
Sint-Pieters-Woluwe Vogelzang	24	<i>onbekend</i>	<i>nvt</i>

Hieronder geven we voor elk van de 24 wijken uit het onderzoek een beknopte ruimtelijke beschrijving, en de zonekaart die bij de observaties werd gebruikt en die de afbakening van elke wijk aangeeft.

1. SEEFHOEK ANTWERPEN

GROOTSTEDELIJKE WIJK MET VOORAL 19DE-EEUWSE WONINGEN, MET ZEER HOGE DICHTHEID EN EEN STERK GEMENGDE BEVOLKING.

Dit projectgebied is het noordelijke deel van de Antwerpse wijk Seefhoek. Seefhoek is gelegen in het noorden van Antwerpen, binnen de Ring rond Antwerpen. Behalve in het noorden, waar Park Spoor Noord ligt, is de wijk omgeven door dicht stedelijk weefsel.

De wijk is 14 ha groot. Er wonen 518 kinderen tussen 3 en 14 jaar (37 kinderen per ha).

De Seefhoek wordt getypeerd door een zeer dense bebouwing met 19e-eeuwse rijhuizen. Vele binnengebieden van de bouwblokken zijn volgebouwd en de private buitenruimte (tuinen en koeren) is zeer beperkt en vaak niet aanwezig. De huizen zijn vaak opgedeeld in verscheidene appartementen. De wijk bestaat vooral uit straatzones. De overige publieke ruimte is beperkt; er zijn enkele kleine buurtpleintjes, maar geen sportzones of formele speelruimtes.

Ten noorden, aansluitend op de wijk, bevindt zich het stedelijke Park Spoor Noord. Het zuidelijke deel van het park, dat aansluit op de Seefhoek, bevat sportvelden, een speelterreintje en diverse grasvelden en pleinzones. We hebben Park Spoor Noord als apart gebied – een extra ‘wijk’ zonder inwoners – ook in het onderzoek opgenomen wegens de impact van deze grootschalige parkzone op de wijk Seefhoek. In het zuiden sluit de wijk aan op het projectgebied Stuivenbergplein (zie hieronder), dat bestaat uit hoogbouw en een park met speel- en sportzones.

2. STUIVENBERGPLEIN ANTWERPEN

GROOTSTEDELIJKE HOOGBOUWWIJK MET AANPALEND EEN GROOT STEDELIJK PARK.

De wijk Stuivenbergplein ligt ten zuiden van de hierboven beschreven wijk Seefhoek. De wijk is grotendeels omgeven door de 19e-eeuwse bebouwing van Antwerpen-Noord. In het noorden, zuiden en westen sluit de wijk aan bij meer kleinschalige 19e-eeuwse bebouwing (arbeiderswoningen).

De wijk is 5 ha groot. Er wonen 304 kinderen tussen 3 en 14 jaar (61 kinderen per ha).

De bebouwing van deze wijk wordt gekenmerkt door vier hoge appartementsgebouwen (6 tot 10 verdiepingen). Er zijn drie gelijkaardige langwerpige gebouwen, met grasvelden en parkeerterreinen tussenin. Een vierde appartementsgebouw ligt aan het Stuivenbergplein. Behalve de Van Kerckhovenstraat in het noorden, een belangrijke as, zijn de straten van lokaal karakter. Er is ook een klein stenig buurtplein.

In het projectgebied ligt het grootschalige Stuivenbergplein, een park met een groen en avontuurlijk speelkarakter. Er zijn enkele speel- en sportruimtes op wijkniveau (speelterrein met speeltoestellen en heuvels, grote voetbalkooi, pannaveldje, basketbalplein, crossparcours...). Het park heeft veel passage. Er zijn zitbanken, er is plaats voor evenementen en er is een hondenloopweide.

3. PREDIKHERENVELDEN (RUMST)

RESIDENTIËLE GROENE VERKAVELING MET OPEN EN HALFOPEN BEBOUWING.

De wijk Predikherenvelden situeert zich in het noordwesten van de gemeente Rumst, in de deelgemeente Reet. Deze residentiële wijk is duidelijk afgebakend, zodat er haast alleen lokaal verkeer is. De meest straten zijn recht en breed; er zijn meerdere kleine rondpunten met groen en bankjes. De woningen zijn open of halfopen bebouwingen, met voor- en achtertuinen.

De wijk is 29 ha groot. Er wonen 117 kinderen tussen 3 en 14 jaar (4 kinderen per ha).

Centraal in de wijk is een plein waarrond enkele voorzieningen liggen (school, kinderopvang, gemeenschapscentrum, café). Het grootste deel van het plein is een speelterrein met verschillende speeltoestellen, met aanliggend een grasveld en een geasfalteerd basketterrein. In het noorden is onder meer een bos en een voetbalveld.

4. TERHAGEN (RUMST)

VERSTEDELIJKT BUITENGEBIED, TUINWIJK ALS WOONKERN NABIJ OUDE INDUSTRIE.

De wijk Terhagen is het zuidelijke deel van de dorpskern van Terhagen, een deelgemeente van Rumst, gelegen aan de Rupel en tussen industriegebieden en voormalige kleiputten.

De wijk is 18 ha groot. Er wonen 166 kinderen tussen 3 en 14 jaar (9 kinderen per ha).

De wijk bestaat vooral uit straten met lokale verkeersfunctie met een klassiek profiel en langsparkeren.

De wijk is een vrij klassieke tuinwijk. De meeste huizen hebben een tuin en een voortuin. In het westelijke deel van de wijk bevinden zich twee appartementsgebouwen met een parkeerzone ertussen. Hiernaast ligt een vrij grote parkzone met voetbalgoals en bosjes.

Langs de Rupel ligt een opgehoogde dijk die als recreatieve fiets-as dient. In het oosten ligt een sporthal met sportvelden en een speelterrein.

5. BURCHT (ZWIJNDRECHT)

OUDE DORPSKERN MET RECENT STADSVERNIEUWINGSPROJECT (WOONINBREIDING).

De wijk bevindt zich in het centrum van Burcht (een deelgemeente van Zwijndrecht; sinds 2025 is Zwijndrecht gefusioneerd met Beveren en Kruibeke). Burcht situeert zich ten noordwesten van de stad Antwerpen en is een van oorsprong landelijke, maar sterk verstedelijkte gemeente langs de Schelde.

De wijk is 10 ha groot. Er wonen 120 kinderen tussen 3 en 14 jaar (12 kinderen per ha).

In de dorpskern, waar ook het kerkplein ligt, en aan de randen van de wijk, zijn voornamelijk rijhuizen te vinden (eengezinswoningen) langs klassiek ingerichte verbinding- en lokale straten. De meeste huizen hebben een private buitenruimte (tuin, koer). Centraal in de woonwijk bevinden zich recente nieuwbouwprojecten, met hedendaagse woontypologieën en een zeer stenige woonerfinrichting. Hier is een groot aandeel gemeenschappelijke buitenruimte (een speelterreintje, parkeervoorzieningen, groene ruimte, moestuinen...). De meeste van deze nieuwe woningen hebben nauwelijks of geen private buitenruimte. Langs de Schelde liggen avontuurlijke groene ruimtes, waaronder een speelterrein.

6. HET FOORT (TEMSE)

KLEINSTEDELIJKE WIJK IN DE HISTORISCHE BINNENSTAD MET EEN WAT RECENTER STADSVERNIEUWINGSPROJECT (WOONINBREIDING).

De wijk Het Foort situeert zich in het centrum van Temse, nabij de Markt en net ten noorden van de Schelde. Ten oosten van de wijk bevinden zich de spoorweg en de drukke Gewestweg N16.

De wijk is 10 ha groot. Er wonen 245 kinderen tussen 3 en 14 jaar (24 kinderen per ha).

De wijk is een kleinstedelijke woonwijk met verschillende handelsvoorzieningen, en met een centraal gelegen inbreidingsproject. Er zijn enkele pleinen, zoals de Markt en enkele kleinere buurtpleintjes. De straten in het centrale stadsvernieuwingsproject hebben een woonerf karakter; het parkeren gebeurt voornamelijk gegroepeerd. De meeste overige straten hebben een verouderde, auto-gerichte inrichting met smalle voetpaden. In deze straten bevinden zich rijhuizen, soms met kleine tuin of koer. Er zijn ook enkele appartementsgebouwen. In de inbreiding bevinden zich hoofdzakelijk kleine ééngezinswoningen met tuinen van beperkte omvang.

Midden in de inbreiding ligt een kleine speelruimte met voetbalgoals en kleine speeltoestellen; aansluitend is er een bosje. In de wijk staan veel bordjes 'balspelen verboden'.

7. PIETER DIERCKXLAAN (TEMSE)

SOCIALE WOONWIJK BUITEN HET CENTRUM, MET ONTWIKKELINGEN UIT VERSCHILLENDE PERIODES, VERSCHILLENDE WOONTYPES EN DICHTHEDEN.

De sociale woonwijk aan de P. Dierckxlaan het is een noorwestelijke, meer 'suburbane' uitloper van de dichtere woongebieden rond de kern van Temse. Er zijn verschillende fasen van (sociale) woningbouw te onderscheiden: aan de westzijde woonverkavelingen uit de jaren 1970-1980 met autogericht straatprofiel; aan de oostzijde meer recente woonontwikkelingen (jaren 1990) met appartementen en woonerven. De woningen in de wijk zijn hoofdzakelijk een-gezinswoningen met een tuin en een voortuin; langsheen de Dierckxlaan bevinden zich verschillende appartementsgebouwen.

De wijk is 16 ha groot. Er wonen 148 kinderen tussen 3 en 14 jaar (9 kinderen per ha).

In de wijk zijn meerdere groene zones, en centraal gelegen een ruim trapveld en basketveld en een speelterrein. Ook elders in de wijk zijn nog speeltoestellen in de groene zones en een kleiner speelterrein.

8. STENE BAANHOF (OOSTENDE)

RECENTE RANDSTEDELIJKE RUIME EN GROENE VERKAVELING.

Baanhof is een recente groene verkaveling (2011 tot 2022) in de Oostendse deelgemeente Stene. De woningen zijn voornamelijk open of halfopen bebouwing met achtertuinen; er zijn ook aaneengesloten sociale woningen.

De wijk is 23 ha groot. Er wonen 243 kinderen tussen 3 en 14 jaar (11 kinderen per ha).

De wijk wordt ontsloten door de Baanhofstraat die zich doorheen de wijk slingert. De andere straten hebben woonerf-status, evenwel zonder woonerfinrichting, en zijn louter bedoeld voor lokaal verkeer. Sommige straten komen uit aan de achterkanten van de huizen. Tussen de woningen- en wegenstructuur liggen grasvelden. In een aantal daarvan zijn beken en wadi's geïntegreerd. In het noorden van de wijk ligt een groen avontuurlijk speelterrein.

9. SNAASKERKE (GISTEL)

GEÏSOLEERDE KLEINE DORPSKERN MET VERKAVELINGEN RONDOM.

Het dorp Snaaskerke, deelgemeente van Gistel, ligt geïsoleerd temidden landbouwgebied en naast een industriezone, langs het kanaal Plassendale-Nieuwpoort. De dorpskern kent enkele oudere straten met klassieke inrichting en vooral rijhuizen. Daarnaast bestaat het dorp uit een aantal verkavelingen met enkel lokaal verkeer, en vooral open en half-open bebouwing. Bijna alle huizen hebben een tuin, die groter is in de meer recente bebouwing.

De wijk is 27 ha groot. Er wonen 126 kinderen tussen 3 en 14 jaar (5 kinderen per ha).

In het oosten van het dorp loopt van noord naar zuid het regionale fietspad 'Groene 62'. Langs dit fietspad zijn een aantal recreatieve zones aangelegd, waaronder een speelterrein en een buurtplein.

10. WAREGEM VILLAPARK KONIJNEVELD

RUIME VERKAVELING MET OPEN BEBOUWING.

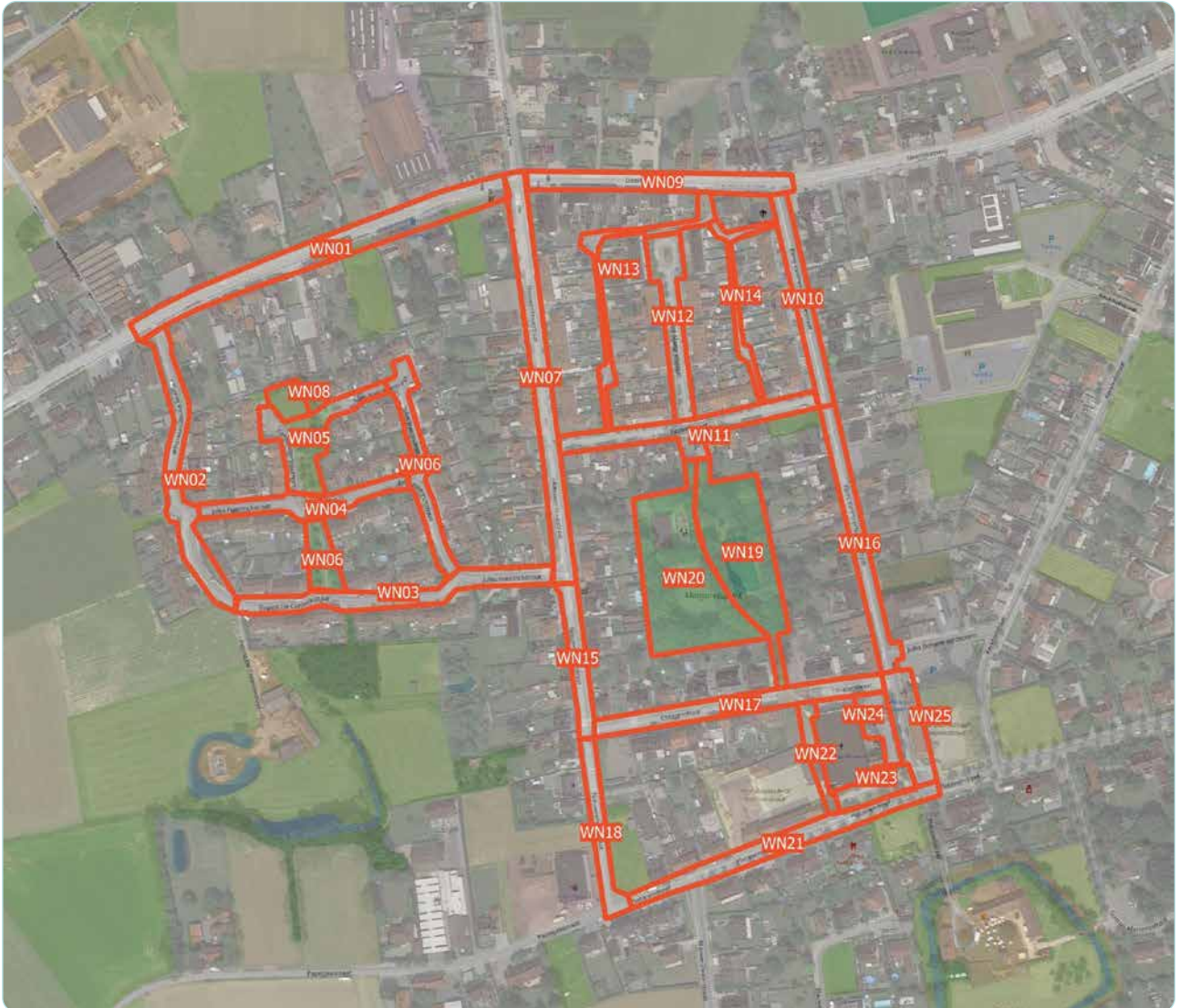
Het Villapark is een verkaveling tussen de kern van Waregem en de E17. Het projectgebied is het zuidelijke deel hiervan, een verkaveling met zeer overwegend open bebouwing en bijna enkel lokaal verkeer. De percelen zijn ruim met voorerf (met oprit en voortuin) en tuin rondom. De huizen dateren van de jaren vijftig tot de jaren 2010.

De wijk is 35 ha groot. Er wonen 122 kinderen tussen 3 en 14 jaar (3 kinderen per ha).

Midden in de wijk ligt een klein speelterrein (Konijneveld), bereikbaar via trage wegen. Er is ook een bosje (geboortebos) in het zuidoosten van de wijk.

11. WAREGEM NIEUWENHOVE

DORPSKERN MET VERKAVELING.

Het dorp Nieuwenhove (deel van Waregem) ligt ten zuidwesten van Waregem (richting Deerlijk en Kortrijk), ten noorden van de E17. Het projectgebied beslaat de oude dorpskern; ten oosten en ten zuiden liggen enkele meer recente verkavelingen. Centraal in de wijk liggen het Sint-Margaretpark met een speelterreintje (met aanliggend parochiekerk en school) en de Sint-Margrietwijk met vooral woningen uit de jaren vijftig; in het westen liggen meer recente verkavelingen. De meeste woningen zijn aansluitend of halfopen en hebben voortuin of voorerf en achtertuin. Er zijn enkele groene buurtpleintjes, waaronder een grasveldje met kleine voetbalgoaltjes.

De wijk is 18 ha groot. Er wonen 131 kinderen tussen 3 en 14 jaar (7 kinderen per ha).

12. SINT-NIKLAAS CLEMENTWIJK NOORD

ZEER RECENT DUURZAAM KINDVRIENDELIJK VOORBEELDPROJECT.

De Clementwijk ligt in de noordelijke stadsrand van Sint-Niklaas. Het projectgebied is een zeer recente (jaren 2010-2020) duurzame groene woonwijk, een noordelijke uitbreiding van de bestaande Clementwijk. Er komen 400 (later 700) energiezuinige woningen (deels sociale koop- en huurwoningen). Centraal en in het noorden ligt een natuurrijke zone met avontuurlijke speel- en parkruimte; in het noorden ligt ook een sportzone. In de groene zones en op de trage wegen langsheen de grachten is overal zitgelegenheid.

De wijk is 15 ha groot. Er wonen 142 kinderen tussen 3 en 14 jaar (9 kinderen per ha).

Er zijn rijwoningen met 2 tot 3 bouwlagen en gestapelde woningen met 3 tot 5 bouwlagen rond de centrale parkzone. Het parkeren gebeurt gegroepeerd en is op de straten niet toegelaten. Overal is de snelheid beperkt tot 20 km/u. Een aantal bouwblokken heeft eigen, semiprivate binnenruimtes met collectieve binnentuinen of parking. De wijk is nog in aanbouw; er zijn nog verschillende braakliggende percelen.

13. VILVOORDE FAR WEST

STEDELIJKE (ARBEIDERS)WOONWIJK UIT DE JAREN 1920.

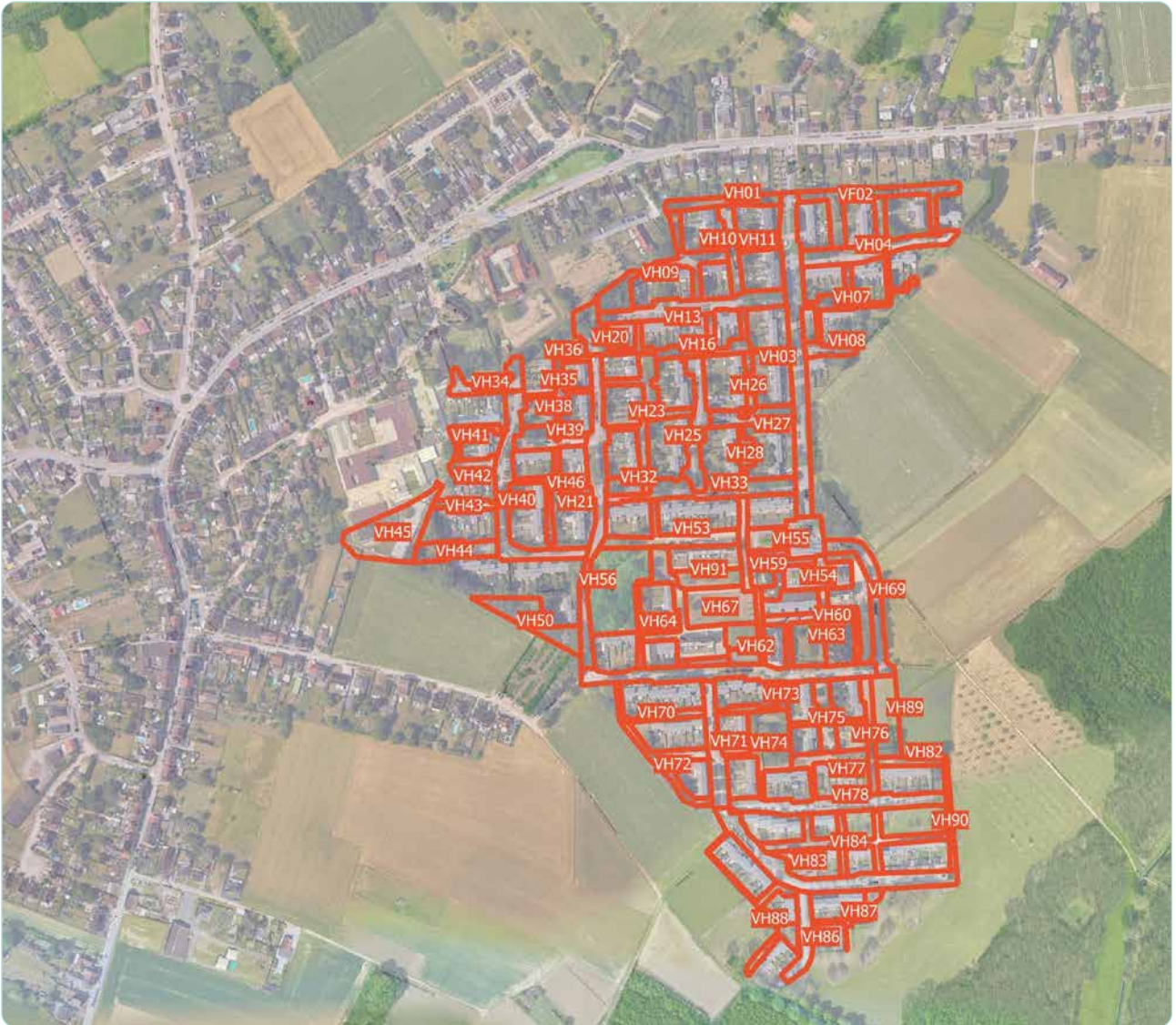
De Far West is een woonwijk uit de jaren twintig, ten noorden van het centrum van Vilvoorde, tussen de N1 en de spoorweg. Het is een stedelijke wijk met aaneengesloten bebouwing van voornamelijk rijhuizen met kleine tuinen. De huizen in het noordelijke deel van het projectgebied zijn recenter en iets ruimer. De wijk is gestructureerd rond het centrale Duchépark, met lange, vrij klassieke straten, en parallel trage wegen tussen de achterkanten van de tuinen.

De wijk is 20 ha groot. Er wonen 484 kinderen tussen 3 en 14 jaar (24 kinderen per ha).

Het centrale plein is een groot park met wijkcentrum, speeltoestellen en bosjes, een grasveld met voetbalgoals en een verhard basketbalterrein. Er zijn nog enkele straatpleintjes en grasveldjes in de wijk, en in het noordoosten is een recenter aangelegd natuurrijk speelparkje.

14. VILVOORDE WIJK HOUTEM

GROTE APARTE SOCIALE WOONWIJK UIT DE JAREN 1970.

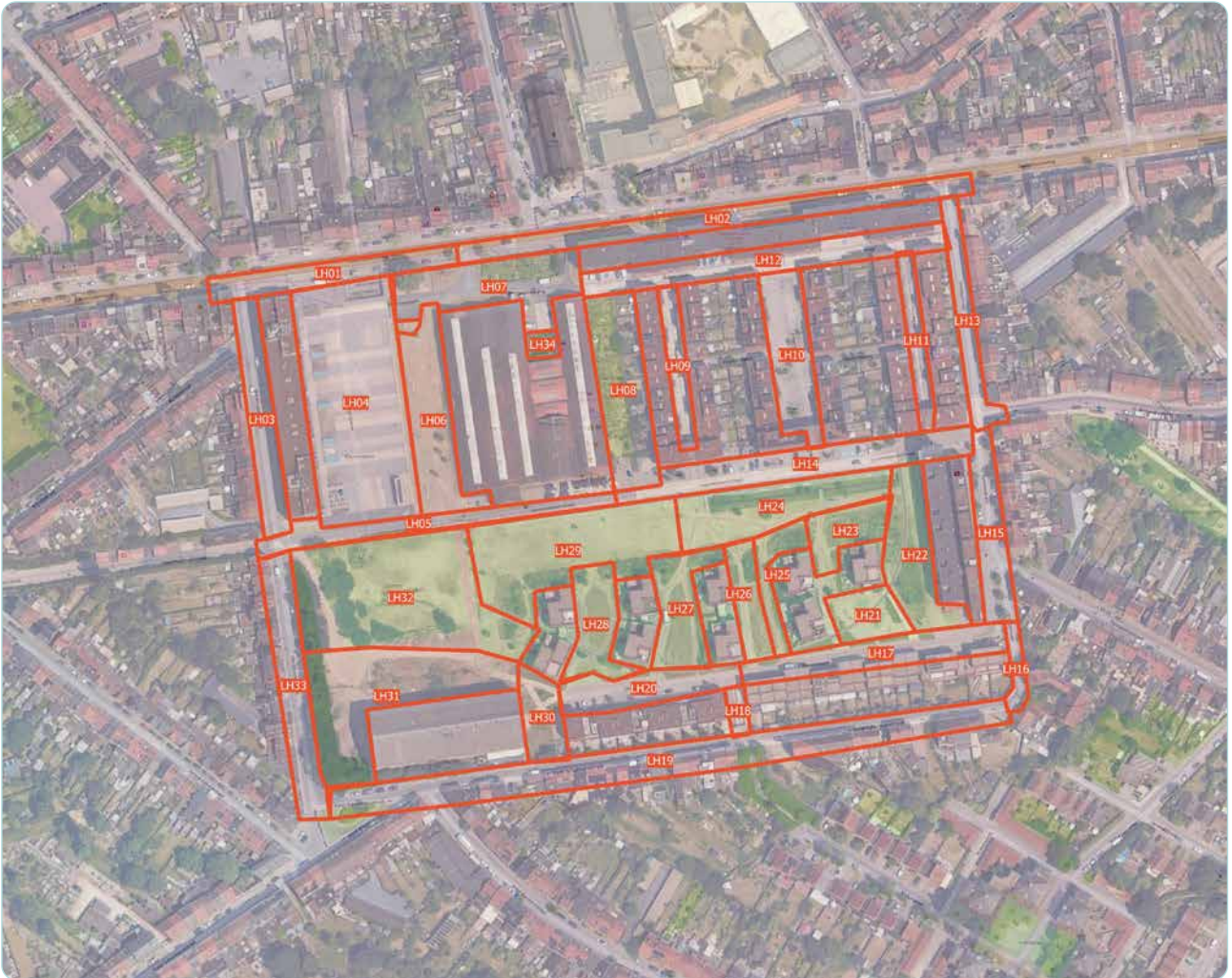
De Wijk Houtem ligt naast de dorpskern van Houtem, een deelgemeente van Vilvoorde, ten noordoosten van de stad. Het is een grote sociale woonwijk uit de jaren 1970. De wijk bestaat uit aaneengesloten eengezinswoningen met tuin. De meeste straten hebben een louter lokale verkeersfunctie; het ietwat labyrintische stratenplan van de wijk wordt aangevuld met trage wegen die telkens tussen de straten door lopen. De voorkant van de sommige woningen ligt aan de straat; van andere woningen ligt de voorkant aan een van de vele trage wegen (aan de straatzijde liggen dan garages). Centraal in de wijk ligt het Rodenbachpark, waarrond enkele meer recente appartementsgebouwen liggen. Aanliggend is er ook een voetbalkooi.

De wijk is 24 ha groot. Er wonen 270 kinderen tussen 3 en 14 jaar (11 kinderen per ha).

De wijk wordt in verschillende fases gerenoveerd, zodat een aantal woningen leeg staan.

15. LEUVEN HAL 5 (CENTRALE WERKPLAATSEN)

ZEER RECENTE STADSVERNIEUWING MET URBAN VILLA'S EN RIJWONINGEN.

Deze kleine wijk in Kessel-Lo, dicht bij het station van Leuven en omringd door stedelijk weefsel, is een stadsvernieuwingsproject: een vroegere ommuurde spoorwegwerkplaats langs de Diestsesteenweg in Kessel-Lo werd omgevormd tot een woonwijk met een aantal gemeenschapsvoorzieningen (pleinen en park, tijdelijke invullingen van de industriële hallen).

De wijk is 9 ha groot. Er wonen 170 kinderen tussen 3 en 14 jaar (19 kinderen per ha).

Er zijn diverse types woningen (eengezinswoningen, stapelbouw; hierbij ook sociale woningen). De site is nog in ontwikkeling. De wijk is, behalve de meer klassieke straten rondom, grotendeels autovrij. Langs de centrale oost-westas (Locomotievenstraat) ligt een tijdelijke groene parkzone. In het noordelijke deel van de wijk ligt een groot verhard plein, is er de oude industriële Hal 5 (foodcourt, activiteiten) en een aantal woningen met tussenin verharde autovrije pleinen/straten. Tussen de woningen in het zuiden van de wijk liggen grasvelden en een speelterrein.

16. LEUVEN LOLANDEN-CASABLANCA

ZEER RECENTE STADSVERNIEUWING MET STAPELBOUW BIJ EEN SOCIALE WOONWIJK (JAREN 1950).

Bij de sociale woonwijk Casablanca uit de jaren 1950 (het zuidwestelijk deel van het projectgebied; deels vernieuwd in 1999) werd zeer recent een stadsvernieuwingsproject gerealiseerd met vernieuwing van bestaande appartementen en omvormen van kantoorgebouwen tot woningen, voornamelijk via stapelbouw.

De wijk is 13 ha groot. Er wonen 215 kinderen tussen 3 en 14 jaar (17 kinderen per ha).

Rond de appartementsblokken liggen park- en pleinzones; in de groenzones in het noorden en in het zuiden van het projectgebied liggen speelterreinen; in het midden van de wijk ligt een recent vernieuwd voetbalveld. De wijk ligt middenin een uitgebreider stedelijk weefsel met vooral rijwoningen.

17. HASSELT HEILIG-HART

RUIJME 20STE-EEUWSE STEDELIJKE WIJK.

De Heilig-Hartwijk is een stedelijke wijk ten noordwesten van de stadskern van Hasselt. De wijk ligt ten noorden van de spoorweg en, samen met de Willemswijk (zie hieronder) ten zuiden van de ring rond Hasselt. De wijk wordt doorsneden door de N2, de Kuringersteenweg.

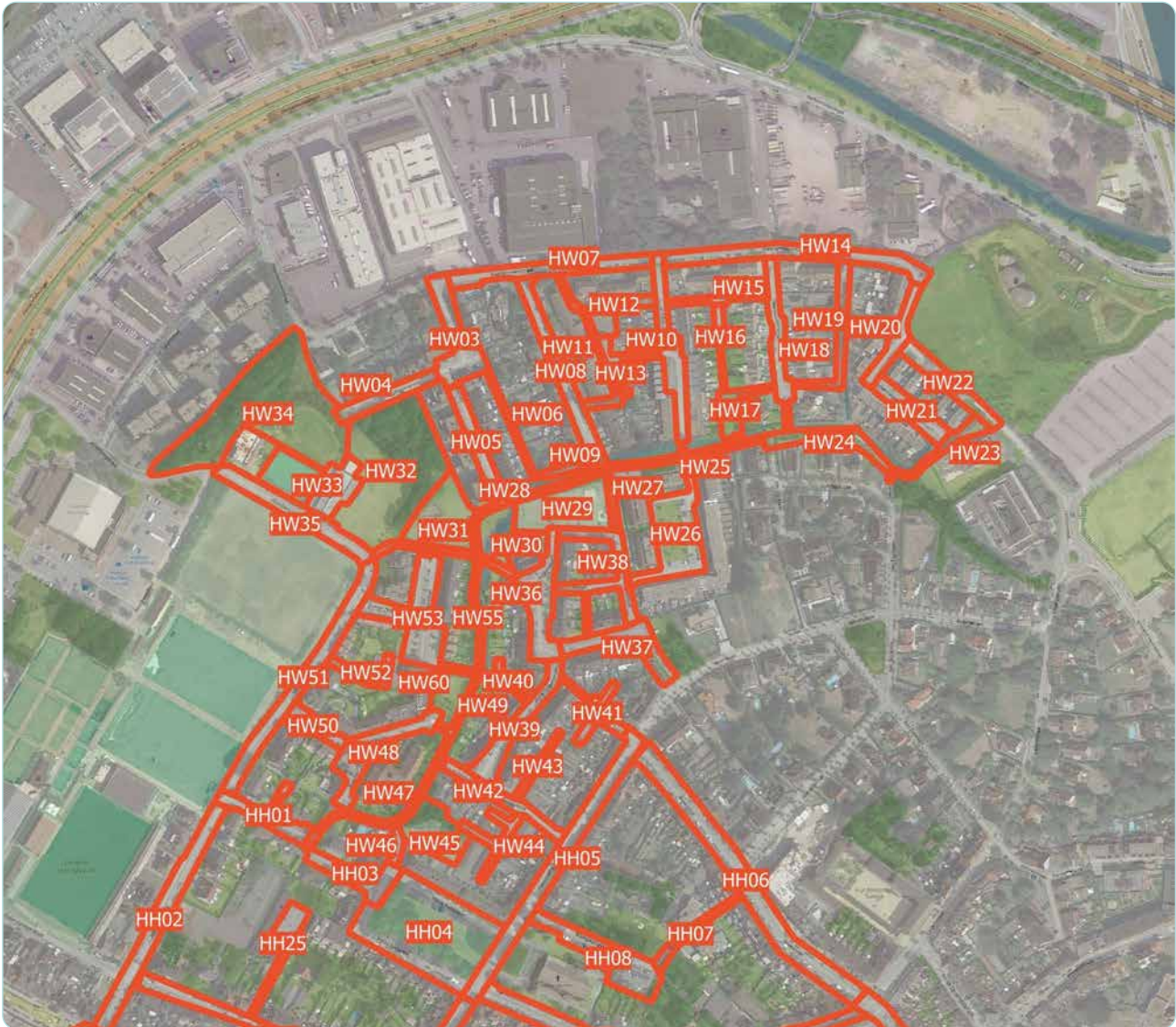
De wijk is 25 ha groot. Er wonen 241 kinderen tussen 3 en 14 jaar (10 kinderen per ha).

De wijk bestaat voornamelijk uit aaneengesloten bebouwing uit diverse periodes in de 20ste eeuw, langs straten met een klassiek profiel. In het midden van de wijk, voor de Heilig-Hartkerk, ligt een park. Behalve een wat ingesloten speelterreintje is de publieke ruimte in deze wijk beperkt.

De wijk loopt in het noorden over in de Willemswijk: een oostelijk, residentieel deel met grote percelen en open bebouwing, en een recenter noordelijk deel van meer stedelijk karakter. Dit noordelijke deel vormt het projectgebied Willemswijk Noord, dat ook in het onderzoek is opgenomen.

18. HASSELT WILLEMSWIJK NOORD

NIEUWE RANDSTEDELIJKE WIJK.

Aansluitend op de Heilig-Hartwijk ligt de Willemswijk, als verdere uitbreiding van het stedelijk weefsel in het noord-westen van Hasselt. Het oostelijke deel van de Willemswijk is een residentiële wijk met open bebouwing en grote percelen die niet in het projectgebied is opgenomen. De Willemswijk beslaat een geheel van kleinere lokale straten met aaneengesloten bebouwing en een recenter deel met enkele appartementsblokken in de buurt van het Anne Ruttenspeelplein, en ten noorden daarvan recente eengezinswoningen. Deze grenzen aan een industriezone langs de ring rond Hasselt.

De wijk is 30 ha groot. Er wonen 112 kinderen tussen 3 en 14 jaar (4 kinderen per ha).

De wijk is zeer stenig van karakter, maar midden in de wijk ligt, aansluitend op een trage weg die de wijk van oost naar west doorsnijdt, de groene parkzone rond het Anne Ruttenspeelterrein, die naar het westen overloopt in een scoutsterrein en een avontuurlijke groene zone. Hier ligt ook een voetbal/basketveld. Grenzend aan het westen van het projectgebied liggen een reeks sportvelden (niet publiek toegankelijk).

19. HEUSDEN-ZOLDER BERKENBOS

KLEINSTEDELIJK WEEFSEL MET DENSE CITÉWIJKEN UIT DE JAREN 1920 EN 1930.

Berkenbos is een kleinstedelijke wijk in Heusden-Zolder. De wijk wordt doorsneden door de Koolmijnlaan. Aan noordelijke en zuidelijke zijde van de wijk ligt telkens een mijncité uit eind jaren 1920 – begin jaren 1930 (de zeer gelijkaardige wijken Mommeplas in het westen en Op 't Einde in het oosten). Het gaat telkens om een dichte geheel van arbeiderswoningen met achtertuintjes, waaraan garages werden gebouwd. De voorkanten komen dan ook uit op een autovrije straat met beluikarakter.

De wijk is 19 ha groot. Er wonen 146 kinderen tussen 3 en 14 jaar (8 kinderen per ha).

Beide cités liggen in een breder stedelijk weefsel: rond de Koolmijnlaan ligt bebouwing van divers karakter, met een recente inbreiding ten oosten van cité Mommeplas. Naast cité Op 't Einde ligt een speelterreintje en een voetbalkooi.

20. HEUSDEN-ZOLDER LINDEMAN

GEÏSOLEERD GELEGEN MIJNCITÉ MET TUINWIJKKARAKTER VAN EIND JAREN 1940.

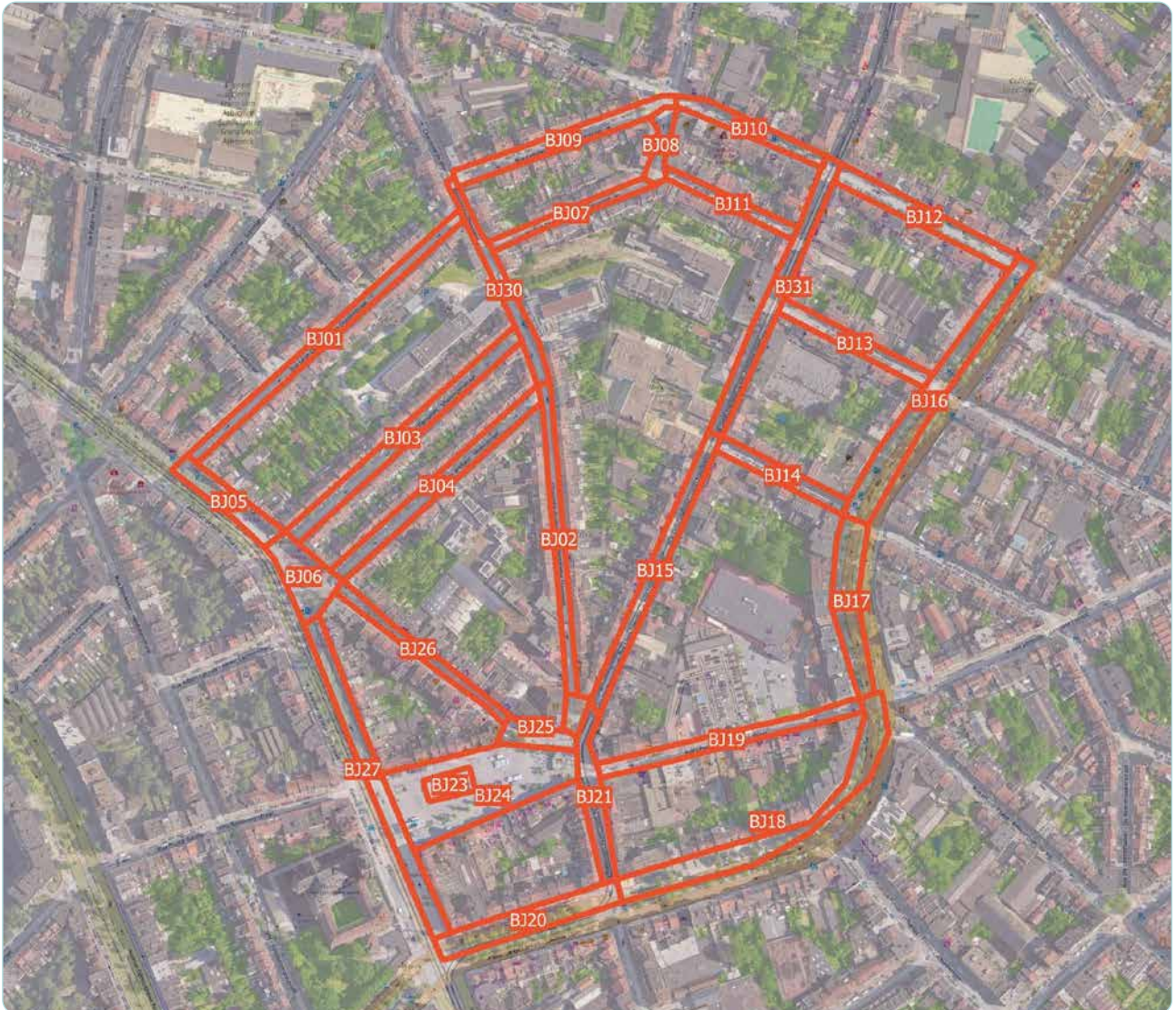
Vlak bij de mijnsite van Zolder ligt de wijk Lindeman, de grootste wijk die werd gebouwd voor de mijnwerkers van de mijn van Zolder. De wijk werd eind jaren 1940 gebouwd als tuinwijk in een geometrisch stratenplan. De geschakelde woningen hebben een voorerf en kleine en soms grotere tuinen. Trage wegen lopen langs de achterkanten van de huizen. In het noorden zijn recent woningen toegevoegd, onder meer rond twee ronde buurtpleintjes (daarop kleine voetbalgoaltjes en picknickbanken).

De wijk is 26 ha groot. Er wonen 190 kinderen tussen 3 en 14 jaar (7 kinderen per ha).

Centraal in de wijk is er een park met enkele kleine speeltoestellen. In het zuidoosten van de wijk, naast een school, zijn een speelplein en een sportveld.

21. BRUSSEL JETTE-CENTRUM

RELATIEF DENSE BRUSSELSE CENTRUMWIJK.

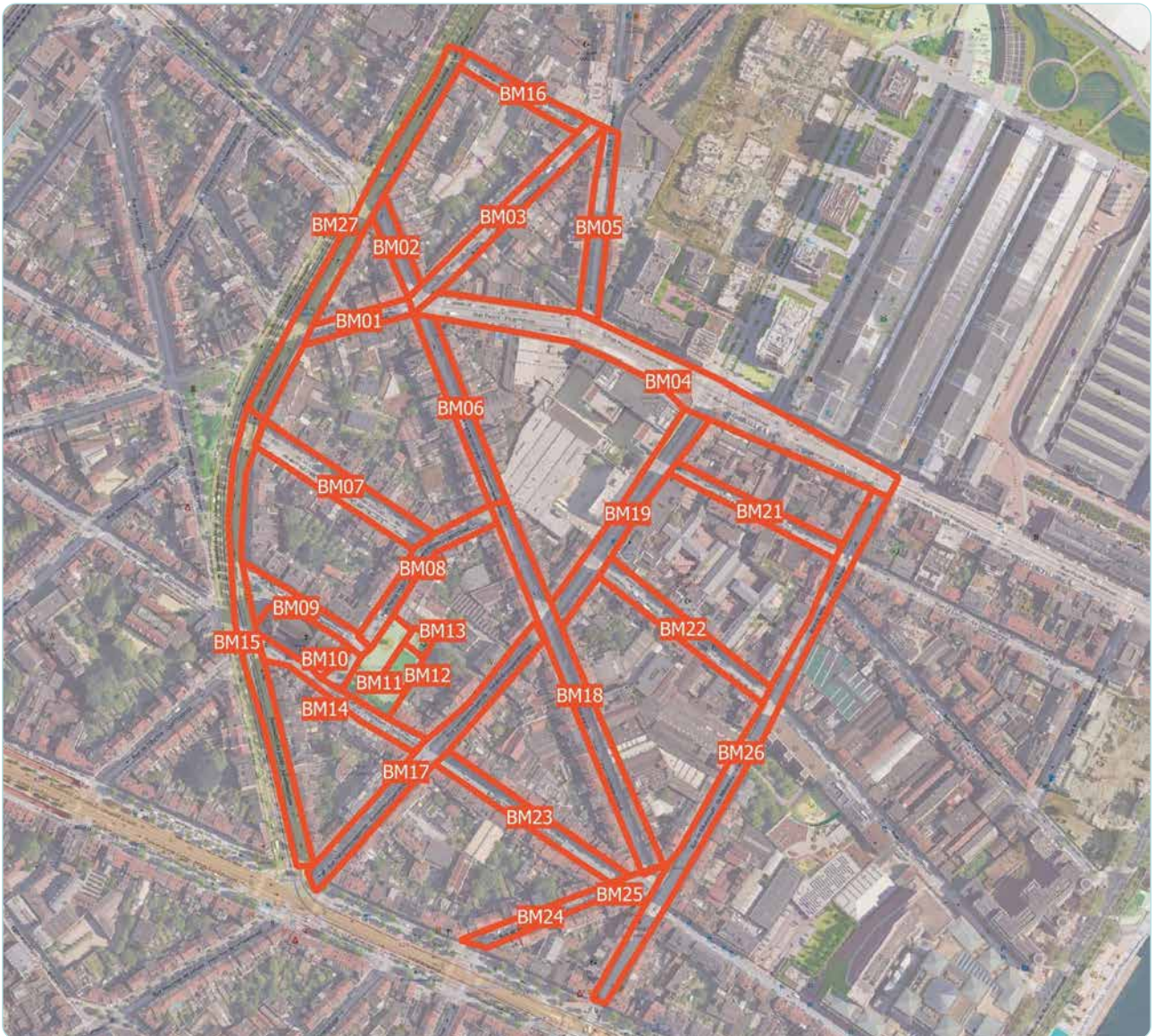
De Brusselse wijk Jette-centrum is het zuidelijke deel van het centrum van Jette en maakt integraal deel uit van het grootstedelijke weefsel. De wijk heeft een woonfunctie, maar er zijn ook handelszaken en horeca.

De wijk is 22 ha groot. Er wonen 582 kinderen tussen 3 en 14 jaar (26 kinderen per ha).

De de Smet-de Naeyerlaan en de Jetteselaan zijn de grote verkeersbarrières die de wijk in het westen en het zuidoosten afgrenzen. De wijk kent vooral rechte straten met klassiek profiel, langsparkeren en relatief smalle voetpaden, maar is geen extreem dichtbebouwde wijk. De woningen zijn soms smalle en vaak relatief ruime rijwoningen. Veruit de belangrijkste publieke ruimte in de wijk is het grote stedelijke Astridplein in het zuidwesten van het projectgebied. Het werd in de jaren 2010 heraangelegd en autovrij gemaakt. Er is een bespeelbare fontein en plaats voor evenementen. Het verkeer wordt langs drie zijden langsheen het plein geleid.

22. BRUSSEL MOLENBEEK MARITIEMWIJK

ZEER DENSE GROOTSTEDELIJKE WIJK MET RIJWONINGEN.

De Maritiemwijk of Havenwijk ligt in het noorden van Sint-Jans-Molenbeek, ten noorden van de Leopold II-laan (R20). Het projectgebied beperkt zich tot het deel tussen de Jubelfeestlaan in het westen en de Ribaucourtstraat in het oosten. Behalve de verbindingsstraten gaat het over het algemeen over smalle straten met langsparkeren.

De wijk is 21 ha groot. We hebben geen precieze gegevens kunnen verkrijgen over hoeveel jonge inwoners het projectgebied heeft.

De Maritiemwijk is een dichtbevolkte en dichtbebouwde grootstedelijke wijk. De wijk wordt gedomineerd door een zeer dense bebouwing van overwegend kleine rijwoningen, meestal zonder of met een zeer kleine tuin of koer.

Los van de straatzones zijn er weinig publieke ruimtes; er zijn enkele kleine buurtpleintjes en centraal in het projectgebied ligt een voetbalkooi aan een plein. Er is zeer weinig groen in de wijk.

23. BRUSSEL GANSHOREN VILLA'S

HOOGBOUWBLOKKEN UIT DE JAREN 1960 EN 1970.

De Villa's van Ganshoren is – ondanks de naam – een geheel van hoogbouwblokken uit de jaren 1960 en 1970, ietwat perifeer gelegen in de gemeente Ganshoren. In het westen van de wijk liggen vier hoge woontorens (17 bouwlagen), die in de jaren 2010 werden gerenoveerd; een tiental andere wat lagere torens en blokken liggen in het oostelijk deel van de wijk.

De wijk is 12 ha groot. We hebben geen precieze gegevens kunnen verkrijgen over hoeveel jonge inwoners het projectgebied heeft.

Er lopen slechts enkele straten doorheen de wijk. Tussen de blokken liggen grasvelden en parkeerruimtes. In het westelijke deel is een groot voetbalveld met daarrond onder meer een basketbalveld en een parkje; in het oostelijk deel zijn enkele kleinere sport- en speelterreinen.

24. BRUSSEL VOGELZANG (SINT-PIETERS-WOLUWE – OUDERGEM)

RUIME WIJK MET BEL-ETAGEWONINGEN EN VILLA'S.

Vogelzang is een ruim opgezette wijk in het zuidoosten van het Brussels gewest, op de grens van Sint-Pieters-Woluwe en Oudergem. Het is een heuvelachtige rijkere residentiële wijk met open bebouwingen in villastijl (al van voor de Eerste Wereldoorlog), geschakelde bel-etagewoningen, en enkele recente appartementsgebouwen.

De wijk is 24 ha groot. We hebben geen precieze gegevens kunnen verkrijgen over hoeveel jonge inwoners het projectgebied heeft.

Er is een centraal buurtpleintje dat relatief weinig publieke ruimte biedt. Ingesloten tussen bebouwing ligt een ruim speelterrein met verschillende speeltoestellen en zand; aansluitend is er een bosje.

Hoofdstuk 4:

Buitenspelen in de buurt: de resultaten

In dit hoofdstuk staan de kernbevindingen uit de observaties van de kinderen uit ons buitenspeelonderzoek van 2024. Na cijfergegevens over de observaties als geheel (4.1) bespreken we de speelindex in de onderzochte wijken en hoe die is geëvolueerd ten opzichte van de vorige buitenspeelonderzoeken (4.2). We gaan ook uitgebreid in op de cijfers volgens gender (4.3) en leeftijd (4.4). We bespreken vervolgens het relevante materiaal over de (grootte) van de speelgroepjes (4.5), onderweg zijn versus spelen (4.6), spel in georganiseerd verband (4.7), begeleid of onbegeleid spelen (4.8), de verschillende spelvormen (4.9), en de mate waarin tijdens het spelen intensief bewogen wordt (4.10).

4.1 Observaties over de wijken heen

4.1.1 Enkele totalen ter introductie

In elk van de 24 wijken voerden wij tien telrondes uit. In totaal maakten wij tijdens onze 240 telrondes **2006 observaties**. 1175 observaties hadden betrekking op spelende kinderen, en 831 observaties op kinderen die louter onderweg waren. Dit betekent dat we 1175 keer een spelgroepje of een alleen spelend kind en de kenmerken en spelgedrag ervan noteerden.

Tijdens al deze observaties telden wij in totaal **4626** kinderen van 3 tot 14 jaar.

- > **3200 kinderen (69,17%) waren aan het spelen**
- > **1426 kinderen (30,83%) werden als louter onderweg genoteerd:** ze verplaatsten zich, voor zover te observeren, functioneel, zonder aanwijzingen voor speels gedrag.

Deze aantallen slaan op de 'getelde' aantallen kinderen; dat is niet noodzakelijk hetzelfde als bijvoorbeeld 3200 unieke, individuele kinderen. De cijfers gaan over de totalen van de tien telrondes in elke wijk. Ongetwijfeld zijn daarbij kinderen die we, tijdens verschillende telrondes, meer dan één keer hebben geteld.

Het overgrote deel van de onderzoeksresultaten uit dit rapport heeft betrekking op deze observaties van 3200 spelende kinderen.

Wij beperkten onze observaties tot de kinderen van 3 tot 14 jaar, om de vergelijking met voorgaande onderzoeken te kunnen maken en trends in het buitenspeelgedrag van kinderen over de jaren heen inzichtelijk te krijgen. Door dezelfde leeftijdsgroep te hanteren, kunnen we resultaten op een consistente manier analyseren en veranderingen in speelpatronen, voorkeuren en frequenties vergelijken met eerdere bevindingen.

We telden duidelijk **meer spelende jongens dan spelende meisjes**: 2054 jongens en 1146 meisjes. Dat zijn 64,19% jongens en 35,81% meisjes. Er wonen in de wijken ook iets meer jongens dan meisjes, maar dat verschil is aanzienlijk kleiner (52,43% jongens en 47,57% meisjes voor de 21 wijken waarvan we beschikken over de demografische gegevens).

We zagen vooral **kinderen van 6 tot 8 en van 9 tot 11 jaar** buiten spelen. De kleutergroep is dan weer ondervertegenwoordigd.

	3 tot 5	6 tot 8	9 tot 11	12 tot 14	
Aantal spelende kinderen	526	957	943	774	3200
Aandeel per leeftijdsgroep	16,44	29,91	29,46	24,19	

Bijna één op de vijf van de kinderen speelde **in georganiseerd verband**. In totaal telden we 605 kinderen die in georganiseerd spel betrokken waren: spel in de publieke ruimte in het kader van jeugdwerk, een sportkamp, de kinderopvang...

We observeerden het vaakst kinderen die onbegeleid speelden: alleen of in groepjes met andere (minderjarige) kinderen, zonder meespelende of toezichthoudende volwassene in de buurt. 1517 kinderen speelden onbegeleid: dat is 48,08% van alle kinderen, of bijna 60% van de kinderen die niet in georganiseerd verband spelen. Daarbij horen ook een aantal groepjes waarin bijvoorbeeld een zestienjarige samen speelt met kinderen die veel jonger zijn.

We zagen bij 353 kinderen (11,19%) een volwassene **meespelen**; en we observeerden 680 kinderen die speelden onder louter **toezicht** van een volwassene. Dat is 21,55% van alle spelende kinderen.

	n	%	% exclusief georganiseerd spel
Onbegeleid	1517	48,08%	59,49%
Georganiseerd spel	605	19,18%	
Toeziht	680	21,55%	26,67%
Meespelen	353	11,19%	13,84%
	3155	100%	

> Spelende kinderen in de 24 wijken

In voorgaande buitenspeelonderzoeken werden 7 wijken onderzocht; Seefhoek, Stuivenberg, Predikherenvelden, Terhagen, Burcht, 't Foort en Dierckxlaan. In 2024 werd het buitenspeelonderzoek opgeschaald naar 24 wijken. De 7 wijken uit de vorige buitenspeelonderzoeken werden aangevuld met 17 andere wijken.

De kinderen zijn niet alleen zeer ongelijk verdeeld over de wijken in demografisch opzicht (zie hoofdstuk 3), maar ook wanneer het over de observaties van spelende kinderen gaat. De tabel hieronder toont de aantallen geobserveerde spelende kinderen per wijk, telkens voor de tien observatierondes samen. Bovenaan staan de zeven wijken die we ook al opnamen in het buitenspeelonderzoek van 2008 en 2019.

WIJK	Exclusief spelen in georganiseerd verband	Inclusief spelen in georganiseerd verband
Antwerpen Seefhoek	69	69
Antwerpen Stuivenberg	166	184
Rumst Predikherenvelden	41	53
Rumst Terhagen	69	124
Zwijndrecht Burcht	76	76
Temse Het Foort	67	67
Temse Dierckxlaan	57	57
Oostende Stene	79	79
Gistel Snaaskerke	71	71
Waregem Villapark	40	40
Waregem Nieuwenhove	66	66
Sint-Niklaas Clementwijk	93	93
Vilvoorde Far West	128	131
Vilvoorde Houtem	86	86
Leuven Hal 5	72	104
Leuven Lolanden-Casablanca	168	256
Hasselt Heilig-Hart	29	29
Hasselt Willemswijk	58	253
Heusden-Zolder Berkenbos	99	99
Heusden-Zolder Lindeman	126	126
Brussel Jette-centrum	219	264
Brussel Molenbeek Maritiemwijk	237	256
Brussel Ganshoren Villa's	248	314
Brussel Vogelzang (Sint-Pieters-Woluwe – Oudergem)	62	62
Park Spoor Noord	165	241

> Aantal geobserveerde spelende kinderen per wijk, 3-14 jaar voor 10 telrondes per wijk.

We zien dus dat in de Brusselse wijk Villa's van Ganshoren 314 spelende kinderen werden geteld, terwijl dit in Hasselt Heilig Hart beperkt bleef tot slechts 29 spelende kinderen. Met 10 telrondes per wijk betekent dat dus dat we per wijk op één telronde gemiddeld tussen de 3 en de 31 spelende kinderen telden.

Op zich zeggen deze absolute aantallen nog niet zoveel: er zijn grotere en kleinere wijken, en de ene wijk telt meer (jonge) inwoners dan de andere. Hieronder maken we de noodzakelijke koppeling met die demografische gegevens: **hoeveel kinderen spelen er in vergelijking met hoeveel kinderen in de wijk wonen?** Pas dan kunnen we betekenisvolle uitspraken doen over de evolutie van of de vergelijking tussen het buitenspelen in deze wijken. Wel gaan we er dan van uit dat kinderen die in een wijk spelen, ook in die wijk wonen. Dat kunnen we nooit zeker weten, maar voor kinderen die alleen, met andere kinderen of met een ouder spelen op straat, een pleintje of een speelterrein is die kans voor de meeste soorten plekken in een woonwijk vrij groot.

4.2 Speelindex: hoe druk worden de wijken bespeeld en hoe is het buitenspelen geëvolueerd?

Om het aantal kinderen dat in een wijk speelt, te vergelijken met het aantal kinderen dat in diezelfde wijk woont, ontwikkelden we in 2008 de zogenaamde '**speelindex**'. Die speelindex berekenen we door het **aantal kinderen dat we in de tien telrondes samengenomen hebben zien spelen**, te **delen** door het **aantal kinderen dat in de wijk woont**.

Bijvoorbeeld:

- > Als we tijdens de tien telrondes samen slechts 25 spelende kinderen observeren, en er wonen 100 kinderen in de wijk, dan is de speelindex voor die wijk $25/100 = 0,25$.
- > De speelindex wordt 1,00 wanneer we in totaal 100 spelende kinderen observeren in een wijk waar 100 kinderen wonen.
- > Zien we op tien telrondes 165 kinderen spelen in een wijk waar 100 kinderen wonen, dan krijgen we een speelindex van 1,65.

De speelindex kan hoger zijn dan 1 omdat we in elke wijk tien telrondes doen en kinderen dus tien kansen hebben om geobserveerd te worden (evenwel nooit meer dan één keer tijdens één telronde).

De speelindex is een artificiële maat die op zichzelf niets zegt, aangezien de 'tien telrondes' een willekeurig gekozen ijkpunt is. Maar de speelindex maakt wel **vergelijkingen** mogelijk: **tussen de wijken** onderling, **en over de tijd heen**.

4.2.1 De speelindex in de 24 wijken

We kunnen de speelindex per wijk berekenen indien we van het gebied waarin we onze observatierondes hebben gedaan, ook de exacte demografische gegevens hebben, zodat we weten hoeveel kinderen tussen 3 en 14 jaar in dit gebied wonen. Van 21 van de 24 onderzochte wijken kregen wij deze gegevens, uitgesplitst per geboortjaar en daarbinnen naar geslacht. Voor 3 van de 4 Brusselse wijken konden wij deze cijfers niet bemachtigen en kunnen we dus geen speelindex berekenen.

We berekenen de speelindex in principe voor de kinderen die we in de wijk zagen spelen in een niet-georganiseerde context: kinderen die in hun eentje, met vrienden of met volwassenen (zoals ouders) naar buiten gaan en in hun woonomgeving gaan spelen. We maken dan de impliciete aanname dat kinderen die in de wijk spelen, ook in de wijk wonen.

We kunnen ook een speelindex berekenen op basis van alle geobserveerde spelende kinderen in de wijk, ook de kinderen die in georganiseerd verband spelen in de publieke ruimte, bijvoorbeeld als lid van een jeugdbeweging of als deelnemer aan een sportkampje. Van hen kunnen we er evenwel veel minder makkelijk van uit gaan dat zij ook in de wijk wonen. Toch is een speelindex 'inclusief georganiseerd spelen' wel interessant, omdat hij toont hoe aanwezig of zichtbaar spelende kinderen zijn in een wijk.

Hieronder staat een overzicht van de speelindex voor de wijken in dit onderzoek, aflopend gesorteerd voor de speelindex (zonder georganiseerd spel).

	Inwoners	Spelen zonder georganiseerd spel	Spelen met georganiseerd spel	Speelindex zonder georganiseerd spel	Speelindex met georganiseerd spel
Lolanden-Casablanca	215	168	256	0,781395	1,190698
Berkenbos	146	99	99	0,678082	0,678082
Lindeman	190	126	126	0,663158	0,663158
Clementwijk	142	93	93	0,65493	0,65493
Burcht	120	76	76	0,633333	0,633333
Snaaskerke	126	71	71	0,563492	0,563492
Stuivenberg	304	166	184	0,546053	0,605263
Willemswijk	112	58	253	0,517857	2,258929
Nieuwenhove	131	66	66	0,503817	0,503817
Hal 5	170	72	104	0,423529	0,611765
Terhagen	166	69	124	0,415663	0,746988
Dierckxlaan	148	57	57	0,385135	0,385135
Jette-Centrum	582	219	264	0,376288	0,453608
Predikheren	117	41	53	0,350427	0,452991
Waregem Villapark	122	40	40	0,327869	0,327869
Stene	243	79	79	0,325103	0,325103
Houtem	270	86	86	0,318519	0,318519
't Foort	245	67	67	0,273469	0,273469
Far West	484	128	131	0,264463	0,270661
Seefhoek	518	69	69	0,133205	0,133205
Heilig-Hart	241	29	29	0,120332	0,120332
Totaal voor 21 wijken	4792	1879	2327	0,392112	0,485601

- > Cijfers voor 3-14-jarigen in de 24 wijken in 2024. De speelindex is het aantal geobserveerde kinderen gedeeld door het aantal kinderen dat in de wijk woont. Voor de wijken Maritiemwijk (Molenbeek), Villa's van Ganshoren en Vogelzang (Sint-Pieters-Woluwe/Oudergem) hebben we geen precieze demografische gegevens kunnen verkrijgen.⁹

⁹ Op basis van de zeer ruwe schatting die we voor deze drie Brusselse wijken deden (zie hoofdstuk 3) wonen er in de Maritiemwijk ongeveer 1000 kinderen, wat met 237 spelende kinderen een matige speelindex zou opleveren van 0,24; en in Villa's van Ganshoren 400 kinderen, wat met 248 kinderen een vrij hoge speelindex van 0,62 zou opleveren. Voor de wijk Vogelzang is de schatting te moeilijk te maken. Door het gebrek aan de reële cijfers nemen we deze getallen bewust alleen op in een voetnoot.

De speelindex maakt de vergelijking tussen al deze wijken mogelijk door te corrigeren voor het uiteenlopende aantal kinderen dat in deze wijken woont. Met de speelindex trekken we dat inwonersaantal gelijk voor alle wijken. Stel dat dit aantal jonge inwoners 100 is, dan spelen er 12 kinderen buiten in de Hasseltse wijk Heilig Hart (speelindex 0,12), 50 in de wijk Nieuwenhove (speelindex 0,50), en 78 in de wijk Lolanden-Casablanca (speelindex 0,78). In die laatste wijk is de speelindex 6,5 keer hoger dan in de wijk Heilig Hart.

Over alle wijken waarvan we demografische gegevens bezitten heen, bedraagt de speelindex gemiddeld 0,39 (1879 kinderen die in niet-georganiseerd verband spelen, op 4792 inwoners van 3 tot 14 jaar). Met andere woorden: stel dat er in de meest 'gemiddelde' wijk uit ons onderzoek 100 kinderen wonen, dan zagen we daar over tien observatierondes heen 39 kinderen spelen.

In hoofdstuk 6 en de bijlage met 24 wijkfiches gaan we verder in op hoe de speelindex, en het spelen in het algemeen, varieert tussen de wijken.

4.2.2 Hoe is de speelindex geëvolueerd?

Bij de 24 wijken uit dit onderzoek behoren ook de 7 wijken waar we hetzelfde observatieonderzoek ook al in 2008 en in 2019 hebben gehouden. We kunnen dus de evolutie van het buitenspelen doorheen de tijd voor deze wijken in beeld brengen. Dankzij de speelindex houden we daarbij rekening met demografische schommelingen in deze wijken.

Doorheen de tijd zit er een stevige daling in het aantal geobserveerde kinderen in deze wijken, een daling die zich tussen 2019 en 2024 in de meeste wijken zeer scherp doorzet. In absolute aantallen telden we in deze wijken nog maar iets meer dan de helft van het aantal kinderen dan vijf jaar geleden. Maar omdat er in de zeer dichtbevolkte Antwerpse wijken Seefhoek en Stuivenberg ook heel wat minder kinderen *wonen* dan in 2019, is deze daling toch minder uitgesproken dan op het eerste zicht lijkt. Toch blijft ze wel degelijk fors.

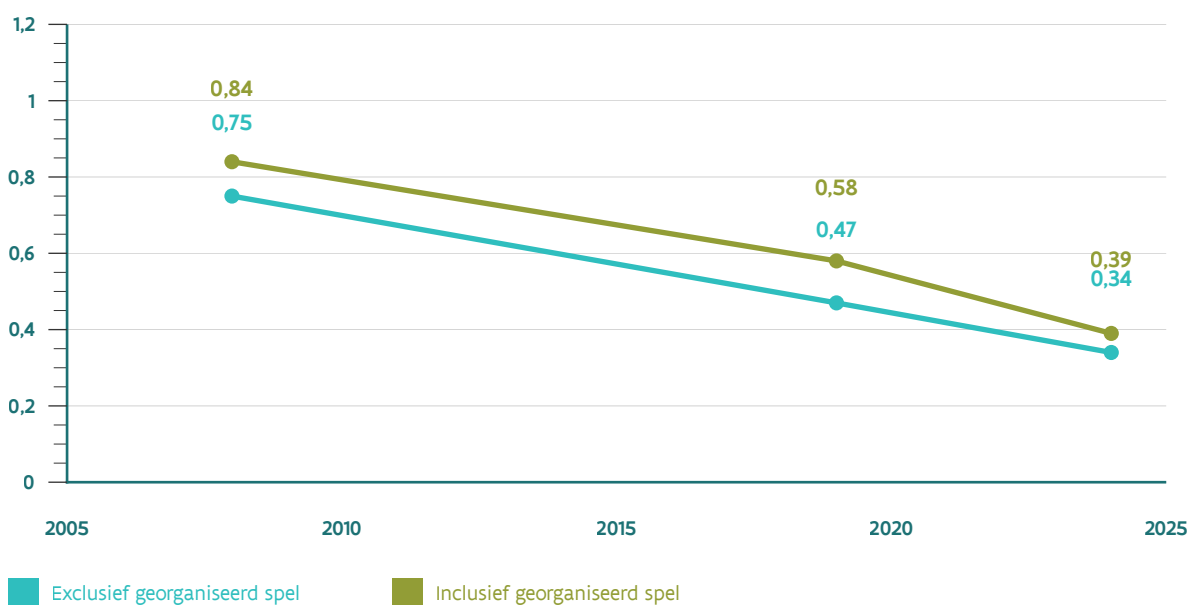
In 2024 wonen in de 7 wijken samen 1618 inwoners tussen 3 en 14 jaar. Over alle telrondes heen in deze 7 wijken zagen wij 545 kinderen buitenspelen (exclusief de kinderen die in georganiseerd verband speelden). Daarmee **komen we voor de 7 historische wijken aan een gemiddelde speelindex van 0,34**. Per 100 jonge inwoners zagen we gemiddeld dus 34 kinderen spelen over 10 telrondes samengeteld. Rekenen we alsnog ook de kinderen mee die in georganiseerd verband speelden, dan komen we aan een speelindex van 0,39 voor de 7 wijken (630 spelende kinderen t.o.v. 1618 inwoners).

In vergelijking met het vorige buitenspeelonderzoek in 2008 en 2019, zien we een forse daling van de speelindex in de 7 wijken.

	Exclusief georganiseerd spel	Inclusief georganiseerd spel
2008	0,75	0,84
2019	0,47	0,58
2024	0,34	0,39

> Speelindex voor het totaal van de zeven wijken (3 – 14 jaar)

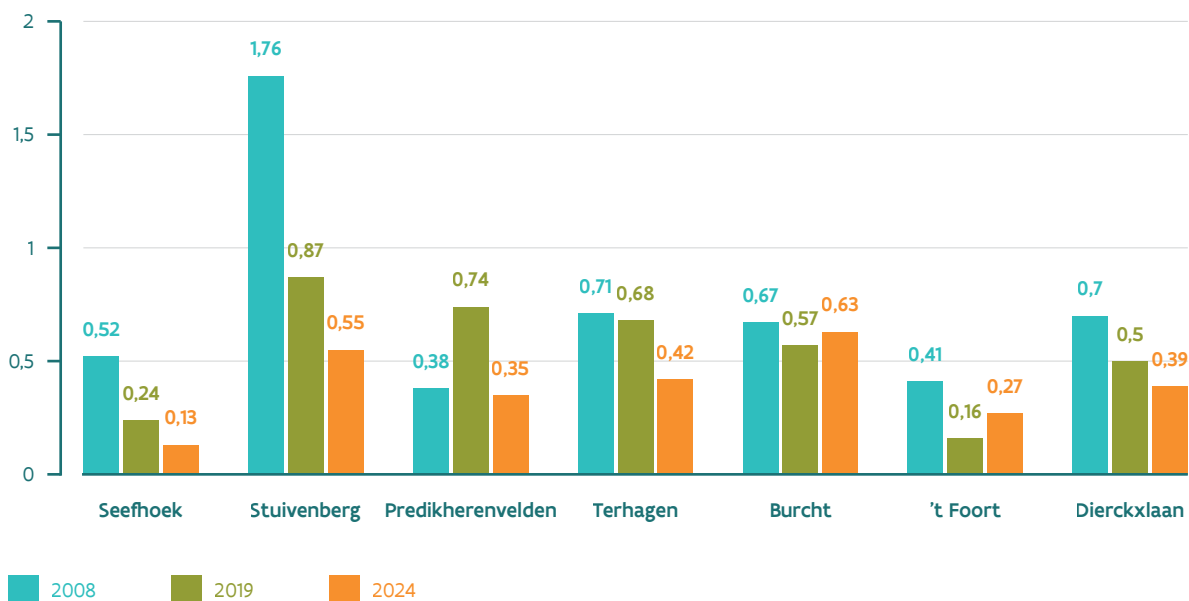
Evolutie van de speelindex in de 7 historische wijken: 2008-2019-2024

Was er tussen 2008 en 2019, op 11 jaar tijd, al een duidelijke daling, dan zet die zich in deze wijken in de laatste vijf jaar aan eenzelfde tempo voort. Op amper 5 jaar tijd is de speelindex met 28,3% achteruitgegaan. Telden we in 2019 nog 47 buitenspelende kinderen in een wijk met 100 jonge inwoners, dan waren dat er in 2024 nog maar 34. **Tegenover 2008, op 16 jaar tijd, is de speelindex meer dan gehalveerd.**

De tabel hieronder toont de evolutie tussen 2019 en 2024 voor de spelende kinderen tussen 3 en 14 jaar, exclusief het georganiseerde spel, in de 7 wijken.

	2008	2019	2024	Evolutie 2019-2024
Seefhoek	0,52	0,24	0,13	-44,5%
Stuivenberg	1,76	0,87	0,55	-37,2%
Predikherenvelden	0,38	0,74	0,35	-52,6%
Terhagen	0,71	0,68	0,42	-38,9%
Burcht	0,67	0,57	0,63	+11,1%
't Foort	0,41	0,16	0,27	+70,95%
Dierckxlaan	0,70	0,5	0,39	-23%
Totaal	0,75	0,47	0,34	-28,3%

We zien dus dat de speelindex in 5 van de 7 wijken achteruitgaat, en wel telkens in stevige mate.

- > De speelindex in de zeer dichtbevolkte wijk Seefhoek is bijna gehalveerd.
- > De residentiële verkaveling Predikherenvelden in Rumst, die in 2019 nog een sterke toename van de speelindex kende, ondervond in 2024 een sterke daling. De speelindex is ten opzichte van 2019 meer dan gehalveerd.
- > Ook in Stuivenberg, Terhagen en iets in mindere mate in Dierckxlaan daalt de speelindex sterk.
- > De wijk Burcht in Zwijndrecht blijft sinds 2008 relatief stabiel en gaat daarmee als enige in tegen de algemeen dalende trend.
- > De speelindex van de stedelijke wijk Het Foort in Temse is sinds 2019 meer dan verdubbeld. Toch blijft de index laag en onder het niveau van 2008. In 2019 had deze wijk de laagste speelindex van alle wijken.

In hoofdstuk 6 en de bijlage met 24 wijkfiches gaan we verder in op hoe de speelindex, en het spelen in het algemeen, varieert tussen de wijken, en op de evoluties in deze wijken sinds 2019.

4.2.3 Algemene evolutie sinds 1983

In 1983 werd een eerste buitenspeelonderzoek uitgevoerd door de NDO, een voorloper van Kind & Samenleving. Het onderzoek vond plaats in (grotendeels) andere woonwijken dan de 7 wijken die vanaf 2008 werden onderzocht. De zeven woonwijken van 2008 werden gekozen omwille van hun gelijkenis met de wijken uit het onderzoek van 1983.

We kunnen, met een grote omzichtigheid, dus ook een vergelijking maken met het onderzoek uit 1983. Dit onderzoek gebeurde dus in andere wijken, op twee wijken na: 't Foort in Temse en Seefhoek in Antwerpen werden ook al in 1983 bestudeerd.¹⁰ De wijken van 1983 waren in sociaal-ruimtelijk opzicht wel vergelijkbaar met de 7 wijken van 2008, 2019 en 2024. Van zeven van de elf wijken die in 1983 werden onderzocht, zijn de demografische gegevens beschikbaar, zodat op basis daarvan een speelindex voor 1983 kon worden berekend.

De speelindex was in 1983 heel wat hoger: 1,68. Dit cijfer slaat enkel op kinderen die niet in georganiseerd verband speelden: in 1983 werd geen georganiseerd spel geobserveerd.

¹⁰ Van de Seefhoek zijn er voor 1983 geen demografische gegevens beschikbaar, zodat de vergelijking tussen 1983 en de latere onderzoeken voor deze wijk niet te maken is. Voor 't Foort waren de demografische gegevens er wel en is de speelindex dus wel te berekenen.

In 1983 steeg de speelindex in 6 van de 7 wijken boven de 1,00; in 3 wijken was de speelindex zelfs hoger dan 2,00. In een wijk waar 100 kinderen woonden, werden daar tijdens de 10 telrondes dus meer dan 200 spelende kinderen geobserveerd. Een dergelijke situatie is nu echt ondenkbaar. De (veruit) slechtst scorende wijk was in 1983 Het Foort in Temse, met een speelindex van 0,79; dat is net iets meer dan de best scorende wijk in 2024, Lolanden-Casablanca, met een speelindex van 0,78.

Wijk	Aantal spelende kinderen	Aantal kinderen die wonen in de wijk	Speelindex
Rumst Beekvelden	441	155	2,84
Puurs Fabiolapark	221	93	2,38
Bornem Brandheide	281	135	2,08
Hove Vogeltjeswijk	318	231	1,38
Sint-Niklaas Stationsbuurt	46	34	1,35
Deurne Langbaanvelden	360	288	1,25
Temse 't Foort	84	106	0,79

> *Speelindex in zeven wijken, onderzoek 1983*

Ook al ging het om een onderzoek in andere, weliswaar gelijkaardige wijken, de trend is overduidelijk: voor de kinderen uit 2024 is buitenspelen een fundamenteel andere realiteit dan voor de kinderen uit 1983. Er zijn, wanneer ze de deur uitgaan, gewoon vier of vijf keer minder kinderen en potentiële speelkameraden 'op straat' om samen mee te spelen.

- > Telden we in 1983 100 spelende kinderen, dan zagen we – mét georganiseerd spelen meegerekend – nog 50 kinderen spelen in 2008 (een halvering op 25 jaar), in 2019 maar 34 spelende kinderen en in 2024 nog maar 24.
- > Zónder georganiseerd spelen telden we 100 kinderen in 1983, nog 44 in 2008 (méér dan gehalveerd), 28 in 2019 en nog maar 21 in 2024.

Kinderen spelen dus steeds minder buiten in hun woonomgeving; het is een trend die zich op basis van de 7 'historische' wijken in dit onderzoek zonder meer voortzet. Voor de 17 overige wijken in het onderzoek van 2024 kunnen we deze vergelijking niet maken. Wel kunnen we vaststellen dat deze wijken gemiddeld iets beter scoren dan de 7 oorspronkelijke wijken, maar dat ook bij de 'nieuwe' wijken de speelindex nergens spectaculair hoger ligt.

4.2.4 Minder spelen, minder aanwezig?

Wanneer we niet alleen kijken naar spelende kinderen, maar naar de **aanwezigheid** van alle kinderen in de openbare ruimte, ontstaat een iets genuanceerder beeld. **Hierbij worden ook de kinderen die enkel onderweg zijn, meegenomen in de tellingen.**

In **2008** telden we in totaal 1964 kinderen tussen 3 en 14. Op 1707 inwoners in deze leeftijdscategorie komen we aan een 'publiekeruimte-index' van **1,15**.

In **2019** waren er 580 kinderen tussen 3 en 14 louter onderweg in de zeven wijken (exclusief de 16 kinderen onderweg in Park Spoor Noord). Samen met de 1220 spelende kinderen (exclusief Park Spoor Noord) komen we aan 1816 kinderen van 3 tot 14 in de publieke ruimte. Afgezet tegen de 2094 inwoners in deze leeftijdscategorie in 2019 komen we aan een publiekeruimte-index van **0,87**. Dat is **een kwart minder** dan de index van 2008.

In **2024** waren er in de 7 wijken (exclusief Park Spoor Noord) 472 kinderen onderweg en 630 spelende kinderen.

Hiermee komen we aan een totaal van 1102 kinderen van 3 tot 14 jaar in de publieke ruimte. Het totaal aantal inwoners in deze leeftijdscategorie in de 7 wijken bedraagt 1618. Hieruit volgt een publiekeruimte-index van **0,68**, wat opnieuw een daling inhoudt, met 22%.

De achteruitgang van het aantal kinderen dat in de publieke ruimte aanwezig is, is dus wat minder sterk dan de achteruitgang in het spelen. Maar de vaststelling blijft wel dat er, rekening houdend met hoeveel kinderen in de wijken wonen, duidelijk **minder kinderen aanwezig zijn in de publieke ruimte dan in 2008 en 2019**.

4.3 Gender en buitenspelen in de woonomgeving

4.3.1 Totale cijfers

Er spelen meer jongens dan meisjes buiten in de woonomgeving: dat komt uit elke editie van ons buitenspeelonderzoek naar voren.

In 1983 bleek amper één op drie van de buitenspelende kinderen meisjes te zijn. In 2008 was de verhouding plots heel wat evenwichtiger geworden: 55% jongens, 45% meisjes. Maar in 2019 ging de genderverhouding met 36,7 meisjes op 100 spelende kinderen haast terug naar af.

In 2024 is het aandeel spelende meisjes nog iets verder gedaald.

- > Voor de **7 historische wijken** uit het onderzoek, waarvoor we de vergelijking met 2008 en 2019 kunnen maken, gaat het om een aandeel van **33,65% spelende meisjes en 66,35% spelende jongens**.
- > **Over alle wijken heen** gaat het om een verhouding van **35,81% spelende meisjes tegenover 64,19% spelende jongens**. In de 21 wijken waarvan we de demografische gegevens hebben, wonen in totaal 4791 kinderen tussen 3 en 14 jaar: 2279 meisjes (47,57%) en 2512 jongens (52,43%). Er wonen dus iets meer jongens dan meisjes in de wijken. Maar in verhouding spelen er dus heel wat meer jongens buiten dan volgens die demografische cijfers te verwachten. **Als we in rekening brengen dat iets meer jongens dan meisjes in de wijken wonen** en hiervoor dus de correctie maken, **dan wordt de verhouding spelende meisjes 37,67% tegenover 62,36% spelende jongens**.¹¹

Meisjes blijken overigens gewoon wat **minder aanwezig in de publieke ruimte** dan jongens: bij de kinderen die in de wijken louter onderweg waren en dus niet aan het spelen waren, telden we 44,6 meisjes op 100 kinderen. Meisjes zijn dus licht ondervertegenwoordigd in de publieke ruimte, maar sterker wanneer het om het spelen gaat.

4.3.2 Gendercijfers per wijk

Niet in elke wijk zijn de aantallen jongens en meisjes die er wonen, gelijk verdeeld. 55% van de kinderen die in de Leuvens wijk Hal 5 wonen zijn meisjes, terwijl in de wijk Rumst Terhagen slechts een kleine 40% meisjes wonen.

Om die verschillen te neutraliseren, hanteren we een **genderscore**. De genderscore corrigeert voor de wisselende verhoudingen tussen jongens en meisjes in de inwonersaantallen. Hij herberekent de verhouding jongens-meisjes alsof er in elke wijk 50% jongens en 50% meisjes wonen. Als jongens en meisjes evenveel buiten zouden spelen, verwachten we dus ook een genderscore van 50: een verdeling van 50 – 50 bij de spelende kinderen.

De genderscore berekenen we als volgt:

$$\text{Genderscore} = (\% \text{ meisjes geobserveerd} / \% \text{ meisjes die in de wijk wonen}) \cdot 100/2$$

¹¹ Berekening volgens de genderscore (zie 4.3.2) op basis van het percentage spelende meisjes (35,81) in alle wijken, en het percentage meisjes dat woont in de 21 wijken waarvoor we de demografische gegevens bezitten (47,57).

We bekijken dus hoeveel percent van de kinderen die we in de wijk zagen *spelen*, meisjes waren. Dat delen we door het percentage meisjes dat in deze buurt *wonen*. Om de score hanteerbaarder te maken, vermenigvuldigen we deze uitkomst met 100. Om het totaal – bijvoorbeeld 45 meisjes, dus 55 jongens – op 100 te brengen, delen we de score door 2.

De genderscore zegt **hoeveel % van de kinderen die in de wijk spelen, meisjes zijn, gecorrigeerd voor een verhouding 50-50 bij de inwoners van 3 tot 14 jaar** (dus: alsof er in de wijk evenveel meisjes als jongens wonen).

- > Een score boven de 50 betekent dat in de wijk méér meisjes buiten spelen dan we zouden verwachten volgens de inwonersverdeling.
- > Een score onder de 50 betekent dat we verhoudingsgewijs minder meisjes zien spelen dan er wonen.

De genderscore wisselt sterk van wijk tot wijk.

	Jongens spelend	Meisjes spelend	Totaal spelend	% meisjes spelend	% meisjes inwoners	Genderscore
Nieuwenhove	27	39	66	59,09%	41,22%	71,68
Heilig-Hart	11	18	29	62,07%	44,81%	69,26
Waregem Villapark	19	21	40	52,50%	50%	52,5
Jette- Centrum	135	129	264	48,86%	47,42%	51,54
Stuivenberg	109	75	184	40,76%	42,43%	48,03
't Foort	40	27	67	40,30%	44,08%	45,71
Lindeman	69	57	126	45,24%	50,53%	44,77
Lolanden-Casablanca	154	102	256	39,84%	46,05%	43,26
Stene	47	32	79	40,51%	48,56%	41,71
Hal 5	57	47	104	45,19%	54,71%	41,3
Clementwijk	53	40	93	43,01%	53,52%	40,18
Willemswijk	150	103	253	40,71%	52,68%	38,64
Snaaskerke	49	22	71	30,99%	42,06%	36,84
Seefhoek	46	23	69	33,33%	46,72%	35,67
Houtem	58	28	86	32,56%	51,48%	31,62
Terhagen	94	30	124	24,19%	39,76%	30,42
Berkenbos	71	28	99	28,28%	46,58%	30,36
Burcht	52	24	76	31,58%	52,50%	30,08
Predikherenvelden	37	16	53	30,19%	53,85%	28,03
Dierckxlaan	40	17	57	29,82%	54,05%	27,59
Far West	106	25	131	19,08%	47,93%	19,9
Maritiemwijk	171	85	256	33,20%		
Ganshoren Villa's	265	49	314	15,61%		
Vogelzang	33	29	62	46,77%		
Park Spoor Noord	161	80	241	33,20%		

De genderscore neutraliseert de invloed van de wisselende verhoudingen tussen jongens en meisjes in de inwoners-aantallen. We zouden verwachten dat we op 100 spelende kinderen 50 spelende meisjes zien in de wijk indien jongens en meisjes evenveel zouden buitenspelen. Maar we zien er bijvoorbeeld slechts 20 (in de slechtst scorende wijk, meer bepaald in de Far West).

In enkele wijken zien we méér meisjes dan jongens spelen. Behalve in Jette gaat het wel om kleinere wijken en kleinere absolute aantallen, maar zeker voor de wijk Nieuwenhove in Waregem is dit wel opmerkelijk.

Zoals we in hoofdstuk 5 en 6 meer in detail zullen bespreken, heeft dit vaak te maken met welke voorzieningen er in een wijk zijn. Zo trekken sportterreinen beduidend meer jongens dan meisjes aan. De wijken met een hoge genderscore zijn wijken waarin sportfaciliteiten ontbreken of waarin die zeer *low profile* zijn. In de wijken met een zeer lage genderscore wordt het spel wel gedomineerd door het spelen op een sportveld, zoals in Vilvoorde Far West en Temse Dierckxlaan. Dat verklaart op zich niet de genderscore: ook in Seefhoek zijn er geen sportfaciliteiten, maar is er een wel lage genderscore.

Voor de 7 historische wijken uit het onderzoek kunnen we ook zien hoe de genderscore is geëvolueerd.

Wijk	Genderscore 2008	Genderscore 2019	Genderscore 2024
Stuivenbergplein	35	31,78	48,03
Het Foort	45	44,64	45,71
Seefhoek	54	43,62	35,67
Terhagen	36	49,39	30,42
Burcht	51	46,66	30,08
Predikherenvelden	45	52,14	28,03
Dierckxlaan	39	26,23	27,59

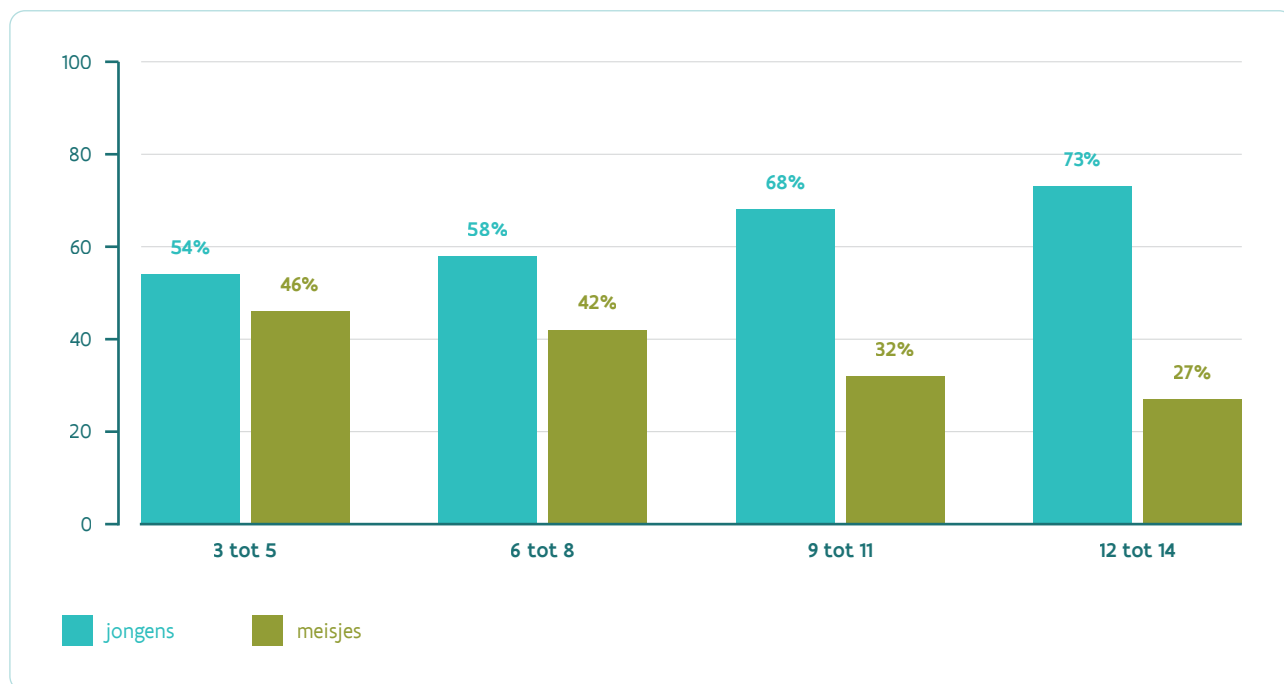
> Genderscore in de 7 wijken voor 3-14 jaar; tabel volgens afnemende genderscore in 2024

- > De wijk Stuivenbergplein is de enige wijk waar de genderscore tussen 2019 en 2024 betekenisvol is gestegen; er is in de wijk nu quasi een genderevenwicht.
- > In Seefhoek, Terhagen, Burcht en Predikherenvelden is de genderscore duidelijk achteruitgegaan ten opzichte van 2019. Voor Predikherenvelden is de genderscore bijna gehalveerd.
- > Predikherenvelden en Dierckxlaan zijn wijken die zeer laag scoren: we zouden verwachten om 50 meisjes en 50 jongens te tellen, maar we tellen maar 27 meisjes in Dierckxlaan (en dus 73 jongens!), en 28 meisjes in Predikherenvelden.

De grootste verschuivingen in deze 7 'historische' wijken hebben onder meer te maken met het gecombineerde effect van gender en leeftijd (zie 4.3.3). In Stuivenberg spelen nu verhoudingsgewijs meer jonge kinderen buiten dan in 2019. In de jongste leeftijdscategorieën is er doorgaans een beter evenwicht tussen jongens en meisjes, en in 2024 zien we in Stuivenberg zelfs méér meisjes dan jongens buiten spelen in de leeftijd tussen 3 en 8 jaar. Dat heeft een groot effect op de genderscore. In Predikherenvelden en in Terhagen daalde de genderscore het felst. In Predikherenvelden zien we heel weinig jonge kinderen en zien we in de grotere groep spelende 9-plussers opvallend weinig meisjes. In Terhagen haalt de aanwezigheid van sportkampjes, die vooral jongens aantrekken, de genderscore naar beneden.

4.3.3 Gender en leeftijd

In de vergelijking tussen spelende meisjes en jongens valt nog iets op: hoe ouder de leeftijdscategorie, hoe minder meisjes er verhoudingsgewijs buiten spelen.

Als we alle spelende kinderen (24 wijken plus Park Spoor Noord) bekijken, zien we **dat er in de jongste leeftijdscategorieën nog een relatief evenwicht is tussen jongens en meisjes**: bij de buitenspelende kleuters tellen we een aandeel van 54% jongens. Bij de 6- tot 8-jarigen stijgt dit naar 58%. **Maar vanaf 9 jaar worden de verhoudingen onevenwichtig**: bij de 9- tot 11-jarigen zien we 68% jongens en 32% meisjes, en bij de 12- tot 14-jarigen wordt de verhouding zelfs 73% jongens en 27% meisjes.

	Jongens	Meisjes	Totaal (met aandeel per leeftijdsgroep)
3 tot 5	284 (54%)	242 (46%)	526 (16,44%)
6 tot 8	559 (58%)	398 (42%)	954 (29,91%)
9 tot 11	644 (68%)	299 (32%)	943 (29,47%)
12 tot 14	567 (73%)	207 (27%)	774 (24,19%)
	2054 (64%)	1146 (36%)	3200

> Cijfers spelende jongens en meisjes per leeftijdscategorie 2024.

We zien jongens van alle leeftijden buiten spelen in de publieke ruimte van hun woonomgeving: alleen kleuters zijn duidelijk ondervertegenwoordigd. Bij de meisjes zien we vooral 6- tot 8-jarigen buiten spelen.

Dat zien we ook als we deze cijfers bekijken voor de verschillende wijken (zie hiervoor de wijkfiches in bijlage). In de

jongste leeftijdscategorieën zijn er nog een vrij groot aantal wijken waarin er evenveel of zelfs meer meisjes dan jongens buiten spelen. Maar vanaf 9 jaar is dat voorbij. In slechts 3 van de 25 onderzochte gebieden (de 24 wijken plus Park Spoor Noord) zien we meer meisjes dan jongens buiten spelen in de leeftijdsgroep van 9 tot 11: in de beide Waregemse wijken (Nieuwenhove, de wijk met de hoogste genderscore, en Villapark), waar de absolute aantallen wel vrij laag liggen, en in de wijk Heusden-Zolder Lindeman. Ook voor de 12- tot 14-jarigen is dat maar in drie wijken het geval, maar de absolute aantallen zijn hier laag (Vogelzang, Heilig Hart en Hal 5).

Bij de kinderen die spelen **in georganiseerd verband** is de genderverhouding meer in evenwicht. Als we louter kijken naar de kinderen die we in georganiseerd verband buiten zagen spelen (jeugdwerk, kinderopvang, sportkamp), tellen we **42% meisjes**.

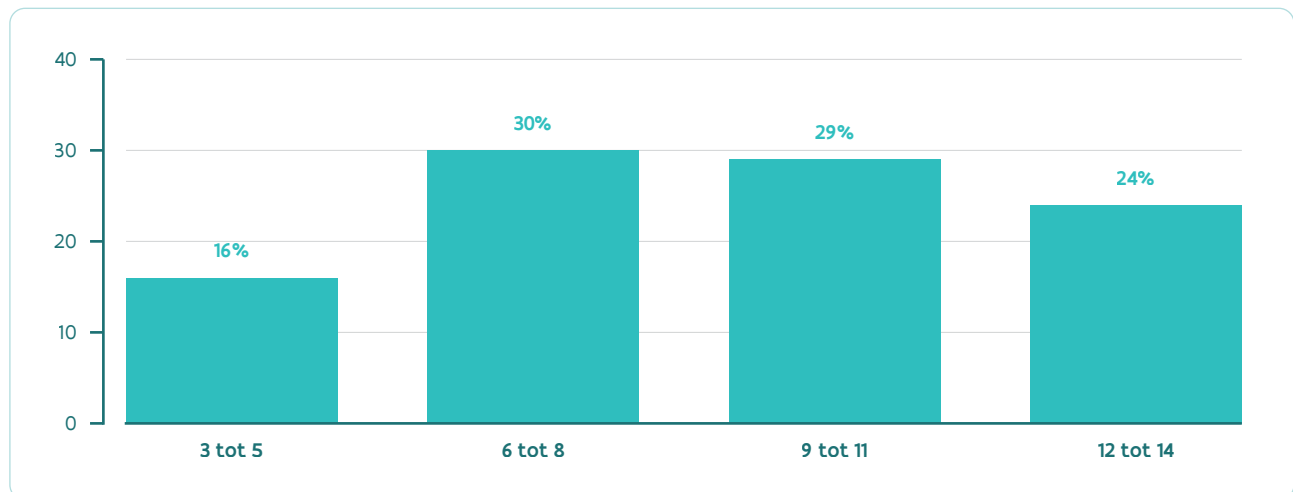
Alleen georganiseerd spel			
	Jongens	Meisjes	Totaal
3 tot 5	35 (63%)	21 (37%)	56 (100%)
6 tot 8	130 (53%)	115 (47%)	245 (100%)
9 tot 11	108 (61%)	69 (39%)	177 (100%)
12 tot 14	78 (61%)	49 (39%)	127 (100%)
	351 (58%)	254 (42%)	605 (100%)

Verderop in het rapport gaan we ook in op welke types ruimte vooral door jongens dan wel door meisjes worden gebruikt, en in hoeverre bepaalde soorten spel gegenderd zijn.

4.4 Leeftijd en buitenspelen in de woonomgeving

Het buitenspeelonderzoek richt zich op de 3- tot 14-jarige (spelende) kinderen. We hebben deze leeftijdsvoorkeuring onderverdeeld in vier leeftijdscategorieën: de 3- tot 5-jarigen (de kleuters), de 6- tot 8-jarigen (de jongste lagere-schoolkinderen), de 9- tot 11-jarigen (de oudste lagere-schoolkinderen) en de 12- tot 14-jarigen (de tieners).

Het zijn de 6- tot 8-jarigen en de 9- tot 11-jarigen die we het vaakst zagen buiten spelen.

Leeftijd	N	%
3 tot 5	526	16,4375%
6 tot 8	957	29,90625%
9 tot 11	943	29,46875%
12 tot 14	774	24,1875%
3200		

> Alle spelende kinderen (inclusief in georganiseerd verband, inclusief Park Spoor Noord)

Dat zien we ook wanneer we de leeftijdsverdeling van de spelende kinderen vergelijken met de demografische verdeling van de *inwoners* uit de wijken. Vooral de groep *spelende* 6- tot 8-jarigen is oververtegenwoordigd ten opzichte van hun aandeel bij de jonge inwoners; in minder sterke mate geldt dit ook voor de 9- tot 11-jarigen. **We zagen heel wat minder kleuters buiten spelen dan we volgens hun aandeel in de bevolking van de wijken kunnen verwachten.**

Leeftijd	Inwoners 21 wijken		Spelende kinderen 21 wijken + Park Spoor Noord		Spelende kinderen 21 wijken zonder Park Spoor Noord	
	n	%	n	%	n	%
3 tot 5	1086	22,66%	366	14,20%	348	14,95%
6 tot 8	1156	24,13%	807	31,32%	706	30,34%
9 tot 11	1291	26,95%	776	30,11%	700	30,08%
12 tot 14	1258	26,26%	628	24,37%	573	24,62%

> Exclusief Maritiemwijk, Ganshoren en Vogelzang (geen demografische data)

In de 7 historische wijken uit de vorige buitenspeelonderzoeken zijn het nog veel sterker de 6- tot 8-jarigen die dé buitenspelers bij uitstek zijn.

Inwoners 7 wijken			Spelende kinderen 7 wijken + Park Spoor Noord		Spelende kinderen zonder Park Spoor Noord	
Leeftijd	n	%	n	%	n	%
3 tot 5	378	24,02%	94	10,79%	76	12,06%
6 tot 8	366	23,25%	327	37,54%	226	35,87%
9 tot 11	436	27,70%	239	27,44%	172	27,30%
12 tot 14	438	27,83%	211	24,23%	156	24,76%

In vergelijking met 2008 en 2019 zien we in 2024 veel minder kleuters spelen in de 7 'historische' wijken, maar een pak meer tieners.

Spelende kinderen in de 7 wijken			
Leeftijd	% 2008	% 2019	% 2024
3 tot 5	22,30	21,75	12,06%
6 tot 8	41,25	34,04	35,87%
9 tot 11	26,48	30,73	27,30%
12 tot 14	9,97	13,46	24,76%

> Spelende kinderen per leeftijdscategorie in 2008, 2019 en 2024, inclusief georganiseerd spel, exclusief Park Spoor Noord.

Die verschuivingen zouden kunnen te wijten zijn aan demografische verschuivingen, maar dat is maar zeer ten dele het geval.

Leeftijd	% 2019	% 2024
3 tot 5	25,12%	24,02%
6 tot 8	26,65%	23,25%
9 tot 11	25,26%	27,70%
12 tot 14	22,97%	27,83%

> Inwoners in de 7 historische wijken, aandeel per leeftijdscategorie voor 2019 en 2024.

In de 7 wijken wonen nu verhoudingsgewijs meer tieners dan in 2019, maar het veel grotere aandeel spelende tieners in dezelfde wijken is daar zeker niet volledig door te verklaren. Ook staat tegenover de felle afname van het aantal spelende kleuters maar een kleine afname in het aandeel inwoners bij de 3- tot 5-jarigen. De afname in het aandeel 6- tot 8-jarige inwoners toont zich niet in het aandeel spelende kinderen van die leeftijd, dat juist stijgt.

Ook op wijkniveau zijn de 6- tot 8-jarigen meestal de buitenspelers bij uitstek. **In 15 van de 21 wijken waar we de demografische gegevens voor hebben, zien we meer 6- tot 8-jarigen buitenspelen dan er in verhouding wonen. Voor de leeftijd van 9 tot 11 en van 12 tot 14 jaar is het beeld meer verscheiden.**

In 8 van de 21 wijken komt het aandeel spelende **kleuters** niet boven de 10% uit, steeds heel wat minder dan het aandeel kleuters dat in de wijk woont. In 2 van de 21 wijken zijn er meer buitenspelende kleuters geobserveerd dan te verwachten op basis van de inwonersverdeling.

	3 tot 5		6 tot 8		9 tot 11		12 tot 14	
	Wonen	Spelen	Wonen	Spelen	Wonen	Spelen	Wonen	Spelen
Seefhoek	24%	7%	21%	28%	27%	28%	28%	17%
Stuivenberg	20%	17%	24%	47%	27%	19%	29%	17%
Predikheren	21%	2%	18%	14%	32%	58%	29%	26%
Terhagen	27%	13%	20%	37%	27%	22%	26%	28%
Burcht	28%	8%	25%	52%	25%	26%	22%	14%
't Foort	26%	18%	27%	34%	24%	21%	23%	27%
Dierickxlaan	20%	9%	21%	9%	29%	22%	30%	60%
Stene	22%	16%	27%	35%	26%	24%	26%	24%
Snaaskerke	21%	14%	23%	24%	32%	24%	24%	38%
Villapark Waregem	16%	0%	24%	30%	30%	30%	30%	40%
Nieuwenhove	15%	12%	30%	23%	32%	27%	24%	38%
Clementwijk	25%	19%	28%	12%	28%	25%	18%	44%
Far West	21%	10%	22%	21%	29%	44%	29%	25%
Houtem	23%	7%	27%	30%	27%	51%	23%	19%
Hal 5	19%	12%	27%	23%	26%	44%	28%	13%
Lolanden-Casablanca	29%	17%	29%	45%	23%	30%	19%	8%
Heilig-Hart	22%	30%	27%	50%	24%	3%	28%	13%
Willemswijk	28%	8%	20%	21%	29%	28%	23%	44%
Berkenbos	19%	11%	17%	23%	28%	31%	36%	34%
Lindeman	22%	22%	22%	23%	29%	41%	27%	13%
Jette	24%	31%	25%	32%	25%	23%	26%	14%

> Verdeling per leeftijdscategorie (4 leeftijdscategorieën, samen telkens 100%) van de woonachtige en de spelende kinderen, in de 21 wijken waarvan we de demografische gegevens bezitten.

4.5 Speelgroepjes en groeps grootte

Kinderen spelen vooral in kleine groepjes. **Kinderen die buiten spelen doen dat het vaakst per twee of in groepjes van drie.** 23,7% van alle geobserveerde spelende kinderen speelde in duo; 16,3% deed dat in een groepje van 3. 12,5% van de spelende kinderen speelde alleen (zonder andere kinderen), 10,5% in een groepje van vier. Grotere groepen zien we veel minder. Bij alle grote groepen van 10 kinderen of meer gaat het ofwel om georganiseerd spel, ofwel om sportwedstrijdjes.

De gemiddelde groeps grootte van de speelgroepjes is **2,52 kinderen**. In dit gemiddelde zijn ook de kinderen meegeteld die **alleen spelen**. 400 kinderen, of **12,5%** van alle geobserveerde spelende kinderen, speelde niet met andere kinderen tussen 3 en 14: zij speelden helemaal op hun eentje, of speelden samen met of in het gezelschap van ouders of andere begeleiders van ouder van 14 jaar.

Rekenen we deze kinderen die alleen spelen niet mee, en kijken we alleen naar de echte groepjes spelende kinderen (speelgroepjes van 2 of meer kinderen), **dan is de gemiddelde grootte van de speelgroepjes 3,33 kinderen**.

De achteruitgang in het aantal kinderen dat buiten speelt, vertaalt zich ook in het kleiner worden van speelgroepjes. Ten opzichte van 2019 zien we in 2024 een wat groter aandeel kinderen die alleen of in duo spelen, en werd de gemiddelde groeps grootte kleiner (2,88 naar 2,52 voor alle groepjes; 3,6 naar 3,33 als we de alleen spelende kinderen niet meerekenen).

De gendergemengde speelgroepen zijn over het algemeen groter dan exclusieve jongens- of meisjesgroepen, met een gemiddelde groeps grootte van 4,63. In niet-gemengde groepjes is de gemiddelde groeps grootte van groepjes jongens groter (3,43) dan de gemiddelde grootte van de meisjesgroepjes (2,58).

We keken ook naar de genderverhoudingen in de geobserveerde speelgroepjes.

	Jongens	Meisjes	Totaal
Alleenspelend	238 (11,6%)	162 (14,1%)	400 (12,5%)
Gendergesegregeerd	1264 (61,5%)	433 (37,8%)	1697 (53,03%)
Gendergemengd	552 (26,9%)	551 (48,1%)	1103 (34,47%)
Totaal	2054 (100%)	1146 (100%)	3200

In absolute getallen zijn er veel meer jongens dan meisjes die gendergesegregeerd spelen, maar er spelen sowieso meer jongens buiten. Maar ook in verhouding tot het totale aantal kinderen blijft er een verschil: 61,5% van de jongens speelt in een groepje met alleen andere jongens; 37,8% van de meisjes speelt in een groepje met alleen meisjes. Bij het spel in gendergemengde groepjes zien we (dus) relatief veel meisjes: de helft (48%) van alle geobserveerde spelende meisjes was in een gemengd groepje aan het spelen. Zowel bij de jongens als bij de meisjes hebben kinderen die op hun eentje spelen een aandeel van zo'n 10 à 15%.

4.6 Onderweg of niet?

Tijdens de observaties in alle wijken – inclusief in Park Spoor Noord – telden wij in totaal 4626 kinderen. Daarvan waren 3200 kinderen aan het spelen; 1426 kinderen werden als 'louter onderweg' genoteerd. Zij leken zich functioneel te verplaatsen en toonden geen aanwijzingen voor speels gedrag. **30,83% van alle geobserveerde kinderen waren dus gewoon onderweg.**

Zonder Park Spoor Noord zijn er 4347 geobserveerde kinderen, waarvan 1388 kinderen (31,93%) louter onderweg en 2959 kinderen (68,07%) aan het spelen

Wel valt hierbij op te merken dat het niet altijd eenduidig te interpreteren is of een zich verplaatsend kind (vooral) functioneel onderweg is, dan wel in de eerste plaats aan het spelen is. Die inschatting hebben wij voor elke observatie proberen te maken. Van alle 1426 kinderen onderweg, zijn er 636 meisjes: dat is 44,6%. Er is in verhouding dus een wat groter aandeel meisjes bij de kinderen die onderweg zijn, dan bij de kinderen die spelen.

Tussen de wijken onderling zijn er zeer grote verschillen.

	Alle kinderen	Aantal louter onderweg	Aandeel onderweg
Seefhoek	264	195	73,86%
Heilig-Hart	105	76	72,38%
Berkenbos	269	170	63,20%
Waregem Villapark	97	57	58,76%
Burcht	154	78	50,65%
Predikheren	95	42	44,21%
Houtem	144	58	40,28%
Snaaskerke	113	42	37,17%
Stene	121	42	34,71%
't Foort	102	35	34,31%
Vogelzang	93	31	33,33%
Far West	192	61	31,77%
Hal 5	131	41	31,30%
Dierckxlaan	81	24	29,63%
Nieuwenhove	92	26	28,26%
Lindeman	170	44	25,88%
Stuivenberg	246	62	25,20%
Terhagen	160	36	22,50%
Jette- Centrum	335	71	21,19%
Maritiemwijk	320	64	20%
Clementwijk	115	22	19,13%
Lolanden- Casablanca	306	50	16,34%
Park Spoor Noord	279	38	13,62%
Ganshoren Villa's	350	36	10,29%
Willemswijk	278	25	8,99%

Er zijn verplaatsingswijken en verblijfs- of speelwijken. In het stedelijke en dichtbevolkte Seefhoek, waar er veel straten maar weinig pleinen zijn, is een groot aandeel van de geobserveerde kinderen louter onderweg. Er zijn dus meer kinderen op straat te zien dan de lage speelindex van Seefhoek doet vermoeden, alleen is bijna drie kwart van die kinderen onderweg en niet aan het spelen. Ook in andere wijken zonder grote recreatieve aantrekkingspolen zoals Heilig-Hart, Berkenbos en Waregem Villapark, zijn veel meer kinderen aanwezig in de publieke ruimte dan uit de speelindex af te leiden valt. In deze wijken is meer dan de helft van de geobserveerde kinderen onderweg. In de wijken met belangrijke en succesvolle recreatieve aantrekkingspolen (sportterreinen, grote speelruimtes) of met een groot aandeel kinderen dat georganiseerd speelt, zijn verhoudingsgewijs weinig kinderen onderweg. In de Hasseltse Willemswijk is het kleinste aandeel kinderen onderweg: daarbij zakt het aandeel onder 10%. Dit komt wel door het uitzonderlijk grote aandeel kinderen dat in deze wijk in georganiseerd verband speelt. Zonder de kinderen die in deze wijk spelen in georganiseerd verband is het aandeel kinderen dat louter onderweg is, 30%.

4.7 Spelen in georganiseerd verband

In enkele wijken observeerden we regelmatig groepen of groepjes kinderen die aan het spelen waren in georganiseerd verband: in het kader van jeugdwerk, een sportkamp, een buitenschoolse kinderopvang ...

In totaal telden we **605 kinderen die in georganiseerd spel betrokken waren. Dat is 18,91% van het totaal van 3200 spelende kinderen** (inclusief Park Spoor Noord).

Omdat georganiseerd spel zo wijkafhankelijk is, is het totale aandeel van 18,91% niet te vergelijken met de 19,9% aan georganiseerd spel die we in 2019 in de 7 historische wijken zagen (inclusief Park Spoor Noord). In deze 7 wijken zien we in 2024 een aandeel van 28,52% van alle kinderen spelen in georganiseerd verband (inclusief Park Spoor Noord). Het aandeel kinderen dat we in georganiseerd verband zien spelen in de publieke ruimte, blijft daar dus verder stijgen. In 2008 speelde 11,71% van de kinderen in georganiseerd verband. In het onderzoek uit 1983 werden geen kinderen in georganiseerd spel geobserveerd.

Weinig verrassend zijn de **speelgroepjes** bij kinderen die spelen in georganiseerd verband heel wat **groter** dan bij spel dat kinderen zelf organiseren. We observeerden gemiddeld 7,76 kinderen per groepje in georganiseerd verband, terwijl de groepsgrootte voor alle speelgroepjes gemiddeld 3,33 bedraagt (exclusief alleen spelende kinderen).

De 6- tot 8-jarigen vormden de grootste categorie bij de kinderen die we zagen spelen in georganiseerd verband.

	Aantal	Aandeel per leeftijd
3 tot 5	56	9,26%
6 tot 8	245	40,50%
9 tot 11	177	29,26%
12 tot 14	127	20,99%
Totaal	605	

Er is een beter genderevenwicht dan bij de kinderen die in niet-georganiseerd verband spelen, met 58% jongens en 42% meisjes.

	Jongens	Meisjes
3 tot 5	62,5%	37,5%
6 tot 8	53,06%	46,94%
9 tot 11	61,02%	38,98%
12 tot 14	61,42%	38,58%
Totaal	58,02%	41,98%

In 10 van de 24 wijken, en in Park Spoor Noord, werden kinderen geobserveerd die in georganiseerd verband speelden. Soms gaat het om een beperkt aantal kinderen, maar in sommige wijken maken jeugdwerk of sportkampen een aanzienlijk deel van de totalen uit. Vooral in Willemswijk (m.n. scoutsgroepen) en Terhagen (sporthal met vakantie-kampjes) ligt het aandeel georganiseerd spelen tegenover alle spelende kinderen zeer hoog.

	Aantal kinderen dat in georganiseerd verband speelt	% georganiseerd t.o.v. alle spelende kinderen
Willemswijk	195	77,08%
Terhagen	55	44,35%
Lolanden-Casablanca	88	34,38%
Hal 5	32	30,77%
Park Spoor Noord	72	29,88%
Predikherenvelden	12	22,64%
Ganshoren Villa's	66	21,02%
Jette-Centrum	45	17,05%
Stuivenberg	18	9,78%
Maritiemwijk	19	7,42%
Far West	3	2,29%

> Begeleid en onbegeleid spelen

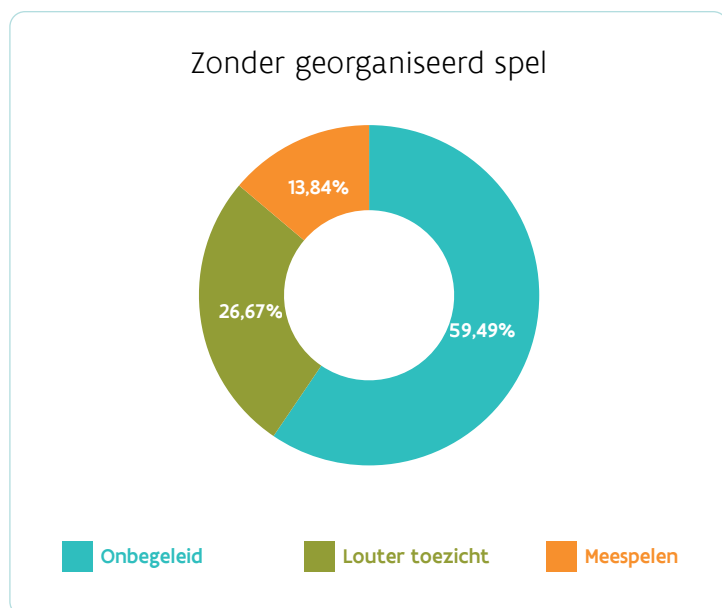
De meeste geobserveerde kinderen (1517 kinderen of 48,08% van alle kinderen) speelden onbegeleid: alleen of in groepjes met andere (minderjarige) kinderen, zonder meespelende of toezichthoudende volwassene in de buurt. Daarbij horen ook een aantal groepjes waarin bijvoorbeeld een zestienjarige samen speelt met kinderen die veel jonger zijn.

We zagen bij 353 kinderen (11,19%) een volwassene meespelen; en we observeerden 680 kinderen die speelden onder louter toezicht van een volwassene. Dat is 21,55% van alle spelende kinderen.

	n	%	% exclusief georganiseerd spel
Onbegeleid	1517	48,08%	59,49%
Georganiseerd spel	605	19,18%	
Toezicht	680	21,55%	26,67%
Meespelen	353	11,19%	13,84%
	3155	100%	

Bij 10 observaties van samen 45 kinderen zijn door de observator geen gegevens ingevoerd over het begeleide karakter van het spel. Door deze missing data bedraagt het totaal aantal spelende kinderen in deze tabel niet 3200 maar 3155.

Als we alleen kijken naar de kinderen die niet in georganiseerd verband spelen, spelen 59,49% van de kinderen onbegeleid.

31,75% van de kinderen die niet met andere kinderen spelen, maar op hun eentje, spelen onbegeleid, dus écht alleen (127 op 400 kinderen). Het gaat hier vooral om 6- tot 11-jarigen.

De overige kinderen die alleen spelen, doen dat onder het toezicht van een volwassene. Bij 29,5% van de alleen spelende kinderen werd een meespelende volwassene geobserveerd.

Het spel waarin een volwassene meespeelt, is van diverse aard. Vanzelfsprekend gaat het vooral om sociaal spel (aandeel van 45%: babbelen, al dan niet gecombineerd met wandelen of iets eten), maar ook vaak om schommelen en daarbij geduwd worden door de begeleider, of samen een balletje trappen.

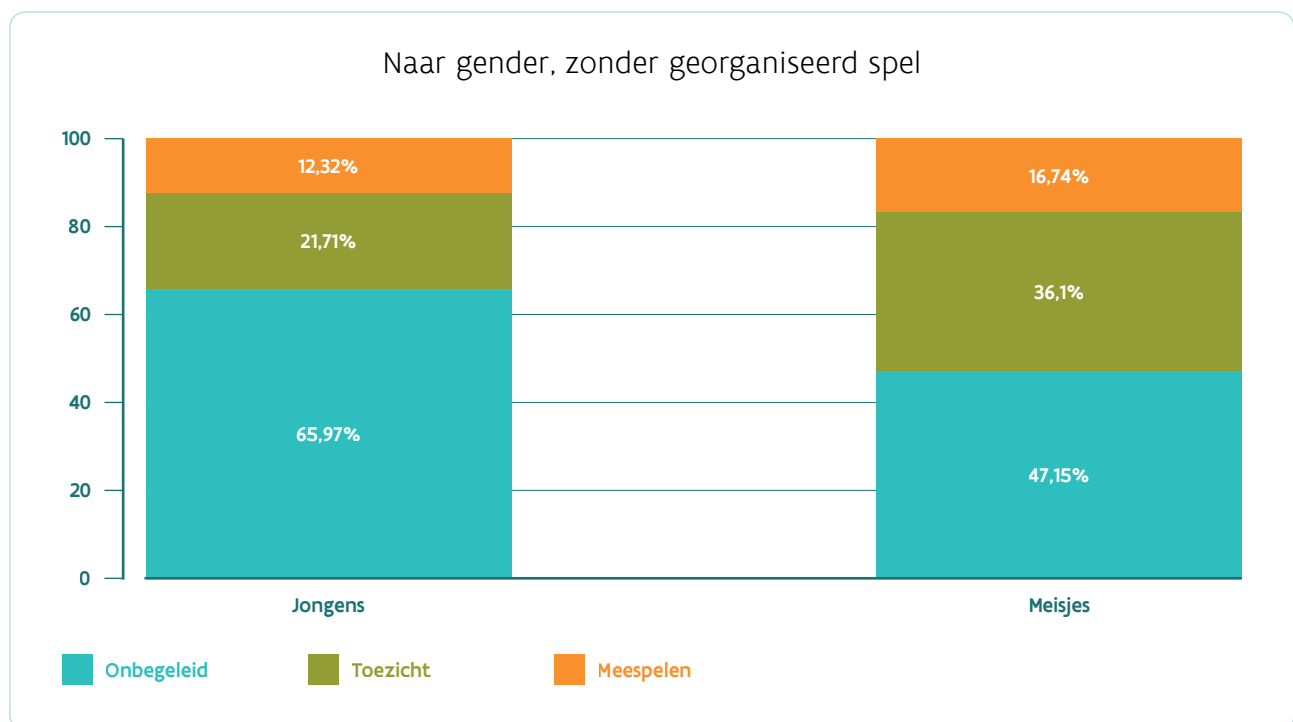
4.7.1 Gender

Zoals hoger duidelijk werd, is het evenwicht tussen jongens en meisjes bij de kinderen die in georganiseerd verband spelen groter dan bij alle spelende kinderen samen: 42% meisjes en 58% jongens.

We filterden deze kinderen eruit en keken naar de 3- tot 14-jarigen die niet in georganiseerd verband speelden.

	Jongens		Meisjes	
	n	%	n	%
Toezicht	363	21,71%	317	36,10%
Meespelen	206	12,32%	147	16,74%
Onbegeleid	1103	65,97%	414	47,15%
Totaal	1672	100%	878	100%

> Kinderen 3 tot 14 jaar, exclusief georganiseerd spelen.

In totaal zijn er **1672 jongens** van 3 tot 14 jaar geobserveerd die niet in georganiseerd verband speelden. Daarvan spelen 206 jongens (12,32%) terwijl er een volwassene meespeelt, 363 (21,71%) terwijl er louter toezicht is van een volwassene, en **1103 jongens spelen zonder toezicht**. Dat betekent **dat 65,97% van de spelende jongens die niet in georganiseerd verband spelen, spelen zonder toezicht van een volwassene**.

In totaal zijn er **878 meisjes** van 3 tot 14 jaar geobserveerd die niet in georganiseerd verband speelden. Daarvan spelen 147 meisjes (16,74%) terwijl er een volwassene meespeelt, 317 (36,10%) terwijl er louter toezicht is van een volwassene, en **414 meisjes spelen zonder toezicht**. Dat betekent dat **47,15% van de spelende meisjes die niet in georganiseerd verband spelen, spelen zonder toezicht van een volwassene**.

In de meeste wijken zien we dat het percentage onbegeleid spelende jongens groter is dan het percentage onbegeleid spelende meisjes, maar omdat de absolute aantallen soms laag liggen is het weinig zinvol om deze analyses per wijk te maken. In alle wijken met grotere absolute aantallen spelende kinderen ligt het percentage onbegeleid spelende jongens hoger dan dat van de onbegeleid spelende meisjes.

4.7.2 Leeftijd

Weinig verrassend spelen zowel bij jongens als bij meisjes kinderen minder begeleid naarmate de leeftijd stijgt. **Alleen de jongste leeftijdscategorie speelt overwegend met toezicht.**

Leeftijd	Hoeveel % van de spelende jongens speelt begeleid?	Hoeveel % van de spelende meisjes speelt begeleid?
3-5	66,80%	83,18%
6-8	39,72%	58,70%
9-11	27,24%	37,00%
12-14	19,28%	22,58%

> Begeleid spelen per leeftijdscategorie, voor jongens en meisjes. Begeleiding door een meespelende volwassene, ofwel louter toezicht. Aandeel exclusief georganiseerd spelen.

Hier is op te merken dat er ook bij de jongste kinderen nog heel wat kinderen 'zonder toezicht' spelen. In de praktijk gaat dit vooral over kinderen die in groepjes spelen waarin ook oudere kinderen zitten, en over kinderen die vlak bij het huis spelen, bijvoorbeeld op de stoep of in het portiek.

Voor alle leeftijdscategorieën is het aandeel meisjes dat speelt onder toezicht groter dan het aandeel jongens (telkens ten opzichte van het totaal aantal meisjes en jongens, exclusief georganiseerd spel).

Ook hier zijn de analyses per wijk weinig zinvol, omdat de absolute aantallen zeer laag kunnen liggen.

4.8 Diverse soorten spel in de woonomgeving

We zagen kinderen in de wijken heel diverse soorten spel spelen. Ook dat hebben we in onze observaties proberen te vatten: door het spel te categoriseren in één van de zeven vooraf gedefinieerde types spel, en door telkens een wat meer gedetailleerde woordelijke omschrijving van het spel te noteren. We hebben deze types opnieuw overgenomen uit de vorige buitenspeelonderzoeken; ze stammen al uit het onderzoek van 1983.

1. **Receptief spel** werd in 1983 gedefinieerd als 'activiteiten gekenmerkt door relatieve grote lichamelijke rust, die op het eerste gezicht te herleiden zijn tot 'besluiteloosheid, verveling', maar waarbij de activiteiten als kijken naar, luisteren naar, indrukken opdoen of besluiten vormen een belangrijke rol spelen'. Het gaat dus vooral over kinderen die aan het rondkijken zijn, aan het kijken naar andere spelende kinderen ...
2. **Sociaal spel** omvat vooral 'praten met elkaar' (als hoofdactiviteit). Dit is onafhankelijk van waar of hoe dit gebeurt, bijvoorbeeld al rondhangend of op de schommel zittend: wanneer het praten of interageren de klaarblijkelijke hoofdactiviteit is, zien we het als sociaal spel. Wij verstaan hieronder ook ander spel dat uitdrukkelijk op interactie is gericht, zoals het samen nemen van selfies.
3. **Fantasiespel**, in 1983 ook wel 'rollenspel' of 'imitatiespel' genoemd, is getypeerd als 'activiteiten gekenmerkt door het verplaatsen van de eigen persoon in een andere welke nagebootst wordt, wiens rol men speelt'. De voorbeelden die werden genoemd zijn: 'rovertje spelen, vadertje en moedertje spelen, met de poppen spelen, een doos als auto gebruiken, schooltje spelen, enz.'

4. **Constructiespel** is gedefinieerd als 'het samenvoegen van betekenisloze elementen als zand, water, stenen, hout, aarde tot een betekenisvol geheel'. Concreet kwam dit vooral neer op: 'spelen en kliederen met zand, water, stenen, hout, aarde,...'.

Daarnaast ligt in drie types spel de nadruk op bewegen:

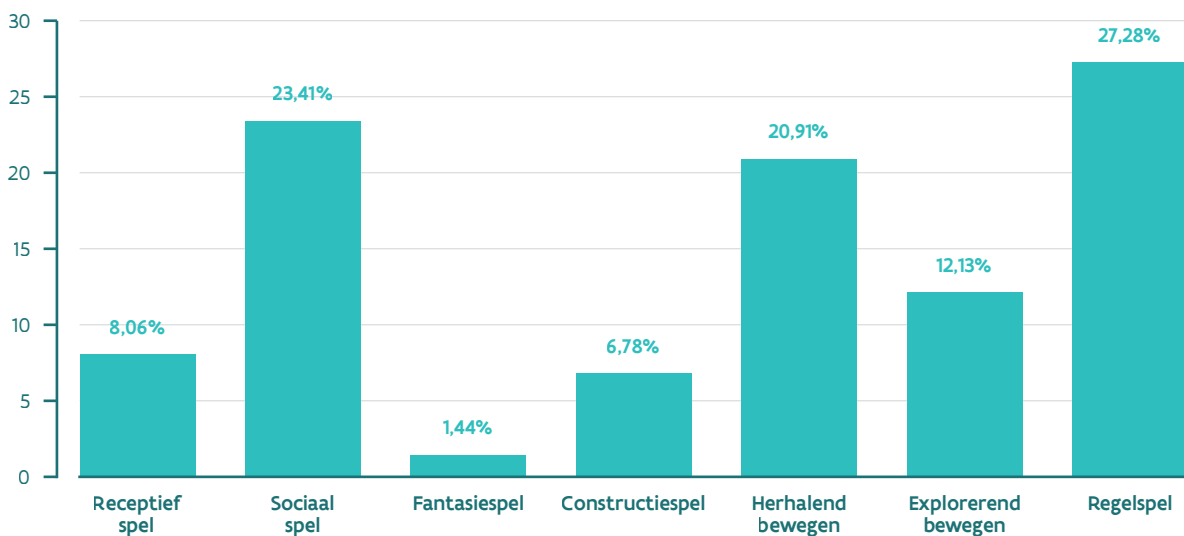
5. **Herhalend bewegen** werd omschreven als bijvoorbeeld 'het herhaald tegen een muur oplopen, het doelloos fietsen, het doelloos rondlopen e.d.'. Laagintensief tegen een bal schoppen zonder duidelijk doel of gewoon wat toertjes fietsen wordt tot deze categorie gerekend.
6. **Explorerend bewegen** of 'experimenterend bewegen' is spel zoals 'het in het klimrek klauteren, over een muurtje lopen, op de stoeprand evenwichtsoefeningen doen e.d.'. Dit gaat dus over meer intensief spel, waarbij de beweging op een of andere manier een uitdaging vormt.
7. **Regelspel** werd omschreven als 'gaande van het volgens de regels spelen van voetbal (...) tot en met touwtje springen, oude gezelschapsspelletjes met klappen in elkaars handen, ronddraaien e.d.'.

De observatie van de speltypes is om verschillende redenen met de nodige omzichtigheid te bekijken. Speltypes zijn vaak moeilijk te interpreteren en niet elk soort spel is even goed te observeren; spel houdt meerdere speltypes tegelijk in; en spelen wisselt vaak zeer snel van inhoud en dus van speltype. Die combinatie van een soms te bediscussiëren interpretatie, een floue realiteit en een grotere kans op toeval, maakt dat we de cijfers hieronder met het grootste voorbehoud weergeven.

4.8.1 Speltypes en hun aandeel

Alle spelende kinderen

Speltype		Jongens	Meisjes	Totaal
Receptief spel	%	8,18%	7,85%	8,06%
	N	168	90	258
Sociaal spel	%	21,42%	26,96%	23,41%
	N	440	309	749
Fantasiespel	%	0,73%	2,71%	1,44%
	N	15	31	46
Constructiespel	%	5,50%	9,08%	6,78%
	N	113	104	217
Herhalend bewegen	%	20,30%	21,99%	20,91%
	N	417	252	669
Explorerend bewegen	%	9,59%	16,67%	12,13%
	N	197	191	388
Regelspel	%	34,27%	14,75%	27,28%
	N	704	169	873
Totaal	N	2054	1146	3200

Over alle spelende kinderen genomen, zijn het **regelspel** (voetbal, tikkertje), **sociaal spel** (babbelen, op interactie gericht spel) en **herhalend bewegen** (rondjes rijden, wat schommelen) de populairste speltypen. Daarna komt het explorierend bewegen (grenzen verkennen: klimmen, hard schommelen, hard rennen of fietsen ...) en receptief spel (toekijken, staren, rondkijken, wachten, zich vervelen). Fantasiespel is zeer weinig geobserveerd, maar is ook moeilijker te observeren en gaat zeer vaak samen met andere types spel.

Waarover gaat het bij deze speltypen?

- > **Regelspel** is het vaakst geobserveerde spel, en is bij de jongens veruit het populairste soort spel. Dan gaat het heel vaak om balspel: voetbal, basket, honkbal... Er zijn ook traditionele spelletjes als tikkertje, schipper mag ik overvaren of klapspelletjes, ook in niet-georganiseerd verband. Voetbal is bij regelspel het spel bij uitstek in grotere groepen, zonder dat dit in georganiseerd verband hoeft te zijn.
- > **Sociaal spel** is het meest geobserveerde type spel: het is overwegend babbelen, vaak gemengd met ander, doorgaans laagintensief spel. Af en toe gaat het om iets anders: hints spelen, selfies nemen, samen op de gsm kijken, elkaar filmen, ruzie maken.¹²
- > **Herhalend bewegen** gebeurt zeer vaak alleen of in kleine groepjes. Wat schommelen, een bal naar elkaar passen, wat rondrijden met fiets of step, rondsleren of huppelen, al wandelend een bal stuiteren... Vaak is dit een laagintensieve variant van sportachtig spel – zowel op sportveldjes als op straat, de stoep of een pleintje – of spel op speeltoestellen.
- > **Explorierend bewegen** is het hoogintensief bewegingsspel waarbij het lichaam wordt uitgedaagd en grenzen worden verkend. Het is vaak een gelijkaardig soort spel als 'herhalend bewegen' (rondrijden of schommelen bijvoorbeeld), maar dan veel intensiever. Dit gaat het vaakst over hard fietsen, skaten, steppen..., maar ook over intensief spel op speeltoestellen, of over vaardigheden uittesten (balanceren, rond kegeltjes fietsen...).
- > **Receptief spel** gebeurt vaak maar niet altijd door kinderen die op hun eentje spelen. Het is toekijken, rondkijken, zich vervelen. Hier zijn ook veel kinderen die kijken naar andere kinderen die sporten of spelen, en kinderen die op een gsm kijken. Veel van dit spel gebeurt terwijl kinderen klaarblijkelijk aan het wachten zijn.
- > Het geobserveerde **constructiespel** is vaak spelen met zand of met water. Ook het andere constructiespel blijft kleinschalig: met krijt tekenen, met stokken of takken spelen, blokken stapelen... We hebben geen groter constructiespel geobserveerd, zoals kampen bouwen.
- > **Fantasiespel**: al dan niet verkleed rollenspel, een wellness-salon nadoen, legertje spelen, dingen uitbeelden voor elkaar, dansen en zingen, en met dino's spelen.

¹² Soms zijn er ook 'alleen spelende' kinderen genoteerd die toch sociaal spel spelen: dan gaat het om babbelen met een begeleidende (en dus meespelende) volwassene.

4.8.2 Gender, leeftijd en speltypes

Bij de jongens is regelspel veruit het populairste speltype (34%), voor sociaal spel en herhalend bewegen (beide iets meer dan 20%). Bij de meisjes is sociaal spel het populairst (27%), voor herhalend (22%) en explorerend (17%) bewegen, terwijl het bij jongens zo populaire regelspel bij meisjes slechts een aandeel van 15% haalt.

Het is vooral door de oudste leeftijden dat regelspel veel populairder is bij jongens: meer dan 40% van de 9- tot 11-jarige en de 12- tot 14-jarige jongens spelen regelspel. Bij de meisjes is het regelspel het populairst bij de 6- tot 8-jarigen. Bij de tienermeisjes zien we veel meer sociaal spel (41,5%).

Bij de tieners neemt receptief spel – rondhangen, op de gsm kijken... – een groter aandeel in dan in andere leeftijdsgroepen (15%).

De tabellen hieronder geven de speltypes weer per leeftijdsgroep, verder opgedeeld tussen jongens en meisjes. We geven deze gegevens mee ter indicatie, maar de soms lage absolute aantallen bij sommige speltypes (en/of leeftijden) houden in dat de percentages alleen samen met deze absolute aantallen te lezen zijn.

Kinderen tussen 3 en 5

Speltype		Jongens	Meisjes	Totaal
Receptief spel	%	7,39%	4,55%	6,08%
	N	21	11	32
Sociaal spel	%	19,72%	25,62%	22,43%
	N	56	62	118
Fantasiespel	%	0,70%	1,24%	0,95%
	N	2	3	5
Constructiespel	%	16,20%	11,16%	13,88%
	N	46	27	73
Herhalend bewegen	%	25,70%	37,19%	30,99%
	N	73	90	163
Explorerend bewegen	%	14,79%	16,12%	15,40%
	N	42	39	81
Regelspel	%	15,49%	4,13%	10,27%
	N	44	10	54
Totaal	N	284	242	526

Kinderen tussen 6 en 8

Speltype		Jongens	Meisjes	Totaal
Receptief spel	%	5,72%	7,04%	6,27%
	N	32	28	60
Sociaal spel	%	24,33%	19,85%	22,47%
	N	136	79	215
Fantasiespel	%	1,43%	3,77%	2,40%
	N	8	15	23
Constructiespel	%	4,65%	8,79%	6,37%
	N	26	35	61
Herhalend bewegen	%	26,65%	24,37%	25,71%
	N	149	97	246
Explorerend bewegen	%	11,63%	15,08%	13,06%
	N	65	60	125
Regelspel	%	25,28%	21,11%	23,72%
	N	143	84	227
Totaal	N	559	398	957

Kinderen tussen 9 en 11

Speltype		Jongens	Meisjes	Totaal
Receptief spel	%	5,9%	4,68%	5,51%
	N	38	14	52
Sociaal spel	%	17,70%	27,42%	20,78%
	N	114	82	196
Fantasiespel	%	0,62%	3,68%	1,59%
	N	4	11	15
Constructiespel	%	5,75%	11,71%	7,64%
	N	37	35	72
Herhalend bewegen	%	17,86%	15,38%	17,07%
	N	115	46	161
Explorerend bewegen	%	8,23%	21,74%	12,51%
	N	53	65	118
Regelspel	%	43,94%	15,38%	34,89%
	N	283	46	329
Totaal	N	644	299	943

Kinderen tussen 12 en 14

Speltype		Jongens	Meisjes	Totaal
Receptief spel	%	13,58%	17,87%	14,73%
	N	77	37	114
Sociaal spel	%	23,63%	41,55%	28,42%
	N	134	86	220
Fantasiespel	%	0,18%	0,97%	0,39%
	N	1	2	3
Constructiespel	%	0,71%	3,38%	1,42%
	N	4	7	11
Herhalend bewegen	%	14,11%	9,18%	12,79%
	N	80	19	99
Explorerend bewegen	%	6,53%	13,04%	8,27%
	N	37	27	64
Regelspel	%	41,27%	14,01%	33,98%
	N	234	29	263
Totaal	N	567	207	774

4.8.3 Types spel in georganiseerd verband

Zoals te verwachten is regelspel dominant in het georganiseerde spelen. Het is ook het type spel dat in de grootste groepen gebeurt: allerlei groepsspelen en balspelen, al dan niet in twee teams. Maar er is ook veel explorerend bewegen te zien: veel van het geobserveerde georganiseerde spel vond plaats op speelterreinen, die zich bij uitstek tot dit soort spel lenen. Bij het regelspel zijn de jongens in de meerderheid; bij het sociaal spel, dat we vooral op rust- en wachtmomenten zagen tijdens de georganiseerde activiteiten, en bij explorerend bewegen zagen we beduidend meer meisjes. Het geobserveerde constructiespel was vooral knutselen en schilderen.

	Aantal kinderen per speltype	Aandeel van elk speltype in het spelen in georganiseerd verband
Regelspel	270	44,63%
Sociaal spel	122	20,17%
Explorerend bewegen	84	13,88%
Receptief spel	52	8,60%
Constructiespel	47	7,77%
Herhalend bewegen	30	4,96%
Fantasiespel	0	0%
Totaal	605	100%

4.8.4 Soorten spel in de 24 wijken

De verschillende wijken laten de soorten spel in verschillende verhoudingen zien.

Regelspel is in vele wijken de belangrijkste spelvorm. Zo scoort deze spelvorm bij 10 van de 24 wijken het hoogst. Ook sociaal spel en herhaald bewegen scoren in verschillende wijken hoog.

Verder reflecteren de veel voorkomende speltypes vaak de dominante ruimte in de wijk. In de wijken waar de sportzones dominant zijn, of waar veel georganiseerd spel gezien werd, is regelspel het meest voorkomende speltype: dat is bijvoorbeeld het geval voor Stuivenberg, Terhagen, Villa's van Ganshoren, Predikherenvelden, Far West en in Park Spoor Noord. In andere wijken is regelspel heel beperkt aanwezig (Seefhoek, Het Foort, Waregem Villapark, Vogelzang, Jette-centrum) of helemaal afwezig (Nieuwenhove en Heilig Hart). Veel regelspel is immers grotendeels afhankelijk van infrastructuur om het te spelen. Voor sociaal spel is dat helemaal anders: in verreweg de meeste wijken heeft het een behoorlijk groot aandeel.

	Receptief	Sociaal	Fantasie	Constructie	Herhaald bewegen	Explorierend bewegen	Regelspel	
Stuivenberg	19 (10,33%)	30 (16,30%)	6 (3,26%)	14 (7,61%)	44 (23,91%)	7 (3,80%)	64 (34,78%)	184 (100%)
Seefhoek	7 (10,14%)	22 (31,88%)	6 (8,70%)	5 (7,25%)	15 (21,74%)	8 (11,59%)	6 (8,70%)	69 (100%)
Predikherenvelden	2 (3,77%)	8 (15,09%)	0	0	4 (7,55%)	7 (13,21%)	32 (60,38%)	53 (100%)
Terhagen	3 (2,42%)	6 (4,84%)	0	0	7 (5,65%)	40 (32,26%)	68 (54,84%)	124 (100%)
Burcht	11 (14,47%)	9 (11,84%)	5 (6,58%)	9 (11,84%)	21 (27,63%)	13 (17,11%)	8 (10,53%)	76 (100%)
't Foort	8 (11,94%)	20 (29,85%)	0	1 (1,49%)	30 (44,78%)	2 (2,99%)	6 (8,96%)	67 (100%)
Dierckxlaan	8 (14,04%)	15 (26,32%)	0	0	16 (28,07%)	4 (7,02%)	14 (24,56%)	57 (100%)
Park Spoor Noord	8 (3,32%)	32 (13,28%)	1 (0,41%)		30 (12,45%)	33 (13,69%)	130 (53,94%)	241 (100%)
Stene	0 (0%)	24 (30,38%)	0 (0%)	9 (11,39%)	26 (32,91%)	4 (5,06%)	16 (20,25%)	79 (100%)
Snaaskerke	4 (5,63%)	14 (19,72%)	2 (2,82%)	2 (2,82%)	24 (33,80%)	3 (4,23%)	22 (30,99%)	71 (100%)
Waregem Villapark	7 (17,5%)	11 (27,5%)	7 (17,5%)	4 (10%)	5 (12,5%)	4 (10%)	2 (5%)	40 (100%)
Nieuwenhove	7 (10,61%)	28 (42,42%)	7 (10,61%)	0 (0%)	21 (31,82%)	3 (4,55%)	0 (0%)	66 (100%)
Clementwijk	5 (5,38%)	15 (16,13%)	0 (0%)	8 (8,60%)	24 (25,81%)	15 (16,13%)	26 (27,96%)	93 (100%)
Far West	1 (0,76%)	19 (14,5%)	0 (0%)	2 (1,53%)	25 (19,84%)	4 (3,05%)	80 (61,07%)	131 (100%)
Houtem	3 (3,49%)	11 (12,79%)	0 (0%)	2 (2,33%)	24 (27,91%)	5 (5,81%)	41 (47,67%)	86 (100%)
Hal 5	14 (13,46%)	7 (6,73%)	0 (0%)	11 (10,58%)	19 (18,27%)	10 (9,62%)	43 (41,35%)	104 (100%)
Lolanden-Casablanca	31 (12,11%)	67 (26,17%)	2 (0,78%)	6 (2,34%)	89 (34,77%)	39 (15,23%)	22 (8,59%)	256 (100%)
Heilig-Hart	0 (0%)	3 (10,34%)	0 (0%)	0 (0%)	8 (27,59%)	18 (62,07%)	0 (0%)	29 (100%)
Willemswijk	29 (11,46%)	40 (15,81%)	0 (0%)	32 (12,65%)	19 (7,51%)	51 (20,16%)	82 (32,41%)	253 (100%)
Berkenbos	17 (17,17%)	33 (33,33%)	0 (0%)	6 (6,06%)	19 (19,19%)	15 (15,15%)	9 (9,09%)	99 (100%)
Lindeman	10 (7,94%)	46 (36,51%)	4 (3,17%)	6 (4,76%)	13 (10,32%)	28 (22,22%)	19 (15,08%)	126 (100%)
Jette- Centrum	22 (8,33%)	123 (46,59%)	0 (0%)	35 (13,26%)	44 (16,67%)	38 (14,39%)	2 (0,76%)	264 (100%)
Maritiemwijk	31 (12,11%)	71 (27,73%)	2 (0,78%)	33 (12,89%)	50 (19,53%)	16 (6,25%)	44 (17,19%)	256 (100%)
Ganshoren Villa's	9 (2,87%)	73 (23,25%)	0 (0%)	12 (3,82%)	73 (23,25%)	11 (3,50%)	136 (43,31%)	314 (100%)
Vogelzang	2 (3,23%)	22 (35,48%)	4 (6,45%)	4 (6,45%)	19 (30,65%)	10 (16,13%)	1 (1,61%)	62 (100%)

4.8.5 Vergelijking van de 7 wijken met 2008 en 2019

De vergelijking met 1983, 2008 en 2019 is om diverse redenen alleen met de grootste omzichtigheid te maken. Allereerst zijn speltypes moeilijk te observeren en zeer wisselend van aard, zodat ook een vergelijking met het vorige onderzoek zich moeilijk laat maken. Daarnaast hebben we in ons onderzoek in 2019 ook de 15- tot 17-jarigen mee in de observaties opgenomen, terwijl de overige onderzoeken beperkten tot de leeftijden 3 tot 14 jaar. Omdat we in 2019 per spelgroepje (of observatie) eerst leeftijden en geslacht van de kinderen noteerden, en daarnaast geslacht en speltype, kunnen we de speltypes niet exact tellen voor enkel de leeftijd 3 tot 14.

	Receptief	Sociaal	Fantasie	Constructie	Herhalend	Explorerend	Regelspel
1983	15,80%	18,60%	12,90%	6,10%	19,60%	16,60%	7,40%
2008	7,32%	26,55%	3,07%	6,62%	20,84%	6,13%	29,48%
2019	12,18%	27,77%	3,04%	2,91%	11,54%	18,77%	23,78%
2024 (7 wijken)	9,59%	19,45%	2,65%	4,03%	22,76%	12,57%	28,96%
2024 (ALLE WIJKEN)	8,44%	23,95%	2,54%	5,74%	23,51%	13,98%	25,80%

> Percentages per speltype.

In vergelijking met 2019 scoort sociaal spel over het algemeen lager over de verschillende wijken, scoort regelspel beter, en komt herhalend bewegen meer dan dubbel zo veel keer voor.

De lage cijfers voor fantasiespel en constructiespel die we in 2008 en 2019 zagen, blijven er ook nu, hoewel constructiespel lichtjes gestegen ten opzichte van 2019. In 1983 haalde fantasiespel nog een aandeel van 12,90%.

Net zoals in 2008 is in 2024 regelspel de belangrijkste spelvorm. In 2019 was dit sociaal spel.

4.9 Bewegingsintensiteit bij het spelen

Anders dan in de voorgaande buitenspeelonderzoeken hebben we in 2024 ook genoteerd hoe intensief de spelende kinderen aan het bewegen waren. Hoeveel inspanningen zagen we de kinderen doen? Dit werd per speelgroepje ingegeven, met één van deze drie gradaties:

- > Lage beweegintensiteit: de kinderen zijn passief of bewegen licht. Ze zitten, liggen, staan recht, stappen traag: ze doen eigenlijk geen inspanning.
- > Matige beweegintensiteit: bijvoorbeeld rondfietsen, echt schommelen, op een speeltoestel klimmen. Dat vergt wat inspanning, maar je zal er niet van buiten adem geraken of hard van gaan zweten.
- > Hoge beweegintensiteit: echt sporten, touwtje springen, rennen, een parcours afleggen... Hier moet je echt inspanningen voor doen, je gaat er op den duur van buiten adem geraken en zweten.

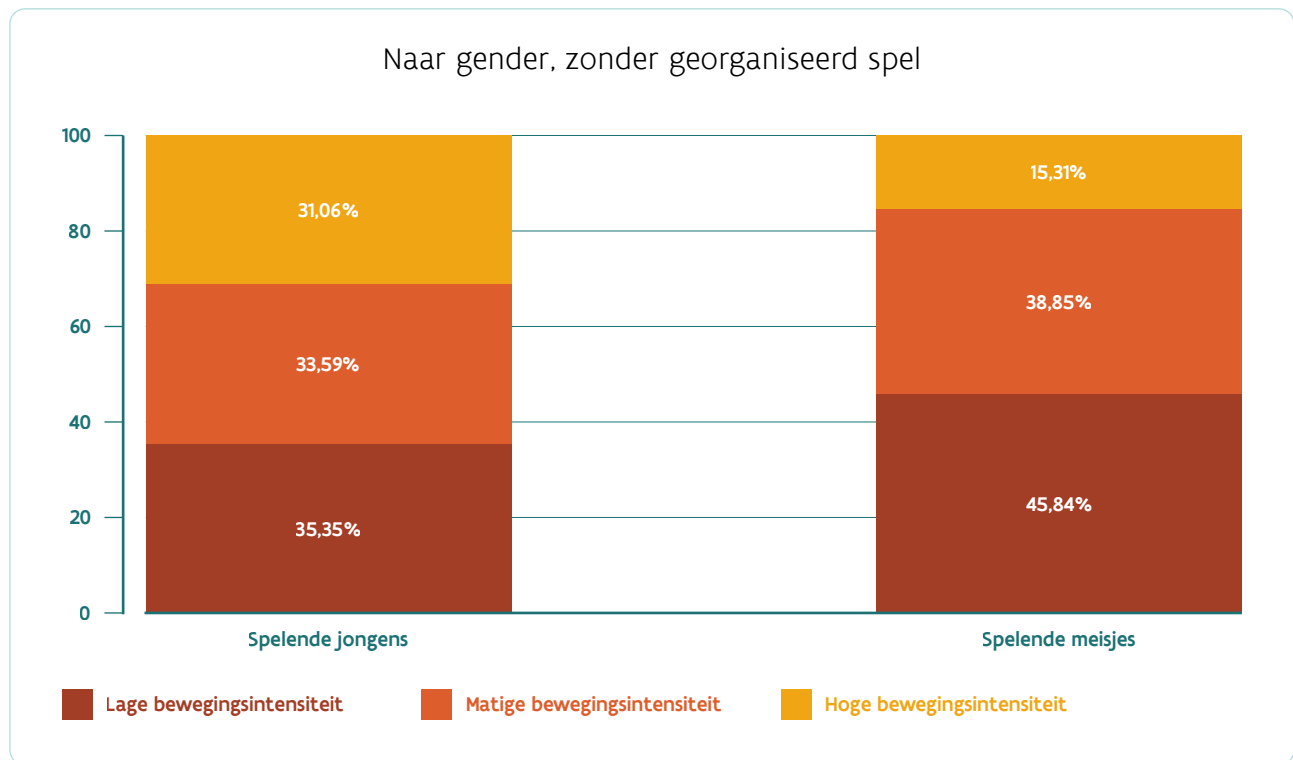
Omdat het telkens noodgedwongen gaat om inschattingen, zijn deze observatiegegevens met de nodige omzichtigheid te interpreteren.

We zagen 39% van de spelende kinderen passief spelen of laagintensief bewegen. 35% bewoog matig intensief. 25,5% bewoog met hoge intensiteit.

4.9.1 Naar gender en leeftijd

Daarbij bewogen **jongens** intensiever dan meisjes.

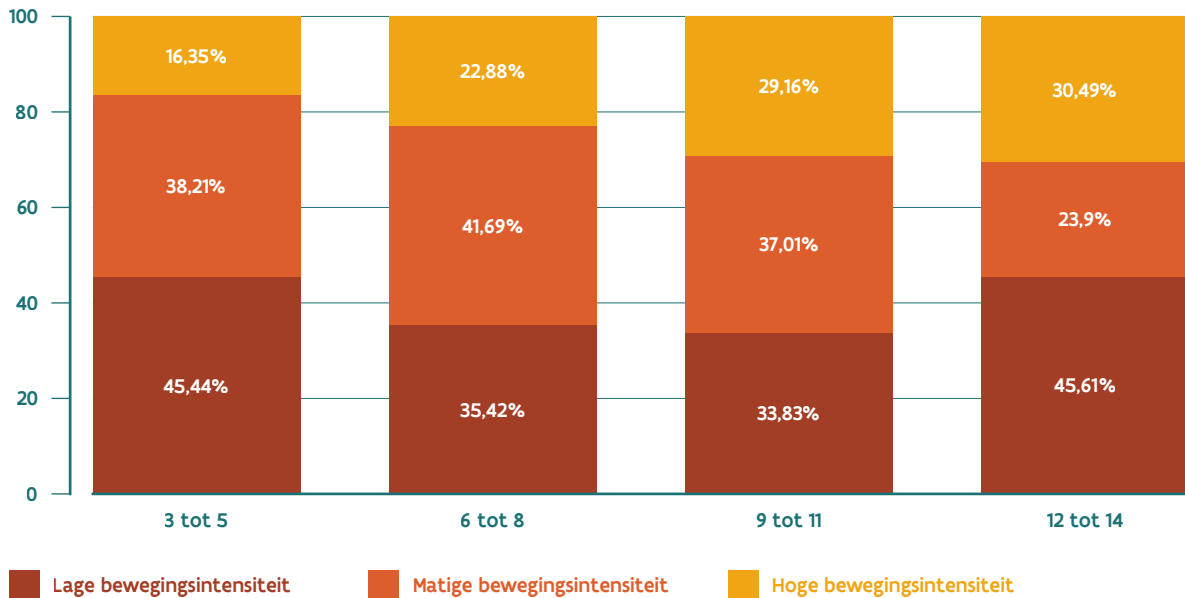
	Spelende jongens	% spelende jongens	Spelende meisjes	% spelende meisjes	Totaal aantal spelende kinderen	% spelende kinderen
Lage bewegingsintensiteit	726	35,35%	524	45,84%	1250	39,06%
Matige bewegingsintensiteit	690	33,59%	444	38,85%	1134	35,44%
Hoge bewegingsintensiteit	638	31,06%	175	15,31%	816	25,50%

De mate waarin kinderen hoogintensief bewegen in hun spel, stijgt met de **leeftijd**. Dat heeft veel te maken met het toenemende aandeel van regelspel – en dan met name sport – bij de oudere kinderen. De tieners bewegen intensiever, maar tegelijk is ook de groep tieners die passief is of laagintensief beweegt – babbelt en rondhangt bijvoorbeeld – groter dan in de andere leeftijdscategorieën. De kleuters spelen duidelijk het meest passief.

	Lage bewegingsintensiteit	Matige bewegingsintensiteit	Hoge bewegingsintensiteit	Aantal kinderen per leeftijd
3 tot 5	239 (45,44%)	201 (38,21%)	86 (16,35%)	526 (100%)
6 tot 8	339 (35,42%)	399 (41,69%)	219 (22,88%)	957 (100%)
9 tot 11	319 (33,83%)	349 (37,01%)	275 (29,16%)	943 (100%)
12 tot 14	353 (45,61%)	185 (23,90%)	236 (30,49%)	774 (100%)

Naar leeftijdscategorie

Weinig verrassend is receptief en sociaal spel het minst actieve spel. Ook het kleinschalige constructiespel dat we zagen (met water of zand spelen) is weinig intensief qua beweging. Regelspel (het vaakst met hoge intensiteit) en explorerend en herhalend bewegen (vaker met matige intensiteit) behoren dan weer tot de actieve spelvormen.

	Constructie- spel	Explorerend spel	Fantasiespel	Herhalend spel	Receptief spel	Regelspel	Sociaal spel
Lage bewegings- intensiteit	163 (75,12%)	4 (1,03%)	19 (41,30%)	74 (11,06%)	256 (99,22%)	28 (3,21%)	706 (94,26%)
Matige bewe- gingsintensiteit	44 (20,28%)	232 (59,80%)	24 (52,17%)	520 (77,73%)	2 (0,78%)	271 (31,04%)	41 (5,47%)
Hoge bewegings- intensiteit	10 (4,61%)	152 (39,18%)	3 (6,52%)	75 (11,21%)	0 (0%)	574 (65,75%)	2 (0,27%)
Totaal	217 (100%)	388 (100%)	46 (100%)	669 (100%)	258 (100%)	873 (100%)	749 (100%)

4.9.2 Verschillen tussen de wijken

Door de verschillende inrichting van wijken en het al dan niet bestaan van bepaalde speel- en sportvoorzieningen, is er ook op het vlak van bewegingsintensiteit behoorlijk wat diversiteit tussen de verschillende wijken. We hebben aan elke wijk een bewegingsscore toegekend, waarbij per percentage 1 punt werd toegekend voor matige bewegingsintensiteit, en 2 punten voor hoge bewegingsintensiteit. Terhagen in Rumst krijgt in de tabel hieronder dus $33 \cdot 1 + 61 \cdot 2 = 155$ punten.

De wijken met de hoogste bewegingsscore zijn zonder meer de wijken waar het spel – georganiseerd of niet – in zeer grote mate op sportvelden en voor sport geschikte terreinen gebeurt: Terhagen (met een sportterrein naar de sporthal, waar een aantal sportkampjes plaatsvonden), Far West (waar het spel in heel de wijk zich op de sportveldjes concentreert), Park Spoor Noord (diverse sportvelden en grote grasvelden), Predikherenvelden (een centraal sport- en speelterrein), Stuivenberg (speel- en sportterreinen), Ganshoren Villa's (met een groot voetbalterrein).

De wijken met de laagste bewegingsscores zijn ook de wijken waar vooral op straten en pleinen wordt gespeeld, wat zich vooral weinig leent tot spel met een hoge bewegingsintensiteit. De uitzondering is hier Lolanden-Casablanca, de wijk met de hoogste speelindex, waar de meeste kinderen op en rond speel- en sportterreinen spelen, maar waar er desondanks vrij weinig echte sport of zeer actief spel werd gezien; er werd eerder informeel gesport, met evenzeer babbelen en toekijken als echt sporten.

	Lage bewegings-intensiteit	Matige bewegings-intensiteit	Hoge bewegings-intensiteit	Aantal spelende kinderen in de wijk	Bewegingsscore
Terhagen	7 (5,65%)	41 (33,06%)	76 (61,29%)	124	155
Far West	22 (16,79%)	41 (31,30%)	68 (51,91%)	131	135
Park Spoor Noord	48 (19,92%)	72 (29,89%)	121 (50,21%)	241	130
Predikherenvelden	10 (18,87%)	24 (45,28%)	19 (35,85%)	53	117
Stuivenberg	53 (28,80%)	52 (28,26%)	79 (42,93%)	184	114
Ganshoren Villa's	87 (27,71%)	111 (35,35%)	116 (36,94%)	314	109
Houtem	23 (26,74%)	37 (43,02%)	26 (30,23%)	86	103
Stene	27 (34,18%)	28 (35,44%)	24 (30,38%)	79	95
Clementwijk	32 (34,41%)	36 (38,71%)	25 (26,88%)	93	93
Snaaskerke	25 (35,21%)	27 (38,03%)	19 (26,76%)	71	92
Heilig-Hart	5 (17,24%)	23 (79,31%)	1 (3,45%)	29	85
Dierckxlaan	25 (43,86%)	17 (29,82%)	15 (26,32%)	57	82
Burcht	32 (42,11%)	28 (36,84%)	16 (21,05%)	76	79
Willemswijk	95 (37,55%)	131 (51,78%)	27 (10,67%)	253	74
Maritiemwijk	134 (52,34%)	65 (25,39%)	57 (22,27%)	256	69
Seefhoek	31 (44,93%)	29 (42,03%)	9 (13,04%)	69	68
't Foort	28 (41,79%)	35 (52,54%)	4 (5,97%)	67	65
Lindeman	68 (53,97%)	34 (26,98%)	24 (19,05%)	126	65
Vogelzang	32 (51,61%)	21 (33,87%)	9 (14,52%)	62	64
Waregem Villapark	25 (62,50%)	6 (15%)	9 (22,50%)	40	61
Nieuwenhove	35 (53,03%)	22 (33,33%)	9 (13,64%)	66	61
Berkenbos	60 (60,61%)	24 (24,24%)	15 (15,15%)	99	54
Lolanden-Casablanca	134 (52,34%)	106 (41,41%)	16 (6,25%)	256	53
Hal 5	37 (35,58%)	63 (60,58%)	4 (3,85%)	104	49
Jette- Centrum	175 (66,29%)	61 (23,11%)	28 (10,61%)	264	45

> Alle spelende kinderen, inclusief spel in georganiseerd verband. Tabel in aflopende volgorde van bewegingsscore.

Hoofdstuk 5: Spelen en de publieke ruimte

In dit hoofdstuk koppelen we de gegevens over spelende kinderen aan de ruimte waarin kinderen juist spelen in hun woonbuurt. We identificeerden 12 types publieke ruimte (5.1) en bespreken hoe die samenhangen met hoeveel kinderen er spelen en welke evoluties we daarin zien (5.2). We gaan na hoe dit zich uitsplitst naar leeftijd (5.3) en gender (5.4). Daarna bespreken we de kenmerken van het buitenspelen voor elk type publieke ruimte (5.5).

Kinderen spelen op allerlei soorten plekken, maar waar spelen ze vooral? We maakten de analyse voor de verschillende types publieke ruimte die we in de woonwijken konden identificeren. We koppelden immers elke observatiezone, die in principe ruimtelijk homogeen is, aan één bepaald type publieke ruimte, zoals een buurtplein, een straatzone met lokale functie, of een formeel speelterrein.

Daarnaast noteerden we ook de **precieze soort plek** waar de geobserveerde speelgroepjes speelden. Spel op een speelterrein kan zich immers afspelen op een speeltoestel, op gras, in zand, op de bankjes... Spel in een straatzone kan ook spel op de stoep of op de dorpel van het huis zijn. De juiste plek of ondergrond van de observatie werd dus ook genoteerd.

Als we naar die precieze plek kijken, observeerden wij de meeste spelende kinderen op een sportveld (22% van alle kinderen) en op gras (20%); dit laatste kan de ondergrond zijn van een speelterrein, een park, een grasveldje op een straatpleintje... **Straten en wegjes** (b.v. trage wegen) zijn goed voor 12% van alle spel, en de **stoep** nog eens voor 11%. 11,5% van de kinderen speelt op een **speeltoestel**.

Soort plek	n	%
Sportveld	704	22,00%
Gras of grasveld	647	20,22%
Straat of wegje	398	12,44%
Speeltoestel of fitnessstoestel	370	11,56%
Stoep	356	11,13%
Verhard plein	249	7,78%
Bankje, trapjes of muurtje	189	5,91%
Dorpel	81	2,53%
Voorerf (oprit, voortuin)	79	2,47%
Overig	49	1,53%
Zand	42	1,31%
Bosje of natuur	36	1,13%
3200		

> Alle geobserveerde spelende kinderen, inclusief georganiseerd spel.

Door deze plekken te koppelen aan de bredere zone waarin de observatie werd gemaakt, kunnen we bijvoorbeeld zien dat de helft van de kinderen die we zagen spelen in een formele speelzone (een speelterrein) op een speeltoestel zelf aan het spelen was. In de sportzones zagen we de kinderen vanzelfsprekend overwegend spelen op het sportveld zelf (het voetbalterrein, het basketbalveld...). Op speelterreinen en in sportzones zagen we ook behoorlijk wat kinderen die speelden op grasveldjes, en op bankjes, muurtjes of trapjes, bijvoorbeeld om toe te kijken, te babbelen of uit te rusten.

Als we kinderen observeerden in straatzones, wil dat nog niet zeggen dat die kinderen ook echt op de straat zelf speelden. **In de straatzones gebeurt het meeste spel niet op de straat zelf**; daar zien we maar ruim een kwart van de spelende kinderen. **Meer dan de helft van de spelende kinderen in straatzones speelt op de stoep**, zowel in de verbindings- en doorgangsstraten als in de straten met lokale functie. Een kleine 10% van de kinderen die in straatzones spelen, doet dit in of bij de deuropening.

Type publieke ruimte	Nr. 1 soort plek	Nr. 2 soort plek	Nr. 3 soort plek
1 Buurtplein	Verhard plein (79,80%)	Bankje, trapjes of muurtje (6%)	Speeltoestel of fitnessstoestel (6%)
2 Straatpleintje	Straat of wegje (19,70%)	Oprit of voortuin (18%)	Verhard plein (16,40%)
3 Avontuurlijk groen	Gras of grasveld (74,10%)	Speeltoestel of fitnessstoestel (22,20%)	Bos, bosje of ander soort natuur (3,70%)
4 Groen straatniveau	Gras of grasveld (50%)	Straat of wegje (25%)	Bankje, trapjes of muurtje (12,50%)
5 Groen buurtniveau	Gras of grasveld (50,50%)	Speeltoestel of fitnessstoestel (13,10%)	Bankje, trapje of muurtje (8,40%)
6 Formele speelruimte	Speeltoestel of fitnessstoestel (49,10%)	Gras of grasveld (16,80%)	Bankje, trapjes of muurtje (9,10%)
7 Sportruimte	Sportveld (74,80%)	Gras of grasveld (12,10%)	Bankje, trapjes of muurtje (8,30%)
8 Buurt/jeugdvoorziening	Straat of wegje (40%)	Dorpel (40%)	Bankje, Trapjes of muurtje (20%)
9 Lokale straat	Stoep (50,70%)	Straat of wegje (27,40%)	Dorpel (10%)
10 Straat met verbindingsfunctie	Stoep (52,10%)	Straat of wegje (25,70%)	Dorpel (8,60%)
11 Trage weg	Straat of wegje (48,90%)	Verhard plein (12,80%)	Dorpel (8,50%)
12 Parkeerplaats	Straat of wegje (31,80%)	Bankje, trapjes of muurtje (22,70%)	Verhard plein (13,60%)

> Top 3 van meest gespeelde plekken per type publieke ruimte. Inclusief georganiseerd spel.

Hieronder maken we de analyse voor de 12 types publieke ruimte die in de tabel hierboven al werden aangehaald.

5.1 Twaalf types publieke ruimte

Elke onderzochte wijk is onderverdeeld in een aantal zones: zones die ruimtelijk zo homogeen en overzichtelijk mogelijk zijn. Deze zones zijn allemaal onder te brengen in een bepaald type publieke ruimte: pleinen, groene ruimtes, gemeenschapsvoorzieningen, en straten. Deze types werden in het buitenspeelonderzoek van 2008 verder onderverdeeld

- > naar schaalniveau (straatpleintjes en groen op straatniveau, versus de grotere buurtpleinen of de parken (groen op buurtniveau).
- > naar functie en inrichting (weinig ingericht avontuurlijk groen versus een park (groen op buurtniveau); formele speelruimte en sportvoorzieningen; straten met louter lokale functie versus straten die doorheen de wijk lopen of de toegang tot de wijk ontsluiten).

In totaal werden toen 16 types publieke ruimte onderscheiden. Elk van de zones uit de wijken valt onder één van deze 16 categorieën.

We hebben de indeling én de zonering per wijk overgenomen uit het onderzoek van 2008 en 2019, om ook hier een zo groot mogelijke vergelijkbaarheid na te streven. Wel hebben we de straatzones onderverdeeld in 2 types in plaats van in 6 verschillende types. De twee types zijn lokale straten enerzijds, en straten met een verbindings- en doorgangsfunctie anderzijds. Dit onderscheid was er eerder al, maar binnen beide types werd nog onderscheid gemaakt naargelang de inrichting. Omdat hierover in 2008 en 2019 weinig betekenisvolle uitspraken konden worden gedaan, en het aantal wijken en te coderen straten in het huidige onderzoek zeer sterk steeg, hebben we die onderverdeling weggelaten. We komen nu aan 12 types publieke ruimte in plaats van aan 16.

We onderscheiden deze 12 types publieke ruimte:

Aantal zones van dit type over alle wijken heen	
Pleinzones	
1 Buurtplein	16
2 Straatpleintje	36
Groene ruimtes	
3 Avontuurlijk groen	26
4 Groen straatniveau	44
5 Groen buurtniveau	43
Gemeenschapsvoorzieningen	
6 Formele speelruimte	35
7 Sportruimte	30
8 Omgeving jeugd- en buurtlokalen	6
Straten	
9 Lokale straten	342
10 Straten met verbindings- en ontsluitingsfunctie	97
Overige	
11 Trage wegen	125
12 Parkeerplaats	22

De opdeling in types publieke ruimte maakt het mogelijk om, over de wijken heen, te zien hoeveel kinderen er bijvoorbeeld spelen in groene ruimtes zoals parken, hoeveel op speelpleintjes, en hoeveel kinderen op straat spelen. Deze cijfers zijn op zich interessant; wel zijn ze moeilijk te veralgemenen omdat we altijd rekening moeten houden met de (zeer ongelijke) verdeling van de diverse types ruimte, ook tussen de wijken onderling. Welke types publieke ruimte voorhanden zijn en dus gespeeld kunnen worden, hangt af van hoe de wijken er ruimtelijk uitzien. In vergelijking met de vorige onderzoeken (in 7 wijken) zijn er in de nieuwe wijken van 2024 bijvoorbeeld veel meer trage wegen, zodat we daar nu ook meer kinderen hebben kunnen observeren. Er zijn wijken met grote, succesvolle sportzones, en andere wijken waarin die sportzones helemaal ontbreken; dat maakt heel veel uit voor welke kinderen en welk soort spel we in een wijk zien.

Door de relatie te leggen tussen wie in welke types ruimte speelt, of welk soort spel er wordt gespeeld, kunnen we bovendien bekijken hoeveel meisjes in de sportzones spelen, welk soort spel de overhand heeft op de speelterreinen, en of de kinderen die op straat spelen eerder jong zijn, of net wat ouder. Door het veel grotere aantal wijken in 2024, stijgt ook het aantal geobserveerde kinderen per type ruimte aanzienlijk.

Ook de vergelijking tussen 2008, 2019 en 2024 in de 7 historische wijken is waardevol: aangezien deze wijken in ruimtelijk opzicht grotendeels onveranderd zijn gebleven, zijn mogelijke evoluties in waar kinderen spelen betekenisvol. Welke soorten publieke ruimte worden nu meer of net minder gespeeld?

5.2 Algemene cijfers per type publieke ruimte

5.2.1 Een historische trend bevestigd

Als opstapje bekijken we eerst **enkel de cijfers voor de 7 historische wijken** uit de eerdere buitenspeelonderzoeken.

	n	% in 2024	% in 2019
1 Buurtplein	29	4,60%	3,44%
2 Straatpleintje	8	1,27%	2,29%
3 Avontuurlijk groen	58	9,21%	5,32%
4 Groen straatniveau	5	0,79%	1,11%
5 Groen buurtniveau	121	19,21%	15,25%
6 Formele speelruimte	148	23,49%	29,18%
7 Sportruimte	116	18,41%	16,61%
8 Buurt/jeugdvoorziening	0	0%	0,57%
9 Lokale straat	67	10,63%	17,5%
10 Straat met verbindingsfunctie	58	9,21%	8,44%
11 Trage weg	4	0,63%	0,25%
12 Parkeerplaats	16	2,54%	3,6%

> Absolute cijfers en aandeel per type publieke ruimte, inclusief georganiseerd spelen, over de zeven wijken, exclusief Park Spoor Noord.

In 2024 zagen we vergeleken met 2019 in de 7 wijken meer kinderen spelen in avontuurlijke groene ruimtes en in groen op buurtniveau (parken). Zelfs al speelden er in 2024 minder kinderen buiten dan in 2019, toch zagen we in deze 'groene' types ruimte net iets meer kinderen buiten spelen in absolute aantallen. Wel zien we in de 7 wijken duidelijk minder kinderen spelen in de formele speelruimtes dan in 2019. Het spel in de lokale straten ging er zeer sterk op achteruit.

De absolute cijfers liggen per type publieke ruimte soms vrij laag. In 2019 maakten wij een onderscheid tussen **twee overkoepelende soorten publieke ruimte**. Er zijn publieke ruimtes die allereerst een recreatieve functie hebben. Zij zijn bedoeld om te spelen, te sporten of zich te ontspannen. Het gaat om

- > de avontuurlijke groene ruimtes
- > groene ruimte op buurt- of wijkniveau
- > formele speelruimte
- > sportruimte
- > buurthuis/jeugdvoorziening.

In 2024 zagen we 70,32% van de geobserveerde spelende kinderen in de 7 historische wijken in deze duidelijk recreatieve zones.

De overige ruimtes hebben een minder eenduidige functie; spelen, sporten of zich ontspannen zijn er niet de eerste functie. Het gaat hier over

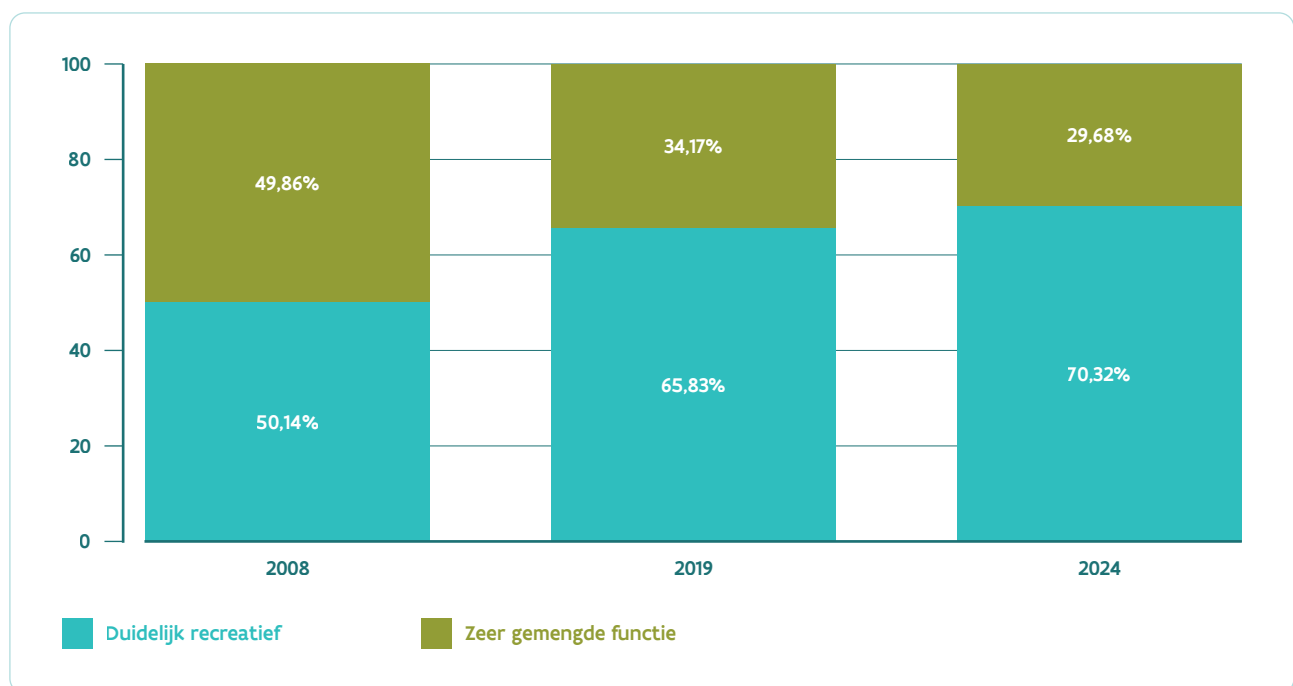
- > de straten (lokale straten en straten met verbindingsfunctie),
- > buurt- en straatpleinen,
- > groen op straatniveau,
- > trage wegen,
- > parkeerplaatsen.

De zones met zeer **gemengde functie** zijn in 2024 in de 7 wijken goed voor **29,68%** van de geobserveerde kinderen.

Kinderen spelen op allerlei mogelijke plekken, maar er doet zich in de wijken een onmiskenbare en zich voortzettende verschuiving voor van de zones met gemengde functie zoals straten en pleinen, naar de recreatieve zones zoals speelterreinen, sportruimte en parken.

	Duidelijk recreatief	Zeer gemengde functie
2008	50,14%	49,86%
2019	65,83%	34,17%
2024	70,32%	29,68%

> Gegevens voor de 7 historische wijken, inclusief spel in georganiseerd verband.

> Gegevens voor de 7 historische wijken, inclusief spel in georganiseerd verband.

5.2.2 Algemene cijfers

Welke zones aanwezig zijn – en al dan niet gebruikt (kunnen) worden – varieert sterk van wijk tot wijk. De historische vergelijking kunnen we enkel maken voor de 7 historische wijken uit 2008/2019. Over het geheel van de **24 woonwijken plus Park Spoor Noord** ligt de verdeling iets genuanceerder dan in de 7 historische wijken.

We zagen 59,96% van de kinderen spelen in duidelijk recreatieve zones, en 40,04% in zones met een gemengde functie.

De meest frequent bespeelde zones zijn dan ook zones met een duidelijke recreatieve functie: 24% van de kinderen zagen we spelen in sportzones, 18% in formele speelruimte (speelterreinen), en 14% in groen op buurtniveau (parken).

21,94% van alle spelende kinderen speelt in straatzones (lokale straten en straten met verbindingfunctie samen genomen). Ook bij de observaties in de zones van het type straatpleintjes, groen op straatniveau en parkeerplaatsen horen kinderen die op straat spelen. Tegelijk betekent het spel in straatzones overwegend spel op de stoep.

	n	%
1 Buurtplein	193	6,08%
2 Straatpleintje	142	4,48%
3 Avontuurlijk groen	83	2,62%
4 Groen straatniveau	52	1,64%
5 Groen buurtniveau	457	14,41%
6 Formele speelruimte	581	18,32%
7 Sportruimte	755	23,80%
8 Buurt/jeugdvoorziening	15	0,47%
9 Lokale straat	431	13,59%
10 Straat met verbindingfunctie	265	8,35%
11 Trage weg	136	4,29%
12 Parkeerplaats	62	1,95%

> Absolute cijfers en aandeel per type publieke ruimte, inclusief georganiseerd spelen.

Afhankelijk van onder meer de voorzieningen en de ruimtelijke inrichting van de wijken, zijn de onderlinge verschillen tussen de wijken in waar kinderen spelen, zeer groot (zie ook hoofdstuk 6). In de meeste wijken speelt meer dan de helft van de kinderen in publieke ruimte met een duidelijk recreatief karakter; in 6 van de 24 wijken (plus in Park Spoor Noord) gaat het zelf om meer dan 80% van de kinderen. Maar er zijn ook wijken waar meer dan de helft van de kinderen spelen in publieke ruimtes die een veel meer gemengde functie hebben: op straten of pleinen bijvoorbeeld. Dat is het geval in bijzonder stedelijke wijken zoals Antwerpen Seefhoek, Jette-centrum of de Maritiemwijk in Molenbeek, maar ook in residentiële wijken waar voorzieningen als sport- en speelterreinen eerder kleinschalig zijn, zoals Waregem Villapark of Vilvoorde Houtem.

De wijken waar het spel heel overwegend gebeurt in duidelijk recreatieve zones, zijn ook de wijken met de hoogste bewegingsscores (zie 4.10).

	Duidelijk recreatief	Zeer gemengde functie
Rumst Terhagen	96,77%	3,23%
Antwerpen Stuivenberg	91,30%	8,70%
Vilvoorde Far West	90,84%	9,16%
Park Spoor Noord	90%	10%
Rumst Predikherenvelden	86,79%	13,21%
Brussel Ganshoren Villa's	84,08%	15,92%
Leuven Lolanden-Casablanca	80,86%	19,14%
Hasselt Heilig-Hart	79,31%	20,69%
Hasselt Willemswijk	77,47%	22,53%
Temse Dierckxlaan	61,40%	38,60%
Heusden-Zolder Berkenbos	57,58%	42,42%
Gistel Snaaskerke	56,34%	43,66%
Waregem Nieuwenhove	54,54%	45,45%
Zwijndrecht Burcht	52,63%	47,37%
Oostende Stene	51,90%	48,10%
Brussel Vogelzang (Sint-Pieters-Woluwe)	52%	48%
Sint-Niklaas Clementwijk	50,54%	49,46%
Temse Het Foort	43,42%	56,58%
Leuven Hal 5	41,35%	58,65%
Heusden-Zolder Lindeman	40,48%	59,52%
Vilvoorde Houtem	27,91%	72,09%
Brussel Molenbeek Maritiemwijk	18,75%	81,25%
Waregem Villapark	7,50%	92,50%
Antwerpen Seefhoek	0,00%	100,00%
Brussel Jette-Centrum	0,00%	100,00%

5.3 Types publieke ruimte en leeftijd

We bekijken hier enkel de kinderen die niet in georganiseerd verband spelen.

De (lokale) straten zijn voor alle leeftijden belangrijke speelplekken; alleen voor de tieners verdwijnt de lokale straat uit de top 2. **Speelruimte** is veruit het meest frequent bespeelde type ruimte voor de **kleuters**. Bij de **6- tot 8-jarigen** staat formele speelruimte ook op 1, maar nabij gevolgd door lokale straten en sportruimte. Die **sportruimte is voor de oudere kinderen zonder concurrentie de belangrijkste soort speelruimte**, zowel voor 9- tot 11-jarigen als voor 12- tot 14-jarigen. In deze leeftijdscategorieën zien we meer kinderen in sportruimtes spelen dan in de straten met lokale én met verbindingsfunctie samengenomen.

We geven hieronder eerst de absolute aantallen voor elk type ruimte, uitgesplitst naar leeftijd, en gaan daarna per leeftijdsgroep in op het aandeel van de belangrijkste types ruimte.

	3-5 jaar	6-8 jaar	9-11 jaar	12-14 jaar	Totaal	Totaal aandeel
1 Buurtplein	57	37	38	20	152	6,03%
2 Straatpleintje	38	25	40	22	125	4,96%
3 Avontuurlijk groen	9	23	17	18	67	2,66%
4 Groen straatniveau	5	11	21	11	48	1,90%
5 Groen buurtniveau	44	103	61	66	274	10,86%
6 Formele speelruimte	117	136	81	88	422	16,73%
7 Sportruimte	49	120	233	228	630	24,98%
8 Buurt/jeugdvoorziening	3	7	2	0	12	0,48%
9 Lokale straat	70	131	118	81	400	15,86%
10 Straat met verbindingsfunctie	52	54	85	54	245	9,71%
11 Trage weg	16	31	26	18	91	3,61%
12 Parkeerplaats	4	19	17	16	56	2,22%
Totaal	464	697	739	622	2522	

> Absolute cijfers per type publieke ruimte voor de verschillende leeftijden, en aandeel per publieke ruimte. Exclusief spelen in georganiseerd verband.

Bij de **jongste kinderen van 3 tot 5 jaar** zijn formele speelterreinen en de straten dé plekken om te spelen. 25% van de 3- tot 5-jarigen zijn te vinden op formele speelruimte, 26% in de straatzones (lokale en verbindingsstraten samen genomen). De buurtpleinen scoren bij hen hoog. Zij zijn beduidend minder aanwezig in de groene ruimtes dan andere leeftijdsgroepen. Dat geldt ook voor sportruimtes, die in deze leeftijdscategorie nauwelijks boven de 10% uitkomen.

	Absoluut aantal	Aandeel
Formele speelruimte	117	25,22%
Lokale straat	70	15,09%
Buurtplein	57	12,28%
Straat met verbindingsfunctie	52	11,21%
Sportruimte	49	10,56%

> Absolute cijfers en aandeel per type publieke ruimte (top 5) voor leeftijd 3-5 jaar. Exclusief spelen in georganiseerd verband.

Bij de **6- tot 8-jarigen** zijn de straten de belangrijkste zones (26,5%). 19,5% speelt in formele speelruimte, 17,2% in sportzones. Deze leeftijd houdt van groene ruimtes: 14,8% van hen speelt in groen op buurtniveau, en ook groen op straatniveau trekt deze kinderen meer aan dan andere leeftijden (zij het dat de absolute aantallen hier een stuk lager liggen).

	Absoluut aantal	Aandeel
Formele speelruimte	136	19,51%
Lokale straat	131	18,79%
Sportruimte	120	17,22%
Groen buurtniveau	103	14,78%
Straat met verbindingfunctie	54	7,75%

> Absolute cijfers en aandeel per type publieke ruimte (top 5) voor leeftijd 6-8 jaar. Exclusief spelen in georganiseerd verband.

Bij de **9- tot 11-jarigen** merken we vooral een verschuiving van formele speelruimte naar sportruimte. Maar liefst 31,5% van deze kinderen speelde in de sportzones, en slechts 11% in de formele speelruimtes. Dit zijn zeer opmerkelijke verschuivingen ten opzichte van de 6- tot 8-jarigen. Hierin spelen de oudere leeftijd op zich én het grotere overwicht van jongens bij de buitenspelers van 9 tot 11 jaar een grote rol. Merk wel op dat ook de straat voor deze groep kinderen een zeer belangrijke speelplek blijft met een aandeel van 27,4%; dat is het hoogste aandeel van alle leeftijdscategorieën.

	Absoluut aantal	Aandeel
Sportruimte	233	30,18%
Lokale straat	118	15,97%
Straat met verbindingfunctie	85	11,50%
Formele speelruimte	81	10,96%
Groen buurtniveau	61	8,25%

> Absolute cijfers en aandeel per type publieke ruimte (top 5) voor leeftijd 9-11 jaar. Exclusief spelen in georganiseerd verband.

De **12- tot 14-jarigen** zijn nóg vaker in de sportzones te vinden: 36,6% van deze tieners werd daar geobserveerd. Met een aandeel van 21,7% blijven ook de straten belangrijke zones. De speelterreintjes winnen hier weer wat aan belang (14,1%) ten opzichte van de 9- tot 11-jarigen.

	Absoluut aantal	Aandeel
Sportruimte	228	36,66%
Formele speelruimte	88	14,15%
Straat met verbindingfunctie	81	13,02%
Groen buurtniveau	66	10,61%
Straat met verbindingfunctie	54	8,68%

> Absolute cijfers en aandeel per type publieke ruimte (top 5) voor leeftijd 12-14 jaar. Exclusief spelen in georganiseerd verband.

5.4 Types publieke ruimte en gender

Meer jongens dan meisjes spelen buiten in de woonomgeving, en dat geldt voor alle types publieke ruimte, met uitzondering van de (in absolute aantallen kleine categorie) trage wegen, waar evenveel meisjes als jongens spelen. In alle types ruimte is het verschil betekenisvol, maar voor sportruimtes en voor straten verdient deze vaststelling extra aandacht.

We geven hieronder eerst de absolute aantallen voor elk type ruimte uitgesplitst naar jongens en meisjes, en bespreken daarna meer in detail de genderverhouding voor de belangrijkste types ruimte.

	Jongens	Meisjes	Totaal	Totaal aandeel
1 Buurtplein	88	64	152	6,03%
2 Straatpleintje	72	53	125	4,96%
3 Avontuurlijk groen	42	25	67	2,66%
4 Groen straatniveau	27	21	48	1,90%
5 Groen buurtniveau	171	103	274	10,86%
6 Formele speelruimte	245	177	422	16,73%
7 Sportruimte	556	74	630	24,98%
8 Buurt/jeugdvoorziening	12	0	12	0,48%
9 Lokale straat	219	181	400	15,86%
10 Straat met verbindingsfunctie	144	101	245	9,71%
11 Trage weg	45	46	91	3,61%
12 Parkeerplaats	40	16	56	2,22%
Totaal	1661	861	2522	

> Absolute cijfers per type publieke ruimte voor de verschillende leeftijden, en aandeel per publieke ruimte. Exclusief spelen in georganiseerd verband.

De genderverhouding voor de meest gespeelde types publieke ruimte:

	Aandeel jongens	Aandeel meisjes
Sportruimte	88,3%	11,7%
Formele speelruimte	58,1%	41,9%
Lokale straten	54,8%	45,2%
Verbindingsstraten	58,8%	41,2%
Groen buurtniveau	62,4%	37,6%

> Exclusief spelen in georganiseerd verband

Sportruimtes zijn echte jongensplekken. Geen enkel ander type ruimte is zo sterk gegenderd (we laten hier de buurt/jeugdvoorzieningen buiten beschouwing wegens de zeer lage aantallen).

Slechts 11,7% van de spelende kinderen op sportterreinen (zonder het spel in georganiseerd verband) zijn meisjes. 88,2% zijn jongens. In 2019 zagen we 12% meisjes op de sportzones in de 7 wijken van toen spelen (exclusief georganiseerd spel), dus gelijkaardig aan de 11,7% in alle wijken nu. In 2008 werden in de 7 wijken zelfs maar 5% (!) meisjes in de sportzones geobserveerd. In de sportruimtes zien we vooral weinig tienermeisjes: het aandeel meisjes bedraagt geen 8% in de groep 12- tot 14-jarige buitenspelers.

Als we in een theoretische oefening de observaties in de veel bespeelde sportruimtes zouden weglaten, en de genderverhouding tussen jongens en meisjes zouden herberekenen zonder de sportzones, dan tellen we een aandeel van 41,60% spelende meisjes (exclusief spelen in georganiseerd verband). Met de sportzones meegeteld is dit aandeel spelende meisjes slechts 34,14%.

In de lokale straten zijn is de genderverhouding evenwichtiger dan gemiddeld (45%); dat geldt ook voor de verbindingsstraten, al is het aandeel meisjes daar (net als in 2019) iets lager (41,2%). Op alle straten samen zagen we een aandeel van 43,7% meisjes buiten spelen. Een soortgelijke verhouding zien we ook op buurtpleinen en straatpleintjes en groen van straatniveau.

Het aandeel van meisjes op **formele speelruimte** is 42%. Dat is wat hoger dan het gemiddelde aantal buitenspelende meisjes. Toch zien we ook op de speelterreinen dat het aandeel 9- tot 11-jarigen (26%) en 12- tot 14-jarigen (30%) sterk daalt. Bij de jongste kinderen zijn méér meisjes op speelterreinen te zien dan jongens, bij de 6- tot 8-jarigen is er een evenwicht.

Jongens spelen vooral in sportruimte, op speelterreinen en in de lokale straten. **Maar liefst één derde van alle jongens die in niet-georganiseerd verband buiten speelden, zagen we in sportruimte.**

Jongens per type publieke ruimte		
	Absoluut aantal	Aandeel
Sportruimte	556	33,47%
Formele speelruimte	245	14,75%
Lokale straat	219	13,18%
Groen buurtniveau	171	10,30%
Straat met verbindingsfunctie	144	8,67%
Buurtplein	88	5,30%
Straatpleintje	72	4,33%
Trage weg	45	2,71%
Avontuurlijk groen	42	2,53%
Parkeerplaats	40	2,41%
Groen straatniveau	27	1,63%
Buurt/jeugdvoorziening	12	0,72%

> Absoluut aantal jongens per type ruimte, en aandeel van elk type publieke ruimte in alle spel van jongens. Exclusief spelen in georganiseerd verband.

Het aandeel van de verschillende types publieke ruimte is bij meisjes meer gelijkmatig verdeeld omdat er niet één type domineert zoals de sportruimte bij de jongens. De grootste aandelen meisjes zagen we in lokale straten en op speelterreinen.

Meisjes per publieke ruimte		
	Absoluut aantal	Aandeel
Lokale straat	181	21,02%
Formele speelruimte	177	20,56%
Groen buurtniveau	103	11,96%
Straat met verbindingfunctie	101	11,73%
Sportruimte	74	8,59%
Buurtplein	64	7,43%
Straatpleintje	53	6,16%
Trage weg	46	5,34%
Avontuurlijk groen	25	2,90%
Groen straatniveau	21	2,44%
Parkeerplaats	16	1,86%
Buurt/jeugdvoorziening	0	0%

> Absoluut aantal meisjes per type ruimte, en aandeel van elk type publieke ruimte in alle spel van meisjes. Exclusief spelen in georganiseerd verband.

5.5 Kenmerken van het spel in de diverse types publieke ruimte

5.5.1 Buurtplein

In 10 van de 24 wijken zijn in totaal 16 zones die als buurtplein worden beschouwd. Buurtpleinen hebben een gemengde (ontmoetings)functie en zijn niet in de eerste plaats op spelen of recreatie gericht. Door hun schaal en vlakke ondergrond lenen ze zich vaak wel goed tot spel dat ruimte nodig heeft: we zien er vooral herhaald bewegen (zoals rondfietsen of skaten). Op enkele pleinen zijn ook fonteinen, zodat we daar kinderen met water zagen spelen.

6% van de spelende kinderen waren op een buurtplein aan het spelen (193 kinderen, waarvan 152 in niet-georganiseerd verband). De kleuters zijn de belangrijkste leeftijdscategorie op de buurtpleinen; het is de enige leeftijd waar buurtpleinen in de top drie van meest bespeelde ruimtes staat. Er is dan ook veel begeleid spel te zien. Het meeste spel gebeurt op het verhard plein zelf (80%); in veel mindere mate ook op bankjes, trapjes of muurtjes, of op een speeltoestel of fitnessstoestel.

Sommige buurtpleinen zijn grotere stads- en dorpspleinen, zoals het Koningin Astridplein in Jette en de Markt in Temse; ook in Hal 5 en in Seefhoek (aansluitend op Park Spoor Noord) zijn grotere pleinen. Andere buurtpleinen zijn pleinen langsheen straten die het kleinschalige niveau van straatpleintjes overstijgen.

5.5.2 Straatpleintje

Op kruispunten of op het einde van doodlopende straten liggen soms straatpleintjes: kleinschalige pleintjes die eerder echt op het niveau van een straat of enkele straten fungeren, veeleer dan een pleintje te zijn voor een ruimere buurt. Er zijn 36 van deze straatpleintjes in de wijken.

Zo'n 5% van de spelende kinderen troffen we aan op een straatpleintje (142 kinderen, waarvan 125 in niet-georganiseerd verband). Het spel lijkt in veel opzichten op het spel in de straatzones (zie 5.5.9 en 5.5.10). We zien hier verschillende leeftijden (maar minder tieners) en vrij veel meisjes. Net als in de straten domineert het sociale spel; meer dan 60% van het spel is hier passief of laagintensief. Op straatpleintjes wordt wel vaker onbegeleid gespeeld dan op straat; bijna 70% van de kinderen die hier spelen, doet dat onbegeleid.

5.5.3 Avontuurlijk groen

Avontuurlijk groen zijn de groene zones in die in de wijken weinig specifieke inrichting hebben meegekregen als park of als echt speelterrein, maar die als groene ruimte toch speelkansen bieden (bosjes, heuvelachtige of vlakke grasvelden zonder duidelijke functie, braakliggende terreinen). 26 zones zijn gekenmerkt als avontuurlijk groen.

Ongeveer 2,5% van de spelende kinderen (83 kinderen waarvan 67 in niet-georganiseerd verband) werd in dit type ruimte geobserveerd; het gaat dus maar om een beperkt aandeel. Daarbij zijn weinig kleuters.

5.5.4 Groen op straatniveau

44 zones vielen onder de noemer groen op straatniveau: kleine groene pleintjes, vaak bij kruispunten of splitsingen van wegen. Minder dan 2% van de spelende kinderen (52 kinderen waarvan 48 in niet-georganiseerd verband) werd in dit type ruimte geobserveerd; het gaat dus maar om een klein aandeel.

De helft van de kinderen speelt in dit type ruimte op het gras(veld). Een kwart van het spel in deze zones gebeurde eigenlijk toch op straat of een wegje dat in de zone ligt.

5.5.5 Groen op buurniveau

43 zones vielen onder de noemer groen op buurniveau (parken bijvoorbeeld). 14% van de spelende kinderen (457 kinderen) werden gezien in parken of ander groen dat op buurniveau fungeert. Zonder het spelen in georganiseerd verband gaat het om een aandeel van bijna 11% (274 kinderen). Heel wat georganiseerd spel vindt dus plaats in parken: méér dan in formele speelruimte of in sportzones.

Bij de kinderen die niet in georganiseerd verband spelen, zien we veel 6- tot 8-jarigen en veel tieners: bij beide groepen is groen op buurniveau het vierde populairste type publieke ruimte. Bij meisjes staan de parken op 3 in de populairste types publieke ruimte, bij de jongens op 4.

Ook zonder het spelen in georganiseerd verband zien we hier vooral regelspel en (ander) bewegingsspel. Bijna 40% van het spel kent een hoge bewegingsintensiteit. Alleen op de sportzones wordt er een nog wat groter aandeel hoogintensief bewegingsspel gehaald.

De meeste kinderen spelen op het gras in het park (50%). Ook speeltoestellen en bankjes, trapjes of muurtjes staan in de top drie van meest gebruikte plekken in groen op buurniveau.

5.5.6 Formele speelruimte (speelterrein)

Er zijn in de 24 wijken (plus Park Spoor Noord) 35 zones als formele speelruimte gekenmerkt. Alleen in de wijken Jette-centrum, Seefhoek en Vilvoorde Houtem (waar wel enkele speeltoestellen in een parkje staan) is er geen formele speelruimte.

De terreinen die echt als formele speelruimte zijn ingericht, zijn goed voor een aandeel van 18,32% van alle spelende kinderen (581 kinderen, inclusief georganiseerd verband). Bij de kinderen die niet in georganiseerd verband spelen, ligt het aandeel iets lager: 16,73% (422 kinderen).

Na de sportzones zijn de formele speelruimtes de drukst bespeelde ruimte. Bij de 3- tot 8-jarigen zijn formele speelruimtes de meest bespeelde ruimte; bij de 9- tot 11-jarigen staan ze pas op plek 4, achter de sportzones en de 2 types straten. Bij de tieners komt de speelruimte opnieuw op plek 2, ver achter de sportruimte.

Die tweedeling tussen jongere en oudere kinderen zien we ook wanneer het over gender gaat: bij de jongste kinderen zijn er zeker zoveel meisjes als jongens op de speelterreinen; vanaf 9 jaar zien we veel minder meisjes.

3 tot 8 versus 9 tot 11

	3 tot 5	6 tot 8	9 tot 11	12 tot 14	Totaal
Jongens (n)	54	69	60	62	245
Meisjes (n)	63	67	21	26	177
% meisjes	53,85%	49,26%	25,93%	29,55%	41,94%

> Exclusief georganiseerd spel.

Op de speelterreinen zien we minder regelspel en sociaal spel dan gemiddeld, maar wel veel bewegingsspel (het is dé ruimte voor herhalend bewegen, zoals schommelen, maar vooral voor explorerend bewegen, waarbij kinderen hun grenzen opzoeken door te klimmen, zich op te trekken, heel hard te schommelen...). Hier zien we ook constructiespel en fantasiespel (weliswaar met lage absolute aantallen). Het spel is vooral matig intensief.

De helft van de kinderen op speelterreintjes zagen we spelen op de speeltoestellen zelf. Ook op gras en op bankjes, muurtjes of trapjes zagen we een (weliswaar veel kleiner) aandeel kinderen spelen.

5.5.7 Sportruimte

30 zones werden als formele sportruimte gekenmerkt. De meeste wijken bezitten één of meerdere sportvoorzieningen in hun publieke ruimte. Meestal gaat het om grotere of kleinere voetbalvelden of -kooien en om basketbalterreinen. 7 wijken hebben geen sportzones: Jette-centrum, Vogelzang (Sint-Pieters-Woluwe/Oudergem), Hasselt Heilig-Hart, Het Foort in Temse, de Seefhoek, Stene Baanhof (waar in een ruimer grasveld wel voetbalgoals stonden) en Snaaskerke (waar wel een basketveldje was geïntegreerd in een ruimere groene zone).

755 of 23,80% van alle spelende kinderen spelen in sportzones. Bij de kinderen die in niet-georganiseerd verband spelen (630 kinderen) is dat zelfs 24,98%. Daarmee zijn de sportvoorzieningen het meest bespeelde type publieke ruimte.

Dat hoge aandeel is vooral te danken aan de oudste leeftijdsgroepen (9 tot 11-jarigen en 12- tot 14-jarigen), waar sportruimte zonder concurrentie de belangrijkste speelruimte is. Nog geen 8% van de kinderen hier zijn kleuters.

Tegelijk is dit grote aandeel er ondanks de heel beperkte aanwezigheid van meisjes (11,7%, waarbij vooral het kleine aandeel tienermeisjes frappant is). Sportruimte is in de praktijk jongensruimte. Terwijl sportruimte algemeen het meest bespeelde type ruimte is, staat ze bij meisjes pas op plaats 5.

	3 tot 5	6 tot 8	9 tot 11	12 tot 14	Totaal
Jongens (n)	43	101	202	210	556
Meisjes (n)	6	19	31	18	74
% meisjes	12,24%	15,83%	13,30%	7,89%	11,75%

> Exclusief georganiseerd spel.

Het spreekt voor zich dat regelspel, zoals bij sportwedstrijdjes, hier dominant is. Ook herhaald bewegen – denk aan een balletje trappen of een basketbal door de ring gooien, zonder dat er een match bezig is – is hier een belangrijk speltype; alleen formele speelruimte is daar belangrijker voor. De aard van het spel en van de spelers toont zich ook in de grootste groeps grootte van alle types publieke ruimte, en in veel ongeleid spel (ondanks een aandeel van 16% van het spel in georganiseerd verband, haalt ongeleid spel toch een aandeel van 61%).

Weinig verrassend is dat sportruimte het type publieke ruimte is waar het meest hoogintensief bewogen wordt (47%); hoewel kinderen in deze zones ook wachten of toekijken, is het aandeel van passief en laagintensief spel het laagste van alle types publieke ruimte. Drie kwart van het spel in de sportruimtes gebeurt ook op het sportveld zelf.

5.5.8 Omgeving van jeugdlokalen, buurthuizen

Het zeer lage aantal geobserveerde kinderen (15) laat geen verdere analyse toe.

5.5.9 Lokale straten

De straatzones zijn vanzelfsprekend de meest voorkomende zones in de wijken (Ganshoren Villa's is hier een uitzondering). Over de 24 wijken tellen we 342 straatzones waar de straat een lokale functie heeft: ze dienen niet voor verkeer dat door de wijk passeert of dat de wijk in- en uitrijdt. 431 kinderen (een aandeel van 13,59%) speelden in de lokale straten; 400 van hen deden dat in niet-georganiseerd verband. Het aandeel kinderen dat op straat speelt in de lokale straten en dat niet in georganiseerd verband doet, bedraagt 15,86%. Samen met de straten met verbinding- en ontsluitingsfunctie zijn de straten goed voor 25,56% van alle spelende kinderen in niet-georganiseerd verband. Dat is iets meer dan het aandeel van de sportzones.

Bij alle leeftijden, behalve bij de tieners, staan de lokale straten op de tweede plaats van de meest frequent bespeelde types publieke ruimte, na de formele speelruimte (voor 3 tot 5 en 6 tot 8 jaar) of de sportruimte (voor 9 tot 11 jaar). 45% van de spelende kinderen op de lokale straten zijn meisjes: dat is dus relatief evenwichtig. Bij meisjes is de lokale straat de meest bespeelde soort publieke ruimte; bij jongens staat de straat pas op de derde plaats.

De helft van het spel in de straatzones is spel op de stoep: goed 50% voor de lokale straten, 52% voor de verbindingstraten. 27,4% van het spel gebeurt op straat zelf (dat is maar net iets meer dan op de straten met verbindingfunctie: 25,7%).

Op straat zien we veel sociaal spel, en – steeds wel in kleine aantallen – ook de minder voorkomende soorten spel zoals fantasiespel en constructiespel. Tegelijk zijn de straten (lokale straten en verbindingstraten) de ruimtes waar meest passief of laagintensief gespeeld wordt, na de kleine straatpleintjes en groene ruimtes op straatniveau.

Een meerderheid van kinderen op straat speelt begeleid door volwassenen of andere verantwoordelijken, waarbij er vaak meegespeeld wordt (bv ouders en kinderen die samen onderweg zijn en babbelen). Maar over het algemeen is de straat waar de speelgroepjes het kleinst zijn.

5.5.10 Straten met verbindings- en ontsluitingsfunctie

De straten die doorheen een wijk lopen of die het verkeer de wijk in- en uitleiden zijn goed voor 97 zones. Daar speelden 265 kinderen, goed voor een aandeel van 8,35% - of zonder georganiseerd spel 254 kinderen met een aandeel van 9,71%.

De straten met verbindings- en ontsluitingsfunctie tonen een beeld dat zeer gelijkaardig is aan de straten met lokale functie. De jongere kinderen zien we wel minder in deze vaak grotere en drukker straten, en de genderverhouding is iets minder in evenwicht dan in de lokale straten. Maar ook hier wordt vooral op de stoep gespeeld, zien we dezelfde soorten spel, is het merendeel van het spel qua beweging passief en laagintensief, is het spel vaak begeleid en zijn de spelgroepjes klein.

5.5.11 Trage wegen

In de vorige buitenspeelonderzoeken was het aantal trage wegen én het aantal kinderen dat daar speelde, bijzonder beperkt. Dat is veranderd door de toevoeging van de nieuwe wijken, waardoor de trage wegen nu een klein maar interessant type vormen in het onderzoek. Enkele wijken zoals Houtem (Vilvoorde), Hasselt Willemswijk, Snaaskerke en beide Leuvense wijken hebben heel wat trage wegen. 125 zones werden als trage weg gecategoriseerd (vaak zijn dit vrij korte stukjes). Zo'n 4% van alle kinderen (136 inclusief en 91 exclusief spel in georganiseerd verband) zagen we op de trage wegen.

We zagen hier kinderen van alle leeftijden, met een wat groter aandeel voor de 6- tot 8-jarigen, en het is de enige ruimte waar we meer meisjes dan jongens telden – al is dit een evenwicht met 45 jongens en 46 meisjes; de absolute aantallen zijn beperkt. Er zijn uiteenlopende soorten spel te zien.

De absolute aantallen zijn vrij laag, maar op trage wegen zijn meer kinderen onbegeleid aan het spelen dan in de meeste andere soorten ruimte. Als we het grote aandeel van 45 kinderen in georganiseerd verband negeren, spelen 71 van de 91 kinderen onbegeleid: een aandeel van 78%. Dat is nog meer dan de sportruimtes (opnieuw exclusief kinderen die spelen in georganiseerd verband). Kleine, autovrije ruimtes, wellicht dicht bij huis, geven ook voor de wat jongere kinderen de gelegenheid om onbegeleid buiten te spelen: ook straatpleintjes en groen op straatniveau laten meer onbegeleid spel zien dan gemiddeld, en meer dan het spel in de straatzones zelf.

5.5.12 Parkeerplaatsen

55 zones in de wijken werden als parkeerzone gecategoriseerd. We zagen hier 2% van de kinderen spelen (62 kinderen; 56 zonder spel in georganiseerd verband). Hier spelen weinig kleuters; het aantal meisjes ligt laag. Er wordt veel onbegeleid gespeeld; het speltype is vooral herhalend bewegen.

5.6 Thematische tabellen over soorten spel en spelcontext

De belangrijkste gegevens uit deze tabellen zijn hierboven verwerkt. Ter volledigheid geven wij de tabellen hieronder mee. Doordat de absolute aantallen soms laag zijn wanneer categorieën worden uitgesplitst, zijn ze met de nodige omzichtigheid te lezen. Behalve bij de tabel over begeleiding gelden de aantallen en aandelen per publieke ruimte voor de kinderen die in niet-georganiseerd verband speelden.

5.6.1 Soort spel en types publieke ruimte

	Constructie	Explorerend	Fantasie	Herhalend	Receptief	Regelspel	Sociaal	Totaal
1 Buurtplein	28	21	0	50	14	2	37	152
2 Straatpleintje	8	22	2	20	15	9	49	125
3 Avontuurlijk groen	10	4	0	17	9	14	13	67
4 Groen straatniveau	5	0	0	0	5	15	23	48
5 Groen buurtniveau	9	31	6	65	13	95	55	274
6 Formele speelruimte	29	102	16	134	28	45	68	422
7 Sportruimte	13	33	0	118	36	361	69	630
8 Buurt/jeugdvoorziening	1	0	0	8	0	0	3	12
9 Lokale straat	29	41	11	101	32	8	178	400
10 Straat met verbindingfunctie	24	35	3	50	30	12	91	245
11 Trage weg	14	11	1	22	14	14	15	91
12 Parkeerplaats	0	2	0	28	10	0	16	56
Totaal	170	302	39	613	206	575	617	2522

> Absolute cijfers per type publieke ruimte voor de verschillende soorten spel. Exclusief spelen in georganiseerd verband.

5.6.2 Begeleiding en types publieke ruimte

	Georganiseerd	Louter begeleid	Meespelend begeleid	Onbegeleid	Percentage onbegeleid per type publieke ruimte	Totaal
1 Buurtplein	41	74	13	65	33,68%	193
2 Straatpleintje	17	19	8	98	69,01%	142
3 Avontuurlijk groen	16	19	8	40	48,19%	83
4 Groen straatniveau	0	14	6	28	58,33%	48
5 Groen buurtniveau	176	63	50	161	35,78%	450
6 Formele speelruimte	135	189	54	179	32,14%	557
7 Sportruimte	121	101	70	459	61,12%	751
Totaal	605	666	351	1505	48,13%	3127

	Georganiseerd	Louter begeleid	Meespelend begeleid	Onbegeleid	Percentage onbegeleid per type publieke ruimte	Totaal
8 Buurt/jeugdvoorziening	3	1	0	11	73,33%	15
9 Lokale straat	25	105	87	208	48,94%	425
10 Straat met verbindingfunctie	20	61	43	141	53,21%	265
11 Trage weg	45	13	7	71	52,21%	136
12 Parkeerplaats	6	7	5	44	70,97%	62
Totaal	605	666	351	1505	48,13%	3127

> Absolute cijfers per type publieke ruimte voor verschillende begeleiding, en aandeel per publieke ruimte. Aandeel is steeds inclusief georganiseerd.

5.6.3 Bewegingsintensiteit en types publieke ruimte

	Passief of licht-intensief bewegen	Percentage passief of licht-intensief bewegen	Matig intensief bewegen	Percentage matig intensief bewegen	Hoog intensief bewegen	Percentage hoog intensief bewegen	Totaal
1 Buurtplein	66	43,42%	62	40,79%	24	15,79%	152
2 Straatpleintje	78	62,40%	25	20%	22	17,60%	125
3 Avontuurlijk groen	25	37,31%	33	49,25%	9	13,43%	67
4 Groen straatniveau	31	64,58%	0	0%	17	35,42%	48
5 Groen buurtniveau	88	32,12%	80	29,20%	106	38,69%	274
6 Formele speelruimte	155	36,73%	219	51,90%	48	11,37%	422
7 Sportruimte	117	18,57%	219	34,76%	294	46,67%	630
8 Buurt/jeugdvoorziening	4	33,33%	8	66,67%	0	0%	12
9 Lokale straat	235	58,75%	135	33,75%	30	7,50%	400
10 Straat met verbindingfunctie	142	57,96%	65	26,53%	38	15,51%	245
11 Trage weg	39	42,86%	41	45,05%	11	12,09%	91
12 Parkeerplaats	26	46,43%	27	48,21%	3	5,36%	56
Totaal	1006	39,89%	914	36,24%	602	23,87%	2522

> Absolute cijfers per type publieke ruimte voor verschillen in bewegingsintensiteit, en aandeel per publieke ruimte. Exclusief spelen in georganiseerd verband.

5.6.4 Onderweg en types publieke ruimte

	Louter onderweg	Percentage louter onderweg per type publieke ruimte	Spelend	Totaal
1 Buurtplein	49	24,38%	152	201
2 Straatpleintje	61	32,80%	125	186
3 Avontuurlijk groen	6	8,22%	67	73
4 Groen straatniveau	19	28,36%	48	67
5 Groen buurtniveau	65	19,17%	274	339
6 Formele speelruimte	40	8,66%	422	462
7 Sportruimte	25	3,82%	630	655
8 Buurt/jeugdvoorziening	2	14,29%	12	14
9 Lokale straat	586	59,13%	400	986
10 Straat met verbindingfunctie	411	62,65%	245	656
11 Trage weg	75	42,18%	91	166
12 Parkeerplaats	62	52,54%	56	118
Totaal	1401	35,71%	2522	3923

> Absolute cijfers en aandeel louter onderweg per type publieke ruimte. Exclusief spelen in georganiseerd verband.

5.6.5 Groepsgrootte en types publieke ruimte

	Gemiddelde groepsgrootte	Mediaan groepsgrootte	Maximale groepsgrootte	Totaal aantal kinderen
1 Buurtplein	1,92	2	5	152
2 Straatpleintje	2,12	2	7	125
3 Avontuurlijk groen	2,58	2	6	62
4 Groen straatniveau	3,20	3	10	48
5 Groen buurtniveau	2,95	2	24	274
6 Formele speelruimte	2,27	2	11	422
7 Sportruimte	3,28	3	13	630
8 Buurt/jeugdvoorziening	3	2	6	12
9 Lokale straat	1,87	2	6	400
10 Straat met verbindingfunctie	1,76	1	8	245
11 Trage weg	2,12	2	6	91
12 Parkeerplaats	2,67	2	15	56

> Gemiddelde, mediaan en maximum per type publieke ruimte. Exclusief spelen in georganiseerd verband, inclusief alleenspelende kinderen.

Hoofdstuk 6: Wijken als speelomgevingen

De wijk doet er fundamenteel toe om het buitenspelen van kinderen in de publieke ruimte te begrijpen. We zien algemene trends, zoals dat er steeds minder kinderen buiten spelen, of dat er duidelijk minder meisjes buiten spelen dan jongens, zeker in de oudere leeftijdscategorieën. Maar tegelijk zien we tussen de wijken in dit onderzoek heel wat belangrijke verschillen in de speelindex, de genderscore, de leeftijdsverdeling bij de spelende kinderen, de soorten spel of de soorten ruimtes waar gespeeld wordt. Die verschillen hebben heel veel te maken met de specifieke wijk waarin dat buitenspelen gebeurt. Welke kinderen er in een wijk wel of niet spelen en welke speelmogelijkheden zij er hebben, hangt onder meer samen met de voorzieningen en de algemene ruimtelijke inrichting van de wijk.

Door het grote aantal wijken zullen we in dit hoofdstuk omwille van de leesbaarheid niet elke wijk apart bespreken, zoals we in het rapport van 2019 (hoofdstuk 6) nog konden doen voor de 7 wijken. Voor deze **beschrijving van het spel per wijk** verwijzen we naar de **bijlage met 24 wijkfiches**.

We bespreken in dit hoofdstuk hoe de specifieke context van de wijken een impact heeft op of samenhangt met een aantal thema's in het buitenspelen van kinderen die uit de observatiegegevens naar voor zijn gekomen: hoeveel kinderen er in diverse soorten wijken spelen (6.1 en 6.2), hoe recreatieve en gemengde publieke ruimte zich verhouden (6.3), waar we georganiseerd spel zien (6.4), en hoe we in wijken uitleenlopende verdelingen naar gender (6.5) en leeftijd (6.6) vaststellen. Tegelijk zal duidelijk worden dat deze thema's nooit eenduidig samenhangen met een bepaald type wijk (naar verstedelijking of woontypologie). Het zijn veeleer factoren op een heel specifiek wijkniveau die het aanzien van het spel in de wijk mee bepalen. We bekijken ook hoezeer het spel in de wijken is gespreid dan wel geconcentreerd in een beperkt aantal zones (6.7), welke zones uit het onderzoek het drukst bespeeld werden (6.8) en hoe de druk bespeelde zones vaak gebundeld blijken te zijn (6.9).

6.1 Hoe zichtbaar zijn spelende kinderen op straat?

De wijken verschillen onder meer in **bevolkingsdichtheid** aanzienlijk van elkaar (zie tabel hoofdstuk 3). In de Antwerpse Seefhoek wonen niet alleen meer dan vier keer meer kinderen dan in bijvoorbeeld de wijk Villapark in Waregem; maar de bevolkingsdichtheid van de jonge inwoners is er 17 keer hoger. Dergelijke wijken zijn dus niet alleen in de gebouwde ruimte fundamenteel verschillend, maar ook in hoeveel (jonge) inwoners er in de wijk wonen en potentieel in de publieke ruimte aanwezig zijn.

Kinderen zijn in dichtbevolkte wijken wel degelijk veel zichtbaarder in de publieke ruimte. In de hoogbouwwijken Stuivenbergplein en Villa's van Ganshoren spelen op 1 hectare respectievelijk bijna 30 en 15 à 20 keer zoveel kinderen als in ruime, residentiële wijken zoals Rumst Predikherenvelden of Waregem Villapark.

	Oppervlakte	Aantal spelende kinderen (exclusief spel in georganiseerd verband)	Spelende kinderen per ha
Antwerpen Stuivenbergplein	5	166	33,20
Ganshoren Villa's	12	248	20,67
Leuven Lolanden-Casablanca	13	168	12,92
Molenbeek Maritiemwijk	21	237	11,28
Jette centrum	22	219	9,95
Leuven Hal 5	9	72	8,00
Zwijndrecht Burcht	10	76	7,60
Temse Foort	10	67	6,70
Vilvoorde Far West	20	128	6,40
Sint-Niklaas Clementwijk	15	93	6,20
Heusden-Zolder Berkenbos	19	99	5,21
Antwerpen Seefhoek	14	69	4,93
Heusden-Zolder Lindeman	26	126	4,85
Rumst Terhagen	18	69	3,83
Waregem Nieuwenhove	18	66	3,67
Vilvoorde Wijk Houtem	24	86	3,58
Temse Dierckxlaan	16	57	3,56
Oostende Stene Baanhof	23	79	3,43
Gistel Snaaskerke	27	71	2,63
Sint-Pieters-Woluwe/ Oudergem Vogelzang	24	62	2,58
Hasselt Willemswijk Noord	30	58	1,93
Rumst Predikherenvelden	29	41	1,41
Hasselt Heilig Hart	25	29	1,16
Waregem Villapark Konijneveld	35	40	1,14

Veel kinderen dicht in de buurt betekent ook: veel potentiële speelkameraden. Toch zien we dat de wijken waar veel kinderen wonen en/of veel kinderen dicht bij elkaar wonen, lang niet altijd een hoge speelindex hebben. De zeer stedelijke wijken lijken wel veel drukker bespeeld dan bijvoorbeeld ruime residentiële wijken, maar dat komt eigenlijk vooral omdat er gewoon zoveel kinderen wonen op een relatief kleine oppervlakte. In Jette-centrum is de speelindex (0,38) gelijkaardig aan die van Predikherenvelden (0,35), maar op eenzelfde oppervlakte zijn in Jette-centrum wel 7 keer meer spelende kinderen te zien.

De speelindex toont weinig eenduidige relatie met hoe dichtbevolkt een wijk is en zelfs met hoeveel kinderen er per hectare spelen.

6.2 De speelindex in verschillende types wijken

Deze **speelindex** hebben we gebruikt als maat om doorheen de tijd maar ook tussen wijken onderling te kunnen vergelijken hoeveel kinderen er buiten spelen. De basis daarvoor is dan niet de oppervlakte van een wijk, maar het aantal kinderen dat in de wijk woont. Dat aantal vergelijken we met hoeveel kinderen we in die wijk hebben zien buiten spelen. De gemiddelde speelindex over de wijken heen bedraagt 0,39. Dat betekent dat we op 10 telrondes in een 'gemiddelde wijk' 39 kinderen zien buitenspelen, terwijl er 100 kinderen wonen.

Ook in deze speelindex zien we grote verschillen tussen de wijken. Gecorrigeerd voor het aantal jonge inwoners zien we in Lolanden-Casablanca (de wijk met de hoogste speelindex) 6,5 keer meer kinderen buiten spelen als in de Hasseltse Heilig-Hartwijk (laagste speelindex). Op 100 jonge inwoners zien we in Lolanden-Casablanca (tijdens 10 observatierondes) 78 kinderen buiten spelen; op 100 jonge inwoners zien we in Heilig Hart 12 kinderen buiten spelen.

Wijk	Speelindex	Wijktype
Lolanden-Casablanca	0,78	Zeer recente stadsvernieuwing, stapelbouw bij sociale woonwijk
Berkenbos	0,68	Kleinstedelijk weefsel met dense citéwijken (1920/1930)
Lindeman	0,66	Geïsoleerd gelegen mijn cité met tuinwijk karakter
Clementwijk	0,65	Zeer recent duurzaam kindvriendelijk voorbeeldproject
Burcht	0,63	Oude dorpskern met meer recente wooninbreiding
Snaaskerke	0,56	Geïsoleerde kleine dorpskern met verkavelingen rondom
Stuivenbergplein	0,55	Grootstedelijke hoogbouw met groot stedelijk park
Willemswijk	0,52	Nieuwe randstedelijke wijk
Nieuwenhove	0,50	Dorpskern met verkaveling
Hal 5	0,42	Zeer recente stadsvernieuwing, urban villa's en rijhuizen
Terhagen	0,42	Verstedelijkt buitengebied, tuinwijk bij oude industrie
Dierckxlaan	0,39	Sociale woonwijk buiten centrum, diverse types
Jette-Centrum	0,38	Relatief dense stadscentrumwijk
Predikherenvelden	0,35	Residentiële groene verkaveling, open/halfopen
Waregem Villapark	0,33	Verkaveling met open bebouwing
Stene Baanhof	0,33	Recente randstedelijke ruimte groene verkaveling
Houtem	0,32	Grote aparte sociale woonwijk uit jaren 1970
't Foort	0,27	Kleinstedelijke centrumwijk met wooninbreiding
Far West	0,26	Stedelijke arbeiderswoonwijk uit de jaren 1920
Seefhoek	0,13	Grootstedelijk, 19 ^{de} -eeuwse woningen, hoge dichtheid
Heilig-Hart	0,12	Ruime 20 ^{ste} -eeuwse stedelijke wijk
Totaal voor 21 wijken	0,39	

Er is geen eenduidig verband tussen de speelindex en types van wijken. De mate van verstedelijking of een bepaald type woontypologie is op zich geen goede voorspeller van een hoge of lage speelindex. Er zijn wel enkele tendensen, maar de speelindex lijkt vooral samen te hangen met wijkspecifieke kenmerken.

Over het algemeen zijn de **laagst scorende wijken** wel **stedelijke wijken**.

- > Voor **Seefhoek** (0,13) en Hasselt **Heilig Hart** (0,12) zijn de cijfers bijzonder laag, ver onder de andere wijken. Beide wijken hebben gemeen dat (bijna) meteen buiten de wijk grotere speelruimtes liggen: Park Spoor Noord en het Stuivenbergplein voor Seefhoek; een reeks recreatieve zones (speelterrein, groene terreinen, sportveld) in de Willemswijk voor Heilig Hart. Dat kan de lage speelindex mee verklaren, zeker voor Seefhoek. Toch is de speelindex in Seefhoek er sinds 2019 nog zeer sterk op achteruitgegaan en is het opvallend hoe laag de speelindex in beide wijken is. Op 10 observatierondes zagen we in Heilig Hart maar 11 keer spelende kinderen, samen goed voor 29 kinderen, terwijl er 241 kinderen in de wijk wonen. De zeer lage absolute aantallen maken dat over de cijfers in deze wijk (zoals de hoge genderscore) verder weinig betekenisvolle uitspraken te doen zijn. Op te merken valt dat 21 van die 29 kinderen op een speelterreintje speelden, waarvan 11 tijdens een verjaardagfeestje.
- > De eveneens stedelijke wijken Vilvoorde **Far West** (0,26) en Temse **Het Foort** (0,27) scoren dubbel zo hoog, maar ook dit blijven zeer lage cijfers. Het Foort, dat al in het onderzoek van 1983 was opgenomen, heeft altijd een lage speelindex gehad. Wel is de speelindex er duidelijk gestegen ten opzichte van 2019. Seefhoek, Heilig Hart en Het Foort hebben met elkaar gemeen dat er in de wijk weinig sport- en speelruimte is; de bestaande plekken daarvoor zijn klein of weinig aantrekkelijk. Voor Far West ligt dat anders, omdat er een zeer grote, centrale ruimte is met sport- en groenvoorzieningen (al zijn de speelvoorzieningen eerder beperkt). Deze centrale zones verenigen quasi al het spel in Far West, maar slagen er toch absoluut niet in om de speelindex naar een gemiddeld niveau te tillen.
- > Van 2 van de 3 zeer stedelijke Brusselse wijken (Villa's van Ganshoren en Maritiemwijk) hebben we helaas geen demografische gegevens. Het is niet ondenkbaar dat de wijk in Ganshoren een vrij hoge speelindex heeft, en de Maritiemwijk een eerder lage. De derde zeer stedelijke Brusselse wijk, Jette-centrum, scoort net onder het gemiddelde.
- > Het Antwerpse **Stuivenbergplein** scoort hoger dan gemiddeld (0,55). Dat komt zeker mede omdat het grote park in de wijk ook kinderen van buiten de wijk aantrekt. Dat was ook al zo in de vorige buitenspeelonderzoeken, maar ook voor deze wijk is de speelindex opnieuw stevig gedaald (0,87 in 2019).

Tegelijk **zijn ook de best scorende wijken veeleer stedelijk**, maar zij verschillen verder sterk:

- > De vernieuwde wijk **Lolanden-Casablanca** in Leuven (Kessel-Lo) heeft de hoogste speelindex (0,78). Doorheen de wijk zijn er verschillende speelruimtes waarvan sommige vermoedelijk ook kinderen uit het omliggende stedelijke weefsel aantrekken; deze wijk ligt allerm minst geïsoleerd. Hoe dan ook zijn spelende kinderen zeer zichtbaar in deze wijk, en kan een kind makkelijk van de ene plek naar de andere gaan, omdat er zoveel (succesvolle) plekken zijn.
- > De twee wijken in **Heusden-Zolder** scoren opvallend hoog. **Berkenbos** (0,68) is een wijk in een vrij dicht kleinstedelijk weefsel, waar ook heel veel kinderen louter onderweg zijn. De speelvoorzieningen zijn hier ontegensprekelijk wél op schaalniveau voor louter deze buurt, en de hoge speelindex is niet aan één of een paar succesvolle voorzieningen te danken. Ook Lindeman, een geïsoleerd gelegen mijncité, scoort opvallend hoog (0,66) terwijl de voorzieningen in de wijk zeer low profile zijn. De meest bespeelde zones zijn twee straatpleintjes, waar het spel zich eigenlijk situeert op het voorerf van de huizen rond de pleintjes en op de straat rondom. Deze wijk ligt helemaal geïsoleerd, zodat hier geen invloed van kinderen van buiten de wijk zal zijn.

Wij namen ook enkele recente verkavelingen op in het onderzoek. Ook bij deze wijken zien we geen eenduidig beeld.

- > De nog onafgewerkte **Clementwijk** in Sint-Niklaas heeft een vrij hoge speelindex (0,65). In de wijk is er doorheen de wijk ruim plaats voor speel- en sportruimte, avontuurlijke groene zones, en ruime autoluwe of autovrije straten en trage wegen.
- > De **Willemswijk** in Hasselt (0,52) bevat aaneengesloten zones van groen, speelruimte en sportvoorzieningen; alle spel is in deze zones geconcentreerd. De woonstructuur is zeer stenig en in de nochtans rustige straten is quasi geen spel te zien.
- > **Stene Baanhof** (Oostende) is een ruime, groene wijk waar de speel- en sportvoorzieningen eerder aan de rand van de wijk liggen. Hoewel er in deze wijk veel kinderen en dus veel potentiële speeldkameraden wonen, blijft de speelindex hier opvallend laag (0,33).

De **dorpskernen** scoren bovengemiddeld, maar op uiteenlopende manieren.

- > In **Burcht** (Zwijndrecht) is het spel zeer gespreid doorheen de wijk; er zijn geen succesvolle recreatieve zones nodig om de speelindex toch relatief hoog te houden (0,63). Deze wijk is één van de 7 historische wijken in het onderzoek. Het is opmerkelijk hoe de speelindex er sinds 2008 gelijkaardig is gebleven: 0,67 in 2008, 0,57 in 2019, 0,63 in 2024.
- > In **Snaaskerke** (Gistel) (0,56) is het meeste spel gesitueerd langs een recreatieve fietsas, waarrond recent groen, speelvoorzieningen en een buurtplein zijn aangelegd.
- > In **Nieuwenhove** (Waregem) (0,50) spelen kinderen vooral op een centraal, vrij groot park met diverse voorzieningen.

De ruime, **residentiële wijken** met een groot aandeel open of halfopen bebouwing en ruime percelen en tuinen, scoren eerder laag. In **Predikerenvelden** (0,35), dat sterk achteruitgaat ten opzichte van 2019, is de lage score er ondanks de aanwezigheid van een grote centrale speel- en sportruimte. In Waregem **Villapark** (0,32) is de speelruimte dan weer beperkt, is het spel zeer gespreid en zijn de absolute aantallen geobserveerde kinderen zeer laag. Voor de Brusselse wijk Vogelzang hebben we geen speelindex kunnen berekenen.

In sommige wijken zijn de absolute aantallen spelende kinderen zeer laag. In **Heilig Hart** (Hasselt) zagen we over 10 observatierondes heen maar 29 kinderen, in **Villapark** Waregem 40, in **Predikherenvelden** 53 (waarvan 41 in niet-georganiseerd verband). Voor de kinderen die in deze wijken wonen, betekent dat dat het erg lastig kan worden om speelkameraden (uit hun leeftijdscategorie) te ontmoeten in hun eigen woonomgeving. Overigens wordt het ook voor de onderzoeker erg moeilijk om nog betekenisvolle uitspraken te doen over het spel in dergelijke wijken wanneer die weinige kinderen of hun spel nog eens worden onderverdeeld in categorieën. De hoge genderscore in de wijk Heilig Hart kan met observaties van amper 11 jongens en 18 meisjes ook gewoon aan het toeval te wijten zijn.

6.3 Wat betekent de verhouding tussen recreatieve en gemengde functies in een wijk?

Afhankelijk van welke voorzieningen er in een wijk al dan niet aanwezig zijn, zijn de spelende kinderen in die wijk vooral te vinden in recreatief bedoelde ruimtes zoals sportvelden, speelterreinen en parken, of veeleer in zones met heel gemengde functies, zoals straten, pleinen en pleintjes. Zoals de tabel hieronder aangeeft, is de diversiteit tussen wijken is op dit vlak extreem groot: in drie wijken speelt meer dan 90% van alle kinderen in recreatief bedoelde ruimtes, in drie wijken speelt meer dan 90% in zones die een gemengde functie hebben.

Er is geen eenduidige relatie tussen deze verhouding en de speelindex. In de tabel hieronder hebben we de 5 wijken met de hoogste speelindex in het vet aangeduid, en de 5 wijken met de laatste speelindex in cursief.

	Duidelijk recreatief	Zeer gemengde functie
Rumst Terhagen	96,77%	3,23%
Antwerpen Stuivenberg	91,30%	8,70%
Vilvoorde Far West	90,84%	9,16%
Park Spoor Noord	90,00%	10,00%
Rumst Predikherenvelden	86,79%	13,21%
Brussel Ganshoren Villa's	84,08%	15,92%
Leuven Lolanden-Casablanca	80,86%	19,14%
<i>Hasselt Heilig-Hart</i>	<i>79,31%</i>	<i>20,69%</i>
<i>Hasselt Willemswijk</i>	<i>77,47%</i>	<i>22,53%</i>

	Duidelijk recreatief	Zeer gemengde functie
Temse Dierckxlaan	61,40%	38,60%
Heusden-Zolder Berkenbos	57,58%	42,42%
Gistel Snaaskerke	56,34%	43,66%
Waregem Nieuwenhove	54,54%	45,45%
Zwijndrecht Burcht	52,63%	47,37%
Oostende Stene	51,90%	48,10%
Brussel Vogelzang (Sint-Pieters-Woluwe)	52,00%	48,00%
Sint-Niklaas Clementwijk	50,54%	49,46%
Temse Het Foort	43,42%	56,58%
Leuven Hal 5	41,35%	58,65%
Heusden-Zolder Lindeman	40,48%	59,52%
Vilvoorde Houtem	27,91%	72,09%
Brussel Molenbeek Maritiemwijk	18,75%	81,25%
Waregem Villapark	7,50%	92,50%
Antwerpen Seefhoek	0,00%	100,00%
Brussel Jette-Centrum	0,00%	100,00%

In welke soorten zones er vooral gespeeld wordt, heeft niet noodzakelijk een verband met hoeveel kinderen er in een wijk spelen, maar heeft wel degelijk een heel duidelijke impact op hoe het spel in de wijk eruit ziet. Waar recreatieve zones overheersen zien we over het algemeen meer spel met een hoge bewegingsintensiteit en veel regelspel en ander bewegingsspel; waar het spel meer gebeurt in zones met gemengde functies zien we veel diversere soorten spel, maar vaak van een lage bewegingsintensiteit.

Van alle wijken uit het onderzoek is **Terhagen** in Rumst de wijk met het hoogste aandeel spel in recreatieve ruimtes. In deze wijk werden maar 3 spelende kinderen geobserveerd buiten het sportterrein, het speelterrein en het park in de wijk. Veel van de kinderen die in de wijk spelen doen dat in georganiseerd verband (sportkampjes). Hierdoor, en door de extreme concentratie van het spel in de recreatieve zones, zien we veel regelspel (aandeel van 55%) én heel veel spel met hoge bewegingsintensiteit (61%, dat is het hoogste aandeel van alle wijken). Terhagen is de wijk met de hoogste bewegingsscore (zie 4.10) van alle wijken.

Dit zien we ook in de wijk **Stuivenbergplein**: die wordt gedomineerd door het (deze keer vooral niet-georganiseerde) spel op de sport- en speelvoorzieningen in het grote park. Op de twee voetbalterreinen wordt ook echt intens gevoetbald. Hierdoor scoort deze wijk hoog op bewegingsintensiteit.

In de wijk **Far West** gebeurt bijna al het spel op de speel-, sport- en parkzones centraal in de wijk. Vooral het succesvolle sportveld zorgt ervoor dat Far West een van de wijken is waar kinderen het vaakst intensief bewegen. Regelspel is in de wijk goed is voor meer dan 60% van alle spel.

Toch is een diversiteit aan recreatieve ruimtes geen garantie op spel vol beweging. In **Lolanden-Casablanca**, de wijk met de hoogste speelindex, is er een weefsel van speel- en sportvoorzieningen die spel in georganiseerd en in niet-georganiseerd verband aantrekken. De centrale sportzone (een basket- en voetbalkooi) is de meest bespelde plek in niet-georganiseerd verband, maar toch scoort de wijk slecht op bewegingsintensiteit. De kinderen in de sportzone zijn vooral tussen 6 en 11 jaar oud; er zijn weinig tieners. Er wordt ongeveer even vaak gesport als toegekeken of gebabbeld. Het spel blijft eerder matig intensief en is er ook niet zoveel regelspel: het gaat eerder om informeel sporten waarbij er evengoed gebabbeld of toegekeken wordt als echt gesport. Dat resulteert in een van de laagste bewegingsscores van alle wijken.

In **Jette-centrum** zijn geen uitdrukkelijk recreatieve ruimtes, zodat al het geobserveerd spel in deze centrumwijk valt onder ruimtes met gemengde functie. Het spel is er zeer verspreid, in 24 van de 29 zones, maar toch is er wel degelijk een hotspot in de wijk. 46% van de kinderen spelen op het centrale Koningin Astridplein: een groot verkeersvrij stadplein met centraal een fontein/watervlak. De kinderen die op het plein spelen zijn van alle leeftijden, maar er zijn minder tieners. Bij de fontein spelen vooral jonge kinderen. Het plein is in absolute aantallen de tweede meest bespeelde zone uit het hele onderzoek (zie 6.8). We zien er kinderen babbelen, rondfietsen en rondsteppen, hard rennen, voetballen, klimmen op de bankjes, achter duiven aan zitten, op de draaimolen van de kermis zitten... Het gaat hier vaak om kinderen die hier in familieverband zijn, al zijn er ook kinderen die onbegeleid spelen. Er zijn evenveel jongens als meisjes en kinderen van alle leeftijden, maar wat minder tieners (net als in de wijk als geheel). In deze wijk en ook op dit plein zijn er wél veel meisjes van 9 tot 11 jaar aan het buitenspelen.

Jette-centrum heeft de laagste bewegingsscore van alle wijken: twee derden van het spel in de wijk is passief of laagintensief. Het is een van de wijken waar ruimtes met een recreatieve functie volledig ontbreken (alle ruimtes hebben gemengde functies), en dat uit zich in een zeer klein aandeel spel waar matig of hoog intensief bewogen wordt.

In de wijk **Seefhoek** zijn geen grote publieke ruimtes aanwezig en is er geen sportveld, speelterrein of park aanwezig. Het spel speelt zich dus vooral af op straat en op pleintjes die aanliggend zijn aan de straat. Naast rondfietsen of wat rolschaatsen op straten en stoepen zien we in deze wijk veel spel vlak voor het huis. De auto helpen wassen en spelen met water, babbelen of een videospelletje spelen in de deuropening, een balspel of spelen met blokjes op de stoep, schoonheidssalon spelen op de dorpel... Het spel gebeurt veel meer op de stoep dan op de straat zelf. Het spel in straatzones is vaak van diverse aard, maar meestal toch overwegend sociaal spel (zoals babbelen), herhaald bewegen (zoals toertjes fietsen) en receptief spel (wat rondkijken). Dat betekent ook dat er weinig intensief bewegingsspel is in Seefhoek, net zoals in de andere wijken waar het spel vooral in de straatzones gebeurt.

Datzelfde beeld zien we in het straatspel van andere stedelijke wijken, zoals **Het Foort** in Temse. Ondanks het lage aantal spelende kinderen is het spel toch vrij verspreid in de wijk. Dat spel is zeer divers (babbelen, speelvechten, spel op wieltjes, met krijt tekenen, balspel...) en gebeurt ook op straat. In de woonerfstraten in de inbreiding centraal in de wijk wordt wel meer met de bal gespeeld dan op de klassiek ingerichte straten rondom; daar zagen we balspel alleen in een straat die als speelstraat was afgesloten. In het algemeen is het spel in deze wijk eerder passief (babbelen, rondkijken) of matig intensief (zoals wat schommelen, wat rondrijden); Het Foort behoort tot de wijken waar het minst hoogintensieve beweging in het spel werd gezien.

In de wijk **Lindeman** in Heusden-Zolder zijn de drukst bespeelde zones twee ronde grasveldjes: een soort buurtpleintjes in een recente uitbreiding van de wijk, waarrond huizen gebouwd zijn. Op het pleintje waar meest gespeeld wordt staan twee picknickbanken en daartussen twee kleine voetbalgoaltjes en enkele rekstokken. Rond het pleintje ligt een straat. Toch situeert het meeste spel zich niet op het pleintje zelf, waar maar 3 kinderen werden gezien. Verreweg de meeste kinderen spelen op de ruime opritten voor hun woning: praten, met een bal gooien, snoep eten en babbelen, op de gsm kijken, verkleed met poppen spelen... De overige kinderen spelen op straat: fietsen, rolschaatsen, hun dansmoves tonen. Op het andere, gelijkaardige pleintje gebeurt het spel vooral op de straat errond (rolschaatsen, fietsen, praten) en in mindere mate op de voorerven (dansen, op de gsm kijken). Behalve rond deze grasveldjes wordt in de wijk zeer weinig op straat gespeeld.

Een recente, compacte wijk met diverse zones is **Hal 5** (Centrale Werkplaatsen) in Leuven. Hier gebeurt het 'straatspel' in een meer autoluwe of autovrije omgeving van smalle binnenzones of binnenpleintjes tussen woonblokken. De vooral jonge kinderen spelen er divers spel: steppen en fietsen, met waterpistolen spelen, schipper mag ik overvaren, babbelen, in een opblaaszwembadje spelen... Er wordt ook gespeeld op een groter verhard plein en in een groene zone met speeltoestellen, maar er zijn geen echte sportvoorzieningen in de wijk. Er is weinig spel met intensieve beweging te zien: Hal 5 heeft de op één na laagste bewegingsscore (zie 4.10) van alle wijken.

Wanneer de straat wordt afgesloten voor autoverkeer en opengesteld wordt voor activiteiten en spel, wordt ze tijdelijk een recreatieve zone. In de **Maritiemwijk** werd een deel van de Picardstraat in het begin van de zomer voor het verkeer afgesloten en gedurende twee weken als 'zomerstraat' ingericht in het kader van 'Openstreet 24'. Daarbij werden ook allerlei activiteiten voorzien. 32 van de 34 geobserveerde spelende kinderen in de Picardstraat waren tijdens deze Openstreets aan het spelen; dit zijn kinderen van alle leeftijden, maar geen tieners. Dan gaat het om spel dat anders vaak moeilijk of onmogelijk was geweest op straat: voetballen, in een ligstoel babbelen, schommelen, rondrijden op een fietsje, in een zwembadje spelen, foto's nemen van de andere spelende kinderen, een hoge toren bouwen, tafelfootballen, in het zand spelen. Dankzij het initiatief is de Picardstraat de enige straatzone die in de top 20 van drukst bespeelde zones uit het onderzoek staat (op plaats 10 bij het spel in niet-georganiseerd verband); zie 6.8.

6.4 Impact van spel in georganiseerd verband

In 10 van de 24 wijken (plus in Park Spoor Noord) speelden kinderen ook in georganiseerd verband. In sommige wijken gaat het over een behoorlijk aandeel van de spelende kinderen: één op drie in Lolanden-Casablanca en in Park Spoor Noord, en 44% in Terhagen (Rumst). Spel in georganiseerd verband gaat vaak samen met veel regelspel en met een hogere bewegingsintensiteit, en dat zien we – afgezien van Lolanden-Casablanca (zie hoger) – ook in deze wijken. De geobserveerde speelgroepen zijn vanzelfsprekend ook een stuk groter.

Van een nog heel andere orde is het georganiseerde spel in Hasselt **Willemswijk**. Dit is een zeer druk bespeelde wijk, maar dan voornamelijk omdat er zeer veel in georganiseerd verband wordt gespeeld. 195 kinderen, dat is 77% van de geobserveerde spelende kinderen in deze wijk, speelden in georganiseerd verband. Als we op basis hiervan de speelindex zouden berekenen, dus inclusief de kinderen die spelen in georganiseerd verband, bedraagt de speelindex voor deze wijk 2,26.

De data voor deze wijk zijn dus zeer specifiek, omdat er ook werd geobserveerd op een zaterdag in de paasvakantie waarop een zeer grote scoutswerking haar activiteiten had. Door het slechte weer tijdens de paasvakantie werd deze zonnige weekenddag toch gebruikt om te observeren. Tijdens die ene observatieronde werden 175 kinderen geobserveerd, in verschillende zones in de wijk. Daarnaast was er tijdens één van de observatiedagen in de zomer een vakantiewerking bezig.

Bij het spelen in georganiseerd verband is doorgaans een beter genderevenwicht dan bij het spelen in niet-georganiseerd verband. De genderscore bedraagt in de Willemswijk 38,64. Hierbij zijn ook de observaties meegerekend in georganiseerd verband, en in deze wijk maakt dat wel heel wat uit. Als we het georganiseerde spel buiten beschouwing laten, zakt de genderscore naar 21,27; dat is bijna de laagste score van alle wijken.

Door de extreem grote mate van georganiseerd spel, dat bovendien aan de gang was in verschillende zones, heeft deze wijk 4 zones in de top 20 van drukst bespeelde zones uit dit onderzoek (een grasveld, een daarnaast gelegen sportterrein, een groen terrein met bosje, en een speelterrein). Alleen het sportterrein staat ook in de top 20 van de drukst bespeelde zones bij het spel in niet-georganiseerd verband (zie 6.8).

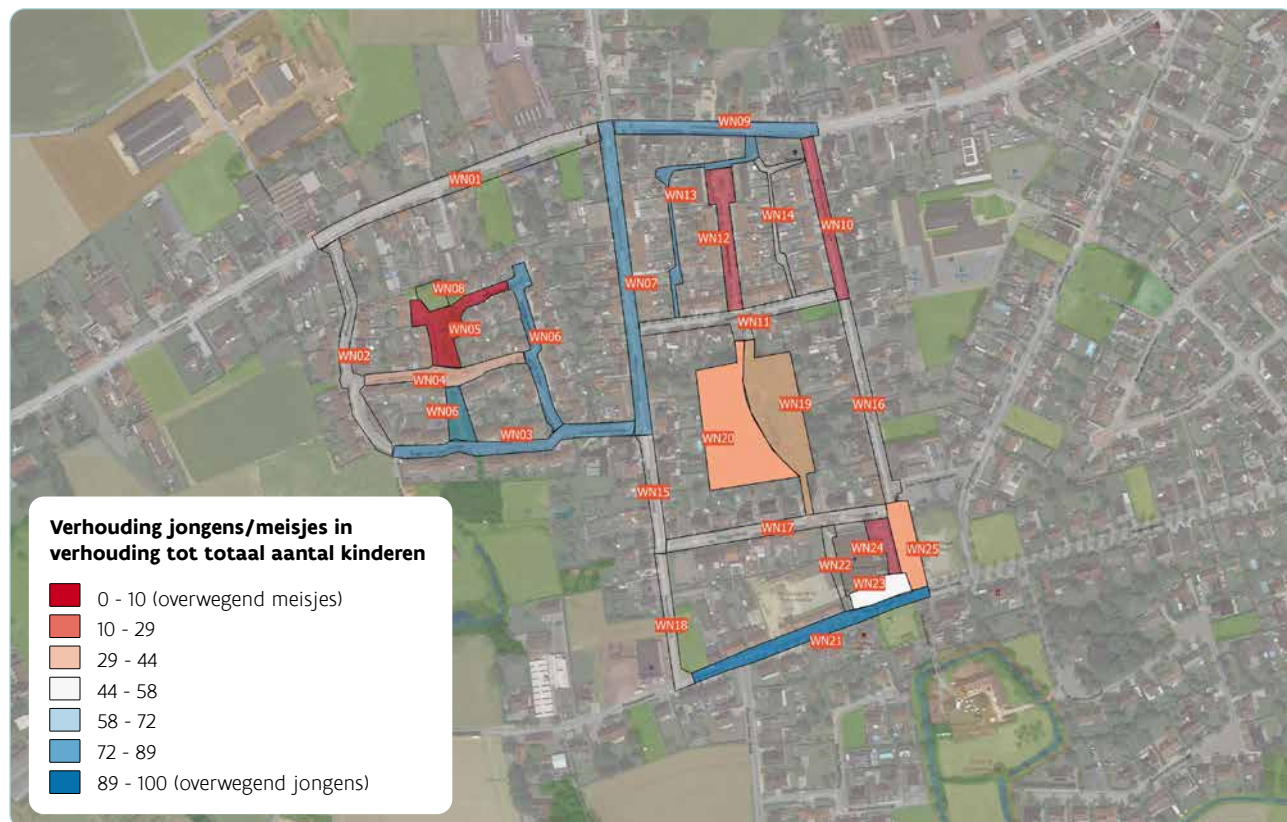
6.5 Gendersverschillen tussen de wijken

Zoals in hoofdstuk 4 aangegeven, spelen er in de ene wijk beduidend meer jongens dan in de andere wijk. De genderscore maakt dit duidelijk. De score corrigeert voor de verhouding tussen de jonge mannelijke en vrouwelijke inwoners van de wijk, die van wijk soms behoorlijk kan schommelen. De genderscore ligt hoger dan 50 als we méér meisjes zien buitenspelen dan we op basis van de genderverhouding bij de jonge inwoners zouden kunnen verwachten.

	Jongens spelend	Meisjes spelend	Totaal spelend	% meisjes spelend	% meisjes inwoners	Genderscore
Nieuwenhove	27	39	66	59,09%	41,22%	71,68
Heilig-Hart	11	18	29	62,07%	44,81%	69,26
Waregem Villapark	19	21	40	52,50%	50%	52,5
Jette- Centrum	135	129	264	48,86%	47,42%	51,54
Stuivenberg	109	75	184	40,76%	42,43%	48,03
't Foort	40	27	67	40,30%	44,08%	45,71
Lindeman	69	57	126	45,24%	50,53%	44,77
Lolanden-Casablanca	154	102	256	39,84%	46,05%	43,26
Stene	47	32	79	40,51%	48,56%	41,71
Hal 5	57	47	104	45,19%	54,71%	41,3
Clementwijk	53	40	93	43,01%	53,52%	40,18
Willemswijk	150	103	253	40,71%	52,68%	38,64
Snaaskerke	49	22	71	30,99%	42,06%	36,84
Seefhoek	46	23	69	33,33%	46,72%	35,67
Houtem	58	28	86	32,56%	51,48%	31,62
Terhagen	94	30	124	24,19%	39,76%	30,42
Berkenbos	71	28	99	28,28%	46,58%	30,36
Burcht	52	24	76	31,58%	52,50%	30,08
Predikherenvelden	37	16	53	30,19%	53,85%	28,03
Dierckxlaan	40	17	57	29,82%	54,05%	27,59
Far West	106	25	131	19,08%	47,93%	19,9
Maritiemwijk	171	85	256	33,20%		
Ganshoren Villa's	265	49	314	15,61%		
Vogelzang	33	29	62	46,77%		
Park Spoor Noord	161	80	241	33,20%		

In **Waregem Nieuwenhove** zijn 59% van de buitenspelende kinderen meisjes, terwijl er maar 41% meisjes in de wijk wonen. De genderscore ligt in deze wijk dan ook opvallend hoog (71,68). Anders dan in de meeste wijken zijn hier heel wat meer meisjes dan jongens tussen 9 en 11 aan het spelen.

De centrale zone in de wijk is het Margarethapark, een grasveld met speelterreintje en aanpalend een jeugdwerklokaal, en met kleine voetbalgoaltjes. Bijna twee derden van de kinderen die in het park spelen zijn meisjes. De kinderen zijn van diverse leeftijden, en er is veel actief spel te zien. Behalve twee paren (zeer) kleine voetbalgoaltjes zijn in de wijk geen sportvoorzieningen. Nieuwenhove is ook de wijk waar verhoudingsgewijs het minst jongens buiten spelen.

> **Waregem Nieuwenhove**

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

De grootste wijk met een hoge genderscore (51,54) is **Jette-centrum**. Er spelen dus net iets meer meisjes buiten dan jongens, als we corrigeren voor het feit dat in de wijk wat meer jongens (306) dan meisjes (276) wonen. In de twee jongste leeftijdscategorieën wonen er meer jongens dan meisjes in de wijk, maar toch zien we (net) iets meer meisjes buiten spelen. In de oudste leeftijdscategorie wonen wat meer meisjes dan jongens in de wijk; toch maken ze slechts 41% van de spelende kinderen uit. Zoals wel vaker halen de jongere kinderen de genderscore omhoog. Het grote Koningin Astridplein, de hotspot in de wijk, kent een genderevenwicht.

De wijken met de laagste genderscores zijn zeer uiteenlopend van aard: de ruime residentiële wijk Predikherenvelden, de sociale wijk Dierckxlaan in Temse (in beide wijken liggen de absolute aantallen wel laag), en de dichtbebouwde stedelijke wijk Far West. In **Far West** bedraagt de genderscore slechts 19,9: veruit de laagste score van alle wijken. We zien in deze wijk dus maar 20 meisjes buiten spelen op 100 kinderen. Ook in de leeftijd 6 tot 8 jaar is er al een grote scheefte (21 meisjes, 7 jongens); die zet zich nog veel sterker door bij de oudere kinderen. Bij de kleuters spelen er meer meisjes buiten dan jongens, maar in deze wijk spelen er maar weinig kleuters, veel minder dan er wonen.

De centrale zone in Far West wordt gevormd door de speel- en sportzones van het Duchépark; samen zijn die goed voor een aandeel van 86% van de spelende kinderen. De drukst bespeelde van deze zones – en de vierde drukst bespeelde zone in dit onderzoek voor het spel in niet-georganiseerd verband – is een verhard basketbalveld. Op vier jongere jongens en twee meisjes na, gaat het hier alleen over jongens tussen 9 en 14 jaar. Door deze jongens wordt ook echt gesport. In het gras van de aanliggende parkzone is er een voetbalveld met goaltjes, en ook daar waren alle 40 spelende kinderen jongens, vooral 9- tot 11-jarigen; de meesten waren aan het voetballen. De grote parkzone, waar onder meer speeltoestellen en bosjes zijn, kent dan weer een genderevenwicht (de witte zone op de kaart hieronder).

> **Vilvoorde Far West**

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht.

Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Voor de Brusselse hoogbouwwijk **Villa's van Ganshoren** konden wij door het ontbreken van de demografische gegevens geen genderscore berekenen. Het is nochtans duidelijk dat in deze wijk extreem weinig meisjes buiten spelen: de aandelen spelende meisjes in de vier leeftijdscategorieën schommelen tussen 8% en 22%. Dat ligt ver onder de percentages in de andere wijken. Dit hangt samen met de dominantie van het grote voetbalveld in de wijk, waar 63% van de kinderen van de wijk spelen: daar spelen 184 jongens en slechts 15 meisjes (7,54%). Als we het voetbalveld wegdenken, zijn 29,5% van de spelende kinderen in de wijk meisjes, wat nog altijd zeer weinig is.

> **Brussel – Villa's van Ganshoren**

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht.

Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Grootstedelijke wijken hebben niet noodzakelijk een lage genderscore. In Jette-centrum en Stuivenberg schommelt de genderscore rond 50 en is er dus een genderevenwicht bij de buitenspelende kinderen. In **Stuivenberg** verbergt dit evenwicht een merkwaardige tweedeling. Er wonen duidelijk meer jongens dan meisjes tussen 3 en 8 jaar in de wijk, maar toch zagen we méér spelende meisjes (55%) dan jongens in deze leeftijdscategorieën. Ook bij de kinderen van 9 tot 14 jaar wonen er meer jongens dan meisjes in de wijk, maar in deze leeftijdsgroep is het aandeel meisjes bij de buitenspelende kinderen plots maar 15%. Er is een link met de voorzieningen in het Stuivenbergpark: op de speelterreinen zien we vooral kinderen van 3 tot 8 jaar, en daar zien we meer meisjes, terwijl op de sportveldjes vooral kinderen van 9 tot 14 spelen, en dat zijn zeer overwegend jongens.

Vaak gaat georganiseerd spelen gepaard met een wat beter genderevenwicht dan het spelen in niet-georganiseerd verband, zoals in de Hasseltse Willemswijk (zie hoger). Toch kan georganiseerd spel ook het omgekeerde effect hebben. In de wijk **Terhagen** in Rumst gebeurde het georganiseerde spel vooral in de vorm van voetbalkampjes. Dat haalt de genderscore in de wijk (30,42) sterk naar beneden.

6.6 Welke leeftijdscategorieën spelen het meest buiten?

Net zoals de verhouding tussen jongens en meisjes zijn ook de vier leeftijdscategorieën van de kinderen die in een wijk wonen niet altijd gelijkmatig verdeeld. Maar opnieuw is het vooral de vergelijking met de veel meer variërende verhoudingen bij de spelende kinderen die dan interessant is. Vooral kleuters en tieners kunnen in sommige wijken opvallend afwezig zijn bij de spelende kinderen.

In wijken waar in absolute aantallen weinig spelende kinderen werden gezien, verdwijnen bepaalde leeftijdscategorieën dan quasi uit beeld, zoals de kleuters in Predikherenvelden, Willemswijk en Villapark (Waregem), of de 9- tot 11-jarigen in Heilig Hart. Ook in Houtem zien we opmerkelijk weinig kleuters.

	3 tot 5		6 tot 8		9 tot 11		12 tot 14	
	Wonen	Spelen	Wonen	Spelen	Wonen	Spelen	Wonen	Spelen
Seefhoek	24%	7%	21%	28%	27%	28%	28%	17%
Stuivenberg	20%	17%	24%	47%	27%	19%	29%	17%
Predikheren	21%	2%	18%	14%	32%	58%	29%	26%
Terhagen	27%	13%	20%	37%	27%	22%	26%	28%
Burcht	28%	8%	25%	52%	25%	26%	22%	14%
't Foort	26%	18%	27%	34%	24%	21%	23%	27%
Dierickxlaan	20%	9%	21%	9%	29%	22%	30%	60%
Stene	22%	16%	27%	35%	26%	24%	26%	24%
Snaaskerke	21%	14%	23%	24%	32%	24%	24%	38%
Villapark Waregem	16%	0%	24%	30%	30%	30%	30%	40%
Nieuwenhove	15%	12%	30%	23%	32%	27%	24%	38%
Clementwijk	25%	19%	28%	12%	28%	25%	18%	44%
Far West	21%	10%	22%	21%	29%	44%	29%	25%
Houtem	23%	7%	27%	30%	27%	51%	23%	19%
Hal 5	19%	12%	27%	23%	26%	44%	28%	13%
Lolanden- Casablanca	29%	17%	29%	45%	23%	30%	19%	8%
Heilig-Hart	22%	30%	27%	50%	24%	3%	28%	13%

	3 tot 5		6 tot 8		9 tot 11		12 tot 14	
	Wonen	Spelen	Wonen	Spelen	Wonen	Spelen	Wonen	Spelen
Willemswijk	28%	8%	20%	21%	29%	28%	23%	44%
Berkenbos	19%	11%	17%	23%	28%	31%	36%	34%
Lindeman	22%	22%	22%	23%	29%	41%	27%	13%
Jette	24%	31%	25%	32%	25%	23%	26%	14%

In sommige wijken zien we een opmerkelijke vertekening: in **Temse Dierckxlaan** zien we veel minder kinderen van 3 tot 8 spelen dan te verwachten. Dat geldt zelfs – zeer sterk – voor de 6- tot 8-jarigen, normaal dé buitenspeelleeftijd bij uitstek. Nergens is er een zo groot verschil tussen het aandeel 6- tot 8-jarigen dat in de wijk woont (21% van de inwoners tussen 3 en 14 jaar) en het aandeel van deze leeftijd dat in deze wijk speelt (9% van alle spelende kinderen). Het zijn in deze wijk echt de tieners van 12 tot 14 die we zien buitenspelen. 60% van de geobserveerde kinderen zijn 12-plussers, het hoogste aandeel tieners voor alle wijken. Daardoor ligt het aandeel van begeleid spel in deze wijk ook zeer laag (10,5%). De absolute aantallen blijven wel laag in deze wijk.

De **Clementwijk** in Sint-Niklaas is een van de wijken waar minder 6- tot 8-jarigen buiten spelen (aandeel van 12%) dan te verwachten is volgens hun aandeel in de jonge bevolking (28%). Het verschil is aanzienlijk, en opmerkelijk, aangezien dit gewoonlijk de leeftijd is waarop kinderen het meest buiten spelen. Het is niet helemaal duidelijk waarom zo weinig kinderen van deze leeftijd in de wijk spelen. De tieners – of toch de tienerjongens – zijn dan wel weer zeer zichtbaar in de wijk, of toch vooral op het sportveld, een voetbal- en basketbalkooi. Dit is de drukst bespeelde zone van de wijk, maar wel met een zeer specifiek publiek. Er werden 29 spelende kinderen geobserveerd: dit zijn allemaal jongens, en op 3 jongens tussen 9 en 11 jaar oud zijn dit allemaal tieners tussen 12 en 14 jaar. Het overwicht van tienerjongens is typisch voor echte sportterreinen (zie hierboven voor Far West en Stuivenberg); het publiek op de nabijgelegen avontuurlijke speelruimtes met wadi en speeltoestellen is veel diverser in leeftijd en gender, zowel op de speeltoestellen, het gras als in het water van de wadi (waar we kinderen met schepnetjes in het water zagen spelen).

> Sint-Niklaas Clementwijk

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht.

Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

In de Brusselse residentiële wijk **Vogelzang** speelt ruim de helft van de kinderen op een speelterrein dat ingesloten tussen huizen en een bosje ligt, en bereikbaar is via een trage weg. Er staan verschillende speeltoestellen en het terreintje gaat over in een bosje waar enkele wegjes doorheen lopen; er zijn enkele kleine speelaanleidingen zoals een autobandschommel. De meeste kinderen spelen op het speelterrein zelf en zijn aan het schommelen of aan het spelen in het zand. Andere kinderen babbelen op de bankjes of doen dansjes. Meer dan de helft van de kinderen op dit speelpleintje zijn kleuters. Mede hierdoor is het percentage begeleide kinderen in deze wijk zeer hoog (70%).

Over het algemeen zijn er wel logische linkjes te leggen tussen de bestaande voorzieningen in een wijk en de leeftijdscategorieën die we er opvallend veel of weinig zien spelen; een sportterrein zal oudere kinderen aantrekken, een speelterrein eerder jongere kinderen; maar waarom de 6- tot 8-jarigen zo afwezig zijn in de goed bespeelbare Clementwijk of in de wijk Dierckxlaan in Temse, is veel minder duidelijk.

6.7 Hoe gespreid is het spel doorheen de wijk?

In sommige wijken zagen we kinderen spelen in de meeste zones doorheen de buurt. Dat geldt, logischerwijze, zeker voor de zeer dichtbevolkte stedelijke wijken. In de Maritiemwijk in Molenbeek spelen kinderen in haast alle zones (24 van de 26), en ook in de Jette-centrum en de beide Antwerpse wijken wordt in de meeste zones gespeeld. Maar ook in het dorp Burcht zijn 15 van de 22 zones bespeeld, en haalt de wijk ook een hoge speelindex, zonder dat het spel vooral gebeurt op een of meerdere belangrijke recreatieve zones. Net als in de Maritiemwijk, Jette-centrum en Seefhoek betekent dit verspreide spel vooral spel in de straten, vaak vlak voor het huis.

In meer dan de helft van de wijken ligt het aandeel bespeelde zones tussen de 30% en de 50%.

Wijken kunnen een hoge speelindex hebben terwijl het spel toch in een vrij klein aantal zones geconcentreerd is. De wijk Leuven Lolanden-Casablanca (hoogste speelindex) scoort gemiddeld op de spreiding van spel in de wijk; in de wijken Heusden-Zolder Berkenbos en Heusden-Zolder Lindeman (2de en 3de hoogste speelindex) is er een bovengemiddeld groot aandeel zones waar geen spelende kinderen werden geobserveerd.

In sommige wijken is het spel echt geconcentreerd op enkele zones. Dat kan komen omdat enkele recreatieve ruimtes alle spel aantrekken (zoals in Hasselt Willemswijk, of in Vilvoorde Far West), of omdat er überhaupt zeer weinig gespeeld wordt in de wijk (zoals in Hasselt Heilig-Hart, waar in slechts 8 van de 54 zones spelende kinderen werden gezien). De grote, centrale sport- en speelzone in Predikherenvelden is in deze weinig bespeelde wijk zelfs goed voor 85% van alle spelende kinderen.

Wijk	Aantal zones	Aantal bespeelde zones	Percentage bespeelde zones
Molenbeek Martiemwijk	26	24	92
Jette-centrum	29	24	83
Park Spoor Noord	20	16	80
Zwijndrecht Burcht	22	15	68
Antwerpen Stuivenbergplein	15	10	67
Antwerpen Seefhoek	25	13	52
Leuven Hal 5	34	17	50
Sint-Pieters-Woluwe Vogelzang	27	13	48
Waregem Villapark	26	12	46
Sint-Niklaas Clementwijk	46	21	46
Leuven Lolanden-Casablanca	43	19	44

Wijk	Aantal zones	Aantal bespeelde zones	Percentage bespeelde zones
Waregem Nieuwenhove	25	11	44
Temse Het Foort	32	13	41
Ganshoren Villa's	48	19	40
Heuden-Zolder Berkenbos	40	15	38
Oostende Stene Baanhof	45	16	36
Rumst Terhagen	21	7	33
Temse Dierckxlaan	21	7	33
Vilvoorde Houtem	65	20	31
Vilvoorde Far West	37	11	30
Heuden-Zolder Lindeman	43	11	26
Gistel Snaaskerke	56	13	23
Hasselt Heilig-Hart	27	5	19
Rumst Predikherenvelden	28	5	18
Hasselt Willemswijk	54	8	15

6.8 De meest bespeelde zones

We bekeken ook, over de wijken heen, welke zones het meest frequent werden gespeeld in absolute aantallen, zowel in het algemeen als louter in niet-georganiseerd verband. Telkens zien we 9 verschillende wijken in de top 10 van drukst bespeelde zones.

Top	Zone	Omschrijving	Som spelende kinderen inclusief georganiseerd spel
1	BG50	Groot voetbalveld	199
2	BJ24	Koningin Astridplein (groot buurtplein)	105
3	HW32	Grasveld naast scoutslokaal	75
4	LL02	Speelterrein	72
5	ST29	Grote parkzone van het Stuivenbergplein	70
6	RT10	Sportterrein naast sporthal	60
7	PS54	Grootste grasveld van Park Spoor Noord	58
8	VF29	Basketbalveld	52
9	LL39	Speelterrein	51
10	RT09	Speelterrein naast de sportzone	46
11	BM12	Centraal sportterrein	46
12	RP01	Centrale speel- en sportzone	45
13	HW34	Groene zone met bosje	41
14	HL42	Grasveldje met straat en huizen errond	41
15	PS63	Grasveld (voor cricket b.v.)	40

Top	Zone	Omschrijving	Som spelende kinderen inclusief georganiseerd spel
16	HW29	Speelterrein	40
17	HW33	Sportveld	40
18	VF30	Parkzone	40
19	LL17	Basket- en voetbalkooi	35
20	BM01	Straat (tijdelijk ook autovrij)	34
21	BV28	Speelterrein	34

Top	Zone	Omschrijving	Som spelende kinderen exclusief georganiseerd spel
1	BG50	Groot voetbalveld	155
2	BJ24	Koningin Astridplein (groot buurtplein)	80
3	ST29	Grote parkzone van het Stuivenbergplein	52
4	VF29	Basketbalveld	49
5	BM12	Centraal sportterrein	46
6	HL42	Grasveldje met straat en huizen errond	41
7	VF30	Parkzone	40
8	HW33	Sportveld	35
9	LL17	Basket- en voetbalkooi	35
10	BM01	Straat (tijdelijk ook autovrij)	34
11	BV28	Speelterrein	34
12	PS54	Grootste grasveld van Park Spoor Noord	33
13	RP01	Centrale speel- en sportzone	33
14	LL18	Pleintje rond de voetbal- en basketkooi	31
15	HB42	Speelterrein	31
16	ST30	Speelterrein	29
17	TF20	Speelterrein	29
18	SC05	Sportzone (voetbal/basket)	29
19	PS60	Sportveld	28
20	WN20	Speelterrein	28
21	HL44	Speelterrein	28

Het grote voetbalveld dat het spel in de Brusselse wijk Villa's van Ganshoren domineert, staat ver boven alle andere zones op de eerste plaats. Nog andere sportzones scoren hoog, zoals het basketveld in Vilvoorde Far West, het centrale voetbalveldje in de druk bewoonde Maritiemwijk, het sportveld in de Willemswijk in Hasselt, en het centraal gelegen voetbal- en basketveld in Lolanden-Casablanca.

Sommige zones zijn zo druk bespeeld omdat er zoveel in georganiseerd verband wordt gespeeld; dat is met name het

geval voor het terrein naast de scoutslokalen in de Hasseltse Willemswijk en het terrein naast de sporthal in Terhagen (Rumst). Beide zones scoren hoog in de algemene top 10 (op 3 en op 6) maar verdwijnen helemaal uit beeld wanneer de drukst bespeelde zones zonder het spel in georganiseerd verband worden bekeken. Datzelfde geldt ook voor twee speelterreinen in de wijk Loland-Casablanca.

Het gaat bij de meest bespeelde zones bijna uitsluitend om sport- en speelterreinen en groene zones (parken of grasvelden). Het grote Koningin Astridplein in Jette, de op één na meest bespeelde zone uit het onderzoek, is als buurtplein de uitzondering. Toch vallen nog twee 'afwijkende' zones op. In de wijk Lindeman (Heusden-Zolder) trekt een weinig opvallend groen buurtpleintje 41 kinderen aan (plaats 6 voor niet-georganiseerd spel, plaats 14 algemeen). Bij nadere analyse van het spel in de zone blijkt dat het spel zich vooral dicht bij het huis afspeelt: op de opritten en voorerven enerzijds, op de straat anderzijds. In werkelijkheid gaat het hier dus om een soort straatzone. Daarnaast is er nog de Picardstraat in de Maritiemwijk (plaats 10 niet-georganiseerd, plaats 20 algemeen). Dat was een van de 'Open streets' in de Maritiemwijk, waarbij gedurende een korte periode tijdens de zomervakantie (een deel van) de straat wordt afgesloten voor autoverkeer en er letterlijk en figuurlijk ruimte komt voor spel en allerlei activiteiten.

6.9 Gebundelde zones

We zien vaak dat meerdere aanliggende zones elkaar versterken: het spel op één zone lijkt spel aan te trekken op de omliggende zones. Dit is niet zelden het resultaat van ruimtelijke planning en (recreatieve) inrichting. In **Snaaskerke** zijn de meeste kinderen te vinden op de groene as die van noord naar zuid langs het dorp loopt: een oude spoorlijn die nu een groen recreatief fietspad is waarlangs recent onder meer een buurtplein, een grasveld met verhard basketpleintje en een groen speelterrein zijn aangelegd. Op het speelterrein spelen kinderen van diverse leeftijden, vooral op de speeltoestellen. Op het grasveld situeert het spel zich op een verhard stukje dat als basketterrein is aangelegd; daar spelen overwegend tienerjongens.

> **Gistel Snaaskerke**

Hoe meer spelende kinderen, hoe roder de zone is ingekleurd.

In de Hasseltse Willemswijk spelen kinderen in slechts 8 van de 57 zones in de wijk. De meeste daarvan liggen in elkaars buurt en zijn recreatieve zones: een grasveld bij een scoutslokaal, een aanpalend sportveld, en een grasveld met bosje dat daar achter ligt. Ook een niet veel verderop gelegen speelterrein én een trage weg die daarheen loopt, behoren tot de meest bespeelde zones in de wijk. Een soortgelijke bundeling van voorzieningen, en zo een bundeling van spelende kinderen, zien we ook in Houtem (rondom een centraal plein zijn een parkje met speeltoestellen en een voetbalkooi aangelegd) en Stene (een speelterrein en aangrenzend grasveld met voetbalgoals, samen goed voor de helft van de spelende kinderen in de wijk).

In **Villa's van Ganshoren** speelt bijna twee op drie kinderen op het grote, centrale voetbalveld. Maar ook in de zones meteen rondom het voetbalveld zijn relatief veel kinderen aan het spelen (babbelen, rondwandelen, in het gras liggen, basketten, pingpongen).

> **Brussel Villa's van Ganshoren**

Hoe meer spelende kinderen, hoe roder de zone is ingekleurd.

Centraal in **Lolanden-Casablanca**, de wijk met de hoogste speelindex, liggen een gecombineerde basket- en voetbalkooi en daarrond een verhard pleintje. Beide plekken staan in de top 20 van drukst bespeelde zones in niet-georganiseerd verband. De kinderen op het plein rond de sportzone babbelen en kijken naar de (op hun beurt weinig intensief) sportende kinderen op het sportveld. Beide zones hebben een gelijkaardige leeftijds- en genderverdeling (vooral jongens van 6 tot 11 jaar). Doorheen de wijk is een weefsel van recreatieve zones: centraal een sportveld met pleintje, in het noorden een speelterrein en een grasveld met heuvels een voetbalgoaltjes, in het zuiden een speelterrein en een grasveld. Tussenin zijn er nog onder meer een skatepark en diverse open zones tussen de woonblokken. Dat maakt dat geen enkele voorziening geïsoleerd ligt. De noordelijke en zuidelijke speelterreinen kennen een genderevenwicht; op de overige recreatieve zones zijn meer jongens te vinden.

**Aantal spelende kinderen
incl. georganiseerde spel**

	0 - 1
	1 - 5
	5 - 11
	11 - 21
	21 - 35
	35 - 52
	52 - 105
	105 - 199

> **Leuven Lolanden Casablanca**

Hoe meer spelende kinderen, hoe roder de zone is ingekleurd.

Hoofdstuk 7: Conclusies

In het buitenspeelonderzoek van 2024 onderzochten we het buitenspelen van kinderen (3-14 jaar) in hun woonomgeving. Dat deden we via systematische observaties van kinderen en hun speelgedrag in de volledige publieke ruimte van 24 uiteenlopende kindrijke wijken. Tijdens de observaties in alle wijken – inclusief in Park Spoor Noord – telden wij in totaal 4.626 kinderen. Daarvan werden 1.426 kinderen (30,83%) als 'louter onderweg' genoteerd. 3.200 kinderen waren aan het spelen; het is op die kinderen dat de analyse zich vooral richt.

Hieronder zetten we de belangrijkste bevindingen uit ons onderzoek op een rij. Daarbij maken we waar mogelijk ook de vergelijking met de eerdere buitenspeelonderzoeken, omdat we zo evoluties doorheen de tijd in beeld kunnen brengen. Deze acht kernbevindingen komen naar voren:

1. Het gaat slecht met het buitenspelen in de woonomgeving. We zien steeds minder kinderen buiten spelen.
2. Er spelen minder meisjes buiten in de buurt dan jongens, en veel minder naarmate ze ouder worden.
3. Vooral de kinderen tussen 6 en 11 jaar spelen buiten in de woonomgeving. Kleuters doen dat veel minder.
4. De meeste kinderen die buiten gaan spelen, doen dat onbegeleid.
5. Het spel verschuift steeds meer naar zones die bedoeld zijn voor recreatie.
6. Verschillende types ruimte trekken verschillende categorieën kinderen aan. Sportzones zijn echte jongensplekken.
7. Regelspel en sociaal spel zijn de belangrijkste speltypes. Oudere kinderen en jongens bewegen vaker intensief in hun spel.
8. De wijk doet ertoe: hoeveel, door wie, waar en wat er gespeeld wordt, varieert sterk van wijk tot wijk.

7.1 Het gaat slecht met het buitenspelen in de woonomgeving. We zien steeds minder kinderen buiten spelen.

Dit onderzoek brengt de evolutie van het buitenspelen in kaart voor 7 uiteenlopende wijken. In 2008 en 2019 deden wij immers hetzelfde onderzoek in dezelfde wijken. **Tussen 2008 en 2019 zagen wij al een scherpe daling in het buitenspelen, en die heeft zich sindsdien met eenzelfde tempo doorgezet.** We zien in deze 7 wijken, rekening houdend met het aantal kinderen dat er wonen, steeds minder kinderen buiten spelen in hun buurt. **Op amper 5 jaar tijd zagen we nog eens 28,3% minder kinderen buiten spelen.**

Om rekening te houden met wijzigingen in het aantal kinderen dat in de geobserveerde wijken woont en een geldige vergelijking te kunnen maken, ontwikkelden we een speelindex: we delen het aantal kinderen dat we in de 10 telrondes samengenomen hebben zien spelen, door het aantal kinderen dat in de wijk woont.

	Speelindex (exclusief georganiseerd spel)	Wijziging ten opzichte van vorig onderzoek
2008	0,75	
2019	0,47	-37%
2024	0,34	-28%

Tegenover 2008 is de speelindex meer dan gehalveerd, op 16 jaar tijd. Telden we in 2008 op 10 observatierondes nog 75 buitenspelende kinderen in een wijk met 100 jonge inwoners, dan waren dat er in 2019 nog 47 en in 2024 nog maar 34.

Deze cijfers betekenen in de praktijk dat de kinderen van vandaag, ook al willen ze nog graag buiten spelen, het een pak moeilijker hebben om andere kinderen te vinden die ook in hun buurt spelen. Dat is nefast voor de speelmogelijkheden: met minder speelkameraden kan je minder soorten spel spelen dan in een wat groter groepje. De vergelijking met het eerste buitenspeelonderzoek uit 1983, dat weliswaar in grotendeels andere wijken plaatsvond en dus alleen omzichtig te maken is, suggereert dat toen nog 5 keer meer kinderen buitenspeelden 'op straat' dan in 2024.

In 2024 verbreedden we het buitenspeelonderzoek van 7 naar 24 wijken. Voor de 17 'nieuwe' wijken weten we niet hoe het buitenspelen is geëvolueerd tegenover vroeger. **Maar de speelindex ligt voor deze wijken grotendeels in de lijn van de 7 historische wijken. Over alle wijken waarvan we demografische gegevens bezitten heen bedraagt de speelindex gemiddeld 0,39** (1.879 kinderen die in niet-georganiseerd verband spelen, op 4.792 inwoners van 3 tot 14 jaar). Dat is iets hoger dan de speelindex van de 7 historische wijken, maar het is niet zo dat die 7 wijken toevallig allemaal wijken zijn waar het met het buitenspelen niet goed gaat. De veel ruimere en veel meer diverse selectie van 24 wijken toont geen rooskleurig beeld. De bevindingen over de 24 wijken heen liggen in dezelfde lijn als de bevindingen over de 7 historische wijken.

Dit onderzoek toont nog scherper, voor een langere tijdsperiode, voor meer kinderen en in nog meer wijken hoe het buitenspelen in de publieke ruimte van de woonomgeving van kinderen steeds minder vanzelfsprekend wordt. Het is een trend die geenszins vanzelf zal keren.

7.2 Er spelen minder meisjes buiten in de buurt dan jongens, en veel minder naarmate ze ouder worden.

Er spelen meer jongens dan meisjes buiten in de woonomgeving: dat komt uit elke editie van ons buitenspeelonderzoek naar voren. Ook dat wordt opnieuw bevestigd. We telden in totaal 64,19% spelende jongens en 35,81% spelende meisjes. Als we er rekening mee houden dat er iets meer jongens dan meisjes wonen in de onderzochte wijken **is de verhouding voor de 24 wijken 62,36% jongens tegenover 37,67% meisjes.**

In 1983 bleek amper 1 op de 3 buitenspelende kinderen een meisje te zijn. In 2008 was de verhouding plots heel wat evenwichtiger geworden: 55% jongens, 45% meisjes. Maar in 2019 ging de genderverhouding met 36,7 meisjes op 100 spelende kinderen haast terug naar af. In de 7 historische wijken is de verhouding verder gezakt naar 33,65% spelende meisjes en 66,35% spelende jongens. Deze reeks cijfers is wel niet gecorrigeerd voor het kleine overwicht aan jongens dat in de wijken woont.

In de vergelijking tussen spelende meisjes en jongens valt nog iets op: hoe ouder de leeftijdscategorie, hoe minder meisjes er verhoudingsgewijs buiten spelen.

In de jongste leeftijdscategorieën is er nog een relatief evenwicht tussen jongens en meisjes. Bij de buitenspelende kleuters tellen we een aandeel van 54% jongens. Bij de 6- tot 8-jarigen stijgt dat naar 58%. **Maar vanaf 9 jaar zien we een plotse verandering:** bij de 9- tot 11-jarigen zien we 68% jongens en 32% meisjes, en bij de 12- tot 14-jarigen wordt de verhouding zelfs 73% jongens en 27% meisjes.

Bij de kinderen die spelen in **georganiseerd verband** is de genderverhouding **meer in evenwicht.** Als we louter kijken naar de kinderen die we in georganiseerd verband buiten zagen spelen (bv. met jeugdwerk of bij een sportkamp, telkens in de publieke ruimte), dan tellen we **42% meisjes.**

7.3 Vooral de kinderen tussen 6 en 11 jaar spelen buiten in hun woonomgeving. Kleuters doen dat veel minder.

Ook deze trend bevestigt de vaststellingen uit de eerdere buitenspeelonderzoeken. We deelden de onderzochte leeftijdsvork van 3 tot 14 jaar onder in vier gelijke leeftijdscategorieën: de 3- tot 5-jarigen (de kleuters), de 6- tot 8-jarigen (de jongste lagereschoolkinderen), de **9- tot 11-jarigen** (de oudste lagereschoolkinderen) en de 12- tot 14-jarigen (de tieners). Daarbij zijn de 2 middelste leeftijdscategorieën **telkens goed voor bijna 30% van de observaties** van spelende kinderen. In 15 op 21 wijken spelen 6- tot 8-jarigen méér buiten dan louter te verklaren op basis van hun aandeel in de jonge inwoners van de wijk. Er zijn daarentegen een stuk minder spelende kleuters te zien in hun woonbuurt. In de 21 wijken waarvan we de exacte demografische gegevens bezitten, maken kleuters 22,66% van de jonge bevolking uit, maar slechts 14,20% van de spelende kinderen zijn kleuters. In 8 van de 21 wijken ligt het aandeel van de spelende kleuters lager dan 10%, veel lager dan het aandeel kleuters dat er woont. Die scheeftrekking is opvallend en het is een nieuwe vaststelling.

De **ondervertegenwoordiging van spelende kleuters** is ook zeer zichtbaar in de 7 historische wijken. Daar maken kleuters 24% van de inwoners uit, maar slechts 12% van de spelende kinderen. In 2019 en 2008 was dat telkens nog ongeveer 22%. Dat is een opmerkelijke daling, terwijl het aandeel kleuters dat in die wijken woont, slechts zeer licht gedaald is. In dezelfde wijken zien we veel meer tieners buiten spelen dan in de vorige onderzoeken. Er is bij de jonge inwoners ook wel een groter aandeel tieners, maar dat er verhoudingsgewijs meer tieners buiten spelen is niet enkel daardoor te verklaren.

7.4 De meeste kinderen die buiten gaan spelen, doen dat onbegeleid.

1.517 kinderen of 48,08% van alle spelende kinderen speelden alleen of in groepjes met andere (minderjarige) kinderen, zonder meespelende of toezichthoudende volwassene (of andere 14-plusser) in de buurt.

Als we alleen kijken naar de kinderen die niet in georganiseerd verband spelen, spelen 59,49% van de kinderen onbegeleid. De overige kinderen spelen dus met een verantwoordelijke begeleider in de buurt: bij één derde van hen speelt die begeleider mee, bij twee derde gaat het louter om toezicht.

Hoe ouder de kinderen, hoe vaker ze onbegeleid buiten spelen. Alleen de kleuters spelen overwegend buiten met begeleiding. In alle leeftijdscategorieën, ook bij de kleuters, spelen jongens vaker onbegeleid dan meisjes. Over alle leeftijden heen speelt twee derde van de jongens onbegeleid; bij de meisjes is dat iets minder dan de helft. Dat is een behoorlijk groot verschil.

Net zoals in ons onderzoek in 2019, **spelen kinderen vooral in kleine groepjes. 12,5% van de kinderen speelde alleen**: helemaal alleen, of begeleid door iemand ouder dan 14 jaar. Bijna 1 op de 3 van hen (127 kinderen) speelde écht alleen, dus onbegeleid). Het gaat dan vooral om 6- tot 11-jarigen. **23% van de geobserveerde kinderen speelde in duo** (al dan niet begeleid), **16% met 3 kinderen, 10% in groepjes van 4.**

Rekenen we de kinderen die alleen spelen niet mee, en kijken we alleen naar speelgroepjes van 2 of meer kinderen, dan is de gemiddelde grootte van de speelgroepjes 3,33 kinderen.

De gendergemengde speelgroepen zijn over het algemeen groter dan exclusieve jongens- of meisjesgroepen, met een gemiddelde groeps grootte van 4,63. In niet-gemengde groepjes is de gemiddelde groeps grootte van groepjes jongens groter (3,43) dan de gemiddelde grootte van de meisjesgroepjes (2,58).

Kinderen spelen vooral onder elkaar, of met ouders of andere begeleiders uit hun onmiddellijke kring. **Maar in de publieke ruimte van woonbuurten zien we ook spel in georganiseerd verband. In 10 van de 24 wijken** (en in het tevens geobserveerde Park Spoor Noord) observeerden we groepen of groepjes kinderen die aan het spelen waren in het kader van een jeugdbeweging, vakantiewerking, sportkamp. We telden **605 kinderen die in georganiseerd spel betrokken waren. Dat is 18,91% van het totaal van 3.200 spelende kinderen.**

In de 7 historische wijken is het aandeel geobserveerde kinderen die in georganiseerd verband spelen met elk onderzoek gestegen. In het onderzoek uit 1983 (in andere wijken) werden geen kinderen in georganiseerd spel geobserveerd. In 2008 speelde 11,71% van de kinderen in georganiseerd verband, in 2019 was dat 19,9%, en in 2024 steeg het tot 28,52%. Voor 2019 en 2024 zijn de cijfers inclusief Park Spoor Noord.

7.5 Het spel verschuift steeds meer naar zones die zijn bedoeld voor recreatie.

Kinderen spelen op allerlei mogelijke plekken, maar er doet zich in de wijken een onmiskenbare en zich voortzettende **verschuiving** voor **van de zones met gemengde functies**, zoals straten en trage wegen, pleinen en pleintjes van allerlei grootte, **naar de zones met duidelijke recreatieve zones**, zoals speelterreinen, sportruimte, parken en avontuurlijk groen. Die zones zijn bedoeld en ingericht om zich te ontspannen, te spelen of te sporten.

Deze trend stelden we voor de 7 historische wijken al eerder vast. In 2008 gebeurde de helft van het spel in de zones met recreatieve functie, de andere helft in zones met gemengde functies. In 2019 zagen we 66% van het spel in recreatieve zones; in 2024 was dat – telkens in dezelfde 7 wijken – 70%.

Over het geheel van de 24 woonwijken (plus Park Spoor Noord) ligt de verdeling iets genuanceerder dan in de 7 historische wijken. **We zagen 59,96% van de kinderen spelen in duidelijk recreatieve zones, en 40,04% in zones met een gemengde functie.**

De meest frequent bespeelde zones zijn dan ook zones met een duidelijke recreatieve functie: 24% van de kinderen zagen we spelen in **sportzones**, 18% in formele **speelruimte** (speelterreinen) en 14% in groen op buurtniveau (**parken**).

22% van alle spelende kinderen speelt in **straatzones**. Het spel in de straatzones is voor de helft spel op de **stoep**, en maar voor ongeveer een kwart ook echt spel op straat zelf.

7.6 Verschillende types ruimte trekken verschillende categorieën kinderen aan. Sportzones zijn echte jongensplekken.

Voor **jongere kinderen** is het **formele speelterrein** het meest frequent bespeelde type ruimte: dat geldt zeker voor kleuters, maar ook nog voor 6- tot 8-jarigen, die ook vaak in de straatzones spelen en meer dan andere leeftijden groene ruimtes opzoeken. Voor de **oudere kinderen** wordt **sportruimte** zonder concurrentie het meest bespeelde type ruimte. De 9- tot 11-jarigen maken massaal de oversteek van formele speelruimte, die in deze leeftijd heel sterk aan belang verliest, naar sportzones.

Straatzones blijven voor **alle leeftijden** belangrijke speelzones. Het verschil in publiek en speelgedrag tussen straten met louter lokale functie en straten die een verbindingsfunctie hebben, is zeer beperkt. Op straat zien we diverse soorten kinderen én diverse soorten spel. In de straten is de genderverhouding evenwichtiger dan gemiddeld: over alle straten heen zagen we 43,7% meisjes buiten spelen. Een soortgelijke verhouding zien we ook op buurtpleinen en straatpleintjes en groen van straatniveau.

Sportruimtes zijn dan weer echte jongensplekken. Geen enkel ander type ruimte is zo sterk gegenderd. **Slechts 11,7% van de spelende kinderen op sportterreinen** (zonder het spel in georganiseerd verband) **zijn meisjes**, 88,2% zijn jongens. Dat is gelijkaardig als in 2019. Bovendien zijn het vooral de jongens **vanaf 9 jaar** die in deze sportzones vertoeven. In de sportruimtes zien we zeer weinig tienermeisjes (8% van de tieners in sportzones zijn meisjes).

Maar liefst één derde van alle jongens die in niet-georganiseerd verband buiten speelden, zagen we in sportruimte. Bij meisjes is er geen type publieke ruimte dat er sterk uitspringt; er is geen vrouwelijke tegenhanger van de sportruimte. Op de leeftijd dat jongens hun spel van speel- naar sportruimte verschuiven (9-11 jaar), verdwijnen ook meisjes uit de formele speelterreinen en worden zij daar – anders dan in de leeftijd van 3 tot 8 jaar – echt een minderheid.

7.7 Regelspel en sociaal spel zijn de belangrijkste speltypes. Oudere kinderen en jongens bewegen vaker intensief in hun spel.

Over alle spelende kinderen genomen, zijn het **regelspel** (27%; voetbal, tikkertje), **sociaal spel** (23%; babbelen, op interactie gericht spel) en **herhalend bewegen** (21%; rondjes rijden, wat schommelen) de populairste speltypes. Daarna komt het explorerend bewegen (grenzen verkennen: klimmen, hard schommelen, hard rennen of fietsen ...) en receptief spel (toekijken, staren, rondkijken, wachten, zich vervelen).

Bij de kinderen die in georganiseerd verband spelen is regelspel weinig verrassend veruit het belangrijkste speltype (44%).

Bij jongens is regelspel veruit het belangrijkste speltype, terwijl het bij de meisjes pas op plek 5 staat. Bij meisjes is sociaal spel het belangrijkste speltype. Regelspel en sociaal spel zijn de belangrijkste speltypes voor de kinderen vanaf 9 jaar; onder die leeftijd is het spel meer gespreid over de diverse types.

We noteerden of het bewegen tijdens het spel passief/laagintensief was, matig intensief, of hoogintensief. **We zagen 39% van de spelende kinderen passief spelen of laagintensief bewegen. 35% bewoog matig intensief. 25,5% bewoog met hoge intensiteit.** Het aandeel voor hoogintensieve beweging ligt bij de jongens dubbel zo hoog als bij de meisjes, en het stijgt met de leeftijd. Bij de tieners is er zowel een groot aandeel hoogintensief spel (sport) als een groot aandeel laagintensief spel – alles wat met rondhangen te maken heeft. We zagen kleuters heel weinig hoogintensief bewegen (16%).

We zien het vaakst spel met hoogintensieve beweging in sportzones en groene zones op buurtniveau (parken). Straten zijn dan weer het type publieke ruimte waar het meest passief gespeeld of laagintensief bewogen wordt.

7.8 De wijk doet ertoe: hoeveel, door wie, waar en wat er gespeeld wordt, varieert sterk van wijk tot wijk.

In de ene wijk wordt veel drukker gespeeld dan in de andere. Dat komt niet alleen omdat er meer kinderen wonen of dicht bij elkaar wonen. Ook als we de invloed van het aantal jonge inwoners neutraliseren, alsof in elke wijk evenveel kinderen wonen, dan nog zien we **grote verschillen tussen de wijken onderling**. De speelindex, die dit in cijfers omzet, is in de drukst bespeelde wijk 6,5 keer hoger dan in de minst bespeelde wijk.

Daarbij is er **geen eenduidig verband** tussen hoeveel er gespeeld wordt en de mate van verstedelijking of woontypologieën van de wijken. Wel hebben de zeer dense, zeer stedelijke wijken meestal een lage speelindex. Ook de gender-verhouding, de leeftijdsverdeling van de spelende kinderen, de spreiding (of net concentratie) van spel in de wijk, of de mate waarin vooral in recreatieve zones wordt gespeeld, kunnen bijzonder sterk variëren van wijk tot wijk. Opnieuw kan geen van deze factoren eenduidig gelinkt worden aan wijktypes, graad van verstedelijking of woontypologie.

Hoe het spelen in een wijk eruit ziet, is wél vaker te linken aan de specifieke voorzieningen en de bredere ruimtelijke inrichting van een wijk. **Het is vooral de voor elke wijk zeer specifieke samenstelling van voorzieningen en ruimtelijke kenmerken** die richting geeft aan de manier waarop er in de wijk gespeeld wordt: wie er speelt, waar er gespeeld wordt, welk soort spel dit is.

Hoofdstuk 8: Beleidsaanbevelingen

Bij het vorige buitenspeelonderzoek uit 2019 formuleerden we een hele reeks aanbevelingen voor het beleid.¹³ Die waren vooral gericht op de lokale context, en ook vijf jaar na datum zouden ze opnieuw quasi integraal overgenomen kunnen worden. Dat is enerzijds logisch, maar er zit ook een zekere tragiek in. Het huidige onderzoek werpt, met een veel bredere laag aan nieuwe wijken, geen wezenlijk ander licht op de staat van het buitenspelen in Vlaanderen en Brussel. De vergelijkende cijfers doorheen de tijd tonen helemaal geen afzwakking van de neerwaartse trend. Het buitenspeelprobleem is van structurele aard en zal dus ook een structurele aanpak vereisen, zowel op Vlaams als op lokaal niveau. Tegelijk is in dit onderzoek nog scherper duidelijk geworden hoe het spelen verschilt van wijk tot wijk en hoezeer dat samenhangt met zeer particuliere, wijkspecifieke kenmerken en voorzieningen. Ongetwijfeld spelen bovendien ook in belangrijke mate niet-observeerbare factoren mee, zoals het sociale klimaat dat er heerst.¹⁴

Dat betekent ook dat een buitenspeelbeleid zich op deze twee sporen zal moeten richten:

- > enerzijds op het **maatschappelijke klimaat rond buitenspelen en op de algemene randvoorwaarden om te kunnen buiten spelen**;
- > anderzijds **op het heel specifieke wijkniveau**, waarbij het zowel gaat over goeie plekken en voorzieningen in de wijk als over het ondersteunen van het sociale klimaat.

Vanuit de achteruitgang van het buitenspelen en de ongelijke toegang tot spel en speelkansen bij subgroepen of in wijken kunnen **kinderrechten** een richting geven aan dit beleid. In het Kinderrechtenverdrag is het recht op spelen opgenomen onder Artikel 31. Het Artikel werd in 2013 voorzien van een uitgebreid 'Algemeen Commentaar' van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind. Dat interpreteert en concretiseert het Artikel, en brengt het in verband met andere kinderrechten.¹⁵ Het Commentaar benoemt onder meer randvoorwaarden voor de realisatie van het recht op spelen, en de bedreigingen die daarbij bestaan. Het wijst ook op de kwetsbare status van het informele spelen in de westerse wereld. De tekst haalt onder meer het belang aan

- > van een veilige, gevarieerde en uitdagende fysieke omgeving waarin kinderen zich vrij kunnen bewegen;
- > van voldoende tijd waarin kinderen zelf hun spel kunnen vormgeven en die niet onder druk staat door te grote structurering of verplichtingen;
- > en van het erkennen van de waarde van spelen bij ouders en doorheen de hele maatschappij.

Het VN-Comité noemt meisjes, kinderen in armoede en kinderen met een beperking als subgroepen voor wie het recht op spelen vaker onder druk staat.

Het recht op spelen, rust en vrije tijd is een te garanderen recht voor alle kinderen. De uitgesproken verschillen tussen woonomgevingen en tussen categorieën kinderen die uit het buitenspeelonderzoek naar voren komen, stellen ons daarom voor een belangrijke uitdaging. De wijken waarin buitenspelen het minst vanzelfsprekend is, verdienen de beste speelruimtes. De groepen waarvoor buitenspelen het minst vanzelfsprekend is, verdienen de beste speelkansen. Een richtvraag voor het beleid is dan ook hoe spelen inclusiever gemaakt kan worden.

Met de beleidsaanbevelingen die we hieronder formuleren, willen wij het belang benadrukken van

- > een besef van **urgentie** over de staat van het buitenspelen en de noodzaak om hieraan te werken;
- > het beschouwen van buitenspelen als een **kinderrecht** dat **onder druk** staat;
- > het zoeken naar oplossingen die het buitenspelen in de publieke ruimte een meer inclusieve invulling kunnen geven.

¹³ [Het grote buitenspeelonderzoek](#). Buiten spelen in de buurt geobserveerd. Mechelen: Kind & Samenleving, 2020, blz. 154-163.

¹⁴ Meire, J., S. Miedema, L. Verrando (2023). [Spelen met struikelblokken](#): over de drempels om te gaan buitenspelen in de buurt. Mechelen: Kind & Samenleving.

¹⁵ UN Committee on the Rights of the Child (2013), [General comment no. 17](#) (2013) on the right of the child to rest, leisure, play, recreational activities, cultural life and the arts (art. 31). <https://digitallibrary.un.org/record/778539>

We formuleren in dit hoofdstuk beleidsaanbevelingen voor een structureel buitenspeelbeleid op Vlaams niveau (8.1), voor een coherent lokaal buitenspeelbeleid (8.2) en voor verder onderzoek dat het buitenspeelbeleid kan ondersteunen (8.3). We zetten ze hieronder eerst bij elkaar.

Structureel Vlaams buitenspeelbeleid (zie 8.1): Zet buitenspelen permanent op de agenda door een structureel en transversaal Vlaams buitenspeelbeleid te ontwikkelen dat investeert in buitenspelen in de openbare ruimte, en dat een doorvertaling maakt naar het lokale niveau.

1. Maak een omgevingsanalyse voor een transversaal buitenspeelbeleid. Onderzoek de achtergrond van de achteruitgang van het buitenspelen en breng daarbij de brede maatschappelijke context in beeld.
2. Verbreed het beleid en de urgentie omtrent buitenspelen uitdrukkelijk van het beleidsdomein Jeugd naar andere relevante beleidsdomeinen. Combineer investeringen in zachte en harde sectoren door het stimuleren van buitenspelen te koppelen aan de realisatie van andere doelstellingen. Zet daarbij het belang voor kinderen en voor buitenspelen als ijkpunt.
3. Vertaal het Vlaamse beleid door naar het lokale niveau door actief lokale besturen te ondersteunen die een coherent buitenspeelbeleid willen ontwikkelen.

Doordacht lokaal buitenspeelbeleid (zie 8.2): Ontwikkel op lokaal niveau een coherent, transversaal en participatief buitenspeelbeleid met aandacht voor de eigenheid van de buurt. Werk doordacht aan een gelaagde speelruimte met diverse speelkansen, aan een ondersteunende sociale context, en geef prioriteit aan inclusieve oplossingen voor knelpunten.

1. Ontwikkel een specifiek en coherent lokaal buitenspeelbeleid dat tegelijk transversaal en buurtgericht is.
2. Geef het lokale buitenspeelbeleid vorm met participatie op wijkniveau.
3. Ontwikkel een doordacht lokaal speelruimtebeleid.
 - 3a. Ontwikkel een samenhangend speelruimtebeleid op basis van analyse van bestaande plekken en verbindingen. Zorg voor een doordachte planning en visie, met aandacht voor diversiteit, evaluatie en verankering.
 - 3b. Zorg voor grote, duidelijke en propere plekken om te spelen. Geef kinderen houvast op belangrijke (speel) plekken.
 - 3c. Streef naar integratie van diverse soorten ruimtes en speelkansen.
 - 3d. Maak van de straat een betere speelruimte.
 - 3e. Hanteer mobiliteitsbeleid als een basis voor het speelruimtebeleid. Gebruik mobiliteitsingrepen met het oog op zachte weggebruikers om meer ruimte en meer kansen te bieden voor buitenspelen.
4. Versterk een ondersteunende sociale omgeving voor buitenspelen in de buurt door te investeren in mensen.
 - 4a. Zet in op zachte vormen van begeleiding.
 - 4b. Investeer in buurtwerk om vorm te geven aan de soms wankel evenwicht tussen diverse doelgroepen.
 - 4c. Verrijk plekken door het uitlenen van (los) materiaal.
 - 4d. Leer kinderen hun buurt kennen door georganiseerde activiteiten.
 - 4e. Stimuleer ontmoeting door de organisatie van evenementen.
 - 4f. Betrek de relevante actoren in de buurt.
5. Maak speelkansen inclusiever door te werken aan knelpunten in de buurt.
 - 5a. Verleen prioriteit aan de dichtbevolkte en dichtbebouwde stedelijke wijken.
 - 5b. Geef in het lokale buitenspeelbeleid uitdrukkelijk aandacht aan de ondersteuning van meisjes.

Beleidsgericht onderzoek (zie 8.3): Voer en stimuleer beleidsgericht onderzoek over buitenspelen in Vlaanderen en Brussel om het Vlaamse en lokale buitenspeelbeleid doelgericht te ondersteunen en te versterken.

1. Herhaal én verbreed onderzoek over de feitelijke toestand van het buitenspelen.
2. Zoek alternatieven voor onderzoek in wijken waar weinig kinderen spelen.
3. Zet in op gericht kwalitatief onderzoek naar de motivatie om (niet) buiten te spelen.
4. Voer kwalitatief onderzoek naar de redenen waarom meisjes minder buiten spelen en waarom dit zo sterk geldt voor de iets oudere meisjes.
5. Doe specifiek onderzoek bij kinderen die minder of heel weinig buiten spelen.
6. Koppel kwantitatieve gegevens over buitenspelen aan gegevens over de bredere context waarin kinderen buiten spelen.
7. Identificeer succesfactoren met praktijkonderzoek.

8.1 Structureel Vlaams buitenspeelbeleid

Zet buitenspelen permanent op de agenda door een structureel en transversaal Vlaams buitenspeelbeleid te ontwikkelen dat investeert in buitenspelen in de openbare ruimte, en dat een doorvertaling maakt naar het lokale niveau.

Het Buitenspeelonderzoek 24 toont dat het buitenspelen in de woonomgeving erop blijft achteruitgaan. Er zijn weinig redenen om aan te nemen dat die trend zich vanzelf zal keren. Omdat buitenspelen in de publieke ruimte inherent verbonden is met verschillende contexten en beleidsdomeinen, is er nood aan een overkoepelend en structureel beleid dat zich ook vertaalt naar het lokale niveau.

Ter inspiratie halen we een voorbeeld aan van nationaal buitenspeelbeleid dat lokaal geconcretiseerd wordt, maar wel nationaal en vanuit algemene principes wordt onderbouwd en gestuurd, mét verplichtingen voor lokale overheden. In 2002 vaardigde de Welse regering de [Play Policy](#) uit, het eerste nationale geheel aan beleidsmaatregelen over spelen ter wereld, gebaseerd op het recht van alle kinderen op spelen en met de uitdrukkelijke erkenning van het belang van spelen en het belang van kinderen in de samenleving. Vanuit een [visie](#) over een nationaal speelbeleid werd een concreet [plan met maatregelen](#) opgesteld (2006), en in 2010 (als eerste wereldwijd) een [wet over de speelkansen van kinderen](#) vanuit het recht op spelen.

Deze wet vertaalt zich in een verplichting (Play Sufficiency Duty) voor lokale besturen om te evalueren of zij voldoende speelkansen geven aan kinderen en om daarna voor voldoende speelkansen te zorgen (in kwantiteit en kwaliteit). Daarbij moeten de lokale autoriteiten onder meer rekening houden met de bevolkingssamenstelling, tegemoetkomen aan diverse noden, ruimte van verschillende aard ter beschikking stellen aan kinderen, voor toezicht en aanbod zorgen, de toegankelijkheid en mobiliteit van speelvoorzieningen verbeteren en spelen in alle relevante sectoren op de agenda zetten.

1. Maak een omgevingsanalyse voor een transversaal buitenspeelbeleid. Onderzoek de achtergrond van de achteruitgang van het buitenspelen en breng daarbij de brede maatschappelijke context in beeld.

Een te ontwikkelen buitenspeelbeleid zal zich moeten bezighouden met vragen die de jeugd- en kinderrechtensector ver overschrijden. Een **omgevingsanalyse van de factoren die een impact kunnen hebben** op de achteruitgang van het buitenspelen kan een stevig uitgangspunt vormen voor een buitenspeelbeleid op Vlaams niveau. In een dergelijke omgevingsanalyse komen onderzoeksvragen en maatschappelijke kwesties samen. Die kwesties slaan op het beleidsdomein jeugd, maar minstens evenzeer op het beleid van harde sectoren als ruimtelijke ordening en mobiliteit, op klimaatadaptatie, op gezondheidsbeleid of op beleid voor gelijke kansen.

- > **Onderzoek de rol van het autoverkeer** in de daling van het buitenspelen en in de verschuiving van spel naar recreatieve ruimtes. Zo is tussen 2006 en 2024 het aantal ingeschreven personenwagens met 25% gestegen in het Vlaams gewest: er zijn 700.000 auto's bijgekomen.¹⁶ Rijdende en geparkeerde auto's nemen dus hoe dan ook meer plaats in, ook in de woonwijken.
- > Onderzoek welke **autonomie** kinderen hebben om zich zelfstandig in hun buurt buiten **te begeven en te verplaatsen**. Breng ook de bezorgdheden van ouders en van kinderen in beeld over verkeersveiligheid en over sociale veiligheid.
- > **Identificeer de plek van kinderen in regionale en Europese plannen die ingrijpen op ruimte, mobiliteit, wonen, klimaat, waterhuishouding, natuurbewoud**. Ontleed de impact van beleidsplannen op de buitenspeelkansen in de publieke ruimte. Hoe worden kansen gegrepen en hoe wordt omgegaan met tegengestelde belangen?
- > **Onderzoek de kansen om een beleid over buitenspelen te koppelen aan een beleid rond bewegen en gezondheid**. Voor Vlaanderen is het aandeel kinderen (tot 9 jaar) en adolescenten (10-17 jaar) dat de beweegnorm haalt, tussen 2015 en 2023 afgenomen: van 46% naar 36% bij kinderen, en bijna een halvering van 35% naar 18% bij adolescenten.¹⁷ Hoe belangrijk vinden ouders en breder de maatschappij buitenspelen en bewegen? Hoe past spelen in het beleid rond gezondheid en de beweegnorm?
- > Ga na hoezeer de vrije tijd van kinderen ingenomen wordt door **andere tijdsbestedingen**, in de eerste plaats schermtijd, maar ook georganiseerde vrije tijd en tijd voor schoolwerk.
- > Koppel deze omgevingsanalyse aan **onderzoek over buitenspelen zelf** (zie 8.3).
- > **Zet de omgevingsanalyse om in doelstellingen** die het buitenspelen van kinderen in de openbare ruimte op Vlaams niveau ondersteunen, en in gerichte stimulansen voor het buitenspeelbeleid op het lokale niveau.

2. Verbreed het beleid en de urgentie rond buitenspelen uitdrukkelijk van het beleidsdomein Jeugd naar andere relevante beleidsdomeinen. Combineer investeringen in zachte en harde sectoren door het stimuleren van buitenspelen te koppelen aan de realisatie van andere doelstellingen. Zet daarbij het belang voor kinderen en voor buitenspelen als ijkpunt.

De algemene dalende trend in het buitenspelen heeft te maken met de bredere maatschappelijke context van dat buitenspelen en met de mate waarin de randvoorwaarden om te kunnen buitenspelen vervuld zijn in onze samenleving. Vanuit de weinig rooskleurige staat en evolutie van het buitenspelen in de openbare ruimte is er nood aan **een herkenbaar, als dusdanig benoemd buitenspeelbeleid, dat gecoördineerd en samenhangend verloopt, ingebed is in transversaal beleid, en gepaard gaat met investeringen**.

De interne dynamiek van samenwerking tussen diensten die het label kindvriendelijke steden en gemeenten in lokale besturen vaak blijkt op te wekken, brengt een grote meerwaarde voor een coherent kindbeleid op lokaal niveau. Een dergelijke dynamiek kan vanuit kindvriendelijkheid en kinderrechten ook op Vlaams niveau heel wat tweewegbrengen. Vanuit de uitdrukkelijke insteek dat buitenspelen een kinderrecht is dat onder druk staat, kan gericht ingezet worden op het nauw opvolgen van instrumenten als het JoKER en de verdere ondersteuning van de aanspreekpunten jeugd- en kinderrechtenbeleid.

¹⁶ <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/mobiliteit/personenwagenpark>

¹⁷ Sciensano: Voedselconsumptiepeiling 2022-2023: Lichaamsbeweging en sedentair gedrag bij de Belgische bevolking, Brussel.

In de voorbije jaren is buitenspelen meer dan voorheen een thema geworden in het Vlaamse jeugd- en kinderrechtenbeleid, onder meer met het Actieplan Mee(r) naar buiten?! en de verbreding van de ondersteuning van de buitenspeeldag naar het stimuleren van 365 dagen buitenspelen binnen het Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan 2020-2024. Een verbreding van dergelijke acties binnen het jeugdbeleid zelf naar andere, ook 'hardere' sectoren, is nodig om een breder maatschappelijk draagvlak en uiteindelijk effect te bewerkstelligen.

Werk daarom aan een transversaal Vlaams beleid dat middelen voor de verbetering van speelkansen in de publieke ruimte kan koppelen aan beleidsprogramma's uit andere beleidsdomeinen. Dit kan, gedragen door de omgevingsanalyse, bijvoorbeeld rond

- > ruimtelijke ontwikkelingen en wonen in de toekomst;
- > klimaatadaptatie en waterhuishouding;
- > de eerste 1.000 dagen;
- > gezondheidsbeleid en het beleid over bewegen;
- > mobiliteit (met bijvoorbeeld de kindnorm, die als principe geconcretiseerd moet worden vanuit het perspectief van kinderen en geïmplementeerd moet worden in beleidsinstrumenten).

3. Vertaal het Vlaamse beleid door naar het lokale niveau door actief lokale besturen te ondersteunen die een coherent buitenspeelbeleid willen ontwikkelen.

De concretisering van een buitenspeelbeleid zal zich in grote mate afspelen op het lokale niveau (zie 8.2). De Vlaamse overheid kan lokale overheden daarbij wel gericht ondersteunen. Dat kan door het bijeenbrengen van kennis en het aanbieden van inspiratie en uitwisseling. Maar de ondersteuning kan ook actiever, zodat realisaties in buurten niet enkel afhangen van de lokale overheid zelf. Maak middelen vrij voor het actief ondersteunen en belonen van lokale beleidsplannen die een coherent en transversaal buitenspeelbeleid ontwikkelen en die daarbij inspelen op lokale knelpunten en werken aan inclusieve oplossingen.

8.2 Doordacht lokaal buitenspeelbeleid.

Ontwikkel op lokaal niveau een coherent, transversaal en participatief buitenspeelbeleid met aandacht voor de eigenheid van de buurt. Werk doordacht aan een gelaagde speelruimte met diverse speelkansen, aan een ondersteunende sociale context, en geef prioriteit aan inclusieve oplossingen voor knelpunten.

Buitenspelen gebeurt altijd lokaal, in een welbepaalde concrete (woon)omgeving. Uit het Buitenspeelonderzoek 24 blijkt hoezeer die heel specifieke context ertoe doet. Een kwaliteitsvol buitenspeelbeleid zal daar dan ook uitdrukkelijk op inspelen.

Het eerder genoemde Algemene Commentaar bij Artikel 31 van het Kinderrechtenverdrag gaat vrij gedetailleerd in op de rol die ook lokale overheden hebben in het garanderen van het recht op spelen, onder meer door maatregelen die verkeersveiligheid voor zachte weggebruikers bevorderen en aan hen prioriteit geven ten opzichte van het autoverkeer, en door een sociaal veilige omgeving te waarborgen waarin kinderen onbedreigd op speelplekken kunnen vertoeven.

1. Ontwikkel een specifiek en coherent lokaal buitenspeelbeleid dat tegelijk transversaal en buurtgericht is

De nood aan een transversaal beleid om echt het verschil te maken geldt ook op lokaal niveau: spelen heeft alles te maken met de gebouwde ruimte, met kansen op autonome mobiliteit, met buurtwerk en sociale cohesie. Hier is een gecoördineerde **samenwerking tussen heel uiteenlopende diensten en sectoren** van primordiaal belang. Zo kunnen kwalitatief aangelegde woonontwikkelingen en kwalitatief uitgevoerde verdichtingen heel rechtstreeks een structureel verschil maken voor een hele groep kinderen, ook op langere termijn.

Tegelijk concretiseert dit buitenspeelbeleid zich steeds in specifieke buurten. **Een weloverwogen aandacht voor de speelkansen in woonbuurten vormt de basis voor een buitenspeelbeleid.** Het vertrekt van de ruimtelijke en sociale kwaliteiten van die buurt en van de kansen en drempels die daarin vervat zitten. Een lokaal buitenspeelbeleid moet zich prioritair focussen op het realiseren van inclusieve plekken die doelbewust ruimte geven aan diverse kinderen en diverse soorten spel.

Dat kan door een beroep te doen op buurtgerichte participatie (2), een doordracht beleid rond speelruimte te voeren (3), te werken aan een positief sociaal buurtklimaat (4), en prioritair te investeren in dié buurten en doelgroepen waarin buitenspelen geen vanzelfsprekendheid is (5). Lokale overheden hebben de hefbomen om daar een cruciale rol in te spelen.

2. Geef het lokale buitenspeelbeleid vorm met participatie op wijkniveau

Omdat het buitenspelen zo sterk is gelinkt aan de heel specifieke kenmerken van een wijk, is het verwerven van lokale kennis en het organiseren van participatie op wijkniveau cruciaal, bij kinderen, bij ouders, buurtbewoners en andere betrokkenen. We kunnen er nooit van uitgaan 'dat we het intussen al weten'.

Inspraak over concrete plekken, plannen en projecten geeft inzicht in wat precies goed en lastig loopt in een wijk en op welke noden een buitenspeelbeleid kan inspelen. Het is de onontbeerlijke basis voor dit beleid.¹⁸ Extra zorg om de diversiteit aan kinderen in de wijk te bereiken, is daarbij op zijn plaats: denk eraan om ook kleuters, meisjes, tieners mee te betrekken.

Neem daarbij niet alleen ruimtelijke elementen op in de inspraak, maar ook de sociale beleving van de wijk. Hoe vanzelfsprekend is het buitenspelen van kinderen? Zijn er specifieke plekken die onveilig gevonden worden door ouders en/of door kinderen? Of is er ook een meer algemeen idee dat de buurt eigenlijk niet zo geschikt is om te spelen? Maak die diagnose en evaluatie met kinderen en werk samen met hen aan oplossingen.¹⁹

3. Ontwikkel een doordacht lokaal speelruimtebeleid

3a. Ontwikkel een samenhangend speelruimtebeleid op basis van analyse van bestaande plekken en verbindingen. Zorg voor een doordachte planning en visie, met aandacht voor diversiteit, evaluatie en verankering.

- **Werk aan speelruimtebeleid vanuit het idee van een kindweefsel.**²⁰ Een kindweefsel is een netwerk dat alle informele en formele (speel)plekken voor kinderen omvat, en de routes die deze plekken verbinden. Maak op basis van een analyse van bestaande plekken en verbindingen een gewenst weefsel op, met visie en acties over de inplanting, de schaalgrootte, de bereikbaarheid en de zonering en inrichting van de plekken die voor kinderen van belang zijn. Zorg daarbij voor veilige en aantrekkelijke verbindingen tussen plekken die ook door kinderen zelfstandig te gebruiken zijn.

¹⁸ Zie project It takes a child to raise a village: <https://sites.google.com/view/a-child-to-raise-a-village/homepage>

¹⁹ Zie bijvoorbeeld de tool Buurtspelers: <https://k-s.be/spelen-en-vrije-tijd/spelen/buurtspelers-spelen-dicht-bij-huis-tool/>

²⁰ Zie het Handboek Kindweefsel van Kind & Samenleving, 2025 (<https://k-s.be/ruimte-omgeving/speel-en-tienersweefsel/handboek-kindweefsel/>).

- **Leg de focus op een divers aanbod van speelruimte.** Diverse groepen kinderen hebben nood aan diverse soorten speelkansen en kinderen wisselen hun spel graag af om het boeiend te houden. Een kwalitatief kindweefsel zorgt niet alleen voor een weefsel van met elkaar verbonden plekken van diverse schaal-grootte, maar zorgt er ook voor dat die plekken diverse spelvormen en diverse doelgroepen ondersteunen. Datzelfde geldt ook voor de inrichting van plekken.
- **Evalueer en stuur indien nodig bij.** Wie gebruikt de publieke ruimte en specifieke terreinen nu echt, en wie speelt duidelijk nog altijd niet buiten? Hoe kan daaraan tegemoet gekomen worden? Ook succesvolle, druk bespeelde ruimtes mogen onder de loep genomen worden: ze hebben de speelkansen in de wijk vergroot, maar wie zijn de kinderen die er geen gebruik van maken, hoe komt dat en zijn er voor hen alternatieven in de wijk?
- **Veranker een doordacht speelruimtebeleid in het gemeentelijke beleidsinstrumentarium:** beleidsvisie, gemeentelijk meerjarenplan, beleidsplan ruimte, mobiliteitsvisie... Neem vuistregels zoals 8-80-800 ook op in principes voor woonontwikkelingen.²¹

3b. Zorg voor grote, duidelijke en propere plekken om te spelen. Geef kinderen een houvast op belangrijke (speel)plekken.

- **Zet in op grote, centraal gelegen plekken** waar je kan spelen. De plekken waar je vanzelf voorbij komt, die iedereen kent, waar voorzieningen rond liggen: dat zijn, zeker als ze voldoende ruimte bieden, de succesvolle plekken in een wijk, ook voor kinderen en hun spel.
- **Maak duidelijk dat een plek (ook) een speelplek is.** Een plek die zichtbaar bedoeld of óók bedoeld is om te spelen, geeft kinderen duidelijkheid: ze hoeven zich niet af te vragen 'of het eigenlijk wel mag'.
- **Zorg voor een volgehouden onderhoud en beheer** van speel- en sportruimte. Een gebrek aan onderhoud van speeltoestellen en van bespeelde ruimtes in het algemeen maakt plekken zeer onaantrekkelijk voor kinderen: omdat ze objectief minder leuk worden – de schommel is kapot – en omdat ze tonen dat de plek of de wijk blijkbaar weinig aandacht krijgt van het beleid en dat buitenspelen zeker geen prioriteit is.

3c. Streef naar integratie van diverse soorten ruimtes en speelkansen.

- **Werk aan een publieke ruimte en een sociaal klimaat die inclusiever zijn voor alle groepen kinderen.** Als we bijvoorbeeld weten dat de drempel om buiten te spelen hoger ligt voor meisjes en als we weten dat ze weinig naar sportzones trekken, dan moet een buitenspeelbeleid daar ook echt op inspelen. Extra sportveldjes voorzien is enerzijds vaak een succes, want ze trekken veel kinderen aan; anderzijds trekken ze bepaalde kinderen helemaal niét aan – ook jongens die liever iets anders doen dan voetballen – en bieden ze voor hen dus ook geen meerwaarde.
- **Onderzoek hoe een speel- of sportruimte kan geïntegreerd worden in een bredere publieke ruimte** voor verschillende generaties. Speelruimtes kunnen polyvalent zijn, zowel qua programmering als qua doelgroepen en leeftijd. Een voetbalveld kan zeer veel ruimte innemen, maar hoe meer het is ingericht als 'echt' voetbalveld, hoe meer één soort spel en zo waarschijnlijk één specifiek publiek zal aantrekken. Grote ruimtes kunnen onderverdeeld worden in verschillende zones die ook heel verschillende speelmogelijkheden kunnen aanbieden.
- **Wend zonering in grotere ruimtes op verschillende manieren aan met oog voor de draagkracht en de intensiteit** waarmee een plek bespeeld zal worden. Op druk bespeelde plekken dienen zones om groepen uit elkaar te houden en is buffering op zijn plaats tussen zones die op heel verschillende manieren gebruikt worden. Op minder druk bespeelde plekken geven zones ook een eigen plek aan verschillende soorten spel of verschillende gebruikers, maar door de grenzen ertussen open te laten, geven ze de kans om vlot van zone te verwisselen (van het speelpleintje naar het basketbalveldje).
- **Zorg voor mogelijkheden voor kinderen om de ruimte in hun spel mee vorm te geven of zich toe te eigenen.** Verschillende soorten ruimten kunnen verschillende soorten spel stimuleren. Dat constructiespel en fantatiespel maar beperkt werd geobserveerd in het buitenspeelonderzoek, heeft ook te maken met beperkte voorzieningen daarvoor: hoezeer recreatieve zones ook op spelen gericht mogen zijn, er is voor kinderen vaak weinig voorhanden om actief met een ruimte aan de slag te gaan. We zagen wel spel met water (bij fontein) en zand (op speelterreinen), maar losse materialen (loose parts) zouden op recreatieve

²¹ Zie de vuistregels 8-80-800 (<https://k-s.be/ruimte-omgeving/speel-en-tienersweefsel/8-80-800-drie-vuistregels-voor-een-sterk-speelweefselbeleid/>)

zones zoals speelterreinen eigenlijk vanzelfsprekend aanwezig moeten zijn. Hoe meer de omgeving ook door kinderen zelf 'in te richten' of aan te passen is, hoe meer ze ook tot fantasiespel zal prikkelen.²²

3d. Maak van de straat een betere speelruimte

Naast ruimtes die vooral bedoeld zijn om er te spelen of zich te ontspannen, verdient ook de gewone straat alle aandacht. Het belang van de straat voor kinderen van alle leeftijden komt ook uit dit onderzoek opnieuw naar voren. Dat is des te meer het geval in wijken zonder grote publieke ruimtes. Maar ook in een wijk met grotere speelruimtes blijven stoepen en straten van belang: ze geven andere mogelijkheden en niet alle kinderen kunnen op verder weg gelegen speelplekken komen of voelen zich er niet per se thuis. Straatspel is vooral spel op de stoep of rondjes rijden op de straat zelf.

- **Zet in op de stoep als speelplek.** De helft van het spel in straatzones gebeurt op het voetpad. Een smalle stoep met langsgeparkeerde auto's perkt de speelkansen van kinderen dan wel heel erg in. Een brede stoep vergroot letterlijk de speelruimte voor kinderen; zeker voor jongere kinderen die niet ver van huis mogen creëert dat veel meer buitenspeelkansen. Lokale verbredingen van de stoep ter hoogte van wegversmallingen, oversteekplaatsen of kruispunten kunnen voor extra ankerpunten op straatniveau zorgen.
- **Geef straatspel radicaal meer ruimte door straten en pleinen permanent of tijdelijk autovrij te maken.** Het spel op een autovrij (deel van een) plein ligt in het verlengde van het spel op straat, maar biedt dan de gelegenheid voor soorten spel die meer ruimte innemen en waarbij kinderen minder rekening hoeven te houden met de beperkingen die geparkeerde en rijdende auto's met zich meebrengen. Zeker voor jongere kinderen kan dat een enorm verschil maken.
- **Creëer eenvoudig extra speelkansen** met materiaal, patronen op de grond, en straatmeubilair (zitplekken, paaltjes).

3e. Hanteer mobiliteitsbeleid als een basis voor het speelruimtebeleid. Gebruik mobiliteitsingrepen met het oog op zachte weggebruikers om meer ruimte en meer kansen te bieden voor buitenspelen.

Mobiliteit is een niet te onderschatten factor in het stimuleren van buitenspeelkansen. Spelen in de publieke ruimte is onlosmakelijk verbonden met mobiliteit. Het spelen zelf is vaak bewegen en zich verplaatsen door de wijk, maar die verplaatsingen zijn ook onontbeerlijk voor alle spel dat zich niet vlak voor het huis afspeelt. Als vuistregel kan gelden dat een 8-jarige zich autonoom zou moeten kunnen verplaatsen tussen (speel)plekken voor kinderen.²³

De ruimte die geparkeerde en vooral rijdende auto's innemen en de inperkingen en bezorgdheden die dat met zich meebrengt, beïnvloeden de speelmogelijkheden in een wijk rechtstreeks.

Uit een onderzoek over het circulatieplan in Leuven bleek althans in de onderzochte centrumstraten dat na de invoering van het plan niet alleen het aantal voetgangers was gestegen, maar ook dat kinderen van hun ouders meer zelfstandig op pad mochten. De onderzoekers zagen een jaar na invoering van het plan 10 tot 20 procent meer verplaatsingen van kinderen zonder begeleiding van een volwassene. De stijging is in alle straten zichtbaar, ook die waar nog steeds gemotoriseerd verkeer rijdt, maar ze is het meest uitgesproken in autovrije straten.²⁴

Circulatieplannen kunnen dus een groot effect hebben, ook zonder dat straten daarbij heraangelegd hoeven te worden.

²² Zie b.v. <https://loosepartsplay.be/blog/>

²³ Zie de vuistregels 8-80-800 (<https://k-s.be/ruimte-omgeving/speel-en-tienerweefsel/8-80-800-drie-vuistregels-voor-een-sterk-speelweefselbeleid/>)

²⁴ Zie <https://test.vectris.be/2024/04/04/voetgangersonderzoek-leuven/>

4. Versterk een ondersteunende sociale omgeving voor buitenspelen in de buurt door te investeren in mensen.

Het sociale klimaat in een wijk, sociale cohesie en sociale onveiligheid kunnen echt bepalend zijn voor het willen en mogen buiten spelen van kinderen. Als kinderen zich op bepaalde plekken of in heel hun buurt niet veilig voelen, kan dat een reden zijn om echt niet meer buiten te gaan.²⁵

Het is daarom cruciaal om in het lokale buitenspeelbeleid de aangelegde plekken en voorzieningen ook te ondersteunen met mensen die het sociale klimaat en het buitenspeelklimaat mee kunnen sturen.

4a. Zet in op zachte vormen van begeleiding.

Spel is het terrein van kinderen zelf. Het zelf kunnen vormgeven van het spel, samen met andere kinderen en zonder 'leiding' van volwassenen, is een van de grote kwaliteiten van spelen in de woonomgeving. Tegelijk kan ondersteuning door activiteiten, evenementen en terughoudende vormen van begeleiding door jeugd- en buurtwerkers het verschil maken voor kinderen. De aanwezigheid en activiteit van jeugdwerkers of volwassenen kan het spelen in de wijk ondersteunen en inclusiever maken, voor meer doelgroepen van kinderen, met meer soorten spel.

4b. Investeer in buurtwerk om vorm te geven aan de soms wankel evenwicht tussen diverse doelgroepen.

Een buurtwerker kan op een heel andere en meer flexibele manier invloed hebben op wie er op een plein komt (spelen) dan de aanwezigheid van toestellen of voorzieningen. Dat betekent investeren in mensen die het spelen en het gebruik van plekken en voorzieningen opvolgen en mee vorm geven, die aanwezig en aanspreekbaar zijn, en die de uitstraling van een nieuwe of bestaande plek sturen in de richting van een meer inclusieve ruimte. Een buurtwerking kan inspelen op de dynamiek, de atmosfeer, de energie van een plek, juist door duidelijk te maken dat er plaats is voor diverse groepen, en diverse groepen kinderen. Uitdrukkelijk ook een plek en een 'tijdslot' voorzien voor kinderen die anders weggedrukt worden, opent een andere dynamiek.

4c. Verrijk plekken door (los) materiaal uit te lenen.

Het uitlenen van speelmateriaal kan een dubbele winst opleveren. De aanwezigheid van verantwoordelijken, het uitlenen zelf en de opvolging ervan geven een sociale controle die veiligheid biedt en kinderen en ouders over de streep kan trekken. Het aangeboden materiaal kan aanleiding geven tot nieuwe vormen van spel en speldynamieken, tot het spelen met loose parts en tot meer kansen op constructie- en fantasiespel.

4d. Leer kinderen hun buurt kennen door georganiseerde activiteiten.

Tijdens activiteiten met een buurtwerking of jeugdwerk in de publieke ruimte kunnen kinderen de speel-mogelijkheden in hun buurt leren kennen: op het moment zelf, maar ook nadien, wanneer ze zonder begeleiding de wijk ingaan. Het behoorlijk grote aandeel kinderen die we zagen spelen in de publieke ruimte in georganiseerd verband, maakte spelen in de wijken zichtbaarder.

4e. Stimuleer ontmoeting door evenementen te organiseren.

Buurtfeesten, leefstraten, speelstraten of sociaal-artistieke wijkprojecten kunnen de ontmoeting tussen jong en oud en diverse bevolkingsgroepen een extra stimulans geven. De enige straatzone die bij de drukst bespeelde zones was in ons onderzoek, was de tijdelijke zomerstraat in de Maritiemwijk waar niet alleen het autoverkeer geband werd, maar ook allerlei activiteiten werden georganiseerd – wat extra speelkameraden betekende.

4f. Betrek de relevante actoren in de buurt.

Scholen, ouders en betrokken buurtbewoners, buurtcomités, jeugd(welzijns)werk enzovoort zijn vaak de partners bij uitstek om binnen buurten te werken aan sociale cohesie en een klimaat waar buitenspelen vanzelfsprekend(er) kan worden.²⁶

5. Maak speelkansen inclusiever door te werken aan knelpunten in de buurt

Bekijk waar en voor welke groepen een buitenspeelbeleid echt een grote meerwaarde kan betekenen en richt de inspanningen prioritair op die plekken of types ruimtes en op die doelgroepen. Dat kan bijvoorbeeld gaan over kleuters of tieners, of over een verwaarloosde site met potentie. Vanuit het buitenspeelonderzoek zijn twee voor de hand liggende prioriteiten alvast het werken aan speelkansen in zeer stedelijke wijken en het nauwgezet inspelen op de noden van (iets oudere) meisjes.

5a. Verleen prioriteit aan de dichtbevolkte en dichtbebouwde stedelijke wijken.

De dichtheid aan inwoners en bebouwing is in de stedelijke wijken amper vergelijkbaar met de situatie in de meer residentiële wijken, waar huis en tuin én stoep, straat en publieke ruimtes doorgaans veel ruimer zijn bemeten en meer speelkansen bieden. In de stedelijke wijken worden de weinige hotspots in een dichtbebouwde wijk al snel te druk, en ze vallen vaak ten prooi aan claimgedrag, dat heel veel te maken heeft met de schaarste aan plekken. Daar zijn met name jonge kinderen en meisjes vaak de dupe van. Onderstaande aanbevelingen zijn toepasbaar op alle wijken, maar zijn in dichte stedelijke wijken extra van belang.

- **Creëer ruimte via mobiliteitsingrepen.** Nieuwe wijkcirculatieplannen bieden daar mogelijkheden toe: het knippen van straten biedt nieuwe ankerpunten en op (voormalige) kruispunten kunnen dan pleintjes worden gecreëerd. Smallere rijstroken voor het autoverkeer en eenrichtingsstraten bieden kansen om de voor kinderen zo belangrijke stoepen te verbreden.
- **Zet bij nieuwe ontwikkelingen in op buurtgerichte ruimte.** Een binnenplein in een nieuw woonproject heeft een semiprivaat karakter. Een op de buurt gerichte ruimte, aan de rand van de nieuwe woningen – maar tevens gericht op het woonweefsel rondom – zal een duidelijker publiek karakter hebben.
- **Maak radicale keuzes rond schoolomgevingen.** Hier spelen zowel mobiliteit als publieke ruimte: de schoolomgeving verdient een inrichting als stedelijk plein.
- **Maak het aanvragen en organiseren van speelstraten laagdrempelig.** Waarom ook geen speelstraten buiten de zomervakantie?
- **Benut de mogelijkheden van tijdelijke inrichtingen** en ondersteun de invulling daarvan via projectoepenen. Het tussentijds creëren van tijdelijke speelruimte in afwachting van een omvangrijk bouwproject betekent vanuit het perspectief van kinderen een lange periode van extra mogelijkheden.
- **Breng spelen in de stad** met stedelijk jeugdwerk, mobiele speelpleinwerkingen en tijdelijke bouwspeelterreinen. Voorzie daarbij de kans en de tijd om te groeien en een band met de buurt op te bouwen.
- **Schoolspeelplaatsen** die aan het openbare domein grenzen en hun ruimte openstellen in de vakanties, bieden een extra grote meerwaarde in dense stedelijke omgevingen.

²⁶ Kind & Samenleving (2023), Ondersteun het buitenspelen: inspiratiegids voor lokale besturen. <https://indd.adobe.com/view/c34f7dd8-cd62-4829-8f37-052a5a9b1fc8>

5b. Geef in het lokale buitenspelbeleid uitdrukkelijk aandacht aan de ondersteuning van meisjes.

Dat meisjes, en zeker de iets oudere meisjes, minder buitenspelen dan jongens in de publieke ruimte van de woonomgeving, blijkt opnieuw duidelijk uit dit onderzoek.

- Creëer gevarieerde speel- en ontmoetingsruimte waarin iedereen zich welkom en veilig voelt: dat is waar meisjes allereerst naar vragen.²⁷ Dat zijn geen specifieke meisjesplekken: het gaat juist om geïntegreerde plekken die divers spel mogelijk maken en tegemoetkomen aan de noden van diverse doelgroepen.
- **Ontwerp speelplekken waar je vlot kunt afwisselen tussen diverse soorten spel:** meisjes wisselen in hun spel vaak af tussen avontuur en ontmoeting. Spel op wieltjes, explorerend bewegen, constructiespel en fantasiespel zijn vormen van spel die meisjes en jongens even aantrekkelijk vinden.
- **Focus daarbij in het bijzonder op de iets oudere meisjes** om hen te stimuleren om buiten te komen en te spelen. Die groep valt op dit moment het meeste uit de boot. Een belangrijke leeftijdsgroep, want net dan ontwikkelen kinderen heel wat meer zelfstandigheid.
- Baseer het plannen en inrichten van publieke ruimte in het algemeen, maar ook van speelruimte, op basis van bouwstenen voor een genderinclusieve publieke ruimte.²⁸
- **Betrek meisjes uitdrukkelijk in participatie** over publieke ruimte. Organiseer die participatie zo dat meisjes en jongens in gelijke mate aan bod komen.
- **Faciliteer met jeugd(welzijns)werk of buurtwerk speelmomenten** en leid de meisjes naar pleintjes, parken én sportzones. Dat maakt onderling afspreken makkelijker en het leert kinderen (speel)ruimtes kennen waar ze op hun eentje niet kunnen of mogen komen.

8.3 Beleidsgericht onderzoek

Voer en stimuleer beleidsgericht onderzoek over buitenspelen in Vlaanderen en Brussel om het Vlaamse en lokale buitenspelbeleid doelgericht te ondersteunen en te versterken.

Het buitenspeelonderzoek toont feitelijke evoluties en trends in het buitenspelen en legt knelpunten bloot, maar het roept ook heel wat vragen op. Er is meer gericht onderzoek nodig om een beter begrip van de achteruitgang in het buitenspelen te krijgen en zo het beleid met kennis te ondersteunen.

1. Herhaal én verbreed onderzoek over de feitelijke toestand van het buitenspelen.

Dat we met cijfers kunnen aantonen dat het buitenspelen in Vlaanderen erop achteruitgaat, kan enkel omdat eenzelfde onderzoek doorheen de tijd meerdere keren herhaald wordt. Alleen zo zijn uitspraken over evoluties ook hard te maken. Het gaat bovendien niet enkel over hoeveel gespeeld wordt in het algemeen, maar ook over categorieën kinderen, spelgedrag, soorten ruimtes waarin gespeeld wordt, en andere contextvariabelen. Terwijl observatieonderzoek in de hele publieke ruimte van de woonomgeving van kinderen zeldzaam is, is het herhaalde karakter ervan ook in internationaal opzicht uniek.

Hoewel het onderzoek deze keer sterk is uitgebreid en dus data over meer kinderen en meer wijken oplevert, blijft het buitenspeelonderzoek gekoppeld aan enkel de periode van schoolvakanties (juist omwille van de vergelijkbaarheid met de vorige edities). Een dergelijk onderzoek zou zeker ook zinvol zijn tijdens de schoolperiodes, die een ander soort (evoluties in) buitenspeelgedrag kunnen laten zien.

²⁷ Miedema, S. (2020), Meisjes en de publieke ruimte. Mechelen: Kind & Samenleving.

²⁸ Cuypers, L. Decorte, A. & Saelens, E. (2024). Naar een inclusieve publieke ruimte: 6 bouwstenen en praktische tips voor een publieke ruimte op maat van vrouwen en meisjes. Hogeschool West-Vlaanderen.

Het onderzoek is ook helemaal gericht op snapshotobservaties binnen een welbepaalde zone. We hebben geen idee over hoe kinderen zich doorheen (of buiten) een wijk verplaatsen en hoe ver hun actieradius reikt wanneer ze spelen of zich in hun vrije tijd verplaatsen. We vermoeden dat de autonome actieradius van kinderen doorheen de tijd aanzienlijk is ingekrompen, maar daarover hebben wij geen cijfergegevens en geen herhaald onderzoek dat die aanname ook hard kan maken en kwantificeren.

2. Zoek alternatieven voor onderzoek in wijken waar weinig kinderen spelen.

We hebben in sommige buurten moeten vaststellen dat we zeer weinig kinderen zagen buitenspelen, ook samenge-teld over 10 observatierondes heen. Door de lage absolute aantallen kunnen we met de cijfers uit deze wijken niet heel veel aanvangen. We kunnen zonder meer vaststellen dat er weinig wordt gespeeld, maar wanneer we gaan uitsplitsen naar leeftijd of gender of uitspraken willen doen over spelgedrag, dan spelen toevalsfactoren een te grote rol in wijken waar maar enkele tientallen kinderen werden geobserveerd. Hoe meer het buitenspelen doorheen de tijd achteruit blijft gaan, hoe lastiger het wordt om het buitenspeelonderzoek zoals het steeds is gevoerd, op een betrouwbare manier te herhalen in wijken waar weinig kinderen buiten spelen.

Mogelijk verdient het onderzoek in de toekomst dus een andere aanpak, althans voor wijken waar weinig kinderen spelen.

3. Zet in op gericht kwalitatief onderzoek naar de motivatie om (niet) buiten te spelen.

Het buitenspeelonderzoek is een kwantitatief observatieonderzoek in de dagelijkse woonomgeving. Het wil het feitelijke gedrag in die omgevingen in kaart brengen, en dan zijn observaties geschikter dan onderzoek via bijvoorbeeld vragenlijsten. Maar observatieonderzoek kent ook inherente beperkingen. We moeten observaties nemen voor wat ze zijn. Ze brengen in kaart wat er feitelijk gebeurt en te zien is. Het buitenspeelonderzoek is bij uitstek een beschrijvend onderzoek; we observeren de kinderen die buiten zijn of buitenspelen, wie ze zijn en met hoeveel ze zijn. Daaruit kunnen we iets afleiden over hoeveel kinderen of welke kinderen we niet zien buiten spelen. Maar wat die niet-geobserveerde kinderen dan wél aan het doen zijn, weten we niet. Hoeveel kinderen spelen binnen, spelen in de tuin, zijn op reis, nemen ergens deel aan een zomerkamp of een speelpleinwerking? Over wat die onzichtbare kinderen doen hebben we geen enkele informatie.

Bovendien zien we gedrag en de ruimtelijke context waarin dat gebeurt, maar hebben we het raden naar de redenen die kinderen hebben om al dan niet buiten te spelen, voor die of die plek te kiezen, om dit of dat spel te spelen. Wat kinderen overtuigt of tegenhoudt om buiten te gaan spelen, krijgen we met observaties niet in beeld. Met dit onderzoek kunnen we op een unieke manier een aantal pertinente vaststellingen maken en evoluties in het buitenspelen in kaart brengen, maar het is eigen aan dit soort onderzoek dat het over het waarom van dat alles meer vragen oproept dan dat het antwoorden kan bieden. Daarvoor is gericht kwalitatief onderzoek bij kinderen nodig.

Meer in detail is het ook belangrijk om in beeld krijgen waarom kinderen op een welbepaalde plek gaan spelen (en niet op een mogelijke andere plek). Spelen ze ergens omdat het dichtbij huis is of om een andere praktische reden (onderweg), omdat het nog binnen het gebied ligt waar ze mogen komen, omdat hun vrienden er zijn, omdat het autoverkeer hier geen spelbreker is, omdat ze het een goeie plek vinden met de beste speelkansen, omdat ze er zich goed, veilig, thuis voelen?

4. Voer kwalitatief onderzoek naar de redenen waarom meisjes minder buiten spelen en waarom dat zo sterk geldt voor de iets oudere meisjes.

In onze opeenvolgende buitenspeelonderzoeken stellen we vast dat er duidelijk meer jongens buitenspelen in de publieke ruimte dan meisjes, en dat vooral de oudere meisjes weinig buiten spelen. Dat ligt in lijn met de resultaten uit ander onderzoek.²⁹

Waar heeft deze opmerkelijke daling bij de meisjes vanaf 9 jaar mee te maken? Kwalitatief onderzoek bij meisjes dat zich heel precies op die vraag richt, kan het belang van diverse factoren in beeld brengen. We weten dat meisjes meer eisen stellen aan de ruimtelijke kwaliteit van speelplekken en graag heel divers spel willen kunnen spelen³⁰ Voldoet het aanbod voor hen niet meer (op een leeftijd waarop veel jongens van speelterreinen een beweging maken naar sportterreinen, die doorgaans op voetbal en basketbal zijn gericht)? Verliezen ze interesse in 'buiten zijn' in het algemeen? Voelen meisjes zich vanaf deze leeftijd minder thuis op bepaalde plekken, minder veilig of meer gecontroleerd? Worden ze door hun ouders meer beschermd in de aanloop naar de puberteit en krijgen ze minder toestemming om (verder weg of onbegeleid) buiten te gaan terwijl dit voor jongens anders ligt?

5. Doe specifiek onderzoek bij kinderen die minder of heel weinig buiten spelen.

Het observatieonderzoek brengt logischerwijs alleen de kinderen in beeld die buiten spelen. We kunnen eruit afleiden welke (categorieën) kinderen verhoudingsgewijs minder buiten spelen, maar daar blijft het voor die groep ook bij. We weten niet wat die kinderen dan wél doen; vandaar ook het belang van tijdsbestedingsonderzoek bij kinderen.

Wat houdt kinderen die eerder sporadisch, heel weinig of helemaal niet buiten spelen in de publieke ruimte tegen om dat te doen? Wat zou de kinderen die wel zouden willen buitenspelen, toch die stap doen zetten?

Daarbij kan onderzocht worden waaraan dat in hoofdzaak ligt, al is een samenspel van factoren hier zeker te veronderstellen. De speelruimte is onaantrekkelijk, de favoriete speelplekken zijn onvoldoende zelfstandig te bereiken, het gemotoriseerde verkeer is gevaarlijk of maakt spelen (dichtbij huis) onmogelijk, er zijn te weinig andere kinderen om mee te spelen, kinderen voelen zich niet welkom in hun buurt of zijn bang van bepaalde mensen, ze krijgen geen toelating om buiten te gaan spelen ... In het slechtste geval wil dat ook zeggen dat kinderen niet veel naar buiten gaan om te spelen, maar ook dat ze in het algemeen weinig buiten komen.

Daarbij is het ook cruciaal om een zicht te krijgen op de rol van ouders. Kinderen hebben toelating nodig om buiten te spelen (waar ouderlijke bezorgdheden een grote rol in spelen), maar veel kinderen hebben ook een zetje nodig om echt de deur uit te gaan. Dat hangt onder meer af van het initiatief van ouders en van hoe belangrijk ouders buitenspelen vinden voor hun kind. Kinderen van ouders die buitenspelen 'heel belangrijk' vinden, spelen ook vaker buiten.³¹

6. Koppel kwantitatieve gegevens over buitenspelen aan gegevens over de bredere context waarin kinderen buitenspelen.

Buitenspelen gebeurt in de vrije tijd van kinderen en dus tussen andere activiteiten. Zonder tijdsbestedingsonderzoek bij kinderen weten we niet welk aandeel buitenspelen heeft tussen andere (vrije)tijdsbestedingen van kinderen zoals binnenspelen en schermtijd, georganiseerde vrijetijdsbestedingen, tijd voor schoolwerk enzovoort. Welke andere tijdsbestedingen hangen samen met buitenspelen of concurreren er juist mee? Hoe verschilt dat tussen verschillende categorieën kinderen? En hoe evolueren die verschillende soorten tijd doorheen de tijd en ten opzichte van elkaar?

29 Slot-Heijs, J.J., Balk, L., Lucassen, J.M.H., & Singh, A.S. (2021). Inzicht in buitenspelen: de samenhang tussen kind- en omgevingskenmerken en buitenspeelgedrag. Mulier Instituut. Karsten, L. (2003). Children's use of public space: The gendered world of the playground. *Childhood*, 10(4), 457-473. Helleman, G., Nio, I., & de Vries, S. I. (2023). Playing outdoors: What do children do, where and with whom?. *Journal of Childhood, Education & Society*, 4(3), 322-337.

30 Miedema, S. (2020). Meisjes en de publieke ruimte. Mechelen: Kind & Samenleving. <https://indd.adobe.com/view/0417404b-e8c6-41dd-9ef9-258f38856f07>

31 ten Teije, Tessa, Jorien Slot-Heijs en Amika Singh (2023). Buitenspelen in Nederland. De ontwikkeling tussen 2015 en 2021. Factsheet 2023/26. Mulier Instituut.

Het buitenspelen kan ook meer context krijgen via een gestandaardiseerde vragenlijst zoals *Buitenspelen in Kaart* (BinK) van het Nederlandse Mulier Instituut (2024)³². Dat is een basisvragenlijst voor ouders over buitenspelen op school, in de opvang en in de vrije tijd, met optionele modules over vrijetijdsbesteding, de buurt, houding over buitenspelen, wat kinderen doen tijdens het buitenspelen, en kenmerken van het gezin. De vragenlijst kwam tot stand omdat bleek dat verschillende vragenlijsten (uit verschillende regio's) heel verschillende gegevens over buitenspelen opleverden. Een systematische en gestandaardiseerde afname van een dergelijke vragenlijst is dus van belang. Een hernieuwde versie van de vragenlijst van de Vlaamse jeugdmonitor zou die rol kunnen vervullen – maar dan voor kinderen en tieners zelf – als de afname, verwerking en ontsluiting ook bovenlokaal gecoördineerd wordt.

7. Identificeer succesfactoren met praktijkonderzoek.

Het buitenspeelonderzoek is opgezet als breed beschrijvend onderzoek over een zo groot mogelijk aantal uiteenlopende wijken. Het is niet opgezet om good practices te vinden, en uit de resultaten is er niet zoiets als 'de ideale wijk' of 'een voorbeeldwijk' naar voor gekomen. Er zijn plekken die goed werken, maar de meeste succesvolle plekken zijn vooral bij een bepaalde groep of voor een bepaald type spel succesvol.

Een casegericht onderzoek dat wijken of plekken van veel meer nabij analyseert, is daarvoor aangewezen. Er kan op zoek gegaan worden naar plekken en breder naar woonomgevingen die voor het buitenspelen van kinderen goed werken en een verrijking zijn voor de buitenspeelkansen van (een grotere of meer diverse) groep kinderen: plekken die veel kinderen aantrekken, maar die ook een uiteenlopend of anders minder bereikt publiek aantrekken, die diverse of minder vaak voorkomende soorten spel laten zien. Waardoor komt dat juist? Het kwalitatief observeren van spelgedrag en interacties kan daarbij gekoppeld worden aan het bevragen van kinderen, ouders en andere buurtbewoners en van andere actoren uit buurt of gemeente. Het kan dus gaan om een praktijkgericht onderzoek naar succesfactoren, waarin wijken of plekken die goed werken als speelruimte worden geïdentificeerd en wordt onderzocht welke factoren juist bijdragen tot het succes ervan.

³² <https://www.mulierinstituut.nl/programmas-aanbod/buitenspelen-in-kaart-bink/>

Tot slot

Kinderen zijn elkaars belangrijkste speelaanleiding. Als steeds minder andere kinderen in de buurt spelen, is dat nefast voor het buitenspelen. Vanuit het oogpunt van kinderen is dat de reële uitkomst van de afname in het buitenspelen die we in dit onderzoek hebben beschreven.

Buitenspelen in de buurt speelt zich af midden in de samenleving, maar spelen is wel echt het domein van kinderen zelf, die hun tijd en hun onderlinge spel zelf organiseren en vorm geven, zonder dat een volwassene daarin het voortouw neemt (of zelfs maar in beeld is). Buitenspelen is overwegend buitenspelen met andere kinderen. Kinderen zeggen dat ze zelden naar buiten gaan als ze er alleen zouden moeten spelen. Dan blijven ze liever binnen of spelen ze in de tuin, als die er is. Buiten spelen met andere kinderen geeft meer plezier en meer mogelijkheden, en ook omgaan met de mogelijke uitdagingen die spelen in de publieke ruimte met zich meebrengt, lukt makkelijker als je samen bent met andere kinderen.

In een context waarin steeds minder kinderen buiten spelen, heeft dat een bijzonder belang. Een kind moet niet alleen zélf kunnen, willen, mogen en durven de deur uit gaan om op een gegeven moment ergens in de buurt te gaan spelen: dat geldt óók voor de andere kinderen waarmee het wil spelen. Ook die potentiële speelkameraden moeten hier de tijd en de vrijheid voor krijgen, en het zelf ook graag willen. Dat kan afhangen van de aanmoedigingen of de beperkingen die zij daarvoor krijgen van hun ouders, van hun andere, al dan niet geagendeerde (vrije)tijdsbestedingen, en van de speelkansen van de woonomgeving zelf.

Dit sociale fundament van buitenspelen maakt dat de teloorgang van het buitenspelen niet te herleiden is tot een kwestie van veranderende individuele voorkeuren en keuzes. Het verklaart mee hoe evoluties zichzelf kunnen versterken. Een gebrek aan andere kinderen kan een fundamenteel struikelblok zijn om buiten te gaan spelen. Waar het uiteindelijk om gaat, is om die speelkameraden opnieuw de straat op te krijgen.

Bijlage: 24 wijkfiches

Bijlage: 24 wijkfiches

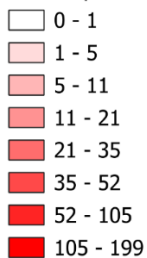
In deze bijlage verzamelden we de belangrijkste gegevens in een fiche per onderzochte wijk. De 7 historische wijken die ook in de onderzoeken van 2008 en 2019 werden opgenomen, staan bovenaan.

Voor elk van de 24 wijken is er

- een korte ruimtelijke omschrijving van de wijk
- een tabel met de belangrijkste cijfergegevens (afgezet tegen gemiddelden en gesitueerd in een rangorde)
- een kaart waarop de zones en zonenummers staan aangegeven
- de belangrijkste bevindingen over speelindex, gender en leeftijd, op welke de plekken in de wijk vooral wordt gespeeld en welk spel dit vooral is
- een kaart die aangeeft hoe druk bespeeld de zones zijn
- een kaart die aangeeft hoe de genderverhouding ligt in de bespeelde zones

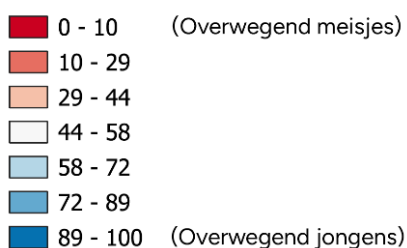
De **kaart met de frequenties** toont voor elke zone **hoeveel spelende kinderen** er werden geobserveerd (volgens absolute aantallen). Daarbij tellen we ook het spel in georganiseerd verband mee. Hoe feller rood de zones is ingekleurd, hoe meer kinderen op de zone spelen. De zones waar geen of slechts één kind werden geobserveerd, zijn wit.

Aantal spelende kinderen incl. georganiseerd spel

De kaart met de **verhouding tussen jongens en meisjes** toont voor elke zone waar meer jongens of net meer meisjes spelen, of waar de genderverdeling quasi gelijk is. Hier tellen we het spel in georganiseerd verband niet mee omdat we ons willen richten op de kinderen die de deur uit gaan en in hun buurt gaan spelen. Een rood ingekleurde zone betekent dat hier vooral meisjes spelen. Een blauwe zone geeft aan dat er voornamelijk jongens spelen. Een witte zone duidt op een ongeveer gelijke verdeling van jongens en meisjes.

Verhouding jongens/meisjes in verhouding tot totaal aantal kinderen

Naast de kleur heeft elke zone ook een bepaalde transparantie, die afhankelijk is van het totaal aantal spelende kinderen. Hoe meer kinderen er in een zone spelen, hoe minder transparant de kleur wordt. Zones waar geen kinderen spelen, zijn niet ingekleurd. Bij minder dan vijf spelende kinderen krijgt de kleur een hoge transparantie, waardoor deze licht zichtbaar is. Wanneer er tien of meer kinderen in een zone spelen, wordt de kleur volledig zichtbaar.

Over de transparante (slechts licht ingekleurde) zones kunnen dus minder duidelijke conclusies gemaakt worden omdat de absolute aantallen kinderen laag liggen.

Seefhoek Antwerpen

Grootstedelijke wijk met vooral 19de-eeuwse woningen, met zeer hoge dichtheid en een sterk gemengde bevolking.

Dit projectgebied is het noordelijke deel van de Antwerpse wijk Seefhoek. Seefhoek is gelegen in het noorden van Antwerpen, binnen de Ring rond Antwerpen. Behalve in het noorden, waar Park Spoor Noord ligt, is de wijk omgeven door dicht stedelijk weefsel.

De Seefhoek wordt getypeerd door een zeer dense bebouwing met 19e-eeuwse rijhuizen. Vele binnengebieden van de bouwblokken zijn volgebouwd en de private buitenruime (tuinen en koeren) is zeer beperkt en vaak niet aanwezig. De huizen zijn vaak opgedeeld in verscheidene appartementen. De wijk bestaat vooral uit straatzones. De overige publieke ruimte is beperkt; er zijn enkele kleine buurtpleintjes, maar geen sportzones of formele speelruimtes.

Ten noorden, aansluitend op de wijk, bevindt zich het stedelijke Park Spoor Noord. Het zuidelijke deel van het park, dat aansluit op de Seefhoek, bevat sportvelden, een speelterreintje en diverse grasvelden en pleinzones. We hebben Park Spoor Noord als apart gebied – een extra ‘wijk’ zonder inwoners – ook in het onderzoek opgenomen wegens de impact van deze grootschalige parkzone op de wijk Seefhoek. In het zuiden sluit de wijk aan op het projectgebied Stuivenbergplein (zie hieronder), dat bestaat uit hoogbouw en een park met speel- en sportzones.

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken(1 = hoogste)
Speelindex	0,133205	0,392112	20
Speelindex inclusief georganiseerd spel	0,13	0,485601	20
Aantal geobserveerde spelende kinderen	69	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	69	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	195	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	73,86%	30,83%	1
Genderscore	35,67	40,91	14
Aantal jonge inwoners in de wijk	518	-	-
Oppervlakte in ha	14	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	4,93	6,95	12
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	0%	59%	23

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

De **speelindex** in de wijk Seefhoek bedraagt 0,13; dat is **de op één na laagste speelindex** van alle wijken. In deze dichtbevolkte wijk werden tijdens de 10 observatierondes maar 69 spelende kinderen geobserveerd, terwijl er 518 kinderen tussen 3 en 14 jaar in de wijk wonen.

We zagen hier geen spel in georganiseerd verband.

We zagen wel degelijk meer kinderen op straat: doorheen de wijk werden ook 195 kinderen geobserveerd die louter onderweg waren. Daarmee is Seefhoek de wijk die veruit het grootste aandeel kinderen onderweg telt: bijna drie op vier. Veel van die kinderen onderweg werden geobserveerd in de Viséstraat die langs Park Spoor Noord loopt (49 kinderen), en op de noord-zuidverbindingen doorheen de wijk.

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

De **genderscore** bedraagt 35,67: mochten er in de wijk evenveel jongens als meisjes wonen, dan zouden we op 100 spelende kinderen 50 jongens en 50 meisjes verwachten bij een genderevenwicht; nu zagen we maar (bijna) 36 meisjes op 100 spelende kinderen.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	3	2	5	40%
6 tot 8	15	4	19	21%
9 tot 11	19	14	33	42%
12 tot 14	9	3	12	25%
totaal	46	23	69	33%

Naar **leeftijd** zien we in Seefhoek we meer 6- tot 8-jarigen en vooral 9- tot 11-jarigen buiten spelen dan we op basis van de demografische leeftijdsverhoudingen zouden verwachten. Er zijn weinig spelende 3- tot 5-jarigen te zien.

		Seefhoek
3 tot 5	Wonen	24%
	Spelen	7%
6 tot 8	Wonen	21%
	Spelen	28%
9 tot 11	Wonen	27%
	Spelen	48%
12 tot 14	Wonen	28%
	Spelen	17%

Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

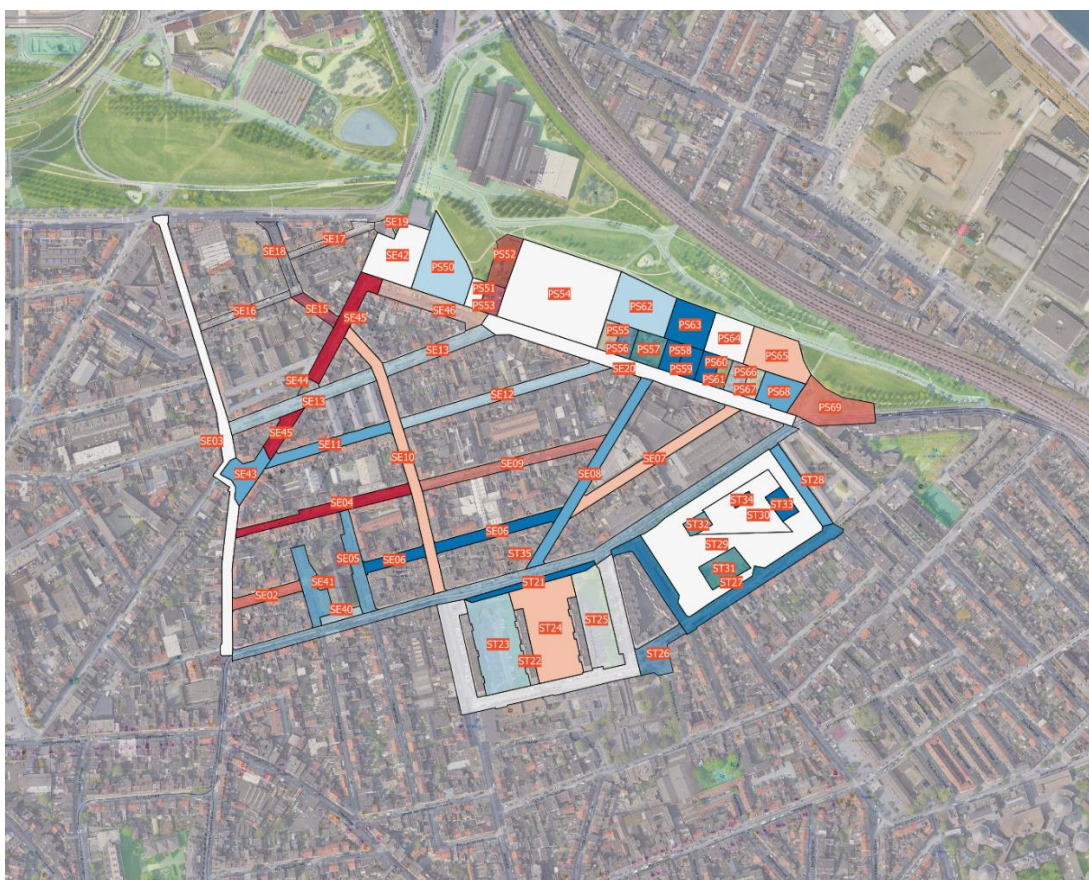
Het spel is in de wijk zeer verspreid: we zagen kinderen spelen in 13 van de 25 zones in de wijk, dat is 52%. Rekening houdend met het lage aantal observaties is dit een zeer hoog cijfer. Dat komt omdat er, behalve enkele pleinen en pleintjes op kruispunten, niet echt plekken in de wijk zijn ingericht als verblijfsplek. De wijk bestaat enkel uit zones met gemengde functie, vooral straatzones, zodat ook het spel zich op die straten bevindt en logischerwijs sterk verspreid is doorheen de wijk. Geen enkele zones in de wijk Seefhoek komt voor in de top 20 van meest bespeelde zones.

Naast rondfietsen of wat rolschaatsen op straten en stoepen zien we in deze wijk **veel spel vlak voor het huis**. De auto helpen wassen en spelen met water, babbelen of een videospelletje spelen in de deuropening, een balspel of spelen met blokjes op de stoep, schoonheidssalon spelen op de dorpel... Het spel gebeurt veel meer op de stoep dan op de straat zelf.

Naast dit verspreide spel in de straatzones zien we ook 19 van de 69 spelende kinderen (27,5%) op de **twee pleinen** SE42 (een verhard plein dat aansluit op Park Spoor Noord) en SE43 (een plein op een kruispunt van enkele straten). Ook hier zien we kinderen vooral rolschaatsen of rondlopen, en babbelen.

Omdat er vooral in straatzones wordt gespeeld, zien we vooral sociaal spel (zoals babbelen), herhaald bewegen (zoals toertjes fietsen) en receptief spel (wat rondkijken). Dat betekent ook dat er weinig intensief bewegingsspel is, net zoals in de andere wijken waar het spel vooral in de straatzones gebeurt.

In het noorden grenst de Seefhoek aan Park Spoor Noord, waar ongeveer evenveel kinderen werden geobserveerd als in de wijken Seefhoek en Stuivenbergplein samen. Het tekort aan bespeelbare publieke ruimte in de Seefhoek zelf doet veel kinderen vanuit deze wijk naar de grotere ruimtes in **Park Spoor Noord** of in het **Stuivenbergpark** trekken. Dat verklaart zeker mee de lage speelindex van de wijk Seefhoek. Desalniettemin is de daling van de speelindex in de Seefhoek sinds 2019 zeer betekenisvol, ook al is er sindsdien in ruimtelijk opzicht weinig veranderd in en rond de wijk. In 2008 bedroeg de speelindex in de Seefhoek 0,52; in 2019 was dit 0,24; in 2024 nog maar 0,13.

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Stuivenbergplein Antwerpen

Grootstedelijke hoogbouwwijk met aanpalend een groot stedelijk park.

De wijk Stuivenbergplein ligt ten zuiden van de hierboven beschreven wijk Seefhoek. De wijk is grotendeels omgeven door de 19^e-eeuwse bebouwing van Antwerpen-Noord. In het noorden, zuiden en westen sluit de sluit de wijk aan bij meer kleinschalige 19^e-eeuwse bebouwing (arbeiderswoningen).

De bebouwing van deze wijk wordt gekenmerkt door vier hoge appartementsgebouwen (6 tot 10 verdiepingen). Er zijn drie gelijkaardige langwerpige gebouwen, met grasvelden en parkeerterreinen tussenin. Een vierde appartementsgebouw ligt aan het Stuivenbergplein. Behalve de Van Kerckhovenstraat in het noorden, een belangrijke as, zijn de straten van lokaal karakter. Er is ook een klein stenig buurtplein.

In het projectgebied ligt het grootschalige Stuivenbergplein, een park met een groen en avontuurlijk speelkarakter. Er zijn enkele speel- en sportruimtes op wijkniveau (speelterrein met speeltoestellen en heuvels, grote voetbalkooi, pannaveldje, basketbalplein, crossparcours...). Het park heeft veel passage. Er zijn zitbanken, er is plaats voor evenementen en er is een hondenloopweide.

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken(1 = hoogste)
Speelindex	0,546053	0,392112	7
Speelindex inclusief georganiseerd spel	0,605263	0,485601	9
Aantal geobserveerde spelende kinderen	184	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	166	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	62	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	25,20%	30,83%	17
Genderscore	48,03	40,91	5
Aantal jonge inwoners in de wijk	304	-	-
Oppervlakte in ha	5	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	33,20	6,95	1
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	91,3%	59%	2

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

De speelindex in de wijk Stuivenbergplein bedraagt 0,55. Er wonen in deze wijk 304 kinderen tussen 3 en 14 jaar; we zagen in de wijk 166 kinderen spelen tijdens onze 10 observatierondes (exclusief spel in georganiseerd verband). Dat is een daling ten opzichte van 2008 (176) en 2019 (0,87). De speelindex blijft in deze wijk relatief hoog ten opzichte van de andere wijken, maar dit komt door de aanwezigheid van het grote Stuivenbergpark, dat deze kleine wijk domineert. Daardoor ligt het aandeel kinderen dat niet speelt maar louter onderweg is, laag (25%).

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

De wijk heeft een genderscore van 48,03: er spelen quasi evenveel meisjes dan jongens, als we corrigeren voor het aantal jongens en meisjes dat in de wijk woont. Dat evenwicht verbergt een merkwaardige tweedeling. Er wonen duidelijk meer jongens dan meisjes (82 versus 51) tussen 3 en 8 jaar in de wijk, maar toch zagen we méér spelende meisjes dan jongens in deze leeftijdscategorie (55%). Ook bij de kinderen van 9 tot 14 jaar wonen er meer jongens dan meisjes in de wijk (93 versus 78), maar in deze leeftijdsgroep is het aandeel meisjes bij de buitenspelende kinderen plots maar 15%. Op de speelterreinen in deze wijk zien we vooral kinderen van 3 tot 8 jaar – meer meisjes – en op de sportvelden vooral kinderen van 9 tot 14, zeer overwegend jongens.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	14	17	31	55%
6 tot 8	39	48	87	55%
9 tot 11	28	6	34	18%
12 tot 14	28	4	32	13%
totaal	109	75	184	41%

Net als in 2019 zijn het de 6- tot 8-jarigen die het spelen in deze wijk domineren: zij maken een kwart uit van de kinderen die in de wijk wonen, maar vormen bijna de helft van de spelende kinderen. In 2019 zagen we nog een groter aandeel 9- tot 11-jarigen (ook toen waren dat vooral jongens).

		Stuivenberg
3 tot 5	Wonen	20%
	Spelen	17%
6 tot 8	Wonen	24%
	Spelen	47%
9 tot 11	Wonen	27%
	Spelen	19%
12 tot 14	Wonen	29%
	Spelen	17%

Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

Kinderen speelden in 10 van de 15 zones in deze wijk.

De meeste kinderen zijn te zien op het gras en de speeltoestellen in het park: 70 kinderen in de groene zone ST29, en 29 kinderen op de avontuurlijke groene zone ST 30 en het speelterrein ST31. De grote groene zone ST29 is de derde meest bespeelde zone uit dit onderzoek (exclusief spelen in georganiseerd verband; op plek 5 indien spel in georganiseerd verband wordt meegerekend).

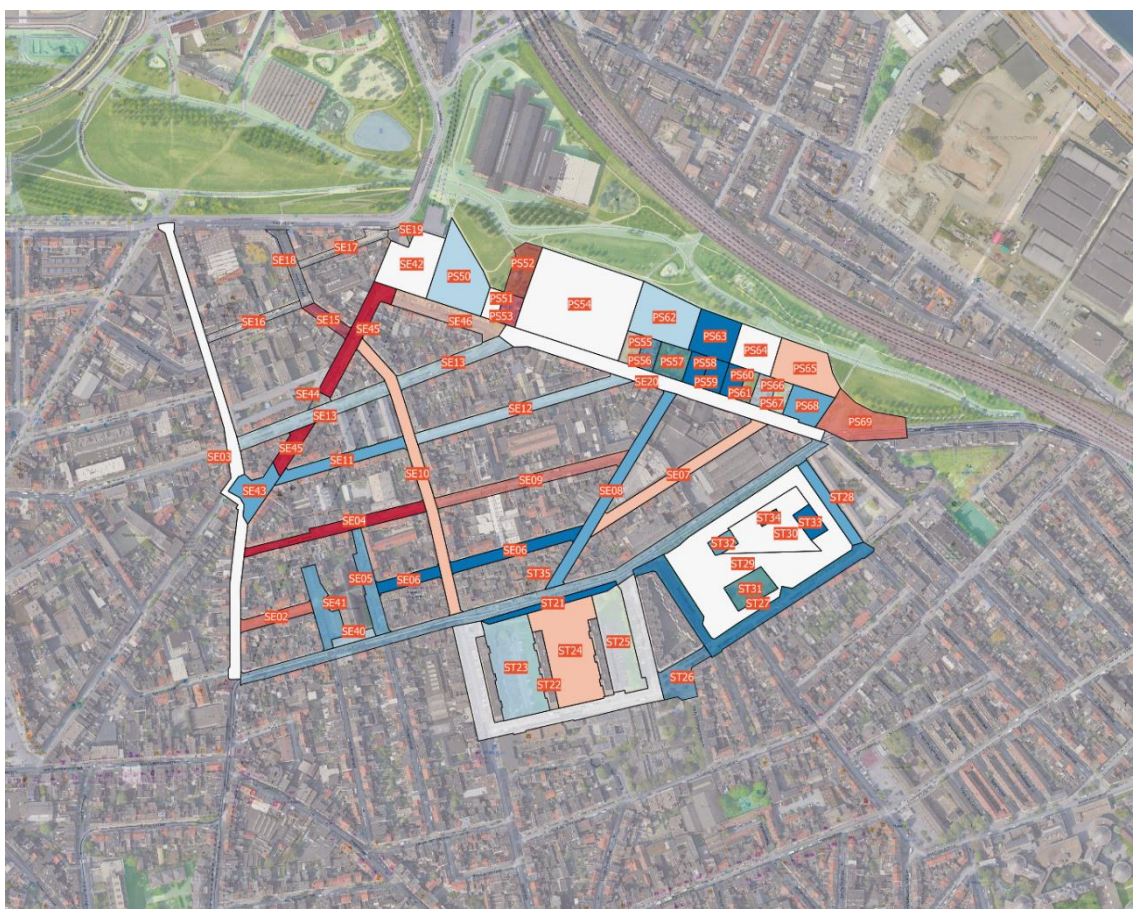
Dit zijn heel overwegend kinderen van onder de 9 jaar. Op het speelterrein zijn geen 12-plussers te zien. Er zijn in deze parkzones méér meisjes dan jongens; het gaat in deze zones heel overwegend over kinderen van 3 tot 8 jaar. Het spel is hier zeer divers: van spelen op speeltoestellen of in het zand over balspel en fietsen tot babbelen of met water gooien naar elkaar.

Daarnaast zien we kinderen op de sportveldjes. 27 kinderen spelen op het grotere voetbalterrein ST33 (bijna allemaal jongens, bijna allemaal 9 tot 14 jaar). In de kleine voetbalkooi ST34 telden we 10 kinderen; hier zien we ook kinderen (jongens) van de jongere leeftijden. Er wordt ook echt vooral gevoetbald; de weinige niet-sportende kinderen kijken eerder toe. De sportende kinderen in deze sportzones zijn alleen jongens; de enige twee meisjes in de sportzones kijken toe bij een partijtje voetbal.

Dat deze wijk gedomineerd wordt door spel op speel- en sportterreinen, zorgt ervoor dat deze wijk goed scoort op bewegingsintensiteit.

Op het middelste grasveld tussen de appartementsblokken (ST24) zagen we 25 spelende kinderen. Kinderen babbelen er, een groter groepje meisjes speelt verstoppertje, andere kinderen steppen. Ook in 2008 en 2019 was dit de drukst bespeelde zone buiten het Stuivenbergpark zelf.

Het buurtpleintje ST26 werd in 2008 nog druk bespeeld (60 kinderen); in 2019 telden we er nog 15 kinderen, in 2024 niemand meer. Meer in het algemeen is het spel in deze wijk bijna helemaal uit de straat- en pleinzones verdwenen.

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Predikherenvelden (Rumst)

Residentiële groene verkaveling met open en halfopen bebouwing.

De wijk Predikherenvelden situeert zich in het noordwesten van de gemeente Rumst, in de deelgemeente Reet. Deze residentiële wijk is duidelijk afgebakend, zodat er haast alleen lokaal verkeer is. De meest straten zijn recht en breed; er zijn meerdere kleine rondpunten met groen en bankjes. De woningen zijn open of halfopen bebouwingen, met voor- en achtertuinen.

Centraal in de wijk is een plein waarrond enkele voorzieningen liggen (school, kinderopvang, gemeenschapscentrum, café). Het grootste deel van het plein is een speelterrein met verschillende speeltoestellen, met aanliggend een grasveld en een geasfalteerd basketterrein. In het noorden is onder meer een bos en een voetbalveld.

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken(1 = hoogste)
Speelindex	0,350427	0,392112	14
Speelindex inclusief georganiseerd spel	0,452991	0,485601	13
Aantal geobserveerde spelende kinderen	53	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	41	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	42	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	44,21%	30,83%	6
Genderscore	28,03	40,91	19
Aantal jonge inwoners in de wijk	117	-	-
Oppervlakte in ha	29	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	1,41	6,95	22
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	86,79%	59%	4

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

De speelindex bedraagt in Predikherenvelden 0,35. Dat is quasi gelijk aan de speelindex in 2008 (0,38). In 2019 was de speelindex een pak hoger: 0,78.

44% van alle geobserveerde kinderen in deze wijk was onderweg.

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

De genderscore ligt met 28,03 bijzonder laag. Als we corrigeren voor de genderverhouding bij de jonge inwoners van de wijk, zien we op 100 spelende kinderen dus maar 28 meisjes spelen. Die lage genderscore hangt samen met het feit dat er zo weinig jonge kinderen in de wijk spelen. Dat er meisjes vanaf de leeftijd van 9 jaar gewoonlijk veel minder buitenspelen dan jongens, toont zich in deze wijk extra duidelijk. Er werden in deze wijk géén spelende meisjes van ouder dan 12 geobserveerd.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	0	1	1	100%
6 tot 8	1	6	7	86%
9 tot 11	22	9	31	29%
12 tot 14	14	0	14	0%
totaal	37	16	53	22%

In de wijk wonen niet zoveel jonge kinderen. Maar in het buitenspelen zijn zij bijna afwezig. Ook voor de groep 6- tot 8-jarigen, gewoonlijk de buitenspeelleeftijd bij uitstek, ligt het aandeel spelende kinderen lager

dan het aandeel kinderen dat in deze wijk woont. Voor de jongste kinderen zijn in de wijk niet echt voorzieningen. Het zijn in zeer grote mate de 9- tot 11-jarigen die in de wijk buiten spelen, en zij doen dit vooral op het centrale (sport)plein in de wijk, dat ook echt op hun leeftijd is afgestemd.

		Predikheren
3 tot 5	Wonen	21%
	Spelen	2%
6 tot 8	Wonen	18%
	Spelen	14%
9 tot 11	Wonen	32%
	Spelen	58%
12 tot 14	Wonen	29%
	Spelen	26%

Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

In deze wijk zijn weinig kinderen geobserveerd, en zij speelden slechts in 5 van de 28 zones.

Van de 53 spelende kinderen spelen er 45 (dit is 85%) op de centrale speel- en sportzone RP01. Deze zone staat, ondanks de lage aantallen spelende kinderen in de wijk, op plaats 12 in de meest bespeelde zones uit het onderzoek (op plaats 13 zonder spel in georganiseerd verband). 12 kinderen spelen hier in georganiseerd verband (een variant van zakdoekje leggen); maar vooral spelen kinderen basketbal (21 kinderen: allemaal jongens). Bijna allemaal zijn dit kinderen van 9 jaar en ouder; bijna allen spelen ze op het basketveld, minder op de graszone met speeltoestellen. Hierdoor is het regelspel dominant in de wijk (aandeel van 60%) en - behoort Predikherenvelden tot de wijken met de hoogste bewegingsscores (zie 4.10).

Het verschil met 2019 is opmerkelijk. Weliswaar was het centrale plein ook dominant met 62% van de geobserveerde kinderen (nu 85%), maar er werden in de meeste zones van de wijk nog kinderen geobserveerd. Nu is dat in maar vier zones naast het centrale plein. Bovendien was Predikherenvelden in 2019 de enige wijk met een genderscore van boven de 50. Nu reflecteert de genderscore van 28 het typische spel van de oudste leeftijdsgroepen die in deze wijk het grootste aandeel hebben, en het feit dat er zoveel basketbal gespeeld wordt. Tegelijk dient opgemerkt dat deze wijk in 2008 de laagste speelindex van de 7 wijken haalde en dat er toen op het centrale plein slechts 12 spelende kinderen werden geobserveerd.

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Terhagen (Rumst)

Verstedelijkt buitengebied, tuinwijk als woonkern nabij oude industrie.

De wijk Terhagen is het zuidelijke deel van de dorpskern van Terhagen, een deelgemeente van Rumst, gelegen aan de Rupel en tussen industriegebieden en voormalige kleiputten.

De wijk bestaat vooral uit straten met lokale verkeersfunctie met een klassiek profiel en langsparkeren.

De wijk is een vrij klassieke tuinwijk. De meeste huizen hebben een tuin en een voortuin. In het westelijke deel van de wijk bevinden zich twee appartementsgebouwen met een parkeerzone ertussen. Hiernaast ligt een vrij grote parkzone met voetbalgoals en bosjes.

Langs de Rupel ligt een opgehoogde dijk die als recreatieve fiets-as dient. In het oosten ligt een sporthal met sportvelden en een speelterrein.

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken(1 = hoogste)
Speelindex	0,415663	0,392112	11
Speelindex inclusief georganiseerd spel	0,746988	0,485601	3
Aantal geobserveerde spelende kinderen	124	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	69	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	36	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	22,5%	30,83%	18
Genderscore	30,42	40,91	16
Aantal jonge inwoners in de wijk	166	-	-
Oppervlakte in ha	18	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	3,83	6,95	14
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	96,77%	59%	1

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

De speelindex bedraagt in Terhagen 0,42. Dat is een duidelijke daling ten opzichte van 2008 (0,71) en 2019 (0,67). In deze wijk wordt ook veel in georganiseerd verband gespeeld bij de sporthal. Ook met dit spel meegerekend daalt de speelindex duidelijk (van 1,71 (2008) en 1,20 (2019) naar 0,75).

22,5% van de geobserveerde kinderen was louter onderweg.

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

De genderscore bedraagt slechts 30,42. In de categorie 9 tot 11 jaar werd maar één spelend meisje geobserveerd. Het grote aandeel georganiseerd spelen (voetbalkampjes) op het sportterrein in de wijk haalt de genderscore naar beneden.

Het aandeel spelende 6- tot 8-jarigen is in deze wijk bijna dubbel zo groot als op basis van de demografische leeftijdsverdeling verwacht kan worden.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	11	5	16	31%
6 tot 8	27	19	46	41%
9 tot 11	26	1	27	4%
12 tot 14	30	5	35	14%
totaal	94	30	124	24%

Verschillen in wonen en spelen

		Terhagen
3 tot 5	Wonen	27%
	Spelen	13%
6 tot 8	Wonen	20%
	Spelen	37%
9 tot 11	Wonen	27%
	Spelen	22%
12 tot 14	Wonen	26%
	Spelen	28%

Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

Er werden in 7 van de 21 zones in deze wijk (33%) spelende kinderen geobserveerd.

60 kinderen – bijna de helft van alle geobserveerde spelende kinderen – spelen op het grote sportterrein RT10 dat bij een sporthal hoort. Hiermee is deze zone de zesde meest bespeelde zone uit het onderzoek. Op deze plek spelen slechts 4 meisjes. 36 van de 60 kinderen (enkel jongens) spelen in georganiseerd verband, in sportkampjes waar telkens voetbal gespeeld wordt. Dit haalt de genderscore in deze wijk (30,42) sterk naar beneden en haalt de score voor bewegingsintensiteit sterk naar omhoog.

Ook een tweede zone staat nog net in de top 10 van de meest bespeelde zones uit het onderzoek: 46 kinderen spelen op het speelterrein RT09, dat aan het sportterrein grenst. Bijna al deze kinderen spelen op de speeltoestellen. Het gaat bijna alleen om kinderen van 3 tot 8 jaar; de meesten zijn 6 tot 8 jaar oud. Op het speelterrein is er ongeveer een genderevenwicht. Opnieuw zijn hier veel kinderen bij die in georganiseerd verband spelen.

12 kinderen spelen in het park in het westen van de wijk; een groep van 8 jongens speelt er een voetbalmatch.

Van alle wijken is dit de wijk met het hoogste aandeel spel in recreatieve ruimtes. In deze wijk werden maar 3 spelende kinderen geobserveerd buiten het sportterrein, het speelterrein en het park. In 2019 was dat nog het geval in 16 van de 21 zones: het spel was toen zeer verspreid.

Door het grote aantal kinderen dat in georganiseerd verband speelt (sportkampjes) en de extreme concentratie van het spel in recreatieve zones, zien we veel regelspel (aandeel van 55%) en heel veel spel met hoge bewegingsintensiteit (61%, dat is het hoogste aandeel van alle wijken, inclusief Park Spoor Noord). Terhagen is de wijk met de hoogste bewegingsscore (zie 4.10) van alle wijken.

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Burcht (Zwijndrecht)

Oude dorpskern met recent stadsvernieuwingsproject (wooninbreiding).

De wijk bevindt zich in het centrum van Burcht (een deelgemeente van Zwijndrecht; sinds 2025 is Zwijndrecht gefusioneerd met Beveren en Kruibeke). Burcht situeert zich ten noordwesten van de stad Antwerpen en is een van oorsprong landelijke, maar sterk verstedelijkte gemeente langs de Schelde.

In de dorpskern, waar ook het kerkplein ligt, en aan de randen van de wijk, zijn voornamelijk rijhuizen te vinden (eengezinswoningen) langs klassiek ingerichte verbinding- en lokale straten. De meeste huizen hebben een private buitenruimte (tuin, koer). Centraal in de woonwijk bevinden zich recente nieuwbouwprojecten, met hedendaagse woontypologieën en een zeer stenige woonfinanciering. Hier is een groot aandeel gemeenschappelijke buitenruimte (een speelterreintje, parkeervoorzieningen, groene ruimte, moestuinen...). De meeste van deze nieuwe woningen hebben nauwelijks of geen private buitenruimte. Langs de Schelde liggen avontuurlijke groene ruimtes, waaronder een speelterrein.

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken (1 = hoogste)
Speelindex	0,633333	0,392112	5
Speelindex inclusief georganiseerd spel	0,633333	0,485601	7
Aantal geobserveerde spelende kinderen	76	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	76	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	78	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	50,65%	30,83%	5
Genderscore	30,08	40,91	18
Aantal jonge inwoners in de wijk	120	-	-
Oppervlakte in ha	10	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	7,60	6,95	7
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	52,63%	59%	13

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

De speelindex bedraagt in Burcht 0,63. Daarmee houdt deze wijk doorheen de tijd goed stand: de speelindex bedroeg 0,67 in 2008, 0,57 in 2019 en is nu dus wat gestegen naar 0,63. Door de algemene afnemende trend in het buitenspelen is deze wijk nu de best scorende van de oorspronkelijke 7 wijken, en heeft ze de vijfde hoogste score bij de 24 wijken. Die vrij hoge score is er ondanks een gebrek aan succesvolle recreatieve zones. 72% van het geobserveerde spel gebeurde in zones met gemengde functies; er wordt gespeeld in doorheen heel de wijk: in 15 van de 22 zones (68%) waren kinderen aan het spelen. Bovendien zien we heel uiteenlopende soorten spel.

We zagen hier geen spel in georganiseerd verband.

50% van de geobserveerde kinderen was louter onderweg. Dat is veel en hangt samen met het feit dat hier weinig recreatieve zones zijn die de observaties in de wijk domineren.

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

De genderscore bedraagt 30,08. Ook in deze wijk zien we hoe het aandeel meisjes vanaf 9 jaar sterk vermindert.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	3	3	6	50%
6 tot 8	23	16	39	41%
9 tot 11	16	4	20	20%
12 tot 14	10	1	11	9%
totaal	52	24	76	32%

Hier spelen verhoudingsgewijs vooral de 6- tot 8-jarigen, en heel weinig kleuters.

		Burcht
3 tot 5	Wonen	28%
	Spelen	8%
6 tot 8	Wonen	25%
	Spelen	52%
9 tot 11	Wonen	25%
	Spelen	26%
12 tot 14	Wonen	22%
	Spelen	14%

Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

In deze wijk is het spel bijzonder sterk verspreid: in 15 van de 22 zones werden spelende kinderen geobserveerd. Eén derde van de kinderen werd wel geobserveerd in de zones ZB19 en ZB20 (speelterrein en avontuurlijk grasland), met zeer divers spel. Verder is het spel gespreid over de straten en pleintjes van de wijk. Het spel is zeer divers: de types spel zijn in deze wijk zeer gespreid verdeeld. In de straten gebeurt het vaak voor het huis. Door die opmerkelijke spreiding staat, ondanks de hoge speelindex, geen enkele zone uit Burcht in de top 20 van de meest bespeelde zones uit het onderzoek.

In 2019 was zone ZB13, het centrale speelpleintje, de drukst bespeelde zone in de wijk (76 kinderen, waaronder 35 in georganiseerd verband), met een aandeel van 65% van de geobserveerde kinderen. Dat was toen over alle wijken heen de zone met het grootste aandeel in een wijk. In 2024 is de situatie compleet anders. Er werden maar 5 kinderen op deze plek geobserveerd. Het speelterrein is volledig op jonge kinderen afgestemd. De kleutergroep, die in deze wijk goed is voor een aandeel van 28% van de jonge inwoners, is bijna afwezig bij de geobserveerde spelende kinderen (8%): we zagen maar 6 kleuters spelen. In 2019 was dat nog helemaal anders: er speelden toen veel méér jonge kinderen dan er verhoudingsgewijs in de wijk woonden, en zij speelden dus vooral op het speelterreintje ZB13.

Het Foort (Temse)

Kleinstedelijke wijk in de historische binnenstad met een wat recenter stadsvernieuwingsproject (wooninbreiding).

De wijk Het Foort situeert zich in het centrum van Temse, nabij de Markt en net ten noorden van de Schelde. Ten oosten van de wijk bevinden zich de spoorweg en de drukke Gewestweg N16.

De wijk is een kleinstedelijke woonwijk met verschillende handelsvoorzieningen, en met een centraal gelegen inbreidingsproject. Er zijn enkele pleinen, zoals de Markt en enkele kleinere buurtpleintjes. De straten in het centrale stadsvernieuwingsproject hebben een woonerf karakter; het parkeren gebeurt voornamelijk gegroepeerd. De meeste overige straten hebben een verouderde, auto-gerichte inrichting met smalle voetpaden. In deze straten bevinden zich rijhuizen, soms met kleine tuin of koer. Er zijn ook enkele appartementsgebouwen. In de inbreiding bevinden zich hoofdzakelijk kleine ééngezinswoningen met tuinen van beperkte omvang.

Midden in de inbreiding ligt een kleine speelruimte met voetbalgoals en kleine speeltoestellen; aansluitend is er een bosje. In de wijk staan veel bordjes 'balspelen verboden'.

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken (1 = hoogste)
Speelindex	0,273469	0,392112	18
Speelindex inclusief georganiseerd spel	0,273469	0,485601	18
Aantal geobserveerde spelende kinderen	67	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	67	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	35	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	34,31%	30,83%	10
Genderscore	45,71	40,91	6
Aantal jonge inwoners in de wijk	245	-	-
Oppervlakte in ha	10	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	6,7	6,95	8
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	43,42%	59%	17

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

De speelindex in Het Foort bedraagt 0,27. Dat is een stijging ten opzichte van 2019, toen de speelindex in deze wijk slechts 0,16 was, de laagste van de 7 wijken. In 2008 bedroeg de speelindex 0,41. Hoe dan ook blijft de speelindex in deze wijk laag, de op drie na laagste van de 21 wijken.

We zagen hier geen spel in georganiseerd verband.

34% van de geobserveerde kinderen was louter onderweg.

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

De genderscore bedraagt 45,71. Dit relatieve evenwicht komt vooral door het grote aandeel spelende meisjes in de kleuterleeftijd, wat opmerkelijk is, aangezien er meer jongens (38) dan meisjes (25) in deze leeftijdscategorie wonen in de wijk. Bij de oudere leeftijdsgroepen zien we zoals vaak weinig meisjes spelen, maar we zien geen enkel meisje tussen 12 en 14 jaar, terwijl er in deze leeftijdscategorie evenveel meisjes als jongens in deze wijk wonen. We dienen hier telkens wel de lage absolute aantallen spelende kinderen in het achterhoofd te houden.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	2	10	12	83%
6 tot 8	10	13	23	57%
9 tot 11	10	4	14	29%
12 tot 14	18	0	18	0%
totaal	40	27	67	40%

Tussen de leeftijden is het spel in deze wijk vrij evenwichtig; zoals in de meeste wijken is het aandeel 6- tot 8-jarigen groter dan te verwachten op basis van het aandeel inwoners tussen 6 en 8. De kleuters zijn dan weer ondervertegenwoordigd; zij zijn vooral op het speelpleintje TF20 te vinden.

		't Foort
3 tot 5	Wonen	26%
	Spelen	18%
6 tot 8	Wonen	27%
	Spelen	34%
9 tot 11	Wonen	24%
	Spelen	21%
12 tot 14	Wonen	23%
	Spelen	27%

Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

Ondanks de lage aantallen kinderen is het spel toch vrij verspreid, over 13 van de 32 zones in de wijk (41%). Dat spel is zeer divers (babbelen, speelvechten, spel op wieltjes, met krijt tekenen, balspel...) en gebeurt ook op straat. In de woonerfstraten in de inbreiding centraal in de wijk wordt wel meer met de bal gespeeld dan op de oudere straten rondom; daar zagen we balspel alleen in een straat die als speelstraat was afgesloten.

29 van de 67 spelende kinderen bevonden zich op het centrale speelterreintje TF20. 8 van hen speelden op een speeltoestel (glijbaan, wipkip, schommel), de meesten op het gras. Daar is het spel divers: wat balspel, rondlopen, babbelen of op de gsm zitten. Bij de jongere kinderen zijn dit bijna alleen meisjes (11 meisjes en 1 jongen tussen 3 en 8 jaar); daarnaast zijn het jongens van 12 tot 14 jaar (babbelen, voetballen).

In het algemeen is het spel in deze wijk eerder passief (babbelen, rondkijken) of matig intensief (zoals wat schommelen, wat rondrijden); Het Foort behoort tot de wijken waar het minst hoogintensieve beweging in het spel werd gezien.

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Pieter Dierckxlaan (Temse)

Sociale woonwijk buiten het centrum, met ontwikkelingen uit verschillende periodes, verschillende woontypes en dichtheden.

De sociale woonwijk aan de P. Dierckxlaan het is een noorwestelijke, meer 'suburbane' uitloper van de dichtere woongebieden rond de kern van Temse. Er zijn verschillende fasen van (sociale) woningbouw te onderscheiden: aan de westzijde woonverkavelingen uit de jaren 1970-1980 met autogericht straatprofiel; aan de oostzijde meer recente woonontwikkelingen (jaren 1990) met appartementen en woonerven. De woningen in de wijk zijn hoofdzakelijk eengezinswoningen met een tuin en een voortuin; langsheen de Dierckxlaan bevinden zich verschillende appartementsgebouwen.

In de wijk zijn meerdere groene zones, en centraal gelegen een ruim trapveld en basketveld en een speelterrein. Ook elders in de wijk zijn nog speeltoestellen in de groene zones en een kleiner speelterrein.

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken(1 = hoogste)
Speelindex	0,385135	0,392112	12
Speelindex inclusief georganiseerd spel	0,385135	0,485601	14
Aantal geobserveerde spelende kinderen	57	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	57	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	24	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	29,63	30,83%	14
Genderscore	27,59	40,91	20
Aantal jonge inwoners in de wijk	148	-	-
Oppervlakte in ha	16	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	3,56	6,95	17
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	61,4%	59%	9

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

De speelindex bedraagt 0,39. Dat is een daling ten opzichte van 2008 (0,70) en 2019 (0,50).

In deze wijk werden slechts 57 spelende kinderen geobserveerd; de absolute aantallen zijn dus zeer laag. Al het spel gebeurde in niet-georganiseerd verband.

We zagen hier geen spel in georganiseerd verband.

Net geen 30% van de geobserveerde kinderen was louter onderweg.

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

De genderscore is 27,59; dat is de op één na laagste genderscore. Ook in 2019 was de genderscore laag; toen was het met 26,23 de laagste van alle wijken. Toen speelden er wel nog meer jongere kinderen buiten: nu zijn het vooral de oudere kinderen die buiten spelen, waardoor een lagere genderscore meer te verwachten is.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	1	4	5	80%
6 tot 8	5	0	5	0%
9 tot 11	10	3	13	23%
12 tot 14	24	10	34	29%
totaal	40	17	57	30%

In deze wijk wonen vooral iets oudere kinderen. Maar vooral zijn het deze kinderen die buiten spelen.

		Dierckxlaan
3 tot 5	Wonen	20%
	Spelen	9%
6 tot 8	Wonen	21%
	Spelen	9%
9 tot 11	Wonen	29%
	Spelen	22%
12 tot 14	Wonen	30%
	Spelen	60%

De jongste leeftijdsgroepen zijn opvallend afwezig in het buitenspelen. Dat geldt zelfs – zeer sterk – voor de 6- tot 8-jarigen, normaal dé buitenspeelleeftijd bij uitstek. Nergens is er een zo groot verschil tussen het aandeel 6- tot 8-jarigen dat in de wijk woont (21% van de inwoners tussen 3 en 14 jaar) en het aandeel van deze leeftijd dat in deze wijk speelt (9% van alle spelende kinderen). Het zijn in deze wijk echt de tieners van 12 tot 14 die we zien buitenspelen. 6 op 10 van de geobserveerde kinderen zijn 12-plussers. Daardoor ligt het aandeel van begeleid spel in deze wijk ook zeer laag (10,5%).

Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

In deze wijk werden slechts 57 kinderen geobserveerd, verspreid over 7 van de 21 zones (33%).

20 van hen bevonden zich in zone TD16, de straatzone die rond een aaneengeschakeld appartementsblok loopt. Dit zijn bijna alleen tieners tussen 12 en 14 die rondwandelen, babbelen, op de gsm kijken, wat voetballen. Ook de braakliggende graszone tussen de appartementsblokken in (TD04) zijn vooral tieners te zien (7 van de 8 kinderen).

In de recreatieve zones TD01 en TD02 werden telkens 11 kinderen geobserveerd. Dat zijn lage aantallen in een wijk waar deze grote zones zo centraal liggen. TD02 is een sportzone met voetbal- en basketbalveld. Alleen jongens (+9) spelen hier. In 2019 werd hier nog de helft van de spelende kinderen geobserveerd; nu is dat dus nog geen 20%. Op het speelterrein TF01 zijn 7 van de 11 spelende kinderen jongens van 9 tot 11 jaar. In 2019 waren hier nog minder kinderen te zien. In het kleine speelterreintje met speeltoestel TD18 werden geen kinderen geobserveerd, net zoals in 2019.

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Stene Baanhof (Oostende)

Recente randstedelijke ruime en groene verkaveling.

Baanhof is een recente groene verkaveling (2011 tot 2022) in de Oostendse deelgemeente Stene. De woningen zijn voornamelijk open of halfopen bebouwing met achtertuinten; er zijn ook aaneengesloten sociale woningen.

De wijk wordt ontsloten door de Baanhofstraat die zich doorheen de wijk slingert. De andere straten hebben woonerfstatus, evenwel zonder woonerfinrichting, en zijn louter bedoeld voor lokaal verkeer. Sommige straten komen uit aan de achterkanten van de huizen. Tussen de woningen- en wegenstructuur liggen grasvelden. In een aantal daarvan zijn beken en wadi's geïntegreerd. In het noorden van de wijk ligt een groen avontuurlijk speelterrein.

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken(1 = hoogste)
Speelindex	0,325103	0,392112	16
Speelindex inclusief georganiseerd spel	0,325103	0,485601	16
Aantal geobserveerde spelende kinderen	79	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	79	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	42	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	34,71%	30,83%	9
Genderscore	41,71	40,91	9
Aantal jonge inwoners in de wijk	243	-	-
Oppervlakte in ha	23	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	3,43	6,95	18
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	51,9%	59%	14

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

De speelindex in Stene Baanhof bedraagt 0,33. Dat is opmerkelijk laag in een nieuwe, ruime wijk waar veel kinderen wonen en waar ze dus ook veel potentiële speelkameraden kunnen ontmoeten.

We zagen hier geen spel in georganiseerd verband.

Bijna 35% van de geobserveerde kinderen was louter onderweg.

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

De genderscore is 41,71. Hier zijn de meisjes in de leeftijdscategorie 3 tot 5 jaar oververtegenwoordigd en zijn zeer weinig meisjes van 12 tot 14 geobserveerd.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	4	9	13	69%
6 tot 8	15	13	28	46%
9 tot 11	11	8	19	42%
12 tot 14	17	2	19	11%
totaal	47	32	79	41%

		Stene
3 tot 5	Wonen	22%
	Spelen	16%
6 tot 8	Wonen	27%
	Spelen	35%
9 tot 11	Wonen	26%
	Spelen	24%
12 tot 14	Wonen	26%
	Spelen	24%

Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

We zagen kinderen spelen in 16 van de 45 zones.

De helft van de spelende kinderen bevindt zich op twee aanliggende zones in de wijk.

De belangrijkste zone in deze wijk is het speelterrein OS08 met speeltoestellen op een zandondergrond. 24 spelende kinderen werden daar geobserveerd (30% van de spelende kinderen). Zoals vaak op speelterreinen zijn dit kleuters (8 kinderen, vooral meisjes) en 6- tot 8-jarigen (12 kinderen, 7 jongens en 5 meisjes). Zij spelen vooral op de speeltoestellen zelf (schommelen, babbelen).

De aanliggende groene ruimte OS07 telt 15 kinderen (9 jongens, 6 meisjes), gespreid over alle leeftijden. Op het grote grasveld staan twee voetbalgoals, en alle hier geobserveerde kinderen zijn er aan het voetballen.

Voorts is het spel in de wijk gespreid; het gaat over fietsen, rolschaatsen, babbelen, op de gsm zitten, rondwandelen, met waterpistolen spelen...

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Snaaskerke (Gistel)

Geïsoleerde kleine dorpskern met verkavelingen rondom.

Het dorp Snaaskerke, deelgemeente van Gistel, ligt geïsoleerd temidden landbouwgebied en naast een industriezone, langs het kanaal Plassendale-Nieuwpoort. De dorpskern kent enkele oudere straten met klassieke inrichting en vooral rijhuizen. Daarnaast bestaat het dorp uit een aantal verkavelingen met enkel lokaal verkeer, en vooral open en halfopen bebouwing. Bijna alle huizen hebben een tuin, die groter is in de meer recente bebouwing.

In het oosten van het dorp loopt van noord naar zuid het regionale fietspad 'Groene 62'. Langs dit fietspad zijn een aantal recreatieve zones aangelegd, waaronder een speelterrein en een buurtplein.

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken(1 = hoogste)
Speelindex	0,563492	0,392112	6
Speelindex inclusief georganiseerd spel	0,563492	0,485601	10
Aantal geobserveerde spelende kinderen	71	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	71	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	42	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	37,17%	30,83%	8
Genderscore	36,84	40,91	13
Aantal jonge inwoners in de wijk	126	-	-
Oppervlakte in ha	27	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	2,63	6,95	19
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	56,34%%	59%	11

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

De speelindex in Snaaskerke bedraagt 0,56.

We zagen hier geen spel in georganiseerd verband.

37% van de geobserveerde kinderen is louter onderweg.

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

De genderscore bedraagt 36,84.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	7	3	10	30%
6 tot 8	8	9	17	53%
9 tot 11	10	7	17	41%
12 tot 14	24	3	27	11%
totaal	49	22	71	31%

Uit de tabel wordt duidelijk dat er in de leeftijdscategorie van 12 tot 14 jaar een ondervertegenwoordiging van meisjes is. In diezelfde leeftijd spelen wél veel jongens buiten (voornamelijk op een basketterrein): er spelen veel meer tieners buiten dan op basis van hun aandeel in de bevolking te verwachten is.

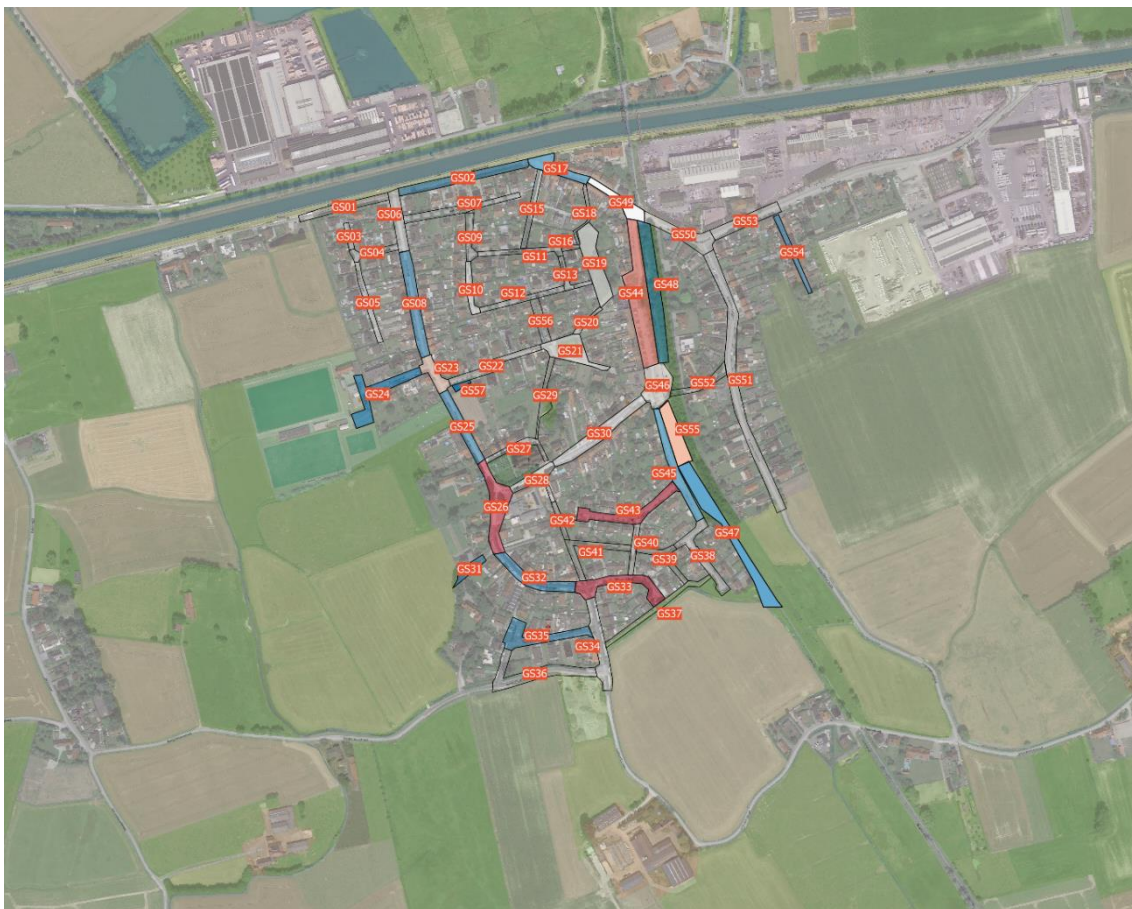
		Snaaskerke
3 tot 5	Wonen	21%
	Spelen	14%
6 tot 8	Wonen	23%
	Spelen	24%
9 tot 11	Wonen	32%
	Spelen	24%
12 tot 14	Wonen	24%
	Spelen	38%

Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

Het spel is verspreid over 13 van de 56 zones: slechts in 23% van alle zones in de wijk zagen we kinderen spelen.

De meeste kinderen zijn te vinden op de groene as die van noord naar zuid langs het dorp loopt: een oude spoorlijn die nu een groen fietspad is waarlangs onder meer een grasveld met verhard basketpleintje (GS47) en een groen speelterrein (GS55) zijn aangelegd. Op het speelterrein speelden 17 kinderen van diverse leeftijden, vooral op de speeltoestellen (schommels, glijbaan, klimtoren). Op het grasveld GS47 situeert het spel zich op het verharde stukje dat als basketterrein is aangelegd; daar spelen 18 kinderen, overwegend tienerjongens.

De overige observaties zijn verspreid over de wijk.

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Waregem Villapark Konijneveld

Ruime verkaveling met open bebouwing.

Het Villapark is een verkaveling tussen de kern van Waregem en de E17. Het projectgebied is het zuidelijke deel hiervan, een verkaveling met zeer overwegend open bebouwing en bijna enkel lokaal verkeer. De percelen zijn ruim met voorerf (met oprit en voortuin) en tuin rondom. De huizen dateren van de jaren vijftig tot de jaren 2010.

Midden in de wijk ligt een klein speelterrein (Konijneveld), bereikbaar via trage wegen. Er is ook een bosje (geboortebos) in het zuidoosten van de wijk.

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken(1 = hoogste)
Speelindex	0,327869	0,392112	15
Speelindex inclusief georganiseerd spel	0,327869	0,485601	15
Aantal geobserveerde spelende kinderen	40	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	40	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	57	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	58,76%	30,83%	4
Genderscore	52,5	40,91	3
Aantal jonge inwoners in de wijk	122	-	-
Oppervlakte in ha	35	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	1,14	6,95	24
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	7,50%	59%	22

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

De speelindex bedraagt 0,33.

We zagen hier geen spel in georganiseerd verband.

59% van de geobserveerde kinderen was louter onderweg.

In deze wijk werden slechts 40 spelende kinderen geobserveerd. De absolute aantallen zijn dus bijzonder laag, waardoor de data met de nodige omzichtigheid moeten worden geïnterpreteerd. Er werden geen spelende kinderen van kleuterleeftijd geobserveerd.

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

De zeer lage absolute aantallen laten weinig conclusies toe. We zagen geen spelende kleuters in de wijk.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	0	0	0	
6 tot 8	8	4	12	33,33%
9 tot 11	1	11	12	92%
12 tot 14	10	6	16	38%
totaal	19	21	40	53%

		Villapark Waregem
3 tot 5	Wonen	16%
	Spelen	0%
6 tot 8	Wonen	24%
	Spelen	30%
9 tot 11	Wonen	30%
	Spelen	30%
12 tot 14	Wonen	30%
	Spelen	40%

Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

We zagen kinderen spelen in 12 van de 26 zones in deze wijk. Gezien de zeer lage aantallen geobserveerde kinderen is dit veel: het spel in de wijk is zeer gespreid.

Er werden in deze wijk over alle observatierondes heen slechts 40 spelende kinderen geobserveerd; dat is gemiddeld slechts vier spelende kinderen per observatieronde. De absolute aantallen zijn dus erg laag, en dat toont zich ook in de aantallen per zone.

Er zijn twee zones waar wat meer kinderen spelen (telkens drie verschillende groepjes):

- 10 kinderen in WV05: een trage weg met grasondergrond die tussen de achtertuinten van huizen loopt in de richting van een speelterreintje. Het gaat om twee groepjes tieners die rondhangen en praten, en een groepje jongere kinderen die achter elkaar aanlopen. Op het speelterreintje zelf (WV19 en WV20) werden slechts drie spelende kinderen gezien
- 9 kinderen in WV28. Dit is een bosjes met grasondergrond, waar enkele keren (door andere kinderen) fantasiespel werd gezien.

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Waregem Nieuwenhove

Dorpskern met verkaveling.

Het dorp Nieuwenhove (deel van Waregem) ligt ten zuidwesten van Waregem (richting Deerlijk en Kortrijk), ten noorden van de E17. Het projectgebied beslaat de oude dorpskern; ten oosten en ten zuiden liggen enkele meer recente verkavelingen. Centraal in de wijk liggen het Sint-Margaretapark met een speelterreintje (met aanliggend parochiekerk en school) en de Sint-Margrietwijk met vooral woningen uit de jaren vijftig; in het westen liggen meer recente verkavelingen. De meeste woningen zijn aansluitend of halfopen en hebben voortuin of voorerf en achtertuin. Er zijn enkele groene buurtpleintjes, waaronder een grasveldje met kleine voetbalgoaltjes.

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken(1 = hoogste)
Speelindex	0,503817	0,392112	9
Speelindex inclusief georganiseerd spel	0,503817	0,485601	11
Aantal geobserveerde spelende kinderen	66	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	66	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	26	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	28,26%	30,83%	15
Genderscore	71,68	40,91	1
Aantal jonge inwoners in de wijk	131	-	-
Oppervlakte in ha	18	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	3,67	6,95	15
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	54,54%	59%	12

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

De speelindex bedraagt 0,50.

We zagen hier geen spel in georganiseerd verband.

28% van de geobserveerde kinderen was louter onderweg.

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

Heel opmerkelijk is dat de genderscore in deze wijk veruit de hoogste is van alle wijken (71,68). Zes op tien geobserveerde kinderen zijn meisjes, terwijl maar een goeie vier op tien kinderen die in de wijk wonen meisjes zijn. De genderscore van 71,68 houdt in dat, mochten er evenveel meisjes als jongens in de wijk hebben gewoond, we 71,68% spelende meisjes hadden gezien, en slechts 28% jongens.

Anders dan in de meeste wijken zijn hier heel wat meer meisjes dan jongens tussen 9 en 11 aan het spelen.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	3	5	8	63%
6 tot 8	7	8	15	53%
9 tot 11	4	14	18	78%
12 tot 14	13	12	25	48%
totaal	27	39	66	59%

Er spelen vooral oudere kinderen in deze wijk, en anders dan in de meeste wijken is de leeftijd van 6 tot 8 jaar hier niét de buitenspeelleeftijd bij uitstek.

		Nieuwenhove
3 tot 5	Wonen	15%
	Spelen	12%
6 tot 8	Wonen	30%
	Spelen	23%
9 tot 11	Wonen	32%
	Spelen	27%
12 tot 14	Wonen	24%
	Spelen	38%

Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

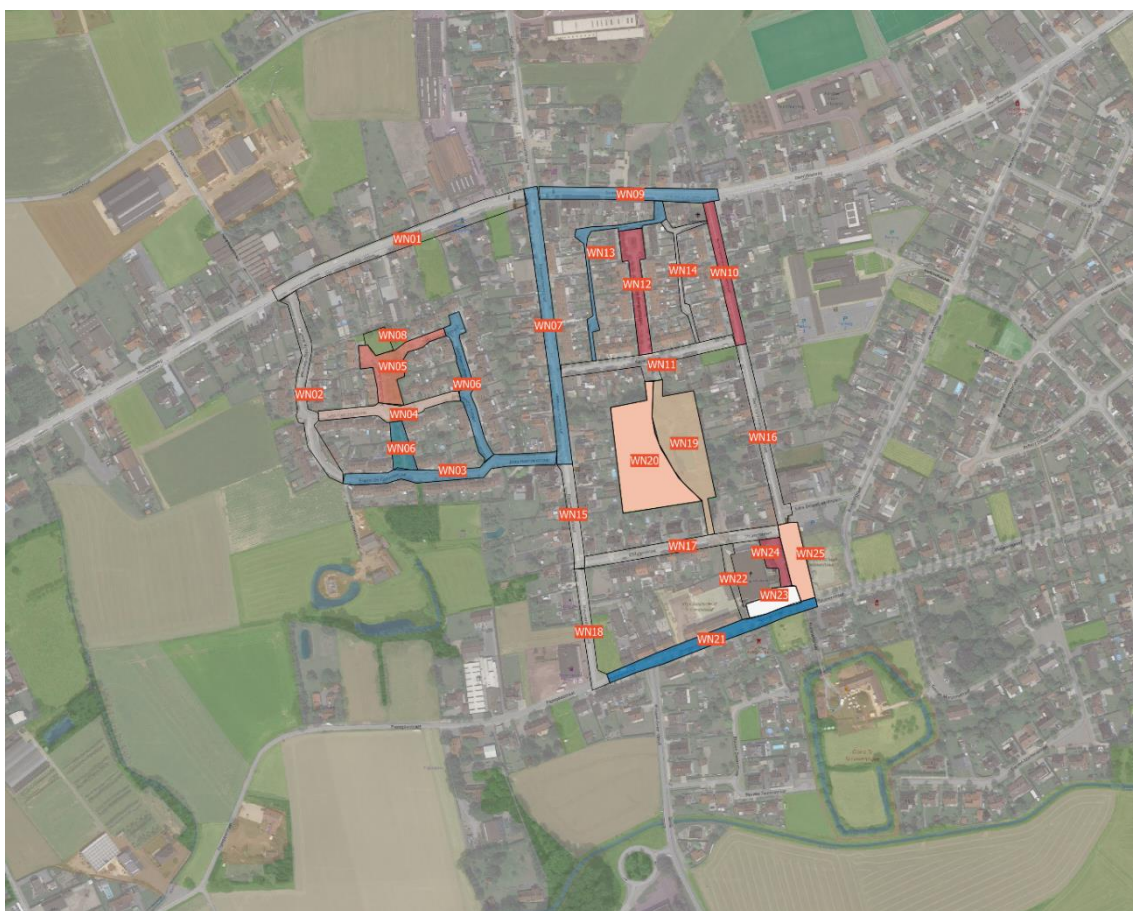
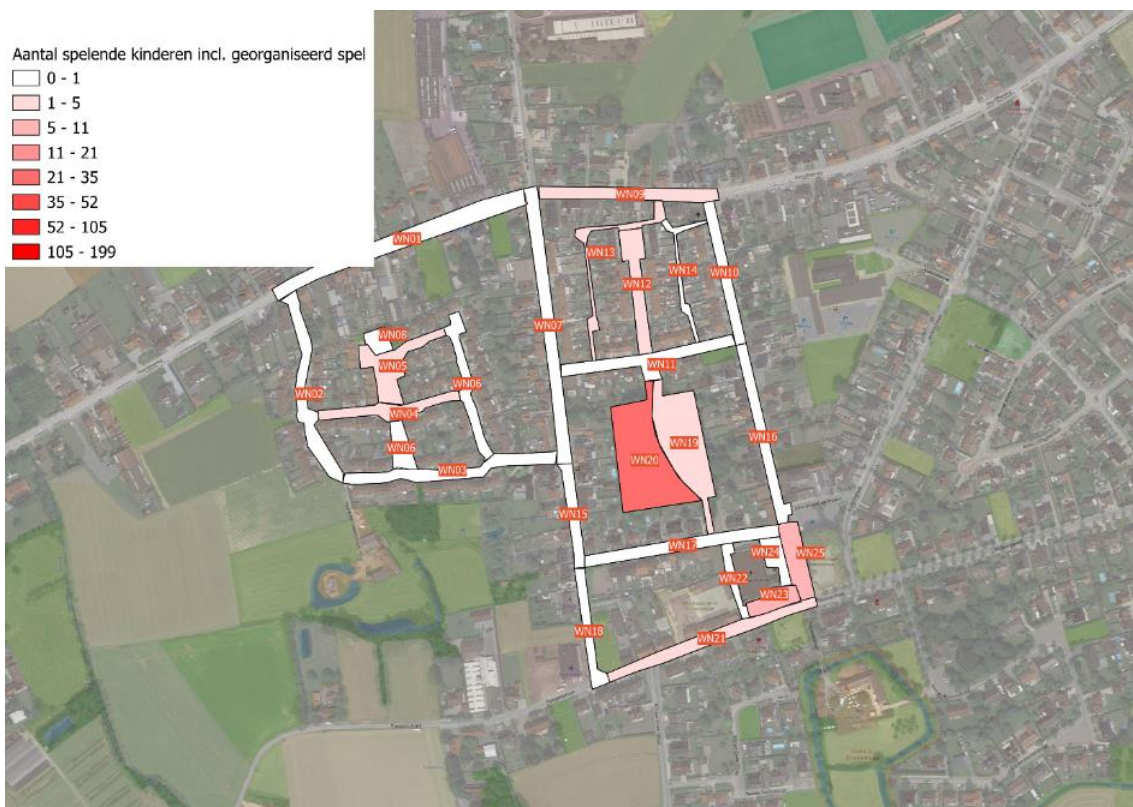
In 11 van de 25 zones werden spelende kinderen geobserveerd; dit is een gemiddeld aandeel.

De centrale zone in de wijk is het Margarethapark (WN19 en WN20, door elkaar afgescheiden door de trage weg die door het park loopt): een grasveld met speelterreintje met speeltoestellen met aanpalend een jeugdwerklokaal (in WN20), en een grasveld met voetbalgoaltjes (in WN19). In WN20 werden 28 spelende kinderen geobserveerd (plaats 20 in de meest bespeelde zones zonder spel in georganiseerd verband), in WN19 4 spelende kinderen. Samen is dat goed voor bijna de helft van alle geobserveerde spelende kinderen in de wijk. Het gaat om kinderen van uiteenlopende leeftijden; 11 van deze 32 kinderen zijn jongens, de rest zijn meisjes. Er is veel actief spel te zien. Het grote grasveld in WN20 leent zich vooral tot rondrennen; ouders zijn er aan het picknicken. Op de speeltoestel spelen drie jongere kinderen en zitten drie tieners te praten en rond te kijken. In WN 19 zagen we kinderen met de frisbee gooien en een kat aaien.

17 spelende kinderen werden geobserveerd op de pleintjes die de kerk flankeren de kerk: 10 in WN23 en 1 in WN24, en daarnaast 7 in WN25 (straatzone). Bij de 10 kinderen in WN23 gaat het wel voornamelijk om een groep oudere kinderen bij die gewoon aan het wachten waren en waarvan het onduidelijk was of die in georganiseerd verband was of niet. De actief spelende kinderen bevonden zich hier in de straatzone WN 25 (steppen, dansvideo maken).

Er is ook een grasveldje met voetbalgoaltjes WN05, maar de spelende kinderen die we daar zagen werden niet op dit veldje zelf gezien.

In deze wijk zijn, behalve de kleine voetbalgoaltjes in WN19 en WN05, geen sportvoorzieningen; het is ook de wijk waar verhoudingsgewijs het minst jongens buiten spelen.

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Sint-Niklaas Clementwijk Noord

Zeer recent duurzaam kindvriendelijk voorbeeldproject.

De Clementwijk ligt in de noordelijke stadsrand van Sint-Niklaas. Het projectgebied is een zeer recente (jaren 2010-2020) duurzame groene woonwijk, een noordelijke uitbreiding van de bestaande Clementwijk. Er komen 400 (later 700) energiezuinige woningen (deels sociale koop- en huurwoningen). Centraal en noordelijk ligt een natuurrijke zone met avontuurlijke speel- en parkruimte. In het noorden ligt ook een sportzone. In de groene zones en op de trage wegen langsheen de grachten is overal zitgelegenheid.

Er zijn rijwoningen met 2 tot 3 bouwlagen en gestapelde woningen met 3 tot 5 bouwlagen rond de centrale parkzone. Het parkeren gebeurt gegroepeerd en is op de straten niet toegelaten. Overal is de snelheid beperkt tot 20 km/u. Een aantal bouwblokken heeft eigen, semiprivate binnenruimtes met collectieve binnentuinen of parking. De wijk is nog in aanbouw; er zijn nog verschillende braakliggende percelen.

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken(1 = hoogste)
Speelindex	0,65493	0,392112	4
Speelindex inclusief georganiseerd spel	0,65493	0,485601	6
Aantal geobserveerde spelende kinderen	93	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	93	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	22	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	19,13%	30,83%	21
Genderscore	40,18	40,91	11
Aantal jonge inwoners in de wijk	142	-	-
Oppervlakte in ha	15	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	6,2	6,95	10
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	50,54%	59%	16

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

De speelindex bedraagt 0,65.

We zagen hier geen spel in georganiseerd verband.

Hier werden weinig kinderen geobserveerd die louter onderweg waren: een aandeel van slechts 19%.

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

De genderscore bedraagt 40,18.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	3	15	18	83%
6 tot 8	4	7	11	64%
9 tot 11	14	9	23	39%
12 tot 14	32	9	41	22%
totaal	53	40	93	43%

Verschillen in wonen en spelen:

De Clementwijk is een van de wijken waar minder 6- tot 8-jarigen buiten spelen dan te verwachten is volgens hun aandeel in de jonge bevolking. Het verschil is aanzienlijk, en opmerkelijk, aangezien dit gewoonlijk de leeftijd is waarop kinderen het meest buiten spelen. De tieners – of toch de tienerjongens – zijn dan wel weer zeer zichtbaar in de wijk, of toch vooral op het sportveld.

		Clementwijk
3 tot 5	Wonen	25%
	Spelen	19%
6 tot 8	Wonen	28%
	Spelen	12%
9 tot 11	Wonen	28%
	Spelen	25%
12 tot 14	Wonen	18%
	Spelen	44%

Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

We zagen kinderen spelen in 21 van de 46 zones.

De sportzone SC05, een voetbal- en basketbalkooi, is de drukst bespeelde zone (31% van alle spelende kinderen; op plaats 18 bij de drukst bespeelde zones zonder spel in georganiseerd verband), maar wel met een zeer specifiek publiek. Er werden 29 spelende kinderen geobserveerd: dit zijn allemaal jongens, en op 3 jongens tussen 9 en 11 jaar oud zijn dit allemaal tieners tussen 12 en 14 jaar. 11 van hen waren aan het voetballen, 14 aan het basketten, twee aan het toekijken op het sportveld. 2 tienerjongens stonden in het gras bij de wadi die naast het sportveld ligt; zij waren de enigen in deze zone die niet op het sportveld zelf aan het spelen waren.

Op de avontuurlijke speelruimtes SC02 en SC03 met wadi en speeltoestellen zagen we 14 kinderen (respectievelijk 6 en 8 kinderen) van uiteenlopende leeftijden, zowel op de speeltoestellen, het gras als in het water van de wadi (waar we kinderen met schepnetjes in het water zagen spelen).

Het spel zit dus overwegend geconcentreerd in de noordwestelijke hoek van de wijk met speel- en sportzone. Op de andere avontuurlijk ingerichte groene zones, waar ook speeltoestellen staan (SC20, SC25), spelen slechts enkele kinderen. Het overige spel in de wijk is wel gespreid. In de meestal verkeersluwe straatzones wordt veel gefietst.

In deze wijk zijn ook meerdere gedeelde semiprivate ruimtes waar meerdere kinderen werden gezien, maar die niet in de observaties werden opgenomen. Het gaat om enkele binnenplaatsen die bedoeld zijn voor de bewoners uit de woningen rondom. Dit wordt door bordjes ook duidelijk zo aangegeven, zodat wij er niet zijn gaan observeren. In zone tussen SC09 en SC10 is een binnentuin die deels als speelterrein is ingericht, en waar ook kinderen speelden tijdens de observatierondes, maar zij zijn dus niet mee in de cijfers opgenomen. Ook de groene ruimte tussen SC12 en SC30 is bedoeld als een binnentuin voor de omringende woningen. Tussen de woningen tussen SC33 en SC36 ligt een terras/plein waar ook meermaals spelende kinderen te zien en te horen waren, maar ook dit is een gedeelde privéruimte.

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Vilvoorde Far West

Stedelijke (arbeiders) woonwijk uit de jaren 1920.

De Far West is een woonwijk uit de jaren twintig, ten noorden van het centrum van Vilvoorde, tussen de N1 en de spoorweg. Het is een stedelijke wijk met aaneengesloten bebouwing van voornamelijk rijhuizen met kleine tuinen. De huizen in het noordelijke deel van het projectgebied zijn recenter en iets ruimer. De wijk is gestructureerd rond het centrale Duchépark, met lange, vrij klassieke straten, en parallel trage wegen tussen de achterkanten van de tuinen.

Het centrale plein is een groot park met wijkcentrum, speeltoestellen en bosjes, een grasveld met voetbalgoals en een verhard basketbalterrein. Er zijn nog enkele straatpleintjes en grasveldjes in de wijk, en in het noordoosten is een recenter aangelegd natuurrijk speelparkje.

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken(1 = hoogste)
Speelindex	0,264463	0,392112	19
Speelindex inclusief georganiseerd spel	0,270661	0,485601	19
Aantal geobserveerde spelende kinderen	131	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	128	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	61	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	31,77%	30,83%	12
Genderscore	19,9	40,91	21
Aantal jonge inwoners in de wijk	484	-	-
Oppervlakte in ha	20	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	6,4	6,95	9
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	90,84%	59%	3

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

De speelindex bedraagt in deze wijk 0,26.

32% van de geobserveerde kinderen was louter onderweg.

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

De genderscore bedraagt slechts 19,9. Dit is veruit de laagste genderscore van alle wijken. We zien in deze wijk dus maar 20 meisjes buiten spelen op 100 kinderen. Ook in de leeftijd 6 tot 8 jaar is er al een grote scheeftekening.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	5	8	13	62%
6 tot 8	21	7	28	25%
9 tot 11	52	5	57	9%
12 tot 14	28	5	33	15%
totaal	106	25	131	19%

Er spelen veel minder kleuters in de wijk dan te verwachten op basis van de leeftijdsverdeling bij de inwoners. De 9- tot 11-jarigen zijn dan weer sterk oververtegenwoordigd, ook al zijn hier nauwelijks meisjes bij.

		Far West
3 tot 5	Wonen	21%
	Spelen	10%
6 tot 8	Wonen	22%
	Spelen	21%
9 tot 11	Wonen	29%
	Spelen	44%
12 tot 14	Wonen	29%
	Spelen	25%

Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

We zagen kinderen spelen in 11 van de 37 zones.

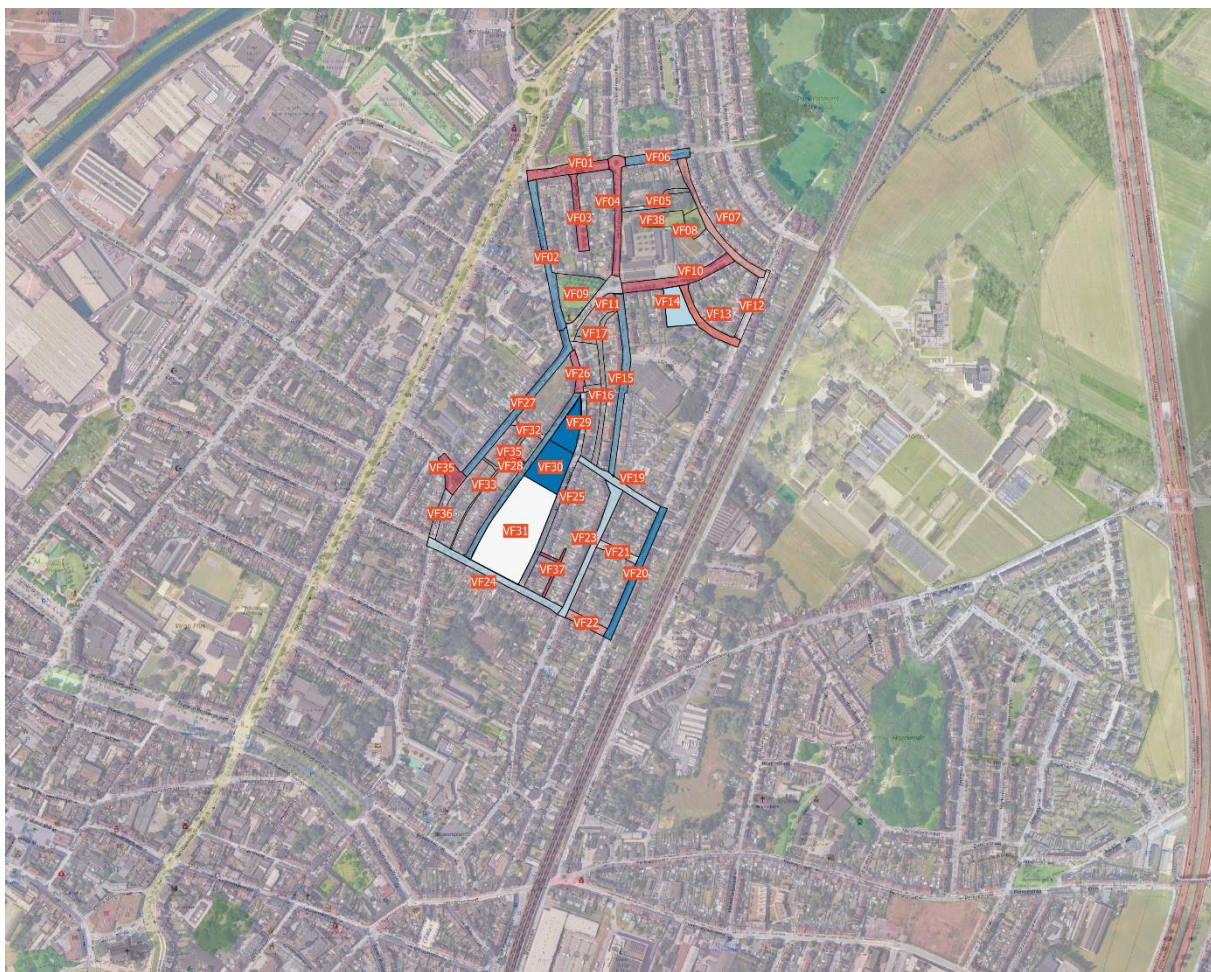
De centrale zone in deze wijk is de speel- en sportzone van het Duchépark (VF29, VF 30, VF31). Daarin werden 113 van de 131 spelende kinderen geobserveerd, goed voor een aandeel van samen 86%. In de overige zones van deze wijk werden dus bijzonder weinig spelende kinderen gezien. Alleen in zone VF14, een recent ingericht speelparkje, werden nog 6 spelende kinderen gezien; in de overige zones gaat het om hooguit drie spelende kinderen. Dat betekent ook dat er in de straten zeer weinig spelende kinderen werden geobserveerd (fietsen, steppen, botsen met de bal).

Op het verharde basketbalveld VF29 werden 52 kinderen geteld; daarmee is het de drukst bespeelde zone in de wijk. Daarmee is het de vierde drukst bespeelde zone in dit onderzoek voor het spel in niet-georganiseerd verband. Het gaat dan, op 4 jongere jongens en twee meisjes na, over jongens tussen 9 en 11 en tussen 12 en 14 jaar. Door de jongens wordt ook echt gesport: iedereen van hen is aan het voetballen of basketten; twee rijden over het veld op de fiets; twee kijken op hun gsm. In de sportzone werden ook twee meisjes geobserveerd; zij zijn vlak naast het veld op hun gsm aan het kijken. Het succes van het sportveld zorgt er mee voor dat de Far West een van de wijken is waar het meest kinderen intensief bewegen, en dat regelspel hier goed is voor meer dan 60% van alle spel.

In de parkzone VF30 waarin op het gras ook een voetbalveld met goaltjes is, werden 40 spelende kinderen geobserveerd, allemaal jongens, vooral 9- tot 11-jarigen. Deze zone staat op plaats 7 van de drukst bespeelde zones uit het onderzoek (exclusief spelen in georganiseerd verband). De grote meerderheid van hen voetbalt; enkelen babbelen of fietsen.

VF31 is de grootste parkzone. Er is een groot grasveld, een speelterreintje met enkel speeltoestellen, het gebouw van een wijkcentrum en wat stuiken. Hier werden 21 spelende kinderen geobserveerd, 11 van hen (alleen 8 jaar of jonger) op de speeltoestellen, vooral de schommels. Verder wordt er divers spel gespeeld (rennen, verstoppertje achter de struiken, babbelen...). In deze zone spelen iets meer meisjes dan jongens.

Door de dominantie van sport en bewegingsspel heeft Far West na de wijk Terhagen (Rumst) de hoogste bewegingsscore (zie 4.10) van alle wijken. 52% van alle spel is hoogintensief, en nog eens 31% van het spel is matig intensief.

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Vilvoorde Wijk Houtem

Grote aparte sociale woonwijk uit de jaren 1970.

De Wijk Houtem ligt naast de dorpskern van Houtem, een deelgemeente van Vilvoorde, ten noordoosten van de stad. Het is een grote sociale woonwijk uit de jaren 1970. De wijk bestaat uit aaneengesloten eengezinswoningen met tuin. De meeste straten hebben een louter lokale verkeersfunctie; het ietwat labyrintische stratenplan van de wijk wordt aangevuld met trage wegen die telkens tussen de straten door lopen. De voorkant van de sommige woningen ligt aan de straat; van andere woningen ligt de voorkant aan een van de vele trage wegen (aan de straatzijde liggen dan garages). Centraal in de wijk ligt het Rodenbachpark, waarrond enkele meer recente appartementsgebouwen liggen. Aanliggend is er ook een voetbalkooi.

De wijk wordt in verschillende fases gerenoveerd, zodat een aantal woningen leeg staan.

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken(1 = hoogste)
Speelindex	0,318519	0,392112	17
Speelindex inclusief georganiseerd spel	0,318519	0,485601	17
Aantal geobserveerde spelende kinderen	86	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	86	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	58	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	40,28%	30,83%	7
Genderscore	31,62	40,91	15
Aantal jonge inwoners in de wijk	270	-	-
Oppervlakte in ha	24	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	3,58	6,95	16
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	27,91%	59%	20

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

De speelindex bedraagt 0,32.

We zagen hier geen spel in georganiseerd verband.

40% van de geobserveerde kinderen was louter onderweg.

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

De genderscore bedraagt 31,62.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	3	3	6	50%
6 tot 8	17	7	24	29%
9 tot 11	24	17	41	41%
12 tot 14	14	1	15	7%
totaal	58	28	86	33%

We zien hier opvallend weinig kleuters spelen. Het is de groep 9- tot 11-jarigen die in deze wijk de buitenspelers bij uitstek zijn: meer dan de helft van de spelende kinderen zijn van deze leeftijd. Daar zijn ook behoorlijk

wat meisjes bij. Bij de tieners zijn meisjes dan weer quasi afwezig, ook al wonen er in de wijk wat meer meisjes dan jongens van 12 tot 14 jaar.

Verschillen in wonen en spelen:

		Houtem
3 tot 5	Wonen	23%
	Spelen	7%
6 tot 8	Wonen	27%
	Spelen	30%
9 tot 11	Wonen	27%
	Spelen	51%
12 tot 14	Wonen	23%
	Spelen	19%

Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

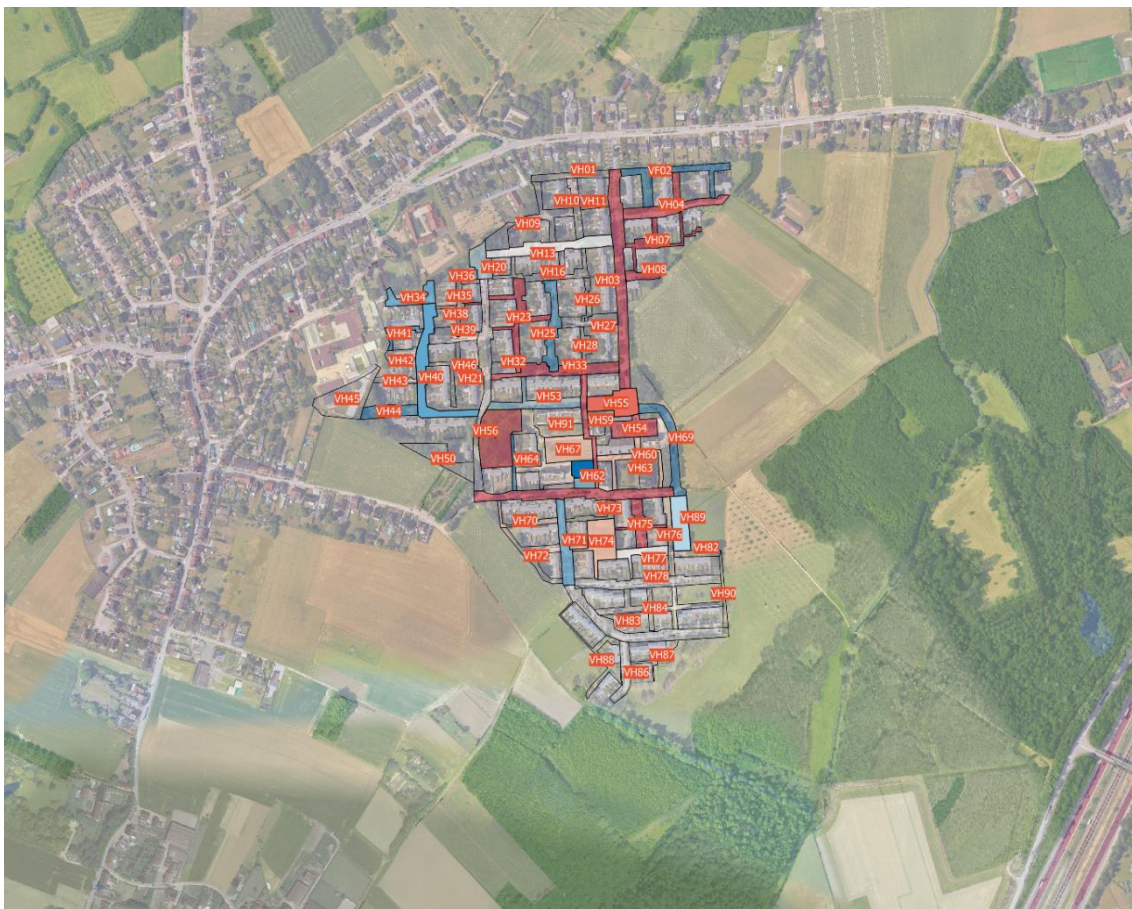
Deze grote wijk bestaat uit een labyrint aan straten, straatjes, trage wegen en diverse pleintjes. In 20 van de 65 zones uit deze wijk werden spelende kinderen geobserveerd.

Centraal ligt een zone met enkele op elkaar aansluitende pleintjes, rondom het Rodenbachplein (VH67). In de buurt daarvan werden ook de meeste spelende kinderen gezien, al is het spel in deze wijk zeer verspreid.

13 kinderen – alleen jongens, van diverse leeftijden – spelen in het parkje met speeltoestellen VH62; de meesten van hen voetballen. 7 kinderen spelen op het aanliggende sportveld (een voetbalkooi) VH68; 5 jongens voetballen; naast de kooi picknicken twee kinderen met hun ouders.

11 kinderen in VH89, een grasveld aan de rand van de wijk met voetbalgoaltjes en enkele bomen. Hier spelen kinderen voetbal en verstoppertje, telkens met zowel meisjes als jongens.

Het overige spel is zeer verspreid. Het spel is zeer divers – fietsen en skaten, diverse soorten tikkertje, klapspelletjes... Heel de wijk is dooraderd met trage wegen tussen de huizen door. Ook daar wordt gespeeld: 9 van de 32 observaties van spelende kinderen gebeurden op deze trage wegen.

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Leuven Hal 5 (Centrale werkplaatsen)

Zeer recente stadsvernieuwing met urban villa's en rijwoningen.

Deze kleine wijk in Kessel-Lo, dicht bij het station van Leuven en omringd door stedelijk weefsel, is een stadsvernieuwingproject: een vroegere ommuurde spoorwegwerkplaats langs de Diestsesteenweg in Kessel-Lo werd omgevormd tot een woonwijk met een aantal gemeenschapsvoorzieningen (pleinen en park, tijdelijke invullingen van de industriële hallen).

Er zijn diverse types woningen (eengezinswoningen, stapelbouw; hierbij ook sociale woningen). De site is nog in ontwikkeling. De wijk is, behalve de meer klassieke straten rondom, grotendeels autovrij. Langs de centrale oost-westas (Locomotievenstraat) ligt een tijdelijke groene parkzone. In het noordelijke deel van de wijk ligt een groot verhard plein, is er de oude industriële Hal 5 (foodcourt, activiteiten) en een aantal woningen met tussenin verharde autovrije pleinen/straten. Tussen de woningen in het zuiden van de wijk liggen grasvelden en een speelterrein.

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken (1 = hoogste)
Speelindex	0,423529	0,392112	10
Speelindex inclusief georganiseerd spel	0,611765	0,485601	8
Aantal geobserveerde spelende kinderen	104	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	72	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	41	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	31,30%	30,83%	13
Genderscore	41,3	40,91	10
Aantal jonge inwoners in de wijk	170	-	-
Oppervlakte in ha	9	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	8	6,95	6
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	41,35%	59%	18

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

De speelindex bedraagt 0,42.

31% van de geobserveerde kinderen was louter onderweg.

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

De genderscore bedraagt 41,30.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	8	12	20	60%
6 tot 8	10	14	24	58%
9 tot 11	35	11	46	24%
12 tot 14	4	10	14	71%
totaal	57	47	104	45%

Behalve in de leeftijd 9 tot 11 jaar is hier telkens een overwicht van meisjes, maar er wonen ook wel meer meisjes dan jongens in deze wijk. De sterke ondervertegenwoordiging van spelende meisjes in de leeftijd van 9 tot 11 jaar – een leeftijd waar nochtans duidelijk meer meisjes dan jongens in de wijk wonen – valt des te meer op.

Het zijn nochtans vooral de 9- tot 11-jarigen die, op basis van hun aandeel in de jonge bevolking – ‘oververtegenwoordigd’ zijn in de groep buitenspelende kinderen in deze wijk.

		Hal 5
3 tot 5	Wonen	19%
	Spelen	12%
6 tot 8	Wonen	27%
	Spelen	23%
9 tot 11	Wonen	26%
	Spelen	44%
12 tot 14	Wonen	28%
	Spelen	13%

Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

Het spel is verspreid doorheen de wijk, met observaties in 17 van de 34 zones (50%).

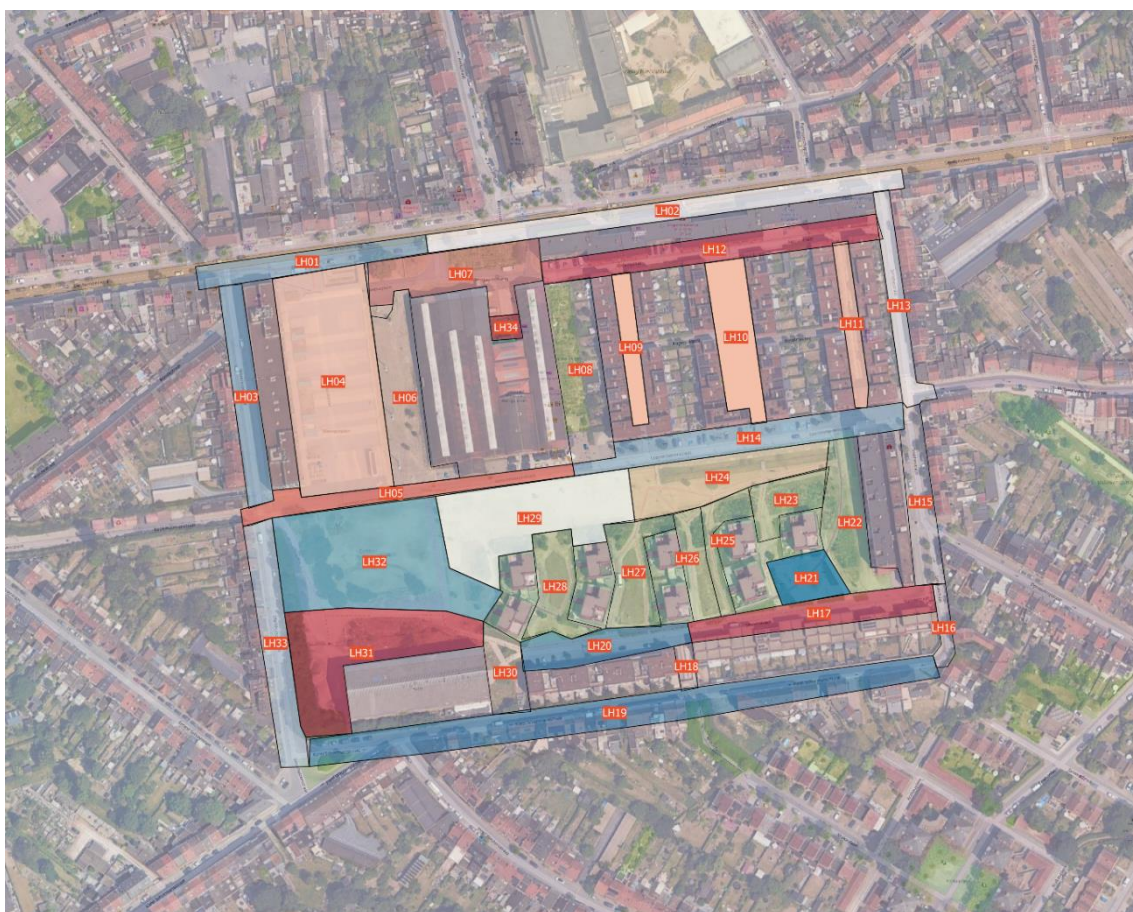
24 kinderen spelen in de groene zone met enkele speeltoestellen LH32, waarvan wel 16 in georganiseerd verband (baseball). De overige kinderen gaan van de glijbaan of klimmen op de heuvel.

20 kinderen spelen op het Blauwputplein, het grote verharde binnenplein zone LH04. Daarbij zijn wel 16 kinderen die spelen in georganiseerd verband (hockey). De overige kinderen fietsen of spelen met een bal.

Op klein speelpleintje (LH21) spelen 7 kinderen (op het speeltoestel klimmen, voetballen tussen de speeltoestellen).

Ook in de smallere binnenzones spelen kinderen, heel overwegend kinderen tussen 3 en 8 jaar. 16 kinderen in LH10. 9 kinderen in LH09, 6 in LH11. Hier is het spel divers: steppen en fietsen, met waterpistolen spelen, schipper mag ik overvaren, babbelen, in een opblaaszwembadje spelen...

Er is wel weinig spel met intensieve beweging te zien in de wijk: Hal 5 heeft de op één na laagste bewegingsscore van alle wijken (zie 4.10).

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Leuven Lolanden-Casablanca

Zeer recente stadsvernieuwing met stapelbouw bij een sociale woonwijk (jaren 1950).

Bij de sociale woonwijk Casablanca uit de jaren 1950 (het zuidwestelijk deel van het projectgebied; deels vernieuwd in 1999) werd zeer recent een stadsvernieuwingsproject gerealiseerd met vernieuwing van bestaande appartementen en omvormen van kantoorgebouwen tot woningen, voornamelijk via stapelbouw.

Rond de appartementsblokken liggen park- en pleinzones; in de groenzones in het noorden en in het zuiden van het projectgebied liggen speelterreinen; in het midden van de wijk ligt een recent vernieuwd voetbalveld. De wijk ligt middenin een uitgebreider stedelijk weefsel met vooral rijwoningen.

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken(1 = hoogste)
Speelindex	0,781395	0,392112	1
Speelindex inclusief georganiseerd spel	1,190698	0,485601	2
Aantal geobserveerde spelende kinderen	256	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	168	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	50	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	16,34%	30,83%	22
Genderscore	43,26	40,91	8
Aantal jonge inwoners in de wijk	215	-	-
Oppervlakte in ha	13	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	12,92	6,95	3
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	80,86%	59%	6

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

De speelindex bedraagt 0,78. Dat is de hoogste score van alle wijken.

Er waren weinig kinderen louter onderweg in deze wijk: slechts 16%.

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

De genderscore bedraagt 43,26. Het beperkte aandeel meisjes bij de 6- tot 8-jarigen (38%) valt op.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	22	22	44	50%
6 tot 8	72	44	116	38%
9 tot 11	44	32	76	42%
12 tot 14	16	4	20	20%
totaal	154	102	256	40%

De tieners zijn een kleine groep; ook op het centrale sportveld in de wijk (een kooi ingericht als voetbal- en basketveld) zijn er opvallend weinig tieners te zien.

Lolanden - Casablanca		
3 tot 5	Wonen	29%
	Spelen	17%
6 tot 8	Wonen	29%
	Spelen	45%
9 tot 11	Wonen	23%
	Spelen	30%
12 tot 14	Wonen	19%
	Spelen	8%

Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

Dit is de wijk met de hoogste speelindex van alle wijken. Er wordt in 19 van de 43 zones gespeeld, maar de hoge speelindex komt in hoofdzaak door de aantrekkingskracht van enkele speel- en sportterreinen op drie plekken in de wijk. De wijk is omgeven door een stedelijk weefsel, waardoor de noordelijke zones LL01 en LL02 en de zuidelijke zones LL23 en LL39 ongetwijfeld ook kinderen van buiten het projectgebied aantrekken.

- De drukst bespeelde zone is het speelterrein LL02, waar 72 spelende kinderen werden geobserveerd; daarbij speelden 54 kinderen in georganiseerd verband. Het is de vierde drukst bespeelde zone uit het onderzoek. Op het aanliggende grasveld met heuvels en een voetbalgoaltje LL01 zagen we 17 spelende kinderen. Samen is dat goed voor bijna 35% van de geobserveerde spelende kinderen in de wijk. Meer dan de helft van hen zijn 6- tot 8-jarigen, iets meer jongens dan meisjes. Op het grasveld wordt onder meer gevoetbald; op het speelterrein is het spel, ook bij de georganiseerd spelende kinderen zeer divers, op en rond de speeltoestellen.
- Centraal in de wijk liggen een gecombineerde basket- en voetbalkooi (LL17) en het verharde pleintje errond (LL18, Prins Regentplein). Beide pleintjes staan in de top 20 van drukst bespeelde zones in niet-georganiseerd verband (op plek 9 en 14). Op het basket/voetbalveld werden 35 spelende kinderen geobserveerd, op de pleinzones 31. De kinderen op het sportveld (28 jongens, 7 meisjes) zijn grotendeels jongens van 6 tot 8 (12) en van 9 tot 11 (14); er zijn nauwelijks tieners. Er wordt ongeveer even vaak gesport als toegekeken of gebabbeld. Een heel gelijkaardige leeftijds- en genderverdeling zien we bij de kinderen in de pleinzones rondom de voetbalkooi. Hier gaat het vooral op babbelen en toekijken naar sportende kinderen.
- Op een grasveld met barbecue spelen 11 kinderen (diverse leeftijden en divers spel), op het aanliggende speelterrein LL39 zagen we 51 kinderen, van wie 26 in georganiseerd verband. Telkens gaat het quasi alleen om spel op de speeltoestellen, of wat rondkijken. Het speelterrein is goed voor de negende plek bij de drukst bespeelde zones uit dit onderzoek. Daarmee is, telkens dankzij het spelen in georganiseerd verband, Lolanden-Casablanca de enige wijk met twee zones in de top 10 van drukst bespeelde zones.

Als we het georganiseerde spel buiten beschouwing laten zijn de sportzone en het plein errond wel duidelijke de drukst bespeelde zones in de wijk, samen goed voor een aandeel van 39% van de kinderen die niet in georganiseerd verband spelen. Ondanks het belang van de sportzone blijft het spel eerder matig intensief en is er ook niet zoveel regelspel: het gaat eerder om informeel sporten waarbij er evengoed gebabbeld of toegekeken wordt als echt gesport. Dat resulteert in een van de laagste bewegingsscores van alle wijken (zie 4.10). Alleen Jette-centrum en Hal 5 scoren lager.

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Hasselt Heilig-Hart

Ruime 20ste-eeuwse stedelijke wijk.

De Heilig-Hartwijk is een stedelijke wijk ten noordwesten van de stadskern van Hasselt. De wijk ligt ten noorden van de spoorweg en, samen met de Willemswijk (zie hieronder) ten zuiden van de ring rond Hasselt. De wijk wordt doorsneden door de N2, de Kuringersteenweg.

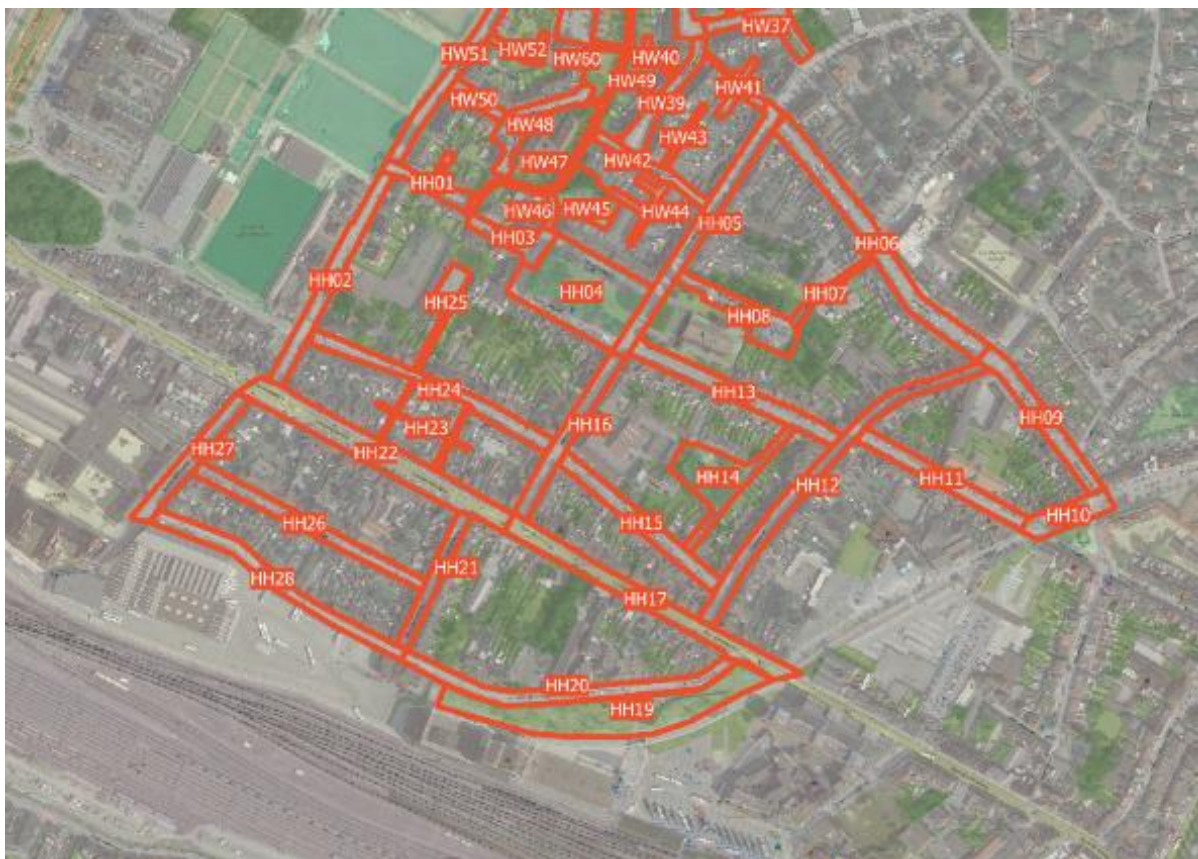
De wijk bestaat voornamelijk uit aaneengesloten bebouwing uit diverse periodes in de 20ste eeuw, langs straten met een klassiek profiel. In het midden van de wijk, voor de Heilig-Hartkerk, ligt een park. Behalve een wat ingesloten speelterreintje is de publieke ruimte in deze wijk beperkt.

De wijk loopt in het noorden over in de Willemswijk: een oostelijk deel met een residentieel deel wijk met grote percelen en open bebouwing, en een noordelijk deel met meer stedelijk karakter van meer recente - en in het noordelijkste deel zeer recente - aaneengesloten bebouwing. Dit noordelijke deel is het projectgebied Willemswijk Noord dat ook in het onderzoek is opgenomen.

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken(1 = hoogste)
Speelindex	0,120332	0,392112	21
Speelindex inclusief georganiseerd spel	0,120332	0,485601	21
Aantal geobserveerde spelende kinderen	29	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	29	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	76	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	72,38%	30,83%	2
Genderscore	69,26	40,91	2
Aantal jonge inwoners in de wijk	241	-	-
Oppervlakte in ha	25	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	1,16	6,95	23
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	79,31%	59%	7

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

De speelindex bedraagt 0,12.

Ook al wonen in de wijk 241 kinderen tussen 3 en 14 jaar, toch zagen we op 10 observatierondes slechts 29 kinderen spelen. Dat zorgt voor de laagste speelindex in alle wijken: 0,12. Dat betekent ook dat de absolute aantallen voor deze wijk extreem laag liggen en er dus ook weinig robuuste conclusies uit de data kunnen worden getrokken. We zagen hier geen spel in georganiseerd verband.

Er werden wel meer kinderen geobserveerd in de wijk: maar liefst 76 van de 105 geobserveerde kinderen (72%) waren louter onderweg.

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

De genderscore bedraagt 69,26. Er zijn dus veel meer meisjes geobserveerd dan we zouden verwachten op basis van de genderverdeling bij de jonge inwoners. Door de zeer lage absolute getallen is dit cijfer evenwel niet erg betekenisvol.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	6	3	9	33%
6 tot 8	5	10	15	67%
9 tot 11	0	1	1	100%
12 tot 14	0	4	4	100%
totaal	11	18	29	62%

We zien in het algemeen weinig kinderen, maar vooral de oudste leeftijdsgroepen ontbreken.

		Heilig-Hart
3 tot 5	Wonen	22%
	Spelen	30%
6 tot 8	Wonen	27%
	Spelen	50%
9 tot 11	Wonen	24%
	Spelen	3%
12 tot 14	Wonen	28%
	Spelen	13%

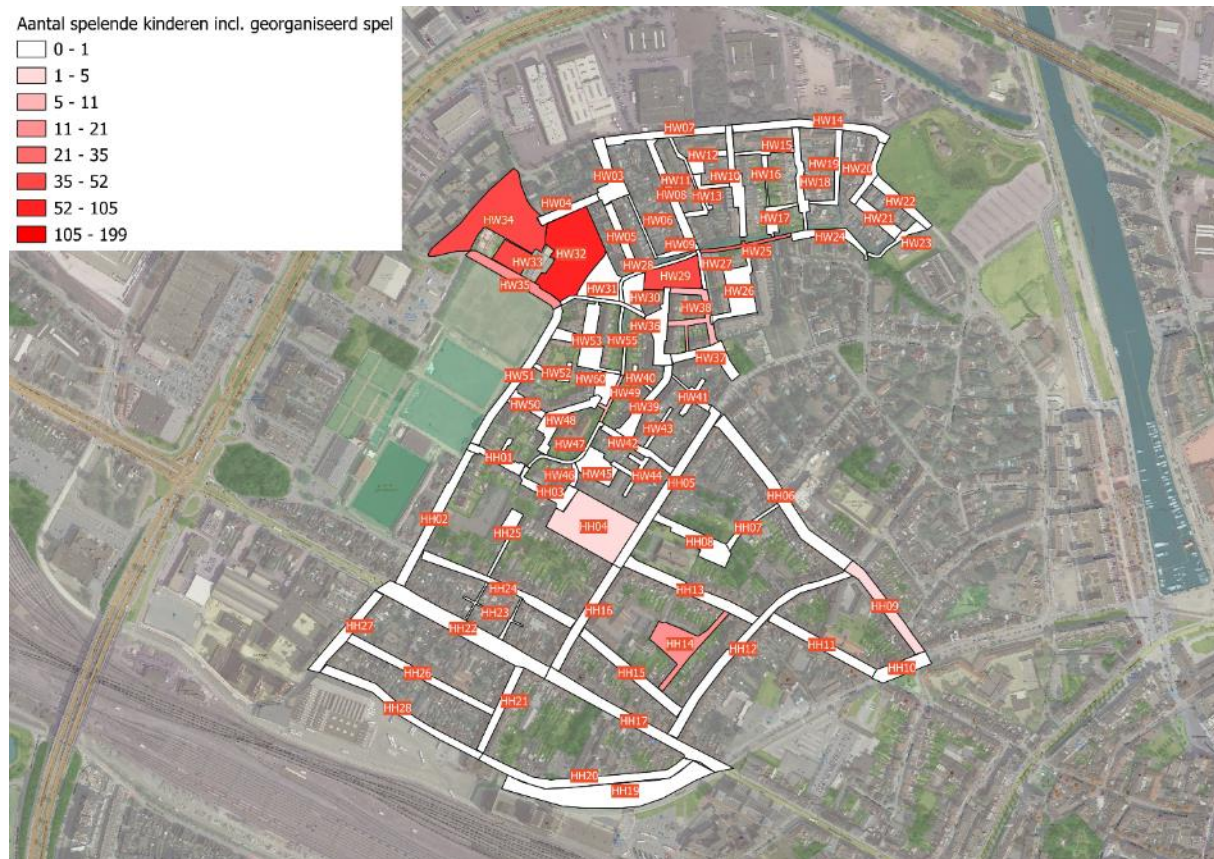
Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

De aantallen geobserveerde kinderen in deze wijk zijn extreem laag: er werden gedurende de 10 observatierondes maar 11 keer spelende kinderen gezien; in totaal gaat het om 29 spelende kinderen. Er werden kinderen gezien in slechts 5 van de 27 zones in de wijk, wat gezien het lage aantal observaties niet verrassend is.

21 kinderen speelden in het ietwat verborgen speelterreintje HH14. 11 van hen waren er voor een verjaardagsfeestje (ouders hadden het speelterreintje versierd met vlaggen en ballonnen); zij speelden met water en klommen op de speeltoestellen. De andere geobserveerde kinderen waren hier aan het schommelen of klimmen. Behalve twee pratende tienermeisjes gaat het uitsluitend om kinderen tussen 3 en 8 jaar.

Verder gaat het om verspreid spel, voornamelijk op de stoep.

Deze wijk grenst aan de wijk Hasselt Willemswijk, waar meer specifieke speelruimte is en waar kinderen uit deze wijk ongetwijfeld ook naartoe gaan om te spelen.

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Hasselt Willemswijk Noord

Nieuwe randstedelijke wijk.

Aansluitend op de Heilig-Hartwijk ligt de Willemswijk, als verdere uitbreiding van het stedelijk weefsel in het noordwesten van Hasselt. Het oostelijke deel van de Willemswijk is een residentiële wijk met open bebouwing en grote percelen die niet in het projectgebied is opgenomen. De Willemswijk beslaat een geheel van kleinere lokale straten met aaneengesloten bebouwing en een recenter deel met enkele appartementblokken in de buurt van het Anne Ruttenspeelplein, en ten noorden daarvan recente eengezinswoningen. Deze grenzen aan een industriezone langs de ring rond Hasselt.

De wijk is zeer stenig van karakter, maar midden in de wijk ligt, aansluitend op een trage weg die de wijk van oost naar west doorsnijdt, de groene parkzone rond het Anne Ruttenspeelterrein, die naar het westen overloopt in een scoutsterrein en een avontuurlijke groene zone. Hier ligt ook een voetbal/basketveld. Grenzend aan het westen van het projectgebied liggen een reeks sportvelden (niet publiek toegankelijk).

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken(1 = hoogste)
Speelindex	0,517857	0,392112	8
Speelindex inclusief georganiseerd spel	2,258929	0,485601	1
Aantal geobserveerde spelende kinderen	253	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	58	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	25	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	8,99%	30,83%	24
Genderscore	38,64	40,91	12
Aantal jonge inwoners in de wijk	112	-	-
Oppervlakte in ha	30	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	1,93	6,95	21
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	77,47%	59%	8

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

De speelindex bedraagt 0,51.

Dit is een zeer druk bespeelde wijk, maar dan voornamelijk omdat er zeer veel in georganiseerd verband wordt gespeeld. 195 kinderen, dat is 77% van de geobserveerde spelende kinderen in deze wijk, speelden in georganiseerd verband. Als we op basis hiervan de speelindex zouden berekenen, dus inclusief de kinderen die spelen in georganiseerd verband, bedraagt de speelindex voor deze wijk 2,26.

De data voor deze wijk zijn dus zeer specifiek, omdat er ook werd geobserveerd op een zaterdag in de paasvakantie waarop een zeer grote scoutswerking haar activiteiten had. Normaal reserveerden wij de observaties voor de weekdays en werd tijdens de weekends niet geobserveerd, maar door het slechte weer tijdens de paasvakantie werd van de zonnige zaterdag toen toch gebruik gemaakt om te observeren. Tijdens die ene observatieronde werden 175 kinderen geobserveerd. De meeste van deze kinderen speelden in (grote) groepen op het scoutsterrein en het omliggende bos en grasveld; enkelen op het aanliggende sportveld, en nog anderen waren handtekeningen aan het verzamelen in de straten.

Daarnaast was er tijdens één van de observatiedagen in de zomer een vakantiewerking bezig.

Een miniem aantal van 9% van de kinderen die in deze wijk werden geobserveerd, was louter onderweg. Zonder de vele kinderen die spelen in georganiseerd verband bedraagt het aandeel kinderen dat louter onderweg is evenwel 30%.

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

De genderscore bedraagt in de Willemswijk 38,64. Hierbij zijn ook de observaties meegerekend in georganiseerd verband, en in deze wijk maakt dat wel heel wat uit.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	6	4	10	40%
6 tot 8	29	25	54	46%
9 tot 11	50	24	74	32%
12 tot 14	65	50	115	43%
totaal	150	103	253	41%

Als we het georganiseerde spel buiten beschouwing laten, spelen er 45 jongens en 13 meisjes in de wijk. Het aandeel spelende meisjes bedraagt dan slechts 22,41%. De genderscore zou dan slechts 21,27 bedragen; dat is bijna de laagste score van alle wijken.

De kleuters zijn sterk ondervertegenwoordigd bij de spelende kinderen in de wijk, terwijl het aantal tieners dat in de wijk speelt, heel wat groter is dan te verwachten is volgens hun aandeel in de jonge bevolking.

		Willemswijk
3 tot 5	Wonen	28%
	Spelen	8%
6 tot 8	Wonen	20%
	Spelen	21%
9 tot 11	Wonen	29%
	Spelen	28%
12 tot 14	Wonen	23%
	Spelen	44%

Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

Ook al werden in deze wijk veel spelende kinderen geobserveerd, kinderen zijn lang niet in de hele wijk zichtbaar. In slechts 8 van de 54 zones werden spelende kinderen gezien; dat is 15% van de zones, het laagste percentage van alle wijken. Het gaat bijna uitsluitend om recreatieve zones.

75 kinderen spelen in zone HW32, de zone rond de scoutslokalen met een groot grasveld, gegroepeerde bomen en een klein verhard stukje. Daarmee is dit de derde drukst bespeelde zones uit het onderzoek. Op één discusswerpende jongen na gaat het enkel om kinderen die spelen in georganiseerd verband. De observaties zijn hier ook zeer specifiek. Deze overige 74 kinderen werden immers tijdens slechts 2 observatierondes geobserveerd: tijdens een scoutsactiviteit in de paasvakantie en tijdens een vakantiewerking in de zomervakantie. Het gaat over 61 kinderen tijdens één observatieronde in de paasvakantie: een groepsspel op het gras, een babbelende groep op het gras, en een stoelendans op het verharde stukje. En om een tweede observatiemoment in de zomer (7 meisjes die om beurten aan een touw in een boom slingeren, en 6 jongens die met stokken op de grond slaan).

40 kinderen spelen op het grote sportterrein dat naast het scoutsterrein ligt (HW33); het is een combinatie van een voetbalterrein met twee basketbalvelden. Deze zone staat op plaats 8 van de drukst bespeelde zones bij spel in niet-georganiseerd verband. Op vijf tienermeisjes na, die op het veld liggen te zonnen tijdens de scoutsactiviteit, zagen we in deze zone alleen kinderen die in ongeorganiseerd verband spelen. Hier gaat het, op één meisje na, enkel om jongens (16 van 9-11, 18 van 12-14 jaar). De meeste kinderen spelen ook effectief voetbal (soms een echt wedstrijdje, soms wat meer trappen naar elkaar) of basketbal. Er zijn op het terrein soms meerdere groepen (ook volwassenen of oudere tieners) bezig.

Achter het sportterrein ligt een grasveld met daarachter een bosje op een helling. Hier observeerden we 41 spelende kinderen (goed voor plaats 13 bij de drukst bespeelde zones uit het onderzoek). Behalve vier tieners die het bos in klimmen zijn dit kinderen die spelen in georganiseerd verband: een grote groep scoutskinderen glijdt van een groot nat zeildoek naar beneden – een zelfgemaakte waterglijbaan – en in de zomer speelt een andere georganiseerde groep een balspel in het bos.

40 kinderen spelen op het Anne Rutten-speelterrein centraal in de wijk (HW29). Daarbij één groep van 22 kinderen (9-11 jaar) die in georganiseerd verband in het zand aan het spelen en het bouwen zijn. De overige kinderen spelen in niet-georganiseerd verband, alleen of in kleine groepjes op de speeltoestellen, op het gras of in het zand. De meesten van hen zijn tussen 3 en 8 jaar; ze schommelen, klimmen, doen handenstand, spelen in het zand. Een groepje van 3 tienermeisjes picknickt.

25 kinderen spelen op de trage weg HW25 die in de richting van het Anne Rutten-speelterrein loopt, allen in georganiseerd verband: een groep jongens die babbelen chips eten en een grote groep kinderen die zo stil mogelijk op het weggetje moeten wandelen.

Door de extreem grote mate van georganiseerd spel, dat bovendien aan de gang was in verschillende zones, heeft deze wijk 4 zones in de top 20 van drukst bespeelde zones uit dit onderzoek (grasveld bij de scouts, het daarnaast gelegen terrein met bosje, het Anne Rutten speelterrein en het sportterrein naast de scouts). Alleen het sportterrein (HW33) staat in de top 20 van de drukst bespeelde zones bij het spel in niet-georganiseerd verband (plaats 8).

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Heusden-Zolder Berkenbos

Kleinstedelijk weefsel met dense citéwijken uit de jaren 1920 en 1930.

Berkenbos is een kleinstedelijke wijk in Heusden-Zolder. De wijk wordt doorsneden door de Koolmijnlaan. Aan noordelijke en zuidelijke zijde van de wijk ligt telkens een mijncité uit eind jaren 1920 – begin jaren 1930 (de zeer gelijkaardige wijken Mommeplas in het westen en Op 't Einde in het oosten). Het gaat telkens om een denses geheel van arbeiderswoningen met achtertuintjes, waaraan garages werden gebouwd. De voorkanten komen dan ook uit op een autovrije straat met beluikkarakter.

Beide cités liggen in een breder stedelijk weefsel: rond de Koolmijnlaan ligt bebouwing van divers karakter, met een recente inbreiding ten oosten van cité Mommeplas. Naast cité Op 't Einde ligt een speelterreintje en een voetbalkooi.

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken(1 = hoogste)
Speelindex	0,678082	0,392112	2
Speelindex inclusief georganiseerd spel	0,678082	0,485601	4
Aantal geobserveerde spelende kinderen	99	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	99	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	170	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	63,20%	30,83%	3
Genderscore	30,36	40,91	17
Aantal jonge inwoners in de wijk	146	-	-
Oppervlakte in ha	19	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	5,21	6,95	11
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	57,58%	59%	10

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

De speelindex bedraagt 0,68. Dat is de op één na hoogste speelindex van alle wijken.

We zagen hier geen spel in georganiseerd verband.

Een groot aandeel van 63% van de geobserveerde kinderen was louter onderweg.

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

De genderscore bedraagt 30,36. De genderscore wordt sterk naar beneden gehaald door het quasi ontbreken van spelende meisjes tussen 9 en 11 jaar. Maar ook bij de 6- tot 8-jarigen zijn er weinig spelende meisjes gezien.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	5	6	11	55%
6 tot 8	17	6	23	26%
9 tot 11	30	1	31	3%
12 tot 14	19	15	34	44%
totaal	71	28	99	28%

In de wijk wonen wat meer oudere kinderen dan gemiddeld. De leeftijdsverdeling van spelende kinderen komt vrij goed overeen met de leeftijdsverdeling van de jonge inwoners. We zien wel minder kleuters dan te verwachten.

		Berkenbos
3 tot 5	Wonen	19%
	Spelen	11%
6 tot 8	Wonen	17%
	Spelen	23%
9 tot 11	Wonen	28%
	Spelen	31%
12 tot 14	Wonen	36%
	Spelen	34%

Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

De hoge speelindex in deze wijk is niet aan één of enkele succesvolle zones te danken. Er wordt gespeeld in 15 van de 40 zones. In de straten is divers spel te zien, zoals skaten en fietsen, met stokken spelen, praten, met een bal tegen een muur kaatsen, met water spelen tijdens het auto wassen...

31 kinderen spelen in zone HB42: het speelterreintje bij de school. Daar is een klein speelterreintje met speeltoestellen gericht op kleuters, bankjes, een grasveld en een stukje verhard plein. Er spelen slechts twee kleuters, en verder kinderen van diverse leeftijden. Dit zijn zeer overwegend jongens. Het spel is eerder sociaal of receptief: babbelen, wat rondkijken. Er is ook een voetbalmatch en enkele kinderen rijden er snel rond met een step.

In de aanliggende straat HB08 spelen 17 kinderen, overwegend jongens. Ook hier gaat het vooral over praten, op een bankje zitten, dingen tonen op de gsm.

De aanliggende terreinen HB41 (speelpleintje) en HB32 (het voetbalveld) trekken respectievelijk 12 en 13 kinderen. Op het voetbalpleintje wordt vooral gevoetbald; het spel op het speelterreintje is vooral passief.

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Heusden-Zolder Lindeman

Geïsoleerd gelegen mijncité met tuinwijkkarakter van eind jaren 1940.

Vlak bij de mijnsite van Zolder ligt de wijk Lindeman, de grootste wijk die werd gebouwd voor de mijnwerkers van de mijn van Zolder. De wijk werd eind jaren 1940 gebouwd als tuinwijk in een geometrisch stratenplan. De geschakelde woningen hebben een voorerf en kleine en soms grotere tuinen. Trage wegen lopen langs de achterkanten van de huizen. In het noorden zijn recent woningen toegevoegd, onder meer rond twee ronde buurtpleintjes (daarop kleine voetbalgoaltjes en picknickbanken).

Centraal in de wijk is er een park met enkele kleine speeltoestellen. In het zuidoosten van de wijk, naast een school, zijn een speelplein en een sportveld.

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken(1 = hoogste)
Speelindex	0,663158	0,392112	3
Speelindex inclusief georganiseerd spel	0,663158	0,485601	5
Aantal geobserveerde spelende kinderen	126	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	126	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	44	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	25,88%	30,83%	16
Genderscore	44,77	40,91	7
Aantal jonge inwoners in de wijk	190	-	-
Oppervlakte in ha	26	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	4,85	6,95	13
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	40,48%	59%	19

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

De speelindex bedraagt 0,66. Dat is de op twee na hoogste speelindex.

We zagen hier geen spel in georganiseerd verband.

25% van de geobserveerde kinderen was louter onderweg.

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

De genderscore bedraagt 44,77. Opvallend is dat hier juist veel meisjes van 9 tot 11 jaar spelen.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	19	9	28	32%
6 tot 8	17	12	29	41%
9 tot 11	20	32	52	62%
12 tot 14	13	4	15	27%
totaal	69	57	126	45%

Terwijl meer 9- tot 11-jarigen buiten spelen dan te verwachten volgens hun aandeel in de bevolking, is de groep tieners sterk ondervertegenwoordigd bij de spelende kinderen.

		Lindeman
3 tot 5	Wonen	22%
	Spelen	22%
6 tot 8	Wonen	22%
	Spelen	23%
9 tot 11	Wonen	29%
	Spelen	41%
12 tot 14	Wonen	27%
	Spelen	13%

Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

We zagen kinderen spelen in 11 van de 43 zones.

Ietwat verrassend is het ronde grasveld HL42 de drukst bespeelde zone, met 41 geobserveerde kinderen van diverse leeftijden. Het veldje ligt in het nieuwere deel van de wijk en wordt omringd door woningen en een straat rondom. Er staan twee picknickbanken en daartussen twee kleine voetbalgoaltjes en enkele rekstokken. Rond het pleintje ligt een straat. Toch situeert het meeste spel zich niet op het pleintje zelf, waar maar 3 kinderen werden gezien: met een bal trappen, zich optrekken aan de rekstok, op een bankje zitten tekenen. Verreweg de meeste kinderen (33) spelen op de ruime opritten voor hun woning: praten, met een bal gooien, snoep eten en babbelen, op de gsm kijken, verkleed met poppen spelen... De overige kinderen spelen op straat: fietsen, rolschaatsen, hun dansmoves tonen. In deze optiek is dit de enige 'straatachtige' zone in de top 20 van drukst bespeelde zones uit het onderzoek (plaats 6 voor spel in niet-georganiseerd verband, plaats 14 algemeen), afgezien van de 'open straat'/speelstraat uit de Brusselse Maritiemwijk.

Rond het gelijkaardige ronde grasveldje HL02 spelen 18 kinderen. Hier gaat het vooral om 9- tot 11-jarigen, overwegend meisjes. Behalve twee voetballende jongens op het grasveld en twee tienermeisjes die op een bankje loombandjes maken, gebeurt het spel ook hier niet zozeer op het pleintje zelf, maar vooral op de straat errond (rolschaatsen, fietsen, praten) en in mindere mate op de voorerven (dansen, op de gsm kijken).

Behalve rond deze grasveldjes wordt in de wijk zeer weinig op straat gespeeld. Het overige spel is sterk geconcentreerd in het centrale park HL17, en de aanliggende speel- en sportzones HL43 en HL44.

- 13 kinderen spelen op het centrale park HL17, met wat struiken, bankjes en enkele speeltoestellen. Behalve twee tieners zijn dit allemaal 9- tot 11-jarigen die vooral op een draaiend speeltoestel klimmen, of babbelen.
- 10 kinderen spelen op het sportveld HL43, een basketbalveld, waar voornamelijk gevoetbald wordt. 28 kinderen van verschillende leeftijden spelen op het aanliggende speelterrein met enkele speeltoestellen, bankjes, een grasveld en een klein verhard gedeelte. De speeltoestellen en de bankjes worden meest gebruikt.

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Brussel Jette-centrum

Relatief dense Brusselse centrumwijk.

De Brusselse wijk Jette-centrum is het zuidelijke deel van het centrum van Jette en maakt integraal deel uit van het grootstedelijke weefsel. De wijk heeft een woonfunctie, maar er zijn ook handelszaken en horeca.

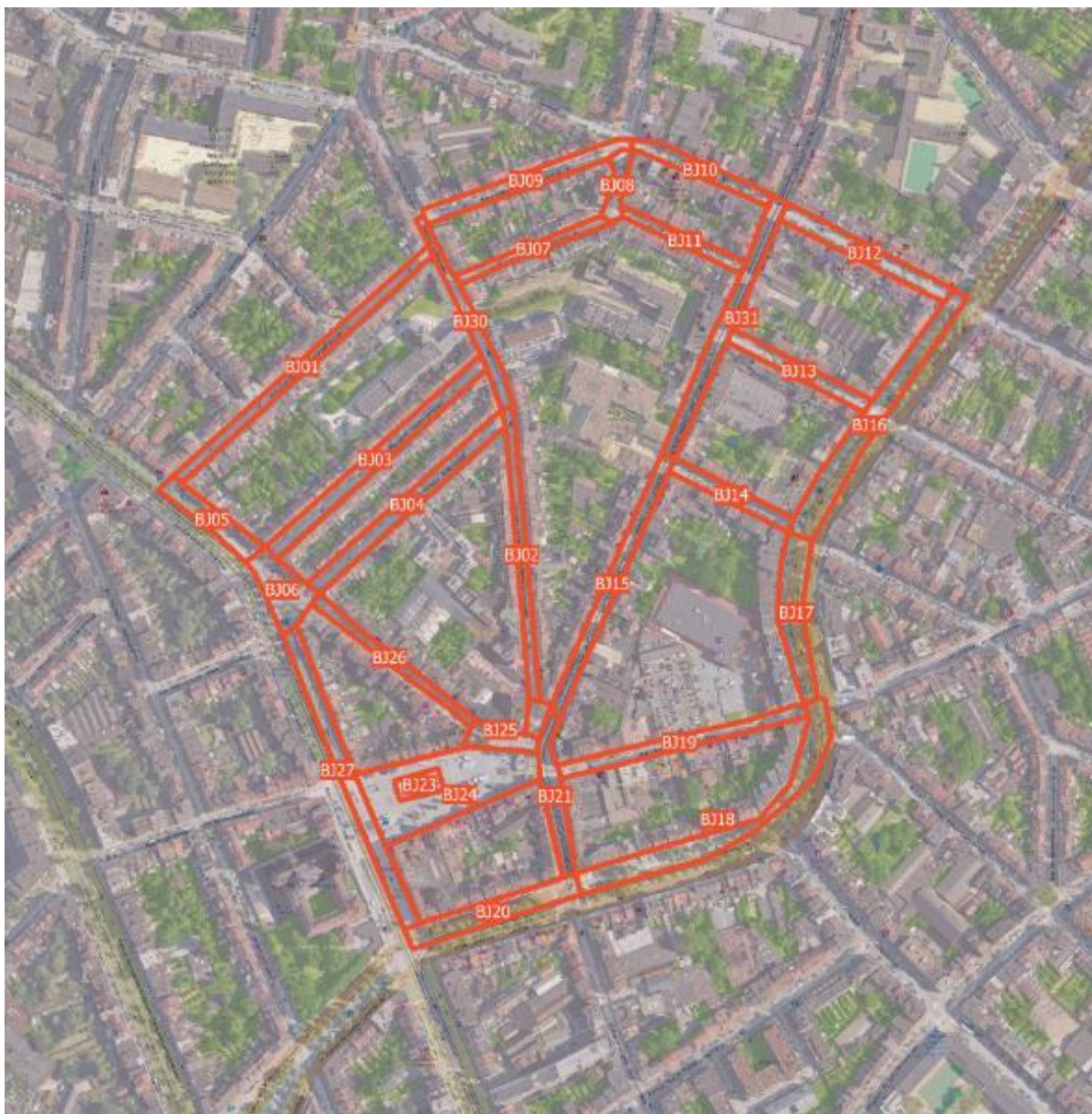
De de Smet-de Naeyerlaan en de Jetteselaan zijn de grote verkeersbarrières die de wijk in het westen en het zuidoosten afgrenzen. De wijk kent vooral rechte straten met klassiek profiel, langsparkeren en relatief smalle voetpaden, maar is geen extreem dichtbebouwde wijk. De woningen zijn soms smalle en vaak relatief ruime rijwoningen.

Veruit de belangrijkste publieke ruimte in de wijk is het grote stedelijke Astridplein in het zuidwesten van het projectgebied. Het werd in de jaren 2010 heraangelegd en autovrij gemaakt. Er is een bespeelbare fontein en plaats voor evenementen. Het verkeer wordt langs drie zijden langsheen het plein geleid.

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken(1 = hoogste)
Speelindex	0,376288	0,392112	13
Speelindex inclusief georganiseerd spel	0,453608	0,485601	12
Aantal geobserveerde spelende kinderen	264	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	219	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	71	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	21,19%	30,83%	19
Genderscore	51,54	40,91	4
Aantal jonge inwoners in de wijk	582	-	-
Oppervlakte in ha	22	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	9,95	6,95	5
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	0%	59%	23

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

De speelindex bedraagt 0,38.

Een laag aandeel van 21% van alle geobserveerde kinderen was louter onderweg.

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

De genderscore bedraagt in Jette-centrum 51,54: een hoge score. Er spelen dus net iets meer meisjes buiten dan jongens, als we corrigeren voor het feit dat in de wijk wat meer jongens (306) dan meisjes (276) wonen. In de twee jongste leeftijdscategorieën wonen er meer jongens dan meisjes in de wijk, maar toch zien we (net) iets meer meisjes buiten spelen. In de oudste leeftijdscategorie wonen wat meer meisjes dan jongens in de wijk; toch maken ze slechts 41% van de spelende kinderen uit.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	40	42	82	51%
6 tot 8	40	44	84	52%
9 tot 11	33	28	61	46%
12 tot 14	22	15	37	41%
totaal	135	129	264	49%

We zien duidelijk meer jonge kinderen buiten spelen dan te verwachten volgens hun aandeel bij de jonge inwoners; spelende tieners zijn dan weer minder te zien.

		Jette
3 tot 5	Wonen	24%
	Spelen	31%
6 tot 8	Wonen	25%
	Spelen	32%
9 tot 11	Wonen	25%
	Spelen	23%
12 tot 14	Wonen	26%
	Spelen	14%

Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

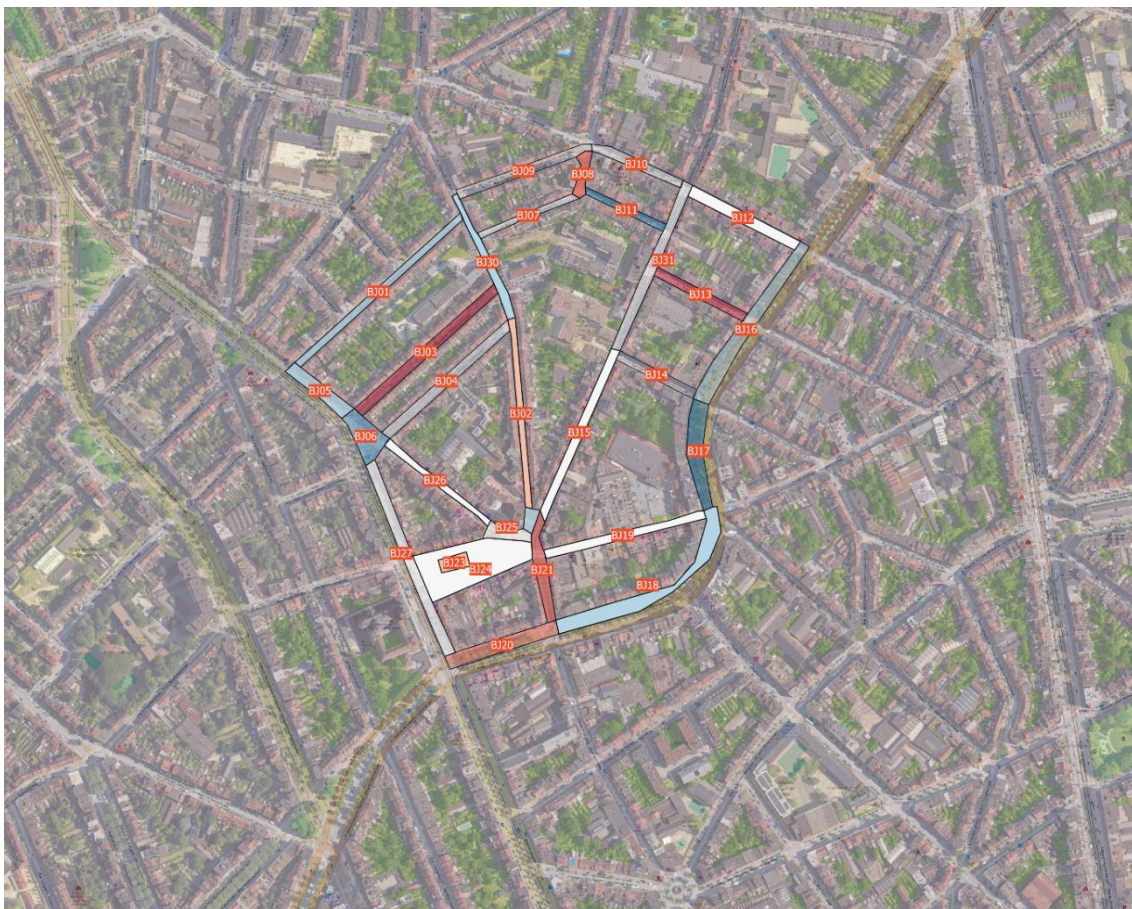
Het spel in deze wijk is zeer verspreid: in 24 van de 29 zones zagen we kinderen spelen: na de Maritiemwijk in Molenbeek is dit de wijk met het grootste aandeel bespeelde zones (83%).

Toch is er wel degelijk een hotspot in de wijk. 46% van de kinderen spelen op het centrale Koningin Astridplein (17 kinderen in fonteinzone BJ23 en 105 kinderen in de rest van het plein, BJ24): een groot verkeersvrij stadplein met centraal een fontein/watervlak. De kinderen die hier spelen zijn van alle leeftijden, maar er zijn minder tieners. Er was op dit plein ook een kleine kermis aan de gang. Alle 17 kinderen in BJ23 spelen met de waterstralen van de fontein. Dit zijn vooral kinderen tussen 3 en 8 jaar.

Het plein (zone BJ24, dus exclusief de fonteinzone) is de tweede meest bespeelde zone uit het onderzoek (zowel inclusief als exclusief spel in georganiseerd verband).

Op de rest van het plein zien we kinderen babbelen, rondfietsen en rondsteppen, hard rennen, voetballen, klimmen op de bankjes, achter duiven aan zitten, op de draaimolen van de kermis zitten... Het gaat hier vaak om kinderen die hier in familieverband zijn, al zijn er ook kinderen die onbegeleid spelen. Er zijn evenveel jongens als meisjes en kinderen van alle leeftijden, maar wat minder tieners (net als in de wijk als geheel). In deze wijk en ook op dit plein zijn er wél veel meisjes van 9-11 buiten aan het spelen.

De wijk heeft de laagste bewegingsscore van alle wijken (zie 4.10): twee derden van het spel in de wijk is passief of laagintensief. Jette is een van de wijken waar ruimtes met een recreatieve functie volledig ontbreken (alle ruimtes hebben gemengde functies), en dat uit zich in een zeer klein aandeel spel waar matig of hoog intensief bewogen wordt.

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Brussel Molenbeek Maritiemwijk

Zeer dense grootstedelijke wijk met rijwoningen.

De Maritiemwijk of Havenwijk ligt in het noorden van Sint-Jans-Molenbeek, ten noorden van de Leopold II-laan (R20). Het projectgebied beperkt zich tot het deel tussen de Jubelfeestlaan in het westen en de Ribaucourtstraat in het oosten. Behalve de verbindingsstraten gaat het over het algemeen over smalle straten met langsparkeren.

De Maritiemwijk is een dichtbevolkte en dichtbebouwde grootstedelijke wijk. De wijk wordt gedomineerd door een zeer dense bebouwing van overwegend kleine rijwoningen, meestal zonder of met een zeer kleine tuin of koer.

Los van de straatzones zijn er weinig publieke ruimtes; er zijn enkele kleine buurtpleintjes en centraal in het projectgebied ligt een voetbalkooi aan een plein. Er is zeer weinig groen in de wijk.

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken(1 = hoogste)
Speelindex	onbekend	0,392112	-
Speelindex inclusief georganiseerd spel	onbekend	0,485601	-
Aantal geobserveerde spelende kinderen	256	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	237	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	64	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	20%	30,83%	20
Genderscore	onbekend	40,91	-
Aantal jonge inwoners in de wijk		-	-
Oppervlakte in ha	21	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	11,29	6,95	4
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	18,75%	59%	21

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

Van deze wijk ontvingen wij geen bevolkingscijfers. Daardoor konden we speelindex niet berekenen.

Een opmerkelijk klein aandeel van de kinderen was louter onderweg: 20%.

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

Door het ontbreken van de demografische gegevens konden wij noch een genderscore berekenen, noch het verschil tussen inwoners en spelende kinderen volgens leeftijdscategorie.

Wel is duidelijk dat het aandeel meisjes in alle leeftijdscategorieën laag is, en dan zeker bij de tieners. De tieners zijn ook de minst aanwezige leeftijdscategorie bij de buitenspelers; het zijn vooral de wat jongere kinderen die we veel in de wijk zien spelen.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	51	26	77	34%
6 tot 8	57	27	84	32%
9 tot 11	37	24	61	39%
12 tot 14	26	8	34	24%
totaal	171	85	256	33%

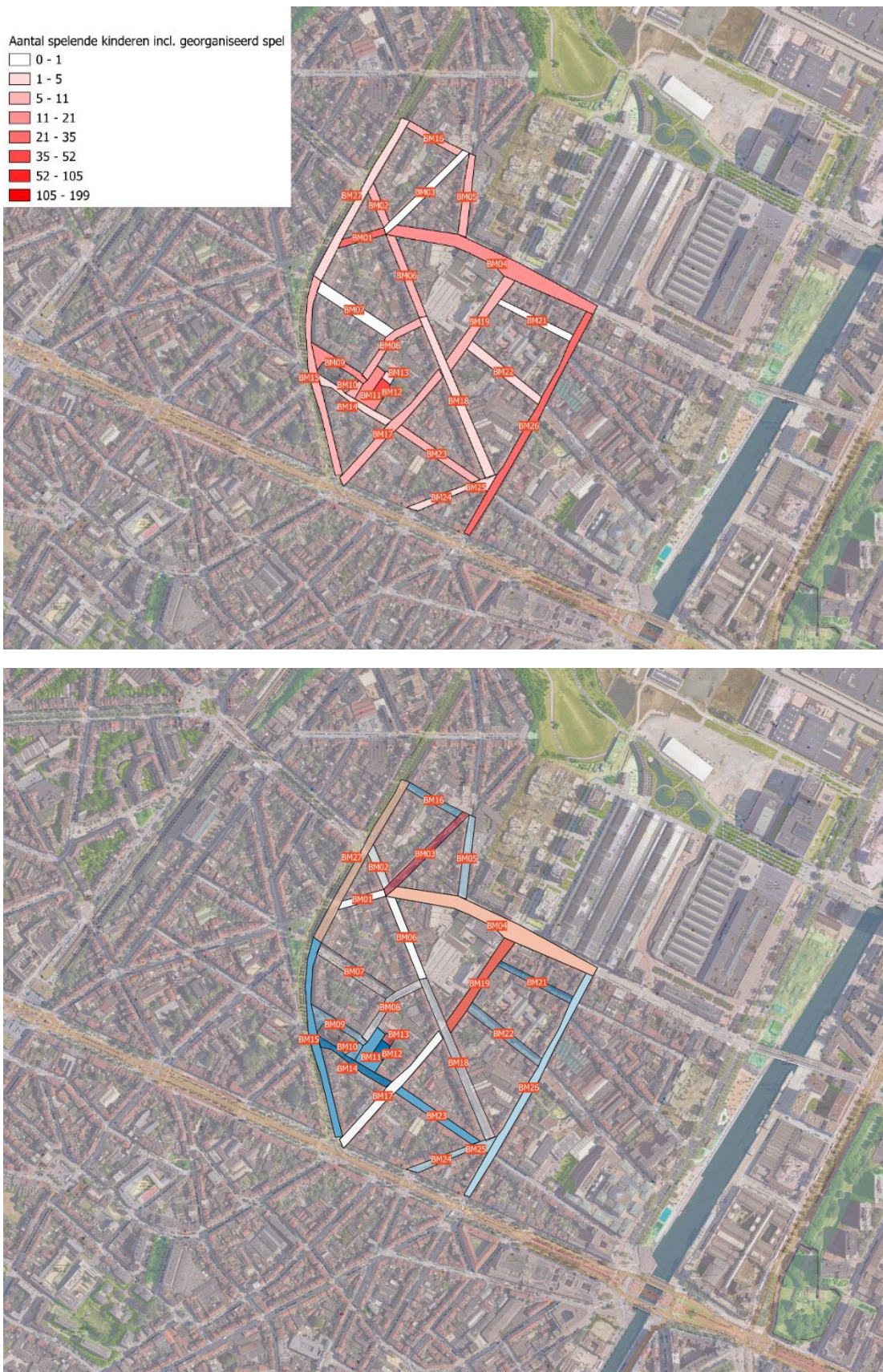
Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

We zagen kinderen spelen in maar liefst 24 van de 26 zones (92%): er wordt in heel de wijk buiten gespeeld. Dat wil ook zeggen dat er veel in de straten wordt gespeeld.

46 kinderen – op twee meisjes na alleen jongens, maar wel van alle leeftijden – spelen op het sportveldje BM12: het gaat om zes groepen die (niet-georganiseerd) een voetbalmatch spelen. Dit is de vijfde drukst bespeelde zone uit voor spel in niet-georganiseerd verband het onderzoek.

34 kinderen spelen in BM01. Dit is een deel van de Picardstraat dat in het begin van de zomer voor het verkeer werd afgesloten en als 'zomerstraat' werd ingericht in het kader van 'Openstreet 24'. Daarbij werden ook allerlei activiteiten voorzien. 32 van de 34 geobserveerde spelende kinderen in de Picardstraat waren tijdens deze Openstreets aan het spelen; dit zijn kinderen van alle leeftijden, maar geen tieners. Dan gaat het om spel dat anders vaak moeilijk of onmogelijk was geweest op straat: voetballen, in een ligstoel babbelen, schommelen, rondrijden op een fietsje, in een zwembadje spelen, foto's nemen van de andere spelende kinderen, een hoge toren bouwen, tafelvoetballen, in het zand spelen. Dankzij het initiatief is de Picardstraat de enige straatzone die in de top 20 van drukst bespeelde zones uit het onderzoek staat (op plaats 10 bij het spel in niet-georganiseerd verband, op plaats 20 algemeen).

In BM26, de Ribaucourtstraat, die de wijk inloopt vanaf de kleine ring, spelen 27 kinderen van zeer diverse leeftijden; meestal gaat het om babbelen gecombineerd met wandelen, rennen, huppelen of steppen, of om hard fietsen.

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Brussel Villa's van Ganshoren

Hoogbouwblokken uit de jaren 1960 en 1970.

De Villa's van Ganshoren is – ondanks de naam – een geheel van hoogbouwblokken uit de jaren 1960 en 1970, ietwat perifeer gelegen in de gemeente Ganshoren. In het westen van de wijk liggen vier hoge woontorens (17 bouwlagen), die in de jaren 2010 werden gerenoveerd; een tiental andere wat lagere torens en blokken liggen in het oostelijk deel van de wijk.

Er lopen slechts enkele straten doorheen de wijk. Tussen de blokken liggen grasvelden en parkeerruimtes. In het westelijke deel is een groot voetbalveld met daarrond onder meer een basketbalveld en een parkje; in het oostelijk deel zijn enkele kleinere sport- en speelterreinen.

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken(1 = hoogste)
Speelindex	onbekend	0,392112	-
Speelindex inclusief georganiseerd spel	onbekend	0,485601	-
Aantal geobserveerde spelende kinderen	314	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	248	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	36	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	10,29%	30,83%	23
Genderscore	onbekend	40,91	-
Aantal jonge inwoners in de wijk	onbekend	-	-
Oppervlakte in ha	12	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	20,67	6,95	2
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	84,08%	59%	5

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

Van deze wijk ontvingen wij geen bevolkingscijfers. Daardoor konden we speelindex niet berekenen.

Slechts 10% van alle geobserveerde kinderen was onderweg. Daarmee is dit de wijk waar minst kinderen onderweg zijn, op Hasselt Willemswijk na, waar het aandeel zo laag is door het zeer grote aantal kinderen dat in georganiseerd verband speelt. De specifieke lay-out van de wijk en de dominantie van de sportzone verklaren mee het lage kinderen 'onderweg' in deze wijk.

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

Door het ontbreken van de demografische gegevens konden wij noch een genderscore berekenen, noch het verschil tussen inwoners en spelende kinderen volgens leeftijdscategorie.

Het mag nochtans duidelijk zijn dat in deze wijk extreem weinig meisjes buiten spelen: de aandelen meisjes in de vier leeftijdscategorieën schommelen tussen 8% en 22%. We zien in de wijk vooral kinderen tussen 9 en 11 jaar en tieners (vooral jongens) tussen 12 en 14 jaar.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	48	8	56	14%
6 tot 8	47	11	58	19%
9 tot 11	80	22	102	22%
12 tot 14	90	8	98	8%
totaal	165	49	314	16%

Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

We zagen kinderen spelen in 19 van de 48 zones.

199 van de 314 geobserveerde kinderen speelden op het grote voetbalveld BG50; 63% van alle geobserveerde kinderen in de wijk speelde hier. Het voetbalveld is veruit de meest bespeelde zone uit het onderzoek.

Dit waren 184 jongens en 15 meisjes (7,54%), en vooral kinderen vanaf 9 jaar:

Leeftijd	Jongens	Meisjes	totaal
3 tot 5 jaar	34	0	34
6 tot 8 jaar	20	1	21
9 tot 11 jaar	62	10	72
12 tot 14 jaar	68	4	72

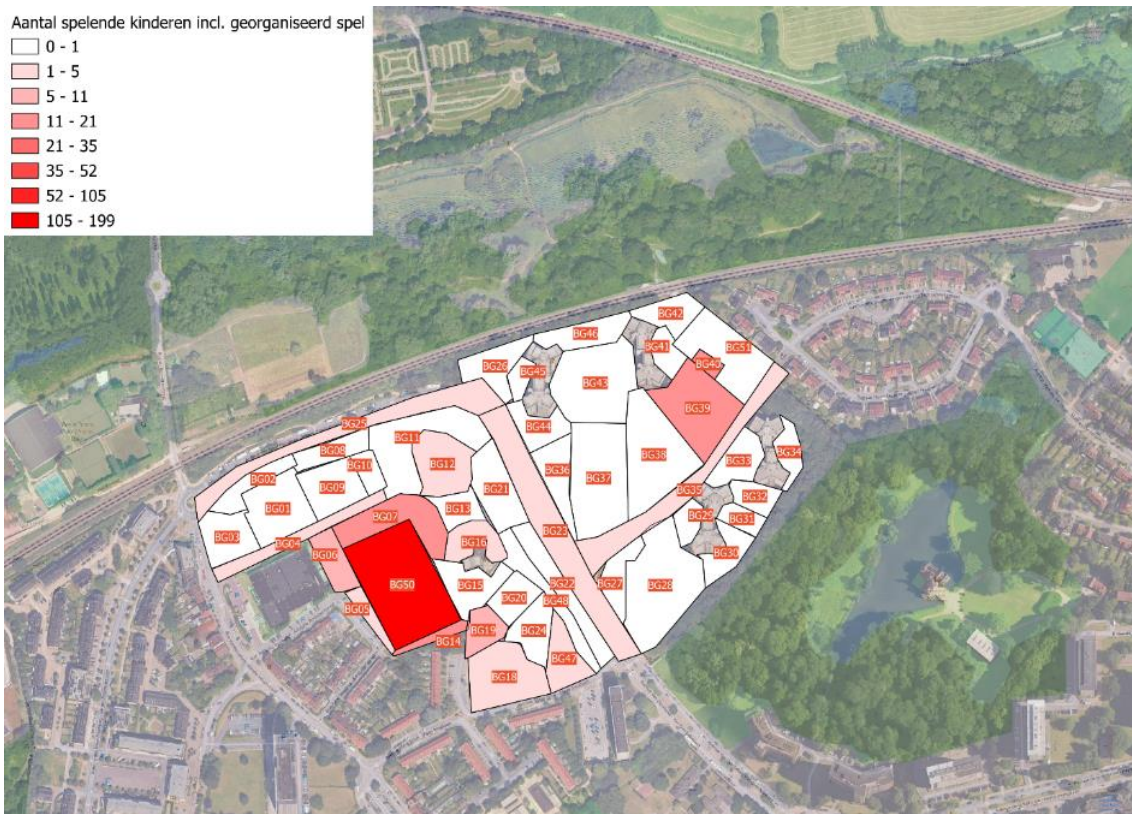
Hoewel het onderscheid niet altijd zeer duidelijk was, ging het bij 44 kinderen om spel in georganiseerd verband: groepen die voetbaltechnieken leren, en een voetbalmatch.

Bijna al het spel in deze zone is voetbal: soms in de vorm van wedstrijdjes, soms gaat het om minder gestructureerd wat shotten op doel of passen geven aan elkaar. Heel vaak doen hier ook volwassenen (ouders) mee. In beperkte mate gaat het ook om toekijken of babbelen.

Ook in de zones rondom het voetbalveld (BG05, BG06, BG07, BG14) zijn relatief veel kinderen aan het spelen (babbelen, rondwandelen, in het gras liggen). 11 kinderen spelen op het basketterrein BG19 : ze basketten of pingpongen.

In het oostelijke deel van de wijk liggen nog twee speelterreinen (BG39 en BG31). Op het speelterrein BG39 spelen 20 kinderen (jongens en meisjes van verschillende leeftijden, voornamelijk de iets jongere kinderen), overwegend op de schommels. Op het sportveld BG40 voetballen in totaal 15 kinderen (allemaal jongens).

Omdat er zoveel gesport wordt in de wijk, is het aandeel matig en hoog intensief bewegingsspel hier hoog.

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

Brussel Vogelzang (Sint-Pieters-Woluwe – Oudergem)

Ruime wijk met bel-etagewoningen en villa's.

Vogelzang is een ruim opgezette wijk in het zuidoosten van het Brussels gewest, op de grens van Sint-Pieters-Woluwe en Oudergem. Het is een heuvelachtige rijkere residentiële wijk met open bebouwingen in villastijl (al van voor de Eerste Wereldoorlog), geschakelde bel-etagewoningen, en enkele recente appartementsgebouwen.

Er is een centraal buurtpleintje dat relatief weinig publieke ruimte biedt. Ingesloten tussen bebouwing ligt een ruim speelterrein met verschillende speeltoestellen en zand; aansluitend is er een bosje.

		Gemiddelde over alle wijken	Rangorde in de wijken(1 = hoogste)
Speelindex	onbekend	0,392112	-
Speelindex inclusief georganiseerd spel	onbekend	0,485601	-
Aantal geobserveerde spelende kinderen	62	-	-
Aantal geobserveerde kinderen exclusief georganiseerd verband	62	-	-
Aantal kinderen louter onderweg	31	-	-
Aandeel kinderen louter onderweg t.o.v. alle geobserveerde kinderen	33,33%	30,83%	11
Genderscore	onbekend	40,91	-
Aantal jonge inwoners in de wijk	onbekend	-	-
Oppervlakte in ha	24	-	-
Aantal spelende kinderen per ha (exclusief georganiseerd verband)	2,58	6,95	20
Aandeel spelende kinderen in ruimtes met duidelijk recreatieve functie	51,61%	59%	15

Gemiddelde van de speelindex en van de genderscore: berekend op de 21 wijken waarvoor wij over demografische gegevens beschikken. De andere gemiddelden gaan over de 24 wijken.

De rangorde in de wijken wordt opgemaakt van de hoogste naar de laagste waarde: van 1 tot 21 (speelindex en genderscore) en van 1 tot 24 (overige).

Speelindex en kinderen onderweg

Van deze wijk ontvingen wij geen bevolkingscijfers. Daardoor konden we speelindex niet berekenen.

We zagen hier geen spel in georganiseerd verband.

33% van de geobserveerde kinderen was louter onderweg.

Wie speelt in de wijk: gender en leeftijd

Door het ontbreken van de demografische gegevens konden wij noch een genderscore berekenen, noch het verschil tussen inwoners en spelende kinderen volgens leeftijdscategorie.

Het aandeel meisjes is in drie leeftijdscategorieën minstens even groot als dat van de jongens; alleen in de leeftijd van 9 tot 11 is het beeld helemaal anders. De absolute aantallen liggen wel laag.

	Jongens	Meisjes	Totaal	% meisjes
3 tot 5	12	15	27	56%
6 tot 8	4	4	8	50%
9 tot 11	11	2	13	15%
12 tot 14	6	8	14	57%
totaal	33	29	62	47%

Waar spelen kinderen in de wijk, en welk spel is dit?

We zagen kinderen spelen in 13 van de 27 zones.

34 van de 62 spelende kinderen (55%) werd geobserveerd op het speelterrein BV28 dat ingesloten tussen huizen en een bosje ligt, en bereikbaar is via een trage weg. Er staan verschillende speeltoestellen en het terreintje gaat over in een bosje waar enkele wegjes doorheen lopen; er zijn enkele kleine speelaanleidingen zoals een autobandschommel. De meeste kinderen spelen op het speelterrein zelf en zijn aan het schommelen of aan het spelen in het zand. Andere kinderen babbelen op de bankjes of doen dansjes. Meer dan de helft van de kinderen op het speelpleintje zijn kleuters (6 jongens en 12 meisjes). Mede hierdoor is het percentage begeleide kinderen in deze wijk zeer hoog (70%).

Het speelterrein is goed voor plaats 11 bij de drukst bespeelde zones in het spel in niet-georganiseerd verband (plaats 20 algemeen).

In de overige zones spelen telkens maar enkele kinderen. Alleen op het centrale pleintje BV08 zagen we (in 4 observaties) 6 kinderen spelen, al ging dit vooral om wandelen en fietsen en babbelen.

Verhouding meisjes (rood) – jongens (blauw); kleuren feller bij sterker overwicht. Transparantie volgens (lage) aantallen kinderen; zones met meer dan 10 kinderen zijn niet meer transparant.

